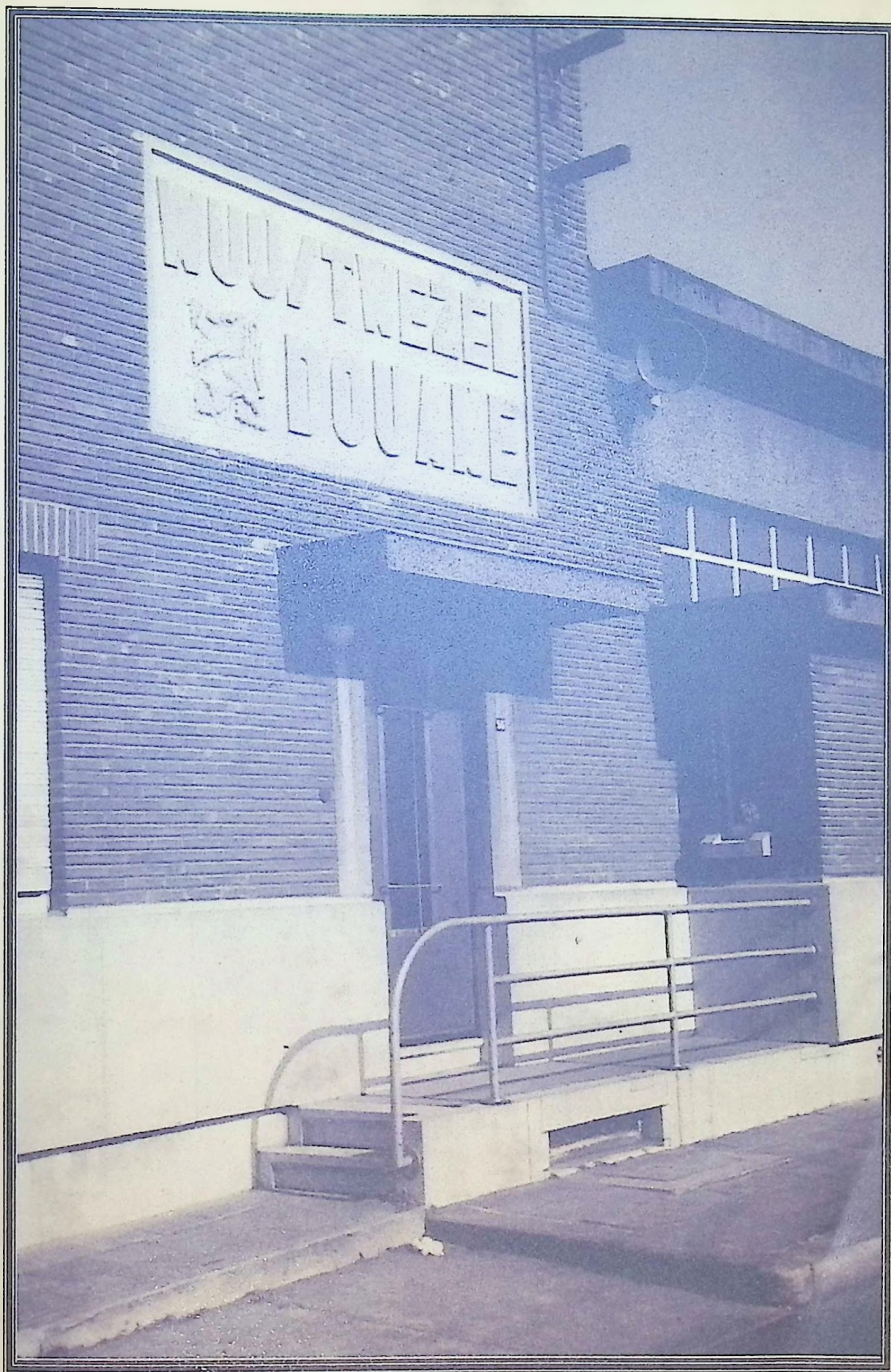

LEVEN AAN DE GRENS

VOORWOORD

"Het leven is eigenaardig. Ook voor de douanier.

Gedurende meer dan 150 jaar heeft hij, gisteren en vandaag, zich dagelijks krom gezet en nachten lang gelopen om zijn taak te vervullen zoals die hem door de wetgever was opgedragen. Slachtoffer van zijn klopjacht was soms de kleine man en vrouw die trachtten om door een bijverdienste, hoe onwettelijk ook, hun leven en dat van hun gezinsleden iets draaglijker te maken. De opbrengst van dat douanewerk ging steevast naar de schatkist, waaruit de douanier zelf alleen maar zijn meestal amper leefbare wedde zag terugkomen.

Zijn werk bezorgde hem in de eigen omgeving dan ook een slechte naam en in de grensdorpen was de douanier niet altijd een graag gezien iemand.

Nu is die douanier sedert 1 januari 1993 verdwenen aan onze grens. En zoals dat meer gebeurt: iets dat wegvalt begint men te missen. De waardering voor de douanier komt nu van de kant van de vroegere slachtoffers."

Deze tekst namen we over uit " De Schakel – maandblad voor douane en accijnzen" juli – augustus 1993.

Verder in dit artikel kunnen we lezen hoe op vrijdag 28 mei 1993 te Meerle aan de Belgisch - Nederlandse grens, aan grenspaal 217, een "standbeeldje" ter ere van "de douanier" werd onthuld. **"Grenspaal 217, vlak naast het bruggetje over de Strijbeek, heeft er heel wat douanegeschiedenis meegemaakt en staat er nu een beetje eenzaam en scheef bij."**

Op 1 januari 1993 sloot het grenskantoor aan de Wuustwezelse grens definitief zijn deuren.

Het grenskantoor aan de grenspost Wuustwezel,

- een gebouw met een korte maar zo'n indrukwekkende geschiedenis;
- ooit het kantoor van de drukste West-Europese grenspost;
- waar zo veel hoogwaardigheidsbekleders de grens zijn overgestoken;
- waar zo onnoemelijk veel mensen zijn voorbijgereden;
- waar zo veel vrachtrijders uren, dagen , ... hebben doorgebracht;
- waar zo veel mensen hun kost hebben verdiend;
-

dat er voor gezorgd heeft dat Wuustwezel wijd en zijd bekend was, paste, nadat men het eerst vele jaren had laten verkrotten, niet meer in het "Bijzonder Plan van Aanleg Grens" en werd dan ook "genadeloos" gesloopt. Grenspaal nr. 230 (staande naast de Bredabaan aan de grens) staat daar nu alleen ... eenzaam en verlaten. Samen hadden zij ons zoveel kunnen tonen, ons zoveel grens- en douanegeschiedenis kunnen vertellen...

2002 – 2003 ... 2006 Eindelijk heeft men nu ook te Wuustwezel een gedenksteen opgericht aan de grens. De grote steen met de tekst "WUUSTWEZEL DOUANE", die jarenlang boven de deur van het douanekantoor heeft geprikt en die men, gehavend, uit de resten van de sloop heeft kunnen redden, krijgt hier nu alle belangstelling. "Grenspaal nr. 230" zal zijn overbuur van weleer niet meer kunnen weerzien. Goed vastgeankerd zal hij zijn opdracht trouw blijven vervullen: het aanduiden van de grens tussen BELGIË en NEDERLAND.

In dit boek proberen wij in hun plaats een klein overzicht te geven van het leven aan de Belgisch–Nederlandse grens te Wuustwezel. Het was geen makkelijke klus. Enerzijds was het vaak moeilijk de juiste gegevens te vinden. Anderzijds waren bepaalde onderwerpen zo interessant, zo boeiend... dat je van elk van hen een boek zou willen schrijven. We hebben getracht “de gulden middenweg” te kiezen. Hopelijk valt dit werk in de smaak bij de lezer. Veel lees- en kijkgenot.

The map shows the Zundert area, a region characterized by its unique landscape of dunes and dikes. The central part of the map is dominated by the Zundert dunes, with various peaks and valleys marked by contour lines and numbers. To the north, the area is bordered by Kalmthout, and to the south by Brecht. To the east, the map shows the Loenhout area, including the village of Ter Eik. The map includes numerous place names, such as Nieuwmoer, Westdorp, and Zundert, as well as specific landmarks like the 'Hollandsch Diep' and 'Zuiderdijk'. The map also shows a network of roads and dikes, with some roads marked with numbers. The legend at the bottom right indicates that the numbers on the map represent elevations.

(De cijfers duiden de hoogten aan)

GRENZEN VAN WUUSTWEZEL

In "WESALIA" orgaan van den Oudheidkundigen Kring van Wuestwezel" 1927 tweede jaargang nr.: 2 verscheen de geschiedkundige bijdrage over de "Grenzen van Wuestwezel" geschreven door KAREL PEETERS. Deze bijdrage bevat naast de geschiedkundige gegevens zowat alle nodige informatie omtrent die grenzen. Tussendoor vind je wel eens verwijzingen naar oude documenten, gebruiken,... De inhoud is een mooi begin voor ons werk. Je vindt hierna dan ook de tekst (wat aangepast aan huidige spelling) van onze grote voorganger wijlen Prof. Dr. K. C. Peeters.

- GRENZEN VAN WUUSTWEZEL

De gemeente Wuustwezel (voor de fusie) ligt in het noorden van de provincie Antwerpen en wordt begrensd door de gemeente Zundert(Nederland) ten noorden, Loenhout en Brecht ten oosten, Brecht, Brasschaat en Kapellen ten zuiden en Kapellen en Kalmthout ten westen.

Zo kennen we thans de grenzen van onze gemeente. En dient er met juistheid bepaald welke stukken grond aan ene of andere gemeente toebehoren, dan heeft men aanstonds plannen en kaarten ter hand om heel nauwkeurig de grensscheiding aan te duiden. Vroeger liep het echter zo licht niet af als er een betwisting oprees nopens een grensafbakening. Men kon geen beroep doen op haarfijn nagemeten plannen, want die bestonden er niet. Het kwam er overigens niet op aan zo juist te weten waar de grensscheiding der gemeenten zich bevond. Maar, naarmate de grond vruchtbaarder gemaakt en de heide gebruikt werd voor het steken van turf (onze middeleeuwse brandstof) drong zich een bepaalde grensregeling op.

Dat dit eerste "grensrichten" in het begin niet zo nauwkeurig was, is goed te verstaan, daar men slechts over zeer primitieve middelen beschikte. Gewoonlijk steunde men op mensenheugenis en zo zien we hoe later in de XVIIde eeuw nog de getuigenis ingeroepen wordt van oude mensen, die dan komen vertellen van uit hun jonge tijd en alzo de vroegere "paalsteden", zo heette men de grenspunten, konden thuiswijzen.

Een eigenaardigheid op dit punt en zeker wel het oudste middel om een geplaatste grenspaal voorgoed in te prenten was, door een of ander feit het geheugen dwingen de gebeurtenis van de grensaanduiding trouw te bewaren. Om een voorbeeld aan te halen: de "Coeput" die de grensput was tussen de gemeenten Zundert, Meer en Loenhout, dankt zijn naam aan het feit dat degenen, die de put gegraven hadden, ter plaatse zelf een hele koe braadden en opaten, en bovendien daarbij zes tonnen bier uitdronken ***" tot een eeuwighe memorie, dat opten Coeput der drie heerlyckheden scheyden en affgepaelt werden".***

De medewerker, de heer Hub. Kunst, die bovenstaande bijzonderheid uit het Zundertse gemeentearchief opdiepte, weet ook nog zeer bijzondere zaken te vertellen over vroegere grensscheidingen. We laten hem even aan het woord: *"Jaarlijks moest op een bepaalde tijd, door een groep uit de belanghebbenden gekozen, de grens "geschouwd" worden, om te zien of er geen inbreuk op elkanders rechten had plaatsgehad. Als grenstekens werden meest genomen zware stenen en bomen, die men van een merk voorzag...(*)"*

(*) Op sommige plaatsen zegt men "marken" voor "grenzen". Zo heten in Twente(NL) de gronden, die aan de gemeentegrenzen palen", markgronden". In onze streken hebben we dit woord in plaatsnamen als Merksplas, Merksem, enz...

Op het verzetten van de grensstenen die door de oude Germanen aan de goden gewijd werden stond vroeger de zwaarste en "onterendste" straf. Op vele plaatsen bleef het bijgeloof leven, dat degenen, die zich aan een dergelijk misdrijf schuldig hadden gemaakt, na hun dood geen rust konden vinden en als een "vurige landmeter" of "vuurman" in donkere nachten bij de grenzen kwamen spoken.

De historieschrijvers verhalen ons dat de straf voor de markschenner allervreselijkst was. De ongelukkige, die op heterdaad betrapt was bij het verzetten der grensstenen, zou een gruwelijke dood te wachten staan. Hij werd in de grond gegraven, zodat alleen zijn hoofd en een deel van zijn borst boven 't zand uitstaken. Dan werd een jonge, ongeoefende os voor de ploeg gespannen en, na veel mislukte pogingen, sneed het scherpe kouter eindelijk door 't hart van de markschenner.

Om de nauwkeurige limietscheiding nimmer te vergeten gebruikte men eigenaardige middelen. Hofdijk verhaalt ons in zijn kleurig proza: "Wanneer voor 't eerst een grens getrokken zou worden, en de merktekens geplaatst waren, werden spelende jongens gehaald. Dan werden deze knapen onbarmhartig afgerost, dat hun gehuil in 't rond weerklonk. Was de ranselpartij geëindigd, dan werden ze onzacht op de grensstenen of tegen de grensbomen geduwd. Daarna kwam de vrolijke ontknoping van dit vreemde spel. Ze kregen nu geschenken, gespen, riemen of tassen, lekkernijen en woorden van lof en troost. Wij kunnen ons wel voorstellen dat een dergelijk voorval een onvergetelijke indruk zal gemaakt hebben op de jeugdige knapen. Tot in hun hoge ouderdom konden zij zich nog de juiste plaats herinneren waar de grensmarken gezet waren. Zo konden zij na jaren nog als getuigen optreden bij grensgeschillen. (*)

* (Uit "Oud-Zundert, geschied- en volkskundige kennis" van Hub. J. M. Kunst)

* * *

Eens de grenzen vastgesteld, eens de palen geplaatst, diende men er ook de hand aan te houden dat geen verandering aan de grensscheiding werd toegebracht. De eerste vereiste was dan ook dat ieder bewoner goed op de hoogte werd gesteld van de juiste limieten van zijn gemeente. Om deze reden en tevens om betwistingen met de naburige gemeenten te voorkomen werden de "paalsteden" en alles wat er betrekking op had, zorgvuldig ingeschreven in het Keurboek. Hieraan danken we de gegevens die nodig waren om deze bijdrage op te stellen.

Jaarlijks werden "de paalsteden" na de bepalingen van het keurboek voorgelezen op het "voeghtgeding" in tegenwoordigheid van schouten, schepenen en ingezetenen. De eerste "paalsteden van Wuustwezel" dagtekenen van het begin der XVIde eeuw. Ze staan ingeschreven in het keurboek van 1500 en werden de eerste maal voorgelezen op het "voeghtgeding" van 29 april 1538. Wij laten ze hierna volgen. (*)

* Wie wil volgen op het schetskaartje, zal heel gemakkelijk de opgesomde paalsteden vinden.

***Dit zijn de Paelsteden van Wuustwesele
"Ter eyck wuyten Rolleken te halven stroeme in Maremvoert,
vuyt Maremvoert op deycken boemken
vanden eycken boemken in Doeyens Ryt
vuyt Doyens Ryt op Everdeys Cruys
van Everdeys Cruys opten langen Wolfspuit boven dat Donderseel
vanden langen Wolfspuitsstaeck op 't Dorenheel***

*vuyt Dorenheel in Beverdonck,
van Beverdonck inde Wolffdonck, 't Hanelaer daer binnen
vuyter Wolffdonck opten alendighen berck,
van den alendighen berck opden steenpael
vanden steenpael int Achtmaelder grave
van Achtmaelder grave ter eycke int Rolleken ,
den huyshovel daer binnen."*

De eerste voorlezing(29 april 1538) werd alsdan opgetekend:

"Achtervolgens desen Kuerboeck elck pointc ende artyckel in tzyne opgelesen inde gebannen vierschare in presentien van Meyer ende Scepenen van Wuestwezele ende den meestendeel vander gemeyntenaeren ende oock in presentien van Kerckmeesters ende Heyligh Geestmeesters. Soe syn sy eendrachtelyck by gebleven ende hebben eendrachtelyck begheert dat gestaet te hebben metten vonnisse. Soe is ter maninge des Meyers Jan Beyerssen van Voxdael ende by wysen van Willem Verboven scepene met vernoeghe van zyne medescepenen: Willem van Wou, Peeter van Eeckele, Adriaen Wouters, Claes vanden Broucke, Peeter van Oestaeyen ende Wouter Henrick Dycks, vonnislyck gewesen dat men dye pointcen ende articulen achtervolgende den Kuerboeck sal houden by de ingesetenen alhier tot den naesten voechtgedinghe, wederomme by alsoo verre als daer yemant is dye contrarye tegens doet, dat hij sal doen tegens tgewysde vonnisse, alsoe dicke ende menigh werve als dat gebueren sal, nochtans altyt houdende dye artikulen van den Kuerboeck, blyvende in synder woorden.

Actum anno XVc ende XXXVIII opten XXIXsten dach aprilis.

Adriaen Diericksen."

Zo was dus de grensscheiding vastgesteld. Maar men had af te rekenen met naburen, vooral met de bezitter der Nederlandse gemeente Zundert, Hendrik van Nassau, die reeds enkele jaren tevoren (1519) in een grensgeschil gewikkeld was met Philips van der Meeren, heer van Wuestwezel. Evenzo ging het tussen Wuestwezel en Brecht niet al te wel, zeker niet meer toen die van Wezel turf gingen steken en hun schapen lieten hoeden op de heide die vroente (gronden toebehorend aan de gemeenschap) van Wesel was, palende aan de vroente-heide van Brecht. Het kwam zelfs zo ver dat de Brechtenaars een grenspaal hadden uitgeworpen.

Deze herhaalde grensgeschillen brachten heel wat herrie teweeg. Die met Zundert werden afgehandeld door tussenkomst van scheidsrechters (1519) en een latere nameting door landmeter Christoffel Verhoff (1658) terwijl die met andere gemeenten minder officieel werden afgehaspeld en voorgoed vastgesteld door een "omme-ganck" van afgevaardigden der betrokken gemeenten.

Met Loenhout ging het zonder betwisting, daar de grensafbakening hier door de natuur zelf getrokken is, t.t.z. door de loop der grote beek, die men ook de AA of Weerys heet. Hieromtrent vinden we dan ook niet de minste vermelding in het Keurboek. Een bewijs dat men het steeds eens is geweest nopens deze natuurlijke grens.

Het loont wel de moeite deze grensgeschillen eens van naderbij te bekijken.

* * *

- GRENSGESCHILLEN MET ZUNDERT

Nemen we eerst Zundert omdat deze grens ook heden de rijksgrens vormt tussen Nederland en België. Daar alle gegevens hierover ontbreken in onze gemeentelijke archieven steunen we ons op het zeer geleerde werk van prof. M. van der Hoeven "Bijdragen tot de geschiedenis van Zundert en Wernhout".

De eerste grensafbakening is van 1519. Hendrik, graaf van Nassau, was toen heer van Zundert en Philips van der Meeren was heer van Wuustwezel (door zijn huwelijk met Maximiliana van der Noot). Deze twee heren hadden een geschil nopens de scheiding van hun heerlijkheden. Om hierover uitspraak te doen werd een "scheids-gerecht" samengesteld waarin zetelden:

Voor Hendrik van Nassau: Aerde van Lierde, ridder, en Mr. Joos Mannaert.

Voor Philips van der Meeren: Mr. Anthony Heenkenschoot, raad en meester van de requesten in den Raad van Brabant en Jan van den Wyngaerde, schout van Brecht. Later werd Joos Mannaert, die overleden was, vervangen door Jan van den Werne, ridder, die nogmaals vervangen werd door Jacob Malaert, terwijl Adriaen van der Noot, hofmeester van de graaf van Nassau, de plaats kwam innemen van Jan van den Wyngaerde. Eindelijk werden nog drie arbiters toegevoegd (15/12/1518): Mr. Nicolaas Everardi, doctor president in Holland; Jan Wemelinghe, doctor deken van St.-Gudule te Brussel en Mr. Jan Auxtruijes, lid van den Geheimen Raad des Konings van Castilië.

Door deze zeven scheidsrechters werd uitspraak gedaan op 10 januari 1519, in tegenwoordigheid van Henric Montens, rentmeester van Breda, en meester Raessen van Lykercken, rentmeester van Steenberghe, voor de Heer van Zundert en Andries Goedertuys voor de Heer van Wuustwezel. Deze uitspraak luidde aldus:

" dat die palen ende limiten, dair questie omme geweest is tusschen Sundert ende Wesele, hem strecken ende scheyden sullen, te weten van Granegracht d'welck een pael is, bekent by byde parthyen, tot eenen putte, genaemt den Coeputte(bestaat nu niet meer) ende van deynde van den Coeputte recht uytgaende naer den ellendighen bergh (of berck) die men heet Hannen Wiewau; ende om te schouwen alle toecomende geschillen , sullen gestelt worden tusschen de voorschreven Coeputte ende Wiewau een of meer palen naer 't behouff vander distancien".

Deze grenslijn liep dus recht van den Ellendigen Berg(k), thans grenspaal nr 232 naar de z.g.n. Koeput, het grenspunt der gemeenten Zundert, Meir en Loenhout, thans paal nr. 226. Later echter bevond men dat deze rechte lijn ingebeukt was en met een hoek in de gemeente Zundert stak. Doch om welke omstandigheden de grens zo gewijzigd was hebben we niet kunnen vinden maar dat men op de hoogte was der gebeurde wijziging is zeker. Dit blijkt uit een "paelschydinge tusschen Sundert en Wesele", gemeten ende naergesien bij Christoffel Verhoff, gesworen Lantmeter, ende aen de Ed. mo. Heeren van den Rade ende rekeningen van Syne Hoogh. overgegeven den 30ste Mey 1658 (aangehaald in het werk van Prof. Van der Hoeven) en welke luidt:

" Van de plaets ofte Kuyl daer geseyt wort den scheypael, genaemt Hanne-Wiewau ofte Ellendigen Berck, gestaen te hebben, 't eynden den Riool scheydende den Lande van Breda van Woestwesele oostwaerts op tot den tegenwoordigen staende Steenpael, achter de Gruene bij het west grauw, is lanck 528 Roeden Bredaeghse Landmaet, van den pael tot de plaets bij het Oost-grauw geteykent Lt. A., daer men seyt den pael gestaen te hebben, in een riool

van outs sloots-gewys uytgegraven, daer noch tegenwoordich veel stucken gelijk van Bentemer steen in de aerde syn te vinden, is lanck 157 ½ Roede, swaeyende dese linie uyt de eerste linie 32 graeden suytwaerts om, ende vandaer voorts weder 5 graden 34 minuten suydelycker omswaeyende in een rechte linie streckende naer den Thoorn van Hooghstraeten, soo hetselve blykt by de Caerte gemaect A° 1643 by Mons Smulders, gesworen Lantmeter, ten aenwyse van de Heeren Arnout van Beaumont, Raet van Syne Hoogh., ende den Rentmr. Adriaen Verelst, Commies van Syne Hoogh. domynen in Brabant; Dit is gelyck nu de tegenwoordige paelscheydinge gesustineert wort. Ende de uytsspraecke hier over gedaen in de Stadt van Antwerpen ten Bogaerden, den thienden dach van January in 't jaer 1518, stilo Brabants, luyt aldus:

“Soo de Coeput leyt gelyck geseght wort op den Aert tusschen Loenhout, Meir ende Sundert ende moet strecken linie recht tot den Ellendigen Berg(k), soude (myns bedunckens) Sijne Hoogh. veel winnen, terwyle de paelen tusschen beyde gestaen, niet staen in een rechte linie, dan booght altemael naer de Baronie Noordwaerts in”.

Het lijkt ook wel dat de opstellers der “paelsteden van Wuestwesele” van deze grondverschuiving op de hoogte waren, maar dat ze toch het aldus ingepalmd terrein als het hunne wilden behouden. Verder dunkt het ons, dat deze woorden “ **den huysshovel daer binnen**” werden bijgevoegd. Moest men de rechte lijn “Hanne-Wiewau → Coeput” als richting genomen hebben dan lag den “Huysshovel of Uylshovel” onder Zundert en niet onder Wuustwezel.

Van de plaatsnamen die gebruikt werden om de palen tussen Zundert en Wuustwezel aan te duiden zijn er slechts een paar overgebleven zoals “Huisheuvel” en “De Pael”. Een eigenaardigheid dient echter nog aangetekend: “ ’t Rolleken ter Eyck”. In de Zundertse “paelsteden” spreekt men van “Trullen of Rullen ter Eyck” en volgens een limietvisitatie van oktober 1684, zou het de naam zijn van een akker, liggende aan de oostzijde van de Oude Baan van Breda op Antwerpen, op het Loopken. Indien men dit loopken zelf Trullen of Rolleken heette zou deze grensscheiding beter aanneembaar zijn. Dit loopken bestaat nog en, na een paar honderd meter ver de grens gevormd te hebben, vloeit het in de Aa of Weerys, daar waar de drie gemeenten Wuustwezel, Zundert en Loenhout samenkomen. (*)

(*) We vinden in het “Schatboeck des Dorps ende Heerlyckheyt van Wuestwesele ende Westdorne etc. gemaect vuyten Schatboeck des jaers 1618 ende den Meetboeck gemaect anno 1581. (gemaect bij Peter van Beeck, secretaris, inden iaere 1646)

f° 287 R° - Hendrick Gysbrecht Hoppenbrouwers met Jan sijnen broeder... een hoeve met huysinge, landen, gronden ende toebehoorten gelegen Ter eycke aen 't Rolleken, comende oostwaert 't selve Rolleken, suyt 's Heeren straete, Westwaert den kinde Jan de Backer ende Noirt hem selfs 't Heyblock.

f° 289 R° - Niclaes Goris Augustyns... een parcheel lants ... gelegen Ter Eycke aent Rolleken, comende Oostwaert Wouter Vergauw en erve onder Zundert, Zuytwaert de beke, Westwaert het Molenstraetke ende Noordwaert 's Heeren straete.

Hieruit blijkt dat dit Rolleken wel een waterloop is, anders zou men(moest het een akker zijn) de eigenaar wel genoemd hebben, maar 't is daarom niet uitgesloten dat er een akker palende aan de waterloop ook deze naam zou gedragen hebben. De twee percelen die hier beschreven werden zijn de twee eigendommen die thans links en rechts der Oude Baan Antwerpen – Breda (en palende aan Zundert) liggen. Dit “Molenstraetke” is de straat die van de Oude Baan naar Loenhout loopt over de “Watermolenbrug”. Vroeger stond aldaer een watermolen op de Aa. De bewoner van de aanpalende hoeve noemde men Jan van den Watermolen.

Personen die op Ter Eik “gewonnen en geboren zijn” hebben nooit de naam Trullen of Rolleken gehoord. Deze naam zal dus, evenals vele andere kenschetsende plaatsnamen, spijtig genoeg, in de vergeethoek gesukkeld zijn.

Op 16 november 1844 kwamen de commissarissen, aangeduid door het verdrag van 1843, ter plaatse de grenspunten vaststellen. Deze afvaardiging bestond uit: Generaal-majoor Jolly, bevelhebber der provincie Antwerpen, Luitenant Goffinet en kapitein Dusart voor België, en Luitenant-generaal Van Hooff, bijgestaan door Kapitein André de la Porte voor Nederland. Verslag over de werkzaamheden werd opgemaakt te Zundert en ondertekend door de burgemeesters Hens (Wuustwezel) en Van Beckhoven (Zundert). (Een eigenhandig ondertekend exemplaar van dit verslag met plan en aangehechte stukken beruiste in 1920 op het gemeentelijk archief)

GRENSSCHEIDING TUSSEN WUUSTWEZEL EN BRECHT

"Men verstaet dat desen pael door dye van Brecht is uytgeworpen" zo luidt een randmelding in het Keurboek van 1628. Deze doet reeds aanstonds zien dat het tussen Brecht en onze gemeente niet steeds "peis en vrede" was. 't Was moeilijk ook. Als men met een kudde schapen op een onmetelijke vlakte heide staat of als men turf gaat steken tussen de uitgestrekte vennen, zou het de beste al eens overkomen, dat hij /zij een roede te ver liet grazen of de beste turfgrond wat verder vond dan de limiet. *(je kunt hierover nog meer lezen in het boek "ZWARTE HEIDE" van Aloïs Blommaert)*
't Bleef dan steeds bij mondeling getwist en nergens vinden we dat de hogere overheid diende tussen te komen.

Aan deze onderlinge grensregeling, die natuurlijk in 't lang en 't breed beschreven werd, hebben we de gegevens te danken omtrent de limieten langs de Brechtse kant. Als er dan betwistingen ontstonden nopens de grenzen, werd door Schout en Schepenen van Wuustwezel het nodige onderzoek gedaan, dat gewoonlijk een ondervraging was der oudste inwoners der grensstreek. De eerste getuigenis is opgemaakt rond 1608. Zij bestaat uit twee delen, die ons zeggen:

1 - de plaats waar de scheidpaal staan moet aan 't Marum en de verklaring dat de grens bepaald wordt door de baan naar Antwerpen(*);

2- dat de vennenreeks van de Engelse Rijt (**) tot het Moerken aan de Zuidzijde van 't Gasthuis Beersgat de grenslijn was.

* Deze "oude bane" waarover meermaals sprake is, liep van Loenhout langs Neerven over de huidige Nieuwe Brug, volgde dan een honderdtal meters de grens tussen Wuustwezel en Brecht, dan splitste ze zich in twee vertakkingen: ene naar Overbroek, de andere naar Gooreind om aldaar de heirbaan Antwerpen – Breda te vervoegen.

** De Engelse Rijt bestaat al lang niet meer. Men ziet nog slechts een laagte die de richting der vroegere vennenrij volgt en eindigt in het Moerken, dat gedeeltelijk nog zichtbaar is. De Engelse Ryt was vroeger een rij zeer diepe vennen die uitliepen in het Moerken, dat vroeger een oppervlakte had van 18 ha. Toen de Engelse Ryt afgelaten werd (ze was afgedamd zoals het Moerken), dacht men er veel vis in te vinden, maar toen alles leeg stond haalde men er slechts drie palingen uit. Het waren er maar drie, doch ze waren zo dik als een fles. Men vreesde in Wuustwezel dorp steeds een doorbraak van de dijk van het Moerken. "Dan schiet hier alles onder water," zegde men.

Het grenspunt waarover men hier spreekt ligt juist aan de noordoostelijke hoek van het park van 't klooster der zusters Franciscanessen te Gooreind. Als men daar staat ziet men zeer duidelijk de toren van Brecht, doch die van St.-Lenaarts zit verscholen achter de mastbossen langs de Brechtse kant. Meet men echter na op de kaart, dan vindt men dat dit grenspunt juist ligt op een lijn die de richting van deze twee torens volgt.

Hier volgen de getuigenissen:

"Getuyghenisse ende thoon geleyt bij Schouteth ende Scepenen der Heerlyckheyt van Wuestwesel, vuyten naem vande gemeyntenaeren der selver heerlyckheyt aengaende de paelen ende tot het scheyden vande heerlyckheden van Brecht en Wuestwesele voors.

Lucas vanden Bogaerde, ingesetene tot Wuestwesele out ontrent 62 jaeren rechtelyck bij den vorster alhier gedaeght synde om der waerheyt getuyghenisse te geven ende heeft bij synen eede hem daerom alnu behoorlycker gestaelt synde, voor waerachtich verclaert, getuycht ende geaffirmeert opden gront ende plaetse synde als dat hij eertyden te weten voordien verlopen tyde, ontrent veertich jaeren geleden hij heeft sien staen een seker eycken boomken opde oude bane inde heyde tusschen Brecht en Wuestwesele achter der Marum vreheyde op een vande twee hoochten bij hem alnu gewesen, differerende vanden anderen ontrent een roede ombegrepen vast neffens het out weegskens loopende van Wuestwesele nader, naer den Verloren Cost, aen westseyde vanden selven weegsken daer aen beyde syden oude weegen vande banen neven loopende dat hij van ouden tyde altyt heeft horen

seggen dat de voorseyde twee heerlyckheden van Brecht ende Wuestwesele niet off aen voors. eycken boomken werden gescheyden ende soo voorts metten bane nae Antwerpen, verclaerende voorts, dat naert verloop de ingesetenen van Wuestwesele altyts hebben heyde gemaeyt totte bane toe van Antwerpen comende, aen deynde by de Berschat ende Marum, alwaer hij verclaert van jongs op gemaeyt te hebben evermits hy alhier achter de brugge bij Marum opgevoedt is.

Item Anthonis Cornelis Cools, out scepen, ontrent agt en sestig jaeren, Huybrecht Claes Pullekens out ontrent sestig jaeren, Marten van Yperen out ontrent 60 jaeren, Willem van Wouwe, scepen, out ontrent 49 jaeren, rechtelycken gedaecht ende geëedt als voor, verclaeren eendrachtelyck dat hen seer wel kennelyck is dat, de leechte, liggende seydens den suythoeck aen dwesteynde van 'tgasthuys Berschat tussen den selven hoeck ende de bane van outs genoempt geweest d' Engelse Ryt ende dat den ouden putt staende op de Westsyde vande voors. Ryt by hen alnu gewesen opden grondt mette andere putten daertegens rechtuyt loopende, altyts syn gehouden geweest voor het gescheyt vande heerlyckheden van Brecht ende Wesel voors. ende dat deselve putten waren loopende naerden Moervenne ende dat de heyde liggende aende syde van Brecht was vreheyde. Verclaerende voor redenen van kennisse de voors. deponenten, dat sy opt Goireynde ende by Deuren syn opgevoet ende van jongs op gewoont hebben ende dat sy in hunnen jongen tyt aldaer de schapen gevoet ende gewacht hebben ende dat sy het gescheyt mette voors putten alsoo waren houdende".

De opgetekende getuigenissen bleken echter niet voldoende om de voortdurende twisten te doen ophouden. Er werd dan in 1627 een "ommeganck" gedaan – waarover echter geen verslag – maar wel een verklaring van Willem van Wouwe, schepen, die zegt, dat *"soo wanneer die Schouteth ende Scepenen van Brecht en die van Wuestwesele waeren opte heyde omme de scheypputten te wysen, ende comende byde Engelse Ryt, achter het Berschat, seyde die Schouteth van Brecht tegens die Schouteth van Wesele : " Wat willen wy hier doen? Wy laeten 't u hier houden, de saecke is te clair..." (oft diergelycke woorden)*

Nieuwe getuigenissen werden opgetekend door Guilliamblyens, Schouteth, Lambert Cornelissen, Peeter Anthonissen, Adriaan Verheyden en Jacob van Ostaeyen, schepenen in Wuustwezel, den 20ste april 1635 en ondertekend door Peter Van Beeck als secretaris.

Een nieuwigheid is erbij gekomen: de grenslijn bestaat uit twee rechte lijnen, die aan de Engelse Rijt een hoek vormen. Welnu deze hoek wordt thans bepaald door de richting van de torens van Brecht en St.-Lenaarts, zoals we in volgende verklaring zien:

"Quiryn Rommens, ingesetene tot Wuestwesele, out ontrent 't seventich jaeren, rechterlyck by den vorster alhier gedaecht synde omme de waarheyt getuyge – nisse te geven, heeft by synen eede voor waerachtich verclaert opten gront en de plaetse geweest synde, dat hem seer wel kennelyck is, dat de leechte liggende thegens den Zuythoeck aen de westeynde van 't Gasthuys Berschat tusschen den selven hoeck ende de Bane, van outs is genoempt geweest d' Engelsche Ryt, ende dat den ouden put, staende op de westzyde vande voors. Ryt by hem alnu gewesen opten gront mette andere putten daartegen recht vuytloopende soo oostwaerts naerde plaetse, daer het eycken boomken eer-

tyds gestaen heeft ende westwaerts naer het gericht van Wuestwesel, daer den Ouden off langen Wolffsput is staende, altyts syn geweest de scheyputten der heerlyckheden van Brecht en Wesel. Ende als men byden put opde westsyde vande voors Ryt is staende, dan men alsdan den thoren van St.-Lenaert is siende, recht over den thoren van Brecht alsof sy op malcanderen staende waeren.

Ende datte heyde aende syde van Brecht is vreheyde, verclaerende hy deponent mede, als dat voors. heyde totte voors. putten toe aende syde van Wesel byde ingesetenen van selve heerlyckheyt van Wesele, soo voordien verlopen tijde, inde vyftich jaeren geleden, als naerden verlopen tyde tot nu toe altyt vredelyc is gebruyckt geweest mette gantsche gemeente, die het belieft heeft gehad, sonder contradictie van yemant ende dat hy deponent noyt en heeft gehoort dat die ingesetenen van Brecht tusschen de voors. putten ende de gracht van het Berschat eenige actie of gesach hebben gepretendeert gehat."

Verder voegt verklaarder er nog aan toe:

"... dat hy in synen jongen tyt heeft gewoont by Mr. Jan Hegge, Schouteth te dier tyt binnen deses voors. heerlyckheyt van Wuestwesel omtrent de 54 off 55 jaeren geleden, ende datte deselve Mr. Jan Hegge hem altyt belastte soo wanneer hy torff ginck steken ende heyde maeyen, dat hy nyet en soude comen over de voors. scheyputten ofte de bane loopende naer Antwerpen, alsoo deselve heerlyckheden van Brecht ende Wesel aldaer waren scheydende, ende dat hy van jongs op tot nu toe altyt binnen desen dorpe gewoont heeft, ende is opgevoet."

Na Quiryn Rommens werden nog vier oude ingezetenen onderhoord die allen in min of meer dezelfde termen hetzelfde verklaarden als hun voorganger. Twee zijn er echter nog die de "omgang" van enkele jaren tevoren hadden meegemaakt. Zo zegt Symon Symons:

" dat hij met Laureys Deyns, secretaris ende meer andere ingesetenen deses dorps, ende Jan Betten met meer andere ingesetenen vanden dorpe van Brecht, heeft geweest opde heyde alhier, ende dat onder andere Lucas vanden Bogaerde, wijlen, wesende een out ingesetene te dyer tyd van desen voorschreven dorpe, ende den voors. Jan Betten van Brecht, tegens malcanderen hebben gecregen groote woorden ofte voorschreven heyde, aengaende seker eycken boomken, dwelck gestaan hadde opde Oude Bane in deselve heyde, tusschen Brecht ende Wesele achter der Marum vreheyde..."

Het overige zijner verklaring stemt nagenoeg overeen met die van Rommens. Als slot van al deze getuigenissen vinden we de handtekening van secretaris Peter van Beeck met het jaartal 1635.

Heel waarschijnlijk was het geschil daarmee niet beëindigd, want er bestond wel een beetje naijver tussen de twee dorpen (waar nog wel overblijfselen van bestaan in de volksmond). Daarbij waren de aanduidingen op de heide te vaag. Men kon immers geen staat maken op de steeds veranderende vorm van de vennen. De geschillen zullen echter niet zo erg geweest zijn. Na 1635 vinden we geen aanduidingen meer nopens grensgeschillen of iets in die aard, tussen Wezel en Brecht.

* * *

GRENSGESCHILLEN MET ANDERE GEMEENTEN

Wat de overige grensgemeenten betreft, daar maakte men beter en korter werk mee. Er werd een "omgang" gedaan door afgevaardigden der geïnteresseerde gemeenten, verslag opgesteld, ingeschreven in het keurboek en daarmee uit, zonder onenigheid en zonder betwisting.

De "omgang" geschiedde door afgevaardigden van Ekeren, Kapellen, Hoogboom en Ettenhoven (*) enerzijds en vertegenwoordigers van Wuustwezel en Kalmthout anderzijds.

* Dus eigenlijk de huidige gemeenten Brasschaat en Kapellen. Brasschaat werd opgericht als gemeente bij koninklijk besluit van 11 oktober 1829 met ingang op 1 januari 1830. Vroeger was het een gehucht van Ekeren. Ettenhoven vormde een heerlijkheid met Kapellen.

We laten hier de kopie volgen van het verslag. Men zal bemerken dat dit verslag de scheiding aangeeft eerst voor Wuustwezel (4 eerste alinea's) en daarna voor Kalmthout (3 overige alinea's).

"Ommeganck gegaen ende visitatie gedaen by Officieren, Schepenen en Gemeyntenaeren van Eeckeren, Cappellen, Hoochboom ende Ettenhoven ter eendre ende Schouteth, Schepenen ende Gemeyntenaeren van Wuestwesel en Calmpthout ter andre syden, op de Paelsteden ende limieten van haerder heerlyckheyt aen malcanderen paelende ende hebben ten beyde syden tot beter memorie in toecomende tyden oock eenighe paelen geseth ende putten gegraeven volgens het verclaeren vande outste mannen en schepenen ten beyde syden.

Ter presentien vande Officieren ende goede mannen ten beyde syden hiertoe gecompareert synde, hiernaer genomineert. Ierst is bevonden den pael te wesene eenen ouden put, genaempt den Wolffsput ende daerby den Wolffs berch oft heuvel en hebben opden cant vanden put met gemeynen consent geset eenen witten steenen pael ende is het scheytsel tusschen Eeckeren, Brecht ende Wuestwesel, gelegen by de halffgalge geweest synde. Ende van hier tegens Wuestwesel aff te paelene is noch eenen putt noortwaerts op midden tegens groot meer. Is oock eenen pael gerekent ende nu wat vernieut met consent als voren.

Is noch noortwaerts op een berchxken met ghemeyn consent geseth eenen pael by ouden tyde het voorseyd berckhxken genaempt de Byehutt. Is noch noordwaerts op met ghemeyn consent gegraeven eenen cruysputt op een heuvelken by Collekens hoeck. Ende van hier voorts gegaen tot opt scheyden van Eeckeren, Calmpthout ende Wuestwesele ende mits de onsekerheyt vande plaetse van den pael is ongepaelt gebleven. Ende voorts seekende de paelen ofte paelsteden tussen Eeckeren ende Calmpthout is van hier vootgegaen op Puysberch aender noort-oist syde daer eenen pael bevonden is.

Ende vande drye hoeven voorts loopende op Putshoeck aenden Eertbrandt.

Aldus gedaen present Fernandus van Utrecht, drossaert, Geeraert de Brier, Schouteth, Cornelis Aerts, Jan de Moor, Marten van Santvliet, Cornelis Willemssens en Jan Lauwereys, schepenen in Eeckeren.

Hendrick de Bye, Peter Dirrix ende Thomas de Beuckelaer, schepenen tot Hoochboom.

*Ende Kerstiaen Janssone ende Anthonis Janssone, schepenen tot Capellen
Ende Cornelis Janssone, Schepene tot Ettenhoven.*

Ende Willem van Ostaeyen , Schouteth ende Peter Leys, Anthonis Cools, Jan Lodewyx, Corneel Goossens van Beke, Jan Augustyns, schepenen tot Wuestwesele.

Ende Mr. Jan vanden Bleke, meyer, ende Bernaert Stockmans, schouteth tot Calmpthout ende eenige Schepenen aldaer.

Den XI Juny 1608, my tegenwoordich als secretaris.

H. DE CNODDER “

In dit verslag zijn de plaatsen duidelijker aangewezen. Men vindt ze ook heel gemakkelijk terug op de kaart.

Het deel dat nu volgt, alhoewel zonder datum, toch zeer waarschijnlijk rond dezelfde tijd als 't vorige opgemaakt (1608), is niet zo klaar en bovendien onvolledig. Het duidt slechts de grensscheiding aan vanaf het scheipunt der gemeenten Ekeren, Kalmthout en Wuustwezel tot aan de straat die naar 't Heiken liep. Het andere deel, van Achterbroek tot den Ellendigen Berg(k), is niet behandeld, maar in de algemene paalsteden zegt men "van Beverdonck in de Wolffsdonck, 't Haenelaer daer binnen, vuyten Wolffsdonck opten Ellendigen Berch". Waarschijnlijk was het hier niet nodig de palen na te zien, daar deze grensgronden grotendeels toebehoorden aan de abdij van Tongerlo. Van de aangehaalde plaatsnamen hebben we teruggevonden Hanelaer en Beverdonck achter de kapel van Achterbroek en Wolffsdonck , thans Wolffsheuvel.

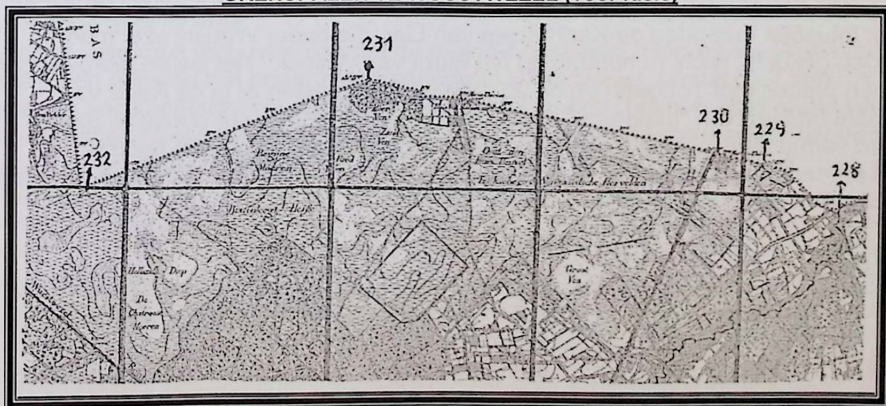
Hier volgt thans de opgave der palen, aangeduid in het Keurboek:

“Paelgenoten tusschen Calmpthout ende Wuestwesele.

Eerst aen de Calmpthouts gehucht by het Ketelvenne vanden cruysput dye tusschen dye van Eeckeren , Calmpthout ende Wuestwesel scheyt ende vanden cruysput nae het Putse venne op den hoeck op eenen grooten struyck. Comende vanden grooten struyck neffens de grachte, de grachte onder Wuestwesel tot op de strate opt Donderseel in midden vande straete tegens Quiryn Joossens huys daer men eenen pael setten sal ende vandaer op Staexboom, vanden Staexboom opden putt bij Peeter Willem Wyns, daer eenen boom gestaen heeft, soo verre men bevindt dat tselve eenen paelboom geweest is, daeraff dye van Calmpthout sullen blycken metten Chynsboeck. Vanden Put opden dorrenboom, vanden dorrenboom op de boom daer Peeter Willems gewoont heeft vandaer neffens tot op de straete naer tHeyken.”

KAREL PEETERS

GRENSPALEN TE WUUSTWEZEL (voor fusie)

- NOG WAT MEER OVER DE GRENSGESCHILLEN MET KALMTHOUT

Ook tussen Wuustwezel en Kalmthout waren de grensgeschillen geen zeldzaamheid. In "De Spycker" (Essen) jaargang 1956 vanaf blz. 151 vonden we het artikel: "**Aan wie behoren "Hanneken-Wiewau" en "het Witlock"?**" Het is een studie over het eigendomsrecht van aldaar gelegen moeren die zich bevinden op het grondgebied van Kalmthout, Wuustwezel en Zundert. Het artikel van G. Meeusen sluit mooi aan bij het werk van Dr. K.C. Peeters. Lees zelf maar!

- GESCHILLEN

Aan grenspaal nr. 235, waar de drie genoemde gemeenten scheiden, lag in de 17de eeuw een moerpand dat toen lange jaren betwist werd door de abdij van Tongerlo aan de ene en de heren en vrouwe van Wuustwezel aan de andere kant.

Ware het niet dat er moer mede gemoeid was – en moer betekende toen geld – dan zouden "Hanneken-Wiewau" en het daarvan westelijk gelegen "Witlock" thans enkel als toponiemen of plaatsnamen bekend zijn gebleven. Door die geschillen hebben die plaatsen een bladzijde geschiedenis gekregen.

De grens tussen de heerlijkheid Nieuwmoer en die van Wuustwezel liep toen en nu ook nog, van grenspaal 232, toen gekend als "*Ellendigen berck*" in ongeveer rechte lijn op de noorderkant van de toenmalige kapel van Achterbroek. Dat gedeelte grens had tot nog toe nooit enige aanleiding gegeven tot betwisting. Overigens die grenslijn dateerde van 1335 en was vanwege de hertog van Brabant alzo vastgelegd. Maar nu komt er herrie: Tongerlo en Wuustwezel betwisten elkaar de zes bunderen moer van "Hanneken-Wiewau", die ofwel noord- ofwel zuidwaarts moeten liggen.

Het moet al enige tijd niet geboterd hebben tussen Tongerlo en Wuustwezel. Grenzen zijn nu eenmaal twistpunten en zeker wanneer er onmiddellijke belangen in 't spel zijn. Bij de aanvang van de 17de eeuw lagen beide partijen in conflict over de tienden. Op 2 mei 1614 schreef zekere Dimmer uit Bergen-op-Zoom aan Bernardus Boonen, pastoor te Roosendaal, dat in 1608 de palen tussen Tongerlo en Wuustwezel geplaatst waren in bijwezen van de secretaris van de abdij maar dat er, niettegenstaande dat, geschillen waren over het ophalen van de tienden "*hetgeen Mevrouw van Wesel schijnt te soecken neder te leggen, om meerdere questie te schouwen*". Over moeren was dus nog geen sprake.

Maar intussen meenden de Karthuizers van Lier, die onder Wuustwezel moeren hadden gekocht, recht te hebben op het moer van Witlock. Het kwam hierover zelfs tot een proces met Tongerlo en op 26 oktober 1620 wisten zij in de Raad van Brabant brieven van "maintenu" te verwerven. Wanneer echter puntje bij paaltje kwam vermochten zij niet te bewijzen dat zij op dat moer enig recht hadden. Zij hebben dan het proces laten "*interrupt loopen*" "*dit is* het proces laten verlopen "*tot welke procedure gereserveerd werd*".

Op 3 november 1621 bekende de prior integendeel niet het minste recht op het Witlock te hebben.

Tevoren (1617) hadden de inwoners van Nieuwmoer aan de prelaat gevraagd "*dat sy weder mogen gebruycken de voorscr. vroente van Witlock*", wat wel als een bewijs mocht aangezien worden dat die vroente onder Kalmthout gelegen was. Dit zal ten andere later door meerdere getuigen bevestigd worden. Toch wilde de abt het fijne weten over de grensscheiding aan de moeren van Nieuwmoer en doet door zijn meier daarover een onderzoek instellen.

Zo verscheen op 2 mei 1622 Lambrecht Cornelissen, schepen der heerlijkheid Wuustwezel en landmeter van beroep, oud 50 jaar voor Adriaen Greefs en Dirk Peeters Bussers, schepenen van Essen-Kalmthout en bevestigde voor hen dat *"de rirole beghinnende tenden het dycken, dwelck is comende vanden nieuwen moer naer den meulen van Wuustwesel, oistwaert lopende"* en zo verder in de richting van het noorden, altijd is gehouden geweest als scheiding tussen Nieuwmoer en Wuustwezel. Toen hij enige jaren voordien in opdracht van de "Chartroisen (Karthuizers) van Lier enige moeren in die omgeving had opgemeten, was hij hiermede begonnen te Wuustwezel "aen 't sant tot aen het riooltje" zoals hem aangewezen werd. Enkele jaren nadien, bij een nieuwe meting voor de Karthuizers had hij de moeren aan de noordzijde van het riooltje "overgeslagen", omdat hij nooit gehoord had dat *"eenighe heeren van Wuustwesel soude pretenderen henne heerlyckheyt naer Calmpthout voorder te strecken als tot 't voors rioolken"*. Dat men *"voor paelen is houdende vanden Wolffsput op Hanneken-Wiewau"* zoals dat *"inden ouden boeck ende registers"* te vinden is. Hij, gedagvaarde, had enige jaren als stadhouder van de schout van Wuustwezel dienst gedaan en aldus die grensafbakening *ten diverschen reysen gesien ende gelesen"*. Ten slotte bevestigde Lambrecht Cornelissen *"hem nyet kennelyck in dese te syn winnere, verlieser noch maegschap van partyen"*.

In 1624 krijgt Wuustwezel een nieuwe heer in de persoon van Willem Van der Ryt, gezegd van Broechem, ridder, ritmeester en drossaard van de stad en het land van Bergen-op-Zoom.

Hij en de abt zullen thans in de ring komen.

Op 17 juni 1630 schrijft de abt hem een brief die hij door de meier van Kalmthout te Bergen-op-Zoom doet bestellen. Wat het onderwerp van die brief was, dat zal voldoende blijken uit het antwoord dat er vanwege de heer van der Ryt op 3 oktober daarna volgde. Hij schreef aldus:

"Ik zou al vroeger geschreven hebben, ware het dat ik over mijn papieren en bescheiden had kunnen beschikken vermits de doot van Raedsheer Dimmen, in wiens sterffhuys deze waeren berustende".

Wat tussen de schout van Wuustwezel en de meier van Kalmthout is voorgevallen, gebeurde niet op *"den gront van Calmpthout, maer onder myne heerlyckheyt van Woestwesel"*, alwaar de meier *"tegen alle billicheyt ende sonder eenich fundament"* zich heeft willen meester maken *"ende in possessie"* stellen hetgeen de schout niet kon gedogen omdat hij daertoe redenen had en vermits hij, schout, *"schuldich is de gerechticheyt ende de oude ende duechdelycke possessie van syne heere voor te staen ende te bewaeren"*.

Ik ben er volkomen van overtuigd dat de moeren genaamd "Hanneken- Wye-Wou" behoren en gelegen zijn onder mijn heerlijkheid Wuustwezel, omdat die *"syn comende ende scheydende aende lockspuy"*. Die moeren hebben altijd onder Wuustwezel gelegen *"Gelyck myne voorsaeten van Woestwesel daarvan altoos hebben geweest in vredighe possessie, sonder dat iemende daer tegens oyt heeft geopposeert"*.

Er is een kwestie geweest tussen Laureyns Reyns, in leven secretaris en rentmeester van Wuustwezel en Wouter Heymans, alsdan meier van Kalmthout, *"voorsaet vanden tegenwoordighen meyer"* die een van de oudste lieden van Nieuwmoer, Quirijn Michielsen deed verklaren dat Wuustwezel en Kalmthout scheiden op de *"Lockspuy"*. Hiermede nam de rentmeester geen genoegen en hield staan dat de heerlijkheid Wuustwezel *"noch verder was comende"*. Rond die tijd hadden die van Nieuwmoer daar ten onrechte turf gestoken, die door rentmeester Reyns werd

verkocht, en wel in tegenwoordigheid van meier Heymans, "sonder dat hy ofte iemant anders hem daer tegen partye heeft gemaect".

Het is zelfs zo dat Heymans "*verscheyde reysen*" aan de heer van Wuustwezel gevraagd heeft om in die moeren "*voor syne provisie torff te mogen steken*", hetwelk hem "*vuyt goede nabuerige vrientschap is toegelaeten*". Hiermede kan "*uwe eerweerdicheyt rypelyck oordeelen*", zo die moeren onder Kalmthout lagen, meier Heymans dat verzoek niet zou gedaan hebben, "*gemercht hy een seer fray ende civiel man was*", geheel anders dan de tegenwoordige meier van Kalmthout die "*geerne een schoon aensicht thoonen ende alsoo de saecke blindelinge in confusie brenghen*" daer hij "*nergens van onderrecht en is*."

Tot meerdere bewijs van eigendom kan ik u zeggen dat zekere Smits, wonende alsdan naast "*de erve vanden overleden meyer*" in die moeren altijd turf heeft gestoken voor de heren van Wuustwezel "*sonder iemands contracticie*".

De moeren onder Wuustwezel worden jaarlijks vercijsd en betaald, wat ik desnoods bij "*suffisante attestaties ende oock by oude caerten vande limieten*" kan bewijzen dat die moeren onder Wuustwezel liggen.

Om toch malkander "*te doene eenmael goet contentement*" en de goede betrekkingen gedenkende die tussen U, Eerwaarde, en mijn heer vader zaliger, heer van Broechem memoriën, altijd bestaan hebben, welke betrekkingen ik graag met zou willen vernieuwen, nu daartoe gelegenheid is. Wegens het overlijden van mijn broeder, de heer van Broechem, heb ik een paspoort bekomen "*om myne affairen aldaer te connen verrichten*". Ik zal dan graag bereid zijn, "*in alle vrientschap te verschynen ende malkander met alle goet bescheyt*" en met onderlinge kennis van zaken "*alle contentement ende goede satisfactie*" te doen.

Intussen wil ik U aanbevelen dat de meier van Kalmthout gelast werd, zich niet meer met de moeren te bemoeien, waarvoor U mij "*sunderlinge vrientschappe*" zult bewijzen. Wees ervan verzekerd dat "*ick niet eenen voet erve en soude begeren*" die mij niet toekomt en wat ik ook van U meen te weten.

Verder moet ik U mededelen dat "*die vande nieuwenmoer haer vervoorderen by nachte myne moeren te bederven met den torff van mynen gront te ontruymen ende dieffelycke te stelen ende moeren in brant te steken*", iets wat u toch niet goedkeuren kunt.

Ik vertrouw dat daarover "*recht ende justitie sal gedaen worden, anderen ten exempel*" en waarop ik mij dan ook verlaat "*opdat myne moeren ende goeden in ruste ende vrede blyven*."

Tot dusverre de brief van de heer van Wuustwezel. Hoe het voorgenomen bezoek en onderhoud afliep of zij mekaar al of niet hebben ontmoet, tot een overeenkomst kwam het wel niet.

Tijdens de maand februari van 1632 richt de abt zich tot de Kanselier van Brabant en deelt hem mede dat hij "*is beduchten voor eenighe questie oft proces*" dat de heer van Wuustwezel hem wil aandoen. Er zijn thans nog enige personen in leven, schreef hij, die "*door haeren ondervinde*" nog wel enige kennis hebben hoe het met de grenzen tussen Tongerlo en Wuustwezel gesteld is "*ende hoe verre die hun sun strekende*". Hij vraagt dan om hem "*te vergunnen provisie van beslotene brieven van commissie valetudinair*" op de schepenen van Nispen "*als wel de naeste geseten ontrent de voorscr. heerlyckheyt van Calmthout*" en waarbij die "*geauthoriseert ende gecommiteert*" zouden worden, die getuigen te onderhoren, die hij, de abt of zijn procureur aanduiden zal.

Het rekwest van de abt wordt in de Raad van Brabant op 3 maart 1632 in gunstige zin beantwoord. De schepenen van Nispen mogen de getuigen onder eed onderhouden. Op 26 maart daarna worden vijf personen door de schepenen *"rechtelyck gedaecht om der waerheyt getuyghenisse te geven"*.

Marcelis Willemsen, wonende *"op den nieuwmooer"* oud 65 jaar, *"verclaert bij eede die hem daeromme bij schepene van Nispen ondergenoemt behoortlyck is gestaelt"*:

1 – De moeren gelegen oostwaarts neven en tot het einde van *"t dycxken"* lopende van den nieuwen mooer naer den molen van Wuestwesele werden altijd geacht en gehouden als zijnde eigendom van de abdij. De ingezetenen van Nieuwmooer en van Kalmthout hebben *"naer den verloop tyt"* de heide daar altijd gebruikt *"vroents-gewyse"*. De misbruiken van turfsteken enz. zijn *"by nyemande anders vervolgt, noch gecorrigeert geweest"* dan door de officieren van Tongerlo.

2 – De riool beginnende aan het einde van het dijkje, oostwaarts lopende en daarna noordwaarts oplopende *"ende deur sekere ondersyltken bijde lockvaert tegen Rycke vaerdeken"* is altijd gehouden geweest als afbakening tussen beide heerlijkheden.

De moeren van "Hanneken- Wiewau" liggen aan de noorderkant van de riool en behoren tot het grondgebied van Kalmthout. Getuige heeft nooit anders geweten, ook niet dat er enige kwestie of geschil tussen de heren of ingezetenen van beide heerlijkheden heeft bestaan, dan wel ten tijde van den *"voorleden treves"* (12-jarig bestand 1609-1621) toen de *"Chartroysen van Lier"* over *"t voorscr. riooltken"* enige moeren kwamen zoeken *"die sy seyden te cort te comen"*.

3 – Tijdens de *"twaelfjarige treves"* heeft hij dikwijls op de noordzijde van de riool – onder Kalmthout dus – een *"gansenvanger"* zien zitten, terwijl zijn *"netten waren liggende"* op de andere zijde, onder Wuustwezel. Die ganzenvanger moest daarvoor *"kennen ende contenteren"* twee heren, te weten de meier van Kalmthout en de rentmeester van Wuustwezel.

4 – Getuige heeft gezien dat voor het jaar 1583 de uitgedolven moeren en heide gelegen over de westzijde van *"de nieuwenmoerschen dyck"*, genaamd *"de Meir"*, tot boven aen d' eynde vanden selven dyck gestaen hebben onder het water "wat ten behoeve van de *"gemoerten"* van Roosendaal gehouden werd tot een *"houwer om daarmede te vletten hunne torffschuyten"* en waarvoor zij aan de abdij cijns betaalden. Zo was het ook gesteld met een plek uitgedolven moeren *"het Witlock"* genaamd, die, omwille van het water, die van het *"t gehucht vanden nieuwenmoer ende Achterbroeck als egeen vroenten ende consten gebruycken"*. Het water van *"de meir"* werd aan het dijkje door een sluisje oostwaarts afgeleid door het riooltje in de *"lockvaert"*.

5 – De moeren genaamd *"Butoerse moeren"*? zijn gelegen onder Wuustwezel, zuid-oostwaarts van de moeren van "Hanneken- Wiewau".

6 – Voor het jaar 1583 heeft getuige met zijn vader moeren gedolven in "Hanneken-Wiewau", en heeft hij ook aldaar anderen zien delven. Die moeren hadden zij van de abdij gekocht. Hij heeft die moeren nooit weten noemen *"het sesbuynder"*. Dat kwam van de schaapherders die *"in corte jaeren herwaerts"* die naam aan de moeren hadden gegeven.

7 – Getuige weet dat Wouter Heymans, meier van Kalmthout en Laureys Reyns, secretaris en rentmeester van Wuustwezel, in naam van en ten behoeve van hun respectieve heren enige hopen turf verkocht hebben die *"by versceyde ingesetenen onbehoirlyck ende sonder orloff"* gestoken was op de moeren "Hanneken-Wiewau". Meier Heymans verkocht die dag ook een partij moeren aan verschillende ingezetenen van Kalmthout, gelegen aan de oostzijde van het dijkje, zonder verzet van de rentmeester van Wuustwezel. Hij heeft daar zelf moer gestoken. Getuige verklaart geboren te zijn op Nieuwmoer onder Kalmthout en *"van jongsafane aldaer opgevoet, gewoont ende verkeert"*. Van alles wat hij hiervoor getuigt, heeft hij dagelijks gezien en gehoord en *"daer by aen ende present geweest"*. Hij heeft daar zelf turf helpen steken en delven en *"oock de torffschuyten in de voorscr. moeren helpen laden ende te vlote brengen naer Roosendael."*

Jacob Willemssen, wonende *"opden nieuwenmoer"*, oud 68 jaar, bevestigt vorige verklaringen onder nrs. 1, 2, 3, 4, en 5.

6 – Hij getuigt dat hij voor 1583 *"voor 't verloop van 't platte lant van Brabant"* turf heeft gestoken op de moeren genaamd "Hanneken-Wiewau" en dat hij ook gezien heeft dat zijn grootvader, Aert Coppens, en zijn broeder Mercelis Willemssen met nog meer anderen dat ook gedaan hebben, en dat zij niet anders wisten dan dat die moeren eigendom van Tongerlo waren. Hij heeft ze nooit *"het sesbuynder"* horen vernoemen.

Getuige is op Nieuwmoer geboren en heeft er altijd gewoond. Hij heeft er zelf turf gedolven en gestoken en ook zien delven en steken. Ook heeft hij turfschuiten in die moeren helpen laden en naar Roosendaal gevelt.

Nicolaes Bastiaensen Meurs, wonende *"opden nieuwenmoer, out drye oft vieren-sestig jaeren"*, bevestigt de verklaringen onder 1, 2, 3, 4 en 5.

6 – Voor 1583 heeft hij Aert Coppens en Neleman Coppens met meer andere personen op het moer "Hanneken-Wiewau" zien delven en dat die moeren *"alsdaen waren houdende vanden Godshuyse van Tongerlo"*. Van de naam *"ses buynder"* heeft hij vroeger nooit gehoord.

Getuige is ook te Nieuwmoer geboren en heeft er altijd gewoond. Hij weet dus wat er gebeurde;. En *"noch seggende voor redenen van wetenschap"* verklaarde hij dat hij voor het jaar 1583 met andere jongens schapen wachtte, en wanneer zij 's morgens de schapen *"uytstouwende"* riepen zij naar elkander *"waer stouwt ghy uwe schapen"*, dan antwoordde de ene tegen de andere *"naer Hanneken-Wiewau"* en *"alsdoen gesien"* te hebben dat de moeren ende gronden van "Hanneken-Wiewau" gehouden werden onder Kalmthout te liggen.

Wat door de twee vorige getuigen verteld wordt over die ganzenvanger, weet hij te zeggen dat hij de gevangen ganzen naar Antwerpen bracht en die aldaar heeft verkocht *"ende de penningen daer van geprocedeert"* aan de ganzenvanger heeft *"overgetelt"*.

Marinus Cornelissen, wonende *"opden nieuwenmoer"*, oud 40 jaar, is gelijkkluidend in zijn verklaring met vorige getuigen.

Hij heeft *"ter voorscr. plaetse selver eenige reysen geseten"* om ganzen te vangen en hiervoor had hij toelating van de meier van Kalmthout.

Enige jaren geleden is hij meer dan eens boven de "*nieuwmoerschen dyck*" onder Wuustwezel geweest om "*heyde te plukken*". Hiervoor was hij "*op eenighe reysen vervolght geweest door Willem Ostay en Abraham, vorsters van Wuestwesel*". Een keer was hij met meer anderen wederom op Wuustwezels gebied aan het heide plukken, maar de vorsters ziende aankomen, trokken zij zich terug over het riooltje, waarna de vorsters "*hem ende syne medegesellen vry ende onvervolght hebben gelaten als wesende onder de heerlyckheyt van Calmpthout*". Hij heeft de vorsters toen horen roepen "*dat ghij niet en waert over d'ander syde vant riooltje ... ick en soude u de heyde affnemen*".

Lenaert Cornelissen, wonende "*in Achterbroeck*" onder Kalmthout, oud 45 jaar, legt de verklaring af dat Wouter Heymans, meier van Kalmthout "*ontrent thien jaer geleden, sonder den precisen tyt onthouden te hebben*" een partij turf had aangeslagen van mensen die deze zonder oorlof aan de oostzijde van de *nieuwenmoerschen dyck* hadden gestoken, en die verkocht had "*ten aansien vanden officier van Wuestwesel*".

Hij verklaart dat hij van veel oude lieden heeft horen zeggen "*dattet gescheyt van Calmpthout ende Wuestwesel*" aan de kant van Nieuwmoer is "*op 't rioolken dwelck loopt vant eynde vanden nieuwenmoerschen dyck oostwaert op nade lockvaert*".

Getuige verklaart "*tot Achterbroeck*" geboren te zijn en er altijd gewoond te hebben "*ende alsoe t' gene voorscr. is, gehoord ende gesien te hebben*".

Als slot bevestigen al de getuigen "*in dese saecke nyet te syn winner, verlieser, omgecocht, gesuboneert, noch oock niet maesschap van partyen*".

Hoe de kwestie verder afliep is ons niet bekend. Beëindigd was ze in elk geval niet, dat zal blijken. "Hanneken-Wiewau" bleef nog altijd de twistappel tussen Wuustwezel en Tongerlo.

Uit de brief van de heer van Wuustwezel op 3 oktober aan de abt van Tongerlo gericht, menen wij te mogen afleiden dat meier van Innevelt, die, puntig als hij was, en dat blijkt uit menig document, zich de zaak had aangetrokken en "*aen 't rollen had gebracht*". Hij mocht dan nog, zoals de heer van Wuustwezel zich uitdrukte, "geerne een schoon aensicht thoonen.

- NOG ALTIJD DIE MOEREN

Tijdens de tweede helft van de 17de eeuw sloegen opnieuw vlammen uit de smeulende moeren van Hanneken-Wiewau; Ditmaal was het de "*Ed. welgeboren vrouwe Mevrouw van Wuestwesel en Westdorne*" die de lont aan het kruit bracht. Altijd dat moer! Zou de grensscheiding tussen Nieuwmoer(Tongerlo) en Wuustwezel wel juist zijn? Dat denkbeeld liet haar geen rust en weldra hebben haar schout en schepenen werk.

De grenslijn tussen Kalmthout en Wuustwezel van uit de "Ellendigen berck" liep in rechte lijn op de kapel van Achterbroek. De paal bij eerstgenoemde plaats viel niet te betwisten, dat wist ze wel, want daar scheiden Tongerlo, Nassau en Wuustwezel. Maar het zou onbegonnen werk zijn vooraf niet te onderzoeken waar juist de paal te Achterbroek stond. Was de kapel aldaar onder Wuustwezel of onder Kalmthout? Dat wilde de vrouwe bepaald weten.

Op haar verzoek verschijnen de 8ste oktober 1653 voor schout en schepenen: Anthoni Peeter Laureyssen, oud 55 jaar, met Jan Corn. Van Broeckhoven, oud 58

jaar, beiden wonende te Achterbroek onder Wuustwezel en Jan Jacobss. van Broeckhoven, oud 65 jaar met Christoffel Jacobss. Willemen, oud 68 jaar, onder Kalmthout gezeten, en getuigen dat de "*cappelle inde Achterbroexsche straete*" onder Wuustwezel staat, op de scheiding met Kalmthout. De kapel is in hun tijd bediend geworden door een wereldlijke priester, door de kapelaan van Nieuwmoer en door anderen. Voor enige jaren heeft de pastoor van Kalmthout er ook dienst gedaan, met de bedoeling – naar 't schijnt – "*de voorscr. cappelle te willen incorporeren*". De renten van de kapel zijn "*gefondeert onder Wuestwesel int Achterbroeck*" behoudens twee kleine "*partykens*" op de hofstede, genaamd "*de Seven Sterre*". Cathelijn Peeters, huisvrouw van Cornelis Wouters, wonende "*int Achterbroeck onder Wuestwesel*" verklaarde dat zij "*haere ouders wel heeft horen seggen*" dat de pastoor of de kapelaan van de parochiekerk van Wuustwezel eertijds dienst hebben gedaan.

Heeft men die getuigenissen onvoldoende bevonden of wilde men nog meer weten? Op 22 april 1654 wordt Anthonis Peter Laereyssen nog eens aan de tand gevoeld en samen met hem is Aert Bogaerts "*gecomen en gecompareerd*" voor schepenen. Beide verklaren "*op henne manne waerhey, met presentatie van Gode des noot*" dat de palen in de Achterbroekse straat, niet alleen die straat scheiden, "*maer oock daer mede syn scheydende beyde heerlyckheden van Wuestwesel ende Calmpt-hout*". De paal bij de kapel richt zich oostwaarts op de "*eycken boom*" staande in de straat van de kapel "*ter heyde waert vuyt tegens de Vlaminc*". Die eikenboom is en wordt gehouden voor een paal die van ouds reeds als "*paeleyck*" gekend is. Zij bevestigen opnieuw dat de kapel van Achterbroek onder de jurisdictie van Wuustwezel staat.

Voor 1656 tot 1660 beschikken wij over geen enkel document, zodat wij niet weten wat tijdens die vijf jaar tussen Tongerlo en Wuustwezel gebeurde.

In 1661 komt er opnieuw leven in de brouwerij. De abt moet de zaak in de raad van Brabant hangende hebben gemaakt, want op zijn verzoek komt Hendrik De Cort *secretaris van syne Majestyts Raede gheordineert in Brabant, vuyt crachte van commissie valentudinoir* op 18 augustus 1661 naar Nieuwmoer om "*informatien*" te nemen "*raeckende de paelen ende limieten van Calmpthout commende teghens Wuestwesel*".

De provisor van Tongerlo "*geassisteert metten schouteth van Calmpthout*", verzoekt hem de opgeroepen getuigen te "*examineren*" en hun "*dispositie te stellen in geschrifte*".

De schout van Wuustwezel die door onze stadhouder was gedaagd, protesteert en blijft weg.

Volgende personen worden door de vorster opgeroepen als getuigen: Peter Anthonissen, oud 76 jaar, Adriaen Paessen Mous, oud 67 jaar, Govaert Panis, oud "*in de vyffich jaer*", Cornelis Hendrick Backer, oud 70 jaar, Merten Hendrix, vorster te Kalmthout oud 64 jaar, en Pieter Dictus, oud 60 jaar, wonende te Merksem.

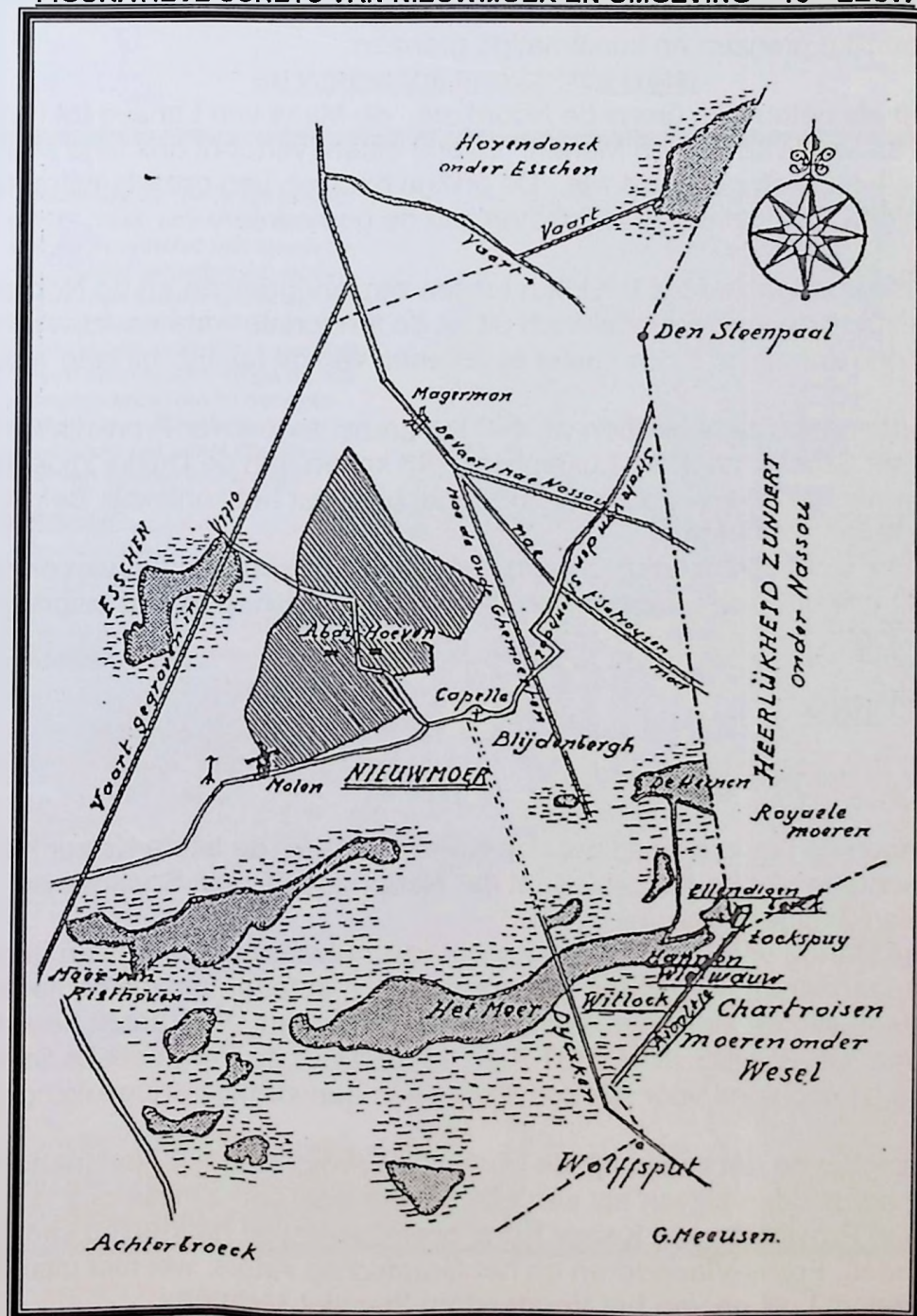
Al de getuigen leggen ongeveer dezelfde verklaringen af als Marcelis Willemssen, Jacob Willemssen, Nicolaes Bastiaensen Meurs, Marinus Cornelissen en Lenaert Cornelissen dat op 26 maart 1632 deden, en waaruit bleek dat volgens de grensscheiding "Hannen-Wiewau" wel degelijk onder de heerlijkheid van Tongerlo behoorde. Cornelis Jacobs, de voorlaatste getuige weet daarenboven mede te delen van zijn vader "*somwijlen gehoord te hebben dat aen Hannen-Wiewau is dootgevon-*

den seeckeren soldaet" en dat het lijk "gevisiteert" was geworden "by d'officiere ende schepenen van Calmpthout".

Pieter Dictus verklaart "in syne jonckheyt tot Calmpthout schapen gehuet heeft". Hij heeft daar gezien dat de vorster van Wuustwesel in de heide kwam "omme te panden aen een koy schapen", toebehorende aan iemand van Kalmhout en dat deze "de selve jaeghden" over het riooltje op de moeren van Hanneken-Wiewau, omdat ze dan "souden wesen onder Calmpthout, ende daer vry syn gelyck die waeren, sonder voorts te vervolgen".

Het verder verloop van het proces is ons niet bekend. Wij weten dus niet of "Hanneken-Wiewau" eindelijk rust kreeg. C. Meeussen

FIGURATIEVE SCHETS VAN NIEUWMOER EN OMGEVING – 16de EEUW

DE BELGISCH - NEDERLANDSE GRENS

- DE GRENZEN VAN BELGIË

De grens is die denkbeeldige lijn waarvan het overschrijden aanleiding gaf tot het handelend optreden van de douane. Aan de grens ontstond de bevoegdheid van de douane en, van het binnenland uit gezien, hield die bevoegdheid daar tevens op.

Voor die grens en haar problemen bestaat heel wat belangstelling. In die onzichtbare lijn schuilt iets geheimzinnigs. Aan de overkant begint immers een andere staat, zijn de huizen anders, gelden andere wetten, werd met een andere munt gerekend, spreken de mensen anders, ...

Er zijn natuurlijke grenzen en kunstmatige grenzen.

België heeft als natuurlijke grens de Noordzee, de Maas van Lanaye tot Kessenich en de Leie tussen Waasten en Menen. Overal elders vertoont ons land kunstmatige grenzen die historisch gegroeid zijn. De grillige bochten van onze kunstmatige grenzen volgen meestal de oude limieten van de gemeenten.

Het Belgisch grondgebied ligt besloten tussen zijn landgrenzen en de Noordzee. Bovendien strekt de soevereiniteit zich uit tot de territoriale wateren, zijnde een strook van drie zeemijl of 5 555 meter te rekenen van de kustlijn bij laag water.

Aan de Nederlandse zijde hebben wij 450 km grens, tegenover Frankrijk 620 km, tegenover het Groothertogdom Luxemburg 148 km en aan de Duitse zijde 162 km. Als we daar nog de 65 km zeegrens bijtellen, blijkt dat het koninkrijk België een omtrek heeft van 1 444 km.

Dit grote getal vindt zijn verklaring in de menigvuldige kronkelingen van onze grenzen (de uitspringende koppen van de provincie Antwerpen, het inspringende been van Givet...)

- GESCHIEDENIS

Hoe zijn deze grenzen gegroeid?

In 1515 gingen de Nederlanden over op Karel de Vijfde, de latere Keizer Karel. Karel V droeg nochtans niet de titel van vorst der Nederlanden; zijn Spaanse en Oostenrijkse opvolgers evenmin.

Karel V was Hertog van Brabant, markgraaf van Antwerpen, hertog van Limburg, graaf van Vlaanderen, hertog van Henegouwen, ... In ieder van die gebieden heerste hij overeenkomstig de aldaar geldende keuren en wetten. In Brabant heerste hij alzo op grond van "DE BLIJDE INKOMST" van 1536. Door de Pragmatieke Sanctie van 1549 stelde hij nochtans voor alle provincies een eenvormige erfopvolging vast.

Karel V decreteerde dat in zijn rijk de "Zeventien Provinciën der Nederlanden" één en onverdeelbaar zouden blijven als een afzonderlijk deel van zijn rijk.

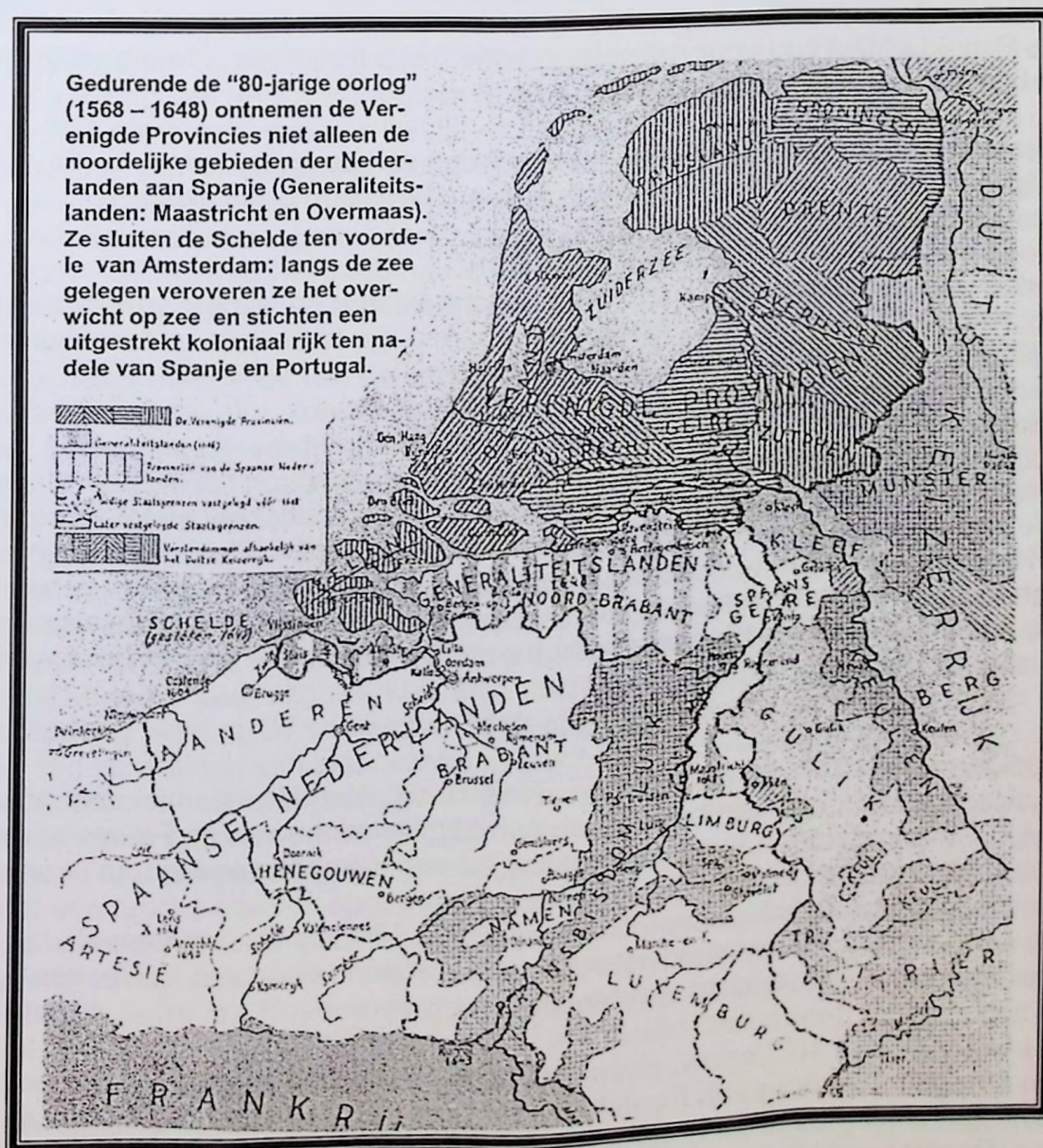
De zeventien Provinciën van Keizer Karel omvatten zowat het gebied van de Beneluxlanden, Frans-Vlaanderen en het Graafschap Artois, wel met uitsluiting van het Prinsbisdom Luik en van het Vorstendom Stavelot-Malmédy.

Het prinsbisdom Luik liep in een grillige lijn van zuidwest naar noordoost doorheen de bezittingen van keizer Karel: links de aaneengesloten graafschappen Vlaanderen, Henegouwen en Namen en het hertogdom Brabant, rechts de hertogdommen Gelre, Limburg en Luxemburg.

Op een kaart van nu zou het prinsbisdom Luik bestaan uit een groot deel van de huidige Belgische provincies Limburg en Luik en uit delen van de provincies Namen en Luxemburg..

Onder de regering van Filips II, de zoon van Keizer Karel, ontbrandden de godsdienstoorlogen. Door de Unie van Atrecht in 1579 kozen de zuidelijke provincies voor de koning van Spanje. Hetzelfde jaar sloten de noordelijke gewesten de Unie van Utrecht. Noord en Zuid stonden voortaan vijandig tegenover elkaar.

DE VERENIGDE PROVINCIEËN (1648)

De tachtigjarige oorlog leidde in 1648 tot de Vrede van Munster in Westfalen. De koning van Spanje erkende de onafhankelijkheid van de Republiek der Verenigde Provinciën.

Samen met de erkenning van haar onafhankelijkheid kreeg de Hollandse Republiek gebiedsuitbreiding doordat het verdrag haar de soevereiniteit schonk over al wat zij in feite bezet hield. De grens werd bepaald door het geweld der wapens en door een toevallige frontlijn. **“ Een ijegelijk sal behouden en datelick gebruicken de Lantschappen, Steden, Plaetsen, Landen en heerlyckheden die hij tegenwoordigh hou ende besit, sonder daerinne ghetroubleert of belett te worden directelyck noch indirectelyck, daer onder men verstaet te begrijpen de Vlecken, Doroen, Ghehuchten en platte landen , die daer van dependeren.”**

Het markiezaat van Bergen-op-Zoom, de baronie van Breda en de meierij van 's Hertogenbosch komen aan Holland. Het grondgebied Essen verloor hierdoor Nispen, en Putte was aan versnippering toe: het grondgebied van het dorp werd onder de Noordelijke en Spaanse Nederlanden verdeeld.

Naast het territoriaal verlies bekrachtigde het Verdrag van Munster ook de sluiting van de Schelde. Dat zou voor Antwerpen anderhalve eeuw vernedering en diep verval betekenen.

Het Verdrag van Munster gaf wel een opsomming van de gebieden welke de Verenigde Provinciën werden toegewezen, maar behelsde geen uitvoerige grensregeling.

De oorlog tussen Holland en Spanje was begonnen voor de vrijheid van godsdienst. Het zegevierende Noorden was niet meteen bereid zijn katholieke onderdanen ook die vrijheid toe te staan.

Op papier stond wel: " De vrede zal goed, trouw en onverbrekkelijk zijn... De wederzijdse onderzaten zullen goed verstand en vriendschap onderhouden." Zo stond het mooi op papier, maar in werkelijkheid zou het vaak heel anders worden voor de katholieken in de aan Holland toegewezen gebieden. Zo gingen de inwoners uit de Hollandse grensgemeenten aan deze zijde van de grens hun godsdienstplichten vervullen. Was er geen parochiekerk dicht bij de grens, dan bouwden zij een houten kapel. Later kregen de katholieken dan toch verlof om een "schuurkerk" in hun eigen dorp op te richten.

In 1700 stierf in Spanje de Habsburgse dynastie uit. Karel II, "dernier descendant d'une race épuisée", had zijn bezittingen aan een kleinzoon van de Franse koning Lodewijk XIV nagelaten. Dit was aanleiding tot een Europese oorlog, die in onze gewesten werd uitgevochten.

De conclusie was dat de Spaanse Nederlanden in 1715 de Oostenrijkse Nederlanden werden. De keizer van Oostenrijk moest afstand doen van Venlo, van Stevensweert en van het ambt van Montfort.

Op het einde van de 18de eeuw, onder keizer Jozef II, werd de grens op sommige punten geregeld (Verdrag van Fontainebleau 1785). De toestand zag er dan als volgt uit: Van aan de Noordzee tot aan Mol kronkelde de Hollandse grens zoals wij ze nu kennen. De gemeente Lommel behoorde tot het Hollands Staats-Brabant. Luiksgestel was een enclave van het prinsbisdom Luik. Meer oostwaarts was het

een erg ingewikkelde zaak met de hopeloze versnippering van de landen van Overmaze tussen het Hollands en Oostenrijks gezag.

In 1794 kwamen de Zuidelijke Nederlanden onder Franse heerschappij: Holland stond Venlo, Maastricht en zijn deel van de landen van Overmaze aan Frankrijk af. Ook het prinsbisdom Luik werd door Frankrijk ingepalmd. Er ontstonden 9 departementen. De grenzen van alle voormalige hertogdommen, graafschappen en heerlijkheden verdwenen voor altijd.

Bij de val van Napoleon in 1814 werden België en Nederland verenigd tot één koninkrijk onder Willem I. Onze grens met Frankrijk werd getrokken na de val van Napoleon in 1815.

Zo komen we dan aan 1830. Op 4 oktober 1830 werd voor het gehele zuiden de onafhankelijkheid geproclameerd. Het onafhankelijke België van 1830 was het huidige grondgebied, plus Hollands Limburg en het Groothertogdom Luxemburg. Hoewel de grote mogendheden de onafhankelijkheid van België op 26 juni 1831 bij verdrag erkenden, wilde Willem I nog steeds niet toegeven. Hij was immers, na de definitieve nederlaag van Frankrijk, door de grote mogendheden erkend als de wettige vorst van het Koninkrijk der Nederlanden. De grote mogendheden dwongen ons het verdrag van de XXIV artikelen in 1839 te aanvaarden. Het zou echter nog drie en half jaar duren alvorens België en Nederland het eens zouden worden over alle aspecten van de scheiding. Het ging dan niet alleen over het vaststellen van de grenzen maar er moesten ook allerlei economische aspecten worden geregeld. Nadat de diplomaten de grote lijnen van een grens in een verdrag hadden omschreven konden de technici het tracé nauwkeurig uitstippelen zodat er nergens geen stukje niemandsland zou te betwisten zijn.

Maar de beide delegaties van de commissie, die na het Verdrag der XXIV artikelen te Maastricht vergaderden, konden het niet eens worden. Nieuwe onderhandelingen tussen de regeringen waren nodig. Uiteindelijk kwam men tot het wijzigingsverdrag van 1842. De meest ingrijpende verandering betrof de grenslijn door Limburg, op de linkeroever van de Maas, waar de aanvankelijke rechte streep van dan af kris en kras loopt.

Het heeft heel wat voeten in aarde gehad voordat de grens tussen België en Nederland zoals wij die nu kennen, afgepaald werd. Op 5 november 1842 werd het verdrag tussen België en Nederland ondertekend. De grensscheiding tussen beide koninkrijken werd later uitgewerkt te Maastricht op 8 augustus 1843. Aan deze overeenkomst werd op 27 september 1843 nog een artikel toegevoegd waarin o.m. de rechten en plichten van eigenaars van landbouw- en veeteeltbedrijven, die door vaststelling van de nieuwe grens gedeeltelijk op Belgisch en Nederlands grondgebied kwamen te liggen, werden geregeld. Ook werd aan deze overeenkomst het "reglement voor het plaatsen der grenspalen" toegevoegd.

Er werd een proces-verbaal opgemaakt waarin de gehele grens tussen België en Nederland minutieus, van paal tot paal, werd beschreven. Het proces-verbaal van de grensbeschrijving werd in het Frans opgesteld ("**Procès-Verbal descriptif de la délimitation entre les Royaumes de Pays-Bas et de Belgique**"). Dit proces verbaal is in Nederland nooit gepubliceerd. In België is het openbaar gemaakt als bijlage van de wet van 5 april 1887.

Hieronder geven we de Nederlandse vertaling van de beschrijving van de grens tussen Wuustwezel en Zundert. We vonden:

- artikel 96: Grens tussen Zundert en Loenhout.

- artikel 97: Grens tussen Zundert en Wuustwezel.
- artikel 98: Grens tussen Zundert en Kalmthout.

- BESCHRIJVING VAN DE RIJKSGRENS TUSSEN WUUSTWEZEL EN ZUNDERT

In artikel 97 par. 2 t/m 4 van het proces-verbaal van de grensbeschrijving van de Conventie der grenzen tussen België en Nederland, getekend op 08 augustus 1843 te Maastricht is bepaald:

PAR. 2

Vanaf de laatste paal, en tot aan de volgende, gaat de grens west-noordwestwaarts, het eerste gedeelte van een lange gezichtsstraal volgend, waarvan de richting bepaald wordt door de schoorsteen van het huis genaamd de Paal, waarvan men in de volgende paragraaf zal spreken, en door een oude witte stenen paal, geplaatst in een uitgraving in de heide genaamd Steenpaalheide, op tweeëntwintig meter, ongeveer ten zuidoosten van een stompe hoek, uitspringend in Nederland, gevormd door het oude kanaal, genaamd Turfvaart, dicht bij de zuidkant van een poel of waterplas, genaamd het Grauw Ven. Dit eerste gedeelte van de lijn komt uit op de grote weg van Antwerpen naar Breda, waarvan aan de oostkant en tegenover de scheiding van de percelen 1056^E en 296C van Wuustwezel, een paal (nr. 230) zal worden geplaatst.

PAR. 3

Van daar wordt de grens, na genoemde grote weg te zijn overgestoken, bepaald, tot aan de noordhoek van het perceel 175C van Wuustwezel door het tweede gedeelte van de lange gezichtsstraal hierboven beschreven.

Van dit punt, vlak bij woning, genaamd de Paal, gelegen aan de westkant van de oude weg van Brasschaat naar Zundert en die met 299B van Wuustwezel aangeduid is, verlaat de grens de gezichtsstraal in kwestie, om in zuidwestelijke richting met al haar bochten het midden van een sloot te volgen, welke zich ten noorden van perceel 175, voornoemd, bevindt. Gekomen aan de zuidwesthoek van perceel 1164 E van Zundert, loopt zij verder langs de westkant van dit perceel evenwijdig en op twee meter afstand van de oostelijke muur van de schuur van het huis genaamd de Paal, tot aan de ontmoeting van de zuidkant van het perceel 1166 E van Zundert; gaat vervolgens westwaarts langs de zuidkant van dit perceel; snijdt in een rechte lijn de oude weg van Brasschaat naar Zundert, neemt vervolgens, in dezelfde richting, het midden van een ontginningsweg, in Nederland latend de percelen 244, 245, 246, 249a, 250, 251 en 252G van Zundert, en in België de percelen 299, 298, 297, 296, 295 en 293B van Wuustwezel; gaat vervolgens ten noorden langs de oostkant van het Belgische perceel 292, om bij het punt waar dit laatste perceel en de percelen 252 en 253G van Zundert, bij elkaar komen, de hierboven beschreven grote gezichtsstraal te hervatten.

Vandaar wordt de grens bepaald door het derde en laatste deel van deze gezichtsstraal, die uitloopt op het punt waar, in de heide genaamd Steenpaalheide, zich een witte stenen paal bevindt, in de vorige paragraaf aangegeven en waarnaast een nieuwe paal (nr. 231) zal worden geplaatst. Negen kleine palen (waarvan de vijf eerste op gelijke afstanden, tussen de grote weg van Antwerpen naar Breda, en de schuur van het huis genaamd De Paal) zullen zowel de richting van deze lijn, als de hoeken van de afwijking bij de woning, genaamd De Paal, aangeven.

Van de laatste paal, gaat de grens zuidwestwaarts, volgens een gezichtsstraal, die de zuidoostkant van het perceel 253G van Zundert, scheidt van de noordwestkant van 289B van Wuustwezel, tot aan de ontmoeting van een sloot, waarvan zij het midden in de richting volgt, en scheidt de percelen 254, 329, 330,33, enz. G van Zundert, van 285, 284, 283, enz. B van Wuustwezel tot aan het raakpunt van de percelen 370G van Zundert, 157 B van Wuustwezel met het perceel 661C van Kalmthout. Op dit punt zal een paal (nr.232) worden geplaatst, die het raakpunt van de drie gemeenten Zundert(NL), Wuustwezel(B) en Kalmthout(B) zal aangeven. Vijf kleine palen, bijna op gelijke afstanden geplaatst, zullen de richting van deze lijn aangeven.

OPENBARE AANBESTEDINGEN LEVEREN EN PLAATSEN GRENSPALEN

Ministerie van Buitenlandse Zaken

OPENBARE

Aanbestedingen

WEGENS HET LEVEREN EN PLAATSEN VAN
IJZEREN EN HARDSTEENEN

PALEN

BENODIGD OP DE GRENSLIJN
welke Nederland en België afscheidt.

De Staatsraad, Gouverneur van het Hertogdom Limburg, brengt ter kennis van de belanghebbenden, dat door hem op Zaterdag den 2de December aanstaande, ten elf uren, in het Hotel van het Gouvernement te Maastricht, in tegenwoordigheid van eenen Nederlandschen en eenen Belgischen Commissaris, in het openbaar zal worden aanbesteed, het leveren en plaatsen van palen, benodigd op de grenslijn welke het koninkrijk der Nederlanden van dat van België afscheidt.

Er zullen vier afzonderlijke aanbestedingen plaats hebben,
welke zullen bestaan, te weten:

De 1ste in het leveren van **388** grenspalen van gegoten ijzer.

De 2de in het leveren van **356** hardstenen grenspalen.

De 3de in het naar respectieve plaatsen vervoeren en stellen
van **218** ijzeren en **137** steenen palen en

De 4de in het naar respectieve plaatsen vervoeren en stellen
van **170** ijzeren en **219** steenen palen.

Deze aanbestedingen zullen plaats hebben bij inschrijving, instelling en opbod.

Exemplaren der bestekken en voorwaarden zullen ter lezing liggen, zoo in de Nederlanden als in België, aan de Ministeries van Buitenlandse Zaken, aan de provinciale Gouvernemen ten, en bij Heeren Borgemeesters van Roermond, Eindhoven, Turnhout, Breda, Bergen-op-Zoom en die van Gent.

Nadere inlichtingen zijn te bekomen aan de bureaus van de Nederlandsche en Belgische Commissarissen te Maastricht, belast met het beheer wegens het leveren en stellen der grenspalen. Maastricht, den 30ste October 1843.

De Staatsraad, Gouverneur voornoemd,
GERICKE VAN HERWIJNEN

- GRENSPALEN

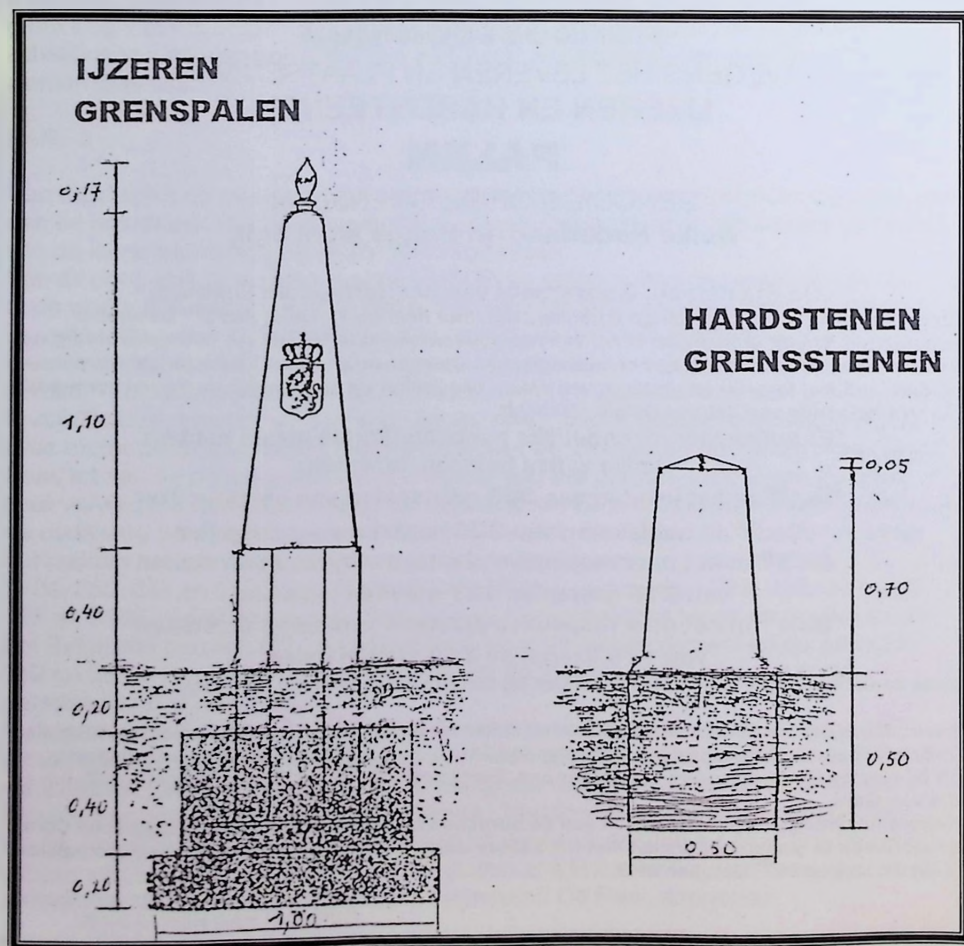
De grenspalen werden gezet in 1844. Achteraf hebben de commissarissen die de afpaling hadden verricht, voor iedere gemeente een "procès-verbal d'abornement" opgemaakt en het door de betrokken burgemeesters doen mede ondertekenen. De gemeenten, de provinciegouverneurs en de regeringen bewaren een "expeditie" van dat stuk, waarin de commissarissen verklaren : " être transportés aux lieux d'emplacement des bornes anciennes et nouvelles; ont reconnu que ces bornes existent réellement et déclarent qu'ils les ont vues aux lieux et places décrits ci-après" .

Er zullen 369 grenspalen worden gezet tussen Vaals en Knokke en daarbij nog vele hulppalen om de scheiding aan te duiden. De grens, een nodeloos litteken, waarbij destijds de mensen en hun omgeving plots werden verscheurd.

Hieronder vind je de beschrijving van de grenspalen:

"Er zijn twee soorten grenspalen langs de grens, t.w. gietijzeren en arduinen."

GRENSPALEN EN GRENSSTENEN

**WAPENSCHILD
BELGIË**

**WAPENSCHILD
NEDERLAND**

1843

Nº 230

De gietijzeren palen, hierna grenspalen genoemd, zijn van formidabele afmetingen. Ze zijn 2,47 m hoog. Het achtkantig onderstuk is 1 m lang. Hiervan zit 60 cm onder de grond. Van deze 60 cm is twee derde deel in de fundering van baksteen ingemetseld. Deze fundering rust op een 20 cm dikke gemetselde ronde basis die 1 meter doorsnee heeft.

Het kegelvormige gedeelte dat op het achtkantig onderstuk staat, is 1,10 m. De knop, die het geheel voltooit, is 17 cm. Deze "knop" is een gestileerde denappel. Verder worden op de grenspalen aangebracht de wapens van België en Nederland, het jaartal 1843 en het nummer. Het wapen hoort aan de zijde van het eigen land te staan. Er is geen vaste regel die aangeeft waar een grenspaal moet worden gezet. Meestal staat er een op een plaats waar een andere gemeente aan de grens komt. Hierdoor kan het voorkomen dat twee grenspalen slechts enkele tientallen meters van elkaar staan. Er zijn ook plaatsen waar ze ruim 4 km van elkaar staan. De palen zijn opvolgend genummerd van nr. 1 tot en met nr. 369. Er zijn ook enkele palen die niet het jaartal 1843 dragen maar wel 1869 of 1905. Deze zijn later bijgezet bij de indijking van het Verdrongen Land van Saaftinge en bij de indijking van het Zwin.

De arduinen grensstenen zijn kleiner van afmeting. Onder de grond steekt een vierkante blok van 50 op 50 cm en een diepte ook van 50 cm. Bovengronds zit 70 cm plus 5 cm voor de afschuining. Deze stenen die dienst doen als hulp- of tussenstenen, komt men o.m. tegen bij een scherpe hoek in de grens, op de plaats waar een landweg de grens kruist en op gelijke afstand tussen ver uit elkaar staande gietijzeren grenspalen. Ook voor de plaatsing van deze hulpstenen bestaat geen vaste regel. Ze zijn ook niet genummerd.

De palen blijken, gezien de degelijke constructie en hun gewicht, wel gemaakt te zijn om de eeuwen te trotseren. Nadat ze in 1844 waren geplaatst, bleek al gauw dat ze door grensbewoners werden beschadigd, verplaatst of zelfs weggesleept. Noch de degelijke constructie, noch het gewicht van ongeveer 372 kg bleek een beletsel te zijn om met de palen te gaan slepen.

Langzamerhand zagen de autoriteiten dan ook in dat men regelmatige controle van de grenspalen dringend nodig was. Daarom was er weer een overeenkomst nodig waarin afspraken werden gemaakt om de palen regelmatig te inspecteren, te onderhouden en in stand te houden. Deze overeenkomst werd op 28 juni 1847 te Antwerpen gesloten.

In de maand mei van ieder jaar moeten vertegenwoordigers van de aangrenzende gemeenten nagaan of de palen nog in goede staat zijn. Beschadigen, verdwijnen... moeten overgemaakt worden aan de provinciebesturen van beide landen. (Provinciegouverneur van Antwerpen en de Commissaris van de Koningin van Noord-Brabant). De kosten van herstel of van vernieuwing zijn, ongeacht de oorzaak van het voorgevallene, in gelijke delen ten laste van de twee staten.

Tegenwoordig wordt er niet meer zo intensief geschouwd. Het onderhoud van de grenspalen laat in sommige gemeenten dan ook te wensen over. **Toch zouden deze grenspalen niet mogen verdwijnen. Zelfs al zal eenmaal hun functie volledig voorbijgestreefd zijn, is dat nog geen reden om ze te laten verkommeren. Zij zijn als kleine monumenten met het landschap vergroeid. Zij zijn getuigen van de geschiedenis der Nederlanden, zij zijn als nutteloze littekens, waardoor destijds de mensen van dezelfde taal en stam, in hun omgeving, in hun eigendom werden verscheurd. Net zoals de grote bouwkundige monumenten**

verdienen ze waardering en bescherming en dat zeker naar de toekomst toe, als de grens nog enkel een historische waarde zal kennen.

- GRENSPALEN EN -STENEN ONDER WUUSTWEZEL

De genummerde grenspalen worden jaarlijks gecontroleerd en indien nodig hersteld. Zo werd grenspaal 231 tussen Wernhout en Wuustwezel op 16 oktober 2003 herplaatst. Reden: De grenspaal lag al een tijdje op zijn zijde in de wei. Daarom werd na controle overgegaan tot de herplaatsing van deze grenspaal. Spijtig genoeg ontbreekt de gestileerde dennenappel bovenaan en werd de paal niet geschilderd. Op de volgende bladzijden vind je het proces-verbaal van herplaatsing.

Met de ongenummerde arduinen grensstenen is het wel erger gesteld. Volgens kenners worden zij "stiefmoederlijk" behandeld. Maar ook zij zijn cultuurhistorische monumenten. Dus ... zeker de moeite waard om er even bij stil te staan. Zoals we hierboven hebben geschreven, zijn de grensstenen niet genummerd. Geïnteresseerde "grenspaalzoekers" hebben ze, "voor het gemak", toch een aanduiding gegeven. Aan onze grens staan tussen grenspaal 230 (tegen Bredabaan) en grenspaal 231 wel 9 tussenstenen. Ze worden als volgt genummerd: We nemen het laagste nummer van de twee grenspalen, hier 230. Bij dit nummer plaatsen we in alfabetische volgorde een letter. We krijgen dus 230 a, 230 b,... tot 230 i. Een bijzonder stukje rijksgrens vinden we vlak bij de samenkomst Polderstraat – Steenpaalweg. Deze streek noemt men "De Paal". De Polderstraat was de eerste weg die door de grote heidevlakte liep. De grensovergang is zeer gekend. Tijdens de oorlog 1914-1918 stonden hier enkele huizen in "niemandsland". (zie verder) Bij de smokkelaars was deze streek ook zeer goed gekend. (zie verder)

Even voorbij de Steenpaalweg zien we in de wei (rechterzijde) twee grensstenen staan nl.: 230 e en 230 f. Even verder aan het einde van het bouwvallige schuurtje, voor het poortje staat grenssteen 230 g. Die wijst op een kronkel in de grens. De bewuste grenssteen is in een slechte staat. Het bovenstuk is afgebroken. Het ligt er nog bij, maar is niet compleet.

Op dezelfde lijn, vlak tegen de straat bevinden zich nog twee arduinen blokken. De ene is duidelijk bewerkt. De functie of herkomst van de beide stenen is onduidelijk. Ze staan wel op de grenslijn. Mensen uit de streek weten te zeggen dat beide stenen hier altijd gestaan hebben (zie hierover ook verder).

In het proces-verbaal van 1843 over de plaatsing van de grensstenen staat te lezen: **"Van daar wordt de grens bepaald door het derde en laatste deel van onze gezichtsstraal, die uitloopt op het punt waar, in de heide genoemd Steenpaalheide, zich een witte stenen paal bevindt, aangeduid in de vorige paragraaf, en waarnaast een nieuwe grenspaal (nr. 231) zal geplaatst worden. Negen hulpstenen (waarvan de vijf eerste op gelijke afstand tussen de hoofdweg van Antwerpen naar Breda en de schuur van het huis staan) zullen zowel de richting van de lijn, alsmede de hoeken van de afwijking bij de woning De PAAL aangeven.**

Er is hier duidelijk sprake van een witte stenen paal waarnaast een nieuwe paal (231) zal geplaatst worden. Het zou dus best kunnen dat die witte steen naar hier vlak bij de schuur is verplaatst. Het zou dan een Maria-Theresiasteen kunnen zijn. Op de oude topografische kaart vinden we al de tussenstenen aangeduid. Bij elke grenssteen heeft men later (voor alle duidelijkheid) een nummer bijgeschreven.

- PROBLEMEN MET GRENSPALEN EN GRENSSTENEN TE WUUSTWEZEL

Heel wat mensen zijn erg geïnteresseerd in de toestand waarin de grenspalen en grensstenen zich momenteel bevinden.

We kregen een brief van Frans Meeus uit Kapellen, "grenspaalzoeker". Samen met een vriend, "grenspaalzoeker", zijn zij dit voorjaar op pad gegaan om de grenspalen en grensstenen van Wuustwezel te zoeken en te fotograferen. Als grenspaalfanaten waren zij nogal onder de indruk van een bepaald stukje rijksgrens in onze gemeente, namelijk het stuk ter hoogte van "De Paal", omdat daar op een betrekkelijk kort stuk een vijftal arduinen tussenpalen bij elkaar staan.

Verder constateerden zij dat het met een aantal tussenpalen aan onze grens belabberd gesteld is: beschadigd, uit de grond gehaald en opzij gelegd,...

Frans Meeus bezorgde ons de foto's van de grenspalen en -stenen aan onze grens. Daarbij stak ook onderstaand overzicht van de toestand waarin ze zich bevinden.

Ziehier hun bevindingen:

Grenspaal 228 goede staat

Grenssteen 228 a: goede staat

Grenspaal 229 goede staat

Grenspaal 230 goede staat

Grenssteen 230 a uit de grond en ligt naast de gracht

Grenssteen 230 b bovenstuk ontbreekt (afgebroken)

Grenssteen 230 c goede staat / zit wel verloren onder een heg

Grenssteen 230 d goede staat, staat wel schuin, vermoedelijk door aanrijding met landbouwvoertuig

Grenssteen 230 e goede staat

Grenssteen 230 f goede staat

Grenssteen 230 g slechte staat, bovenstuk ligt er bij, maar is niet compleet.

Grenssteen 230x **Het is niet duidelijk waar deze stenen vandaan komen en/of het hun juiste standplaats is. Is het een MARIA-THERESIA - STEEN?**

Grenssteen 230 h goede staat, is ingegroeid in boomstam en kan also moeilijk door een voertuig geraakt worden

Grenssteen 230 i er zijn stukken afgebrokkeld

Grenspaal 231 werd op 16 oktober 2003 herplaatst (zie verder) maar niet geschilderd en de kegel op de kop ontbreekt

Grenssteen 231 a is niet te vinden. Het is goed mogelijk dat deze op de bodem van de gracht ligt waar naast deze steen moest staan.

Grenssteen 231 b Deze ligt op zijn kop in een bijna 3 meter diepe gracht in de modder. Eén van de zoekers heeft hem toevallig ontdekt. Er was bijna niets meer zichtbaar van...

Grenssteen 231 c redelijk goede staat

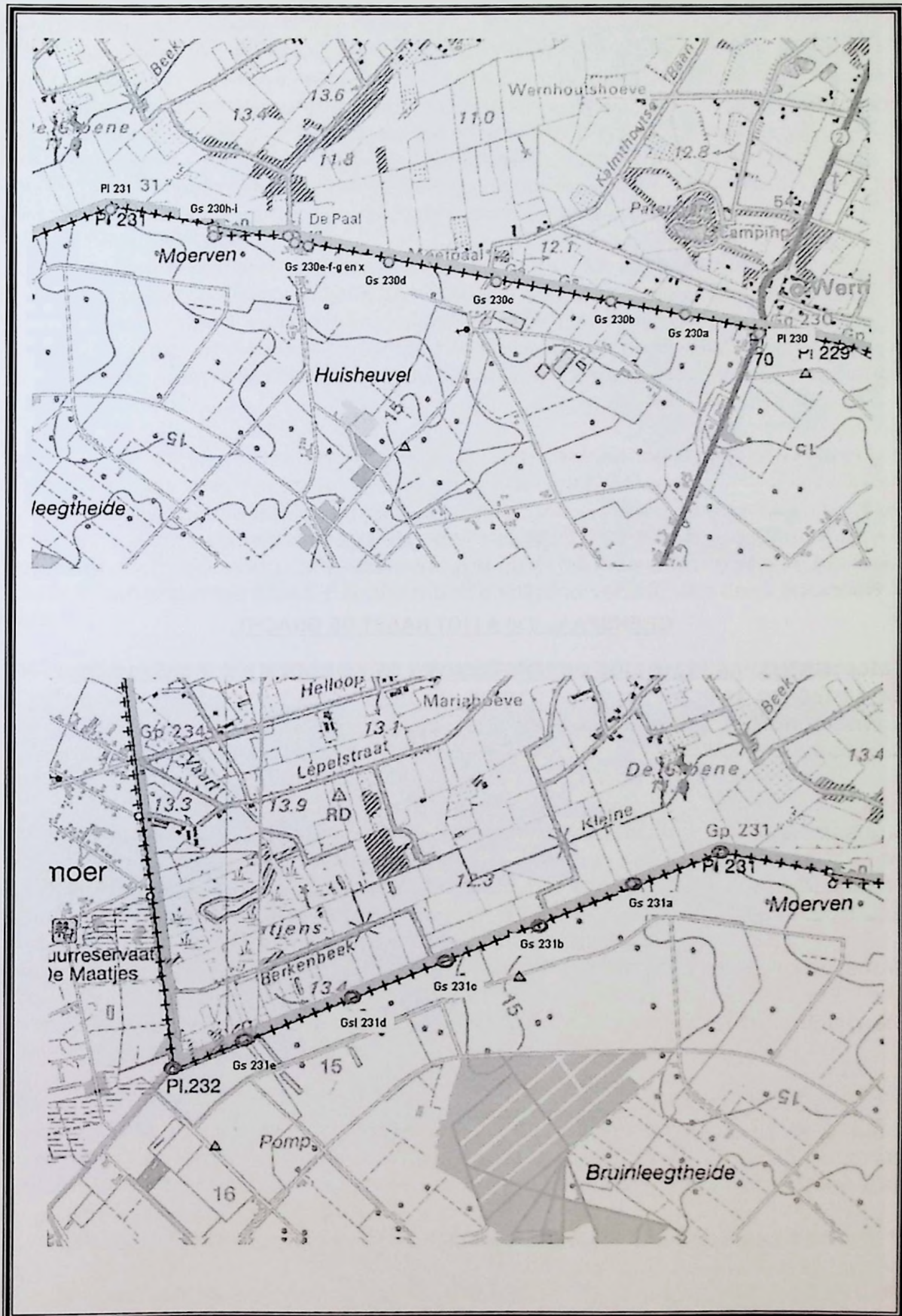
Grenssteen 231 d goede staat, staat alleen schuin.

Grenssteen 231 e ligt omgevallen over een kleine greppel.

Grenspaal 232 in goede staat, alleen de kegel bovenaan zit los.

Zij vroegen de heemkundige kring dit probleem bij het gemeentebestuur aan te kaarten. Dit is ondertussen gebeurd.

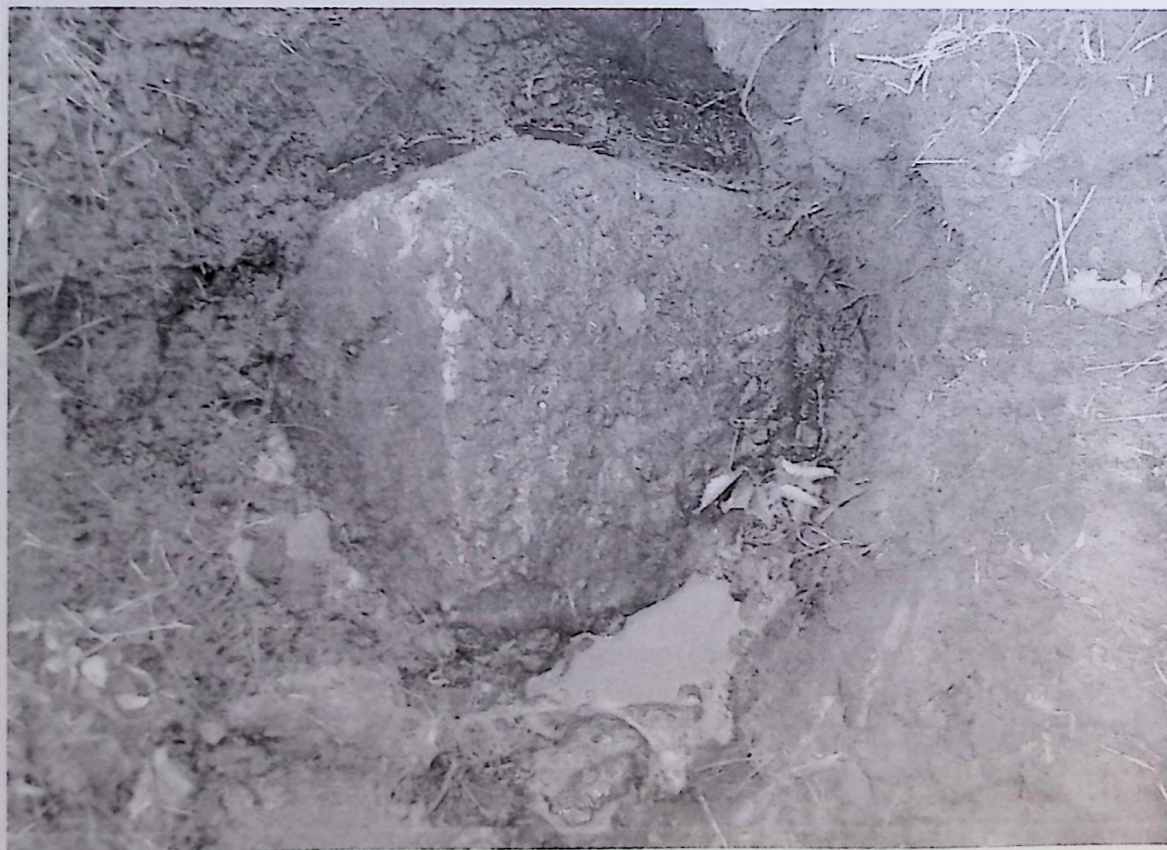
GRENSPALEN EN GRENSSTENEN AAN DE GRENS WUUSTWEZEL - ZUNDERT

GRENSPAAL 230 A LIGT NAAST DE GRACHT.

GRENSPAAL 231B LIGT ONDERSTEBOVEN OP DE BODEM V/E DIEPE SLOOT.

De gemeente liet ons weten dat, op vraag van de provinciale diensten, er elk jaar een nazicht van de grenspalen wordt gehouden. Een proces-verbaal hiervan wordt overgemaakt aan de provinciale diensten en aan 't gemeentebestuur van Zundert.

Uit een schrijven vanwege het kabinet van de Commissaris van de Koningin blijkt dat er grenscommissies werden ingesteld welke instaan voor de instandhouding en het onderhoud van de grenspalen. Eén van deze commissies is de permanente grenscommissie voor de gemeenschappelijke grens tussen Antwerpen en Noord-Brabant. Deze commissie bestaat uit vertegenwoordigers van de provincie Antwerpen en Noord-Brabant en vertegenwoordigers van het Belgische en Nederlandse kadaster.

Op basis van het ingekomen proces-verbaal van nazicht van de grenspalen stelt deze permanente grenscommissie een algehele onderhoudsactie op.

De laatste schouwing van de grenspalen had plaats op 15 november 2005, doch hieromtrent werd er nog geen onderhoud uitgevoerd door de provinciale diensten.

De gemeente vroeg reeds tweemaal om concrete informatie hieromtrent, maar wacht nog op antwoord.

Als je het verslag leest van Frans Meeus is het toch dringend nodig dat er aan de toestand van sommige arduinen grensstenen wat wordt gedaan.

Een paar van onze medewerkers geraakten echt gefascineerd en gingen enthousiast op zoek naar onze grenspalen en – stenen. Het werd voor hen een onvergetelijke zoektocht. Ook zij vonden dat er dringend wat moet gedaan worden aan de huidige toestand van sommige palen. Etienne maakte volgend verslag van deze boeiende tocht.

“Wuustwezel behoort tot de kleine minderheid van gemeenten die een staats- of rijksgrens hebben met Nederland. De grenspaal, waar wij vaak achteloos aan voorbijrijden, behoort in onze visie tot het “straatmeubilair”, vrij goed onderhouden, getooid met een nummer, de wapens met de klimmende leeuw en getopt met het pijnappeltje. ...

Intussen is ook gebleken dat, alhoewel inwoners van de grensgemeente, wij niet alles, niet veel of zelfs bijna niets weten over die “materiële” grens. Tussen die grenspalen, gewoonlijk duidelijk zichtbaar, bevinden zich grensstenen. Wij wisten het bestaan er niet van. U wel?

Een “heuse ontdekkingstocht” heeft ons deze monumentjes en het bestaan ervan bevestigd. Je wordt er eventjes stil van en mijmert... Wat is er rond hun standplaats gebeurd? Hoe kwamen ze hier terecht en niet tien meter meer naar links of rechts? Welke feiten en/of overwegingen zijn er de oorzaak van dat er plots vijf in een hoek van 90° staan? Veel werk voor “diepspitters” in het verleden.

Wat ons in de eerste plaats bekommert, is het voortbestaan van deze monumenten. Zij staan of liggen, verspreid in akker en weide, in houtwallen, op de rand van greppels... Zij lopen gevaar te verdwijnen door vernietiging of “begraving” door de zware machines die gebruikt worden in de landbouw, door mogelijke verkavelingen, enz. .

Wij voelen ons echter gerust gesteld wanneer wij weten dat ons gemeentebestuur, haar bezorgdheid kennende voor de bewaring en instandhouding van ons patrimonium, graag haar steun en medewerking verleent in dit verband. Bij voorbaat hartelijk dank.”

Etienne Tirions.

- "EEN BEETJE GESTOORD MOET JE WEL ZIJN!" – GRENSLOPER 1988

Jan Vissers bewaarde zorgvuldig de verslagen uit de Nederlandse krant "DE STEM" over Fred Dijs, een Amsterdammer die in augustus 1988 een voettocht maakte "op het randje van Nederland", wat wil zeggen langs alle grenspalen van Nederland. Een tocht van 't Zwin tot de Dollard in Groningen, een voettocht van ruim 1 100 km. We maakten volgend overzicht van deze voettocht.

Fred Dijs, 37 jaar, freelance-journalist, ex-geluidstechnicus, bouwvakker, biochemist, onderzoeker en gewezen scheikundeleraar, speelde al langer met de idee om deze tocht te maken. Het bleef echter bij een idee. Maar toen de Europese eenmaking meer en meer in de belangstelling kwam hakte hij de knoop door en begon aan zijn tocht. Grenzen hadden hem altijd geïntregeerd. Grenzen hadden voor hem iets mysterieus. Ze liepen altijd dwars over paden en wegen. Ze waren te vinden in streken die iets authentieks te bieden hadden. ... Langs de krant deed hij een beroep op alle mensen uit de grensregio's om hem met woord en daad te steunen. Hij kreeg veel positieve reacties. Alleen de reactie uit Baarle-Nassau, DE grensgemeente in Nederland, was ronduit negatief. "Wij werken in geen geval aan uw plan mee," schreef de burgemeester. Vermoedelijk was de reden tot deze weigering dat in die gemeente gevreesd werd dat de plannen in 1992 daadwerkelijk zouden gerealiseerd worden. Dan was de gemeente in één klap de gunstige economische positie kwijt. En dat zat de mensen daar niet erg lekker.

Toen Dijs met zijn tocht begon had hij niet op veel respons gerekend. Maar vanaf zijn vertrek in de Zwinstreek was hij voortdurend in gesprek met mensen in het veld, douaniers, heemkundigen, boeren, ...

"Over het westelijk deel van de provincie Noord-Brabant wist hij weinig. Je had er nog zo'n uitgestrekte bossen, heidevelden en landerijen "

Vanaf het begin had hij zich voorgenomen niet te spreken over milieuvervuiling of vreemdelingenhaat. Dat het milieu vervuild was, was geen geheim. Hoe het vervuilde? Wel, er lagen 30 pijpen in de Schelde die onzichtbaar onder de waterlijn hun afval loosden. Van de 30 pijpen lagen er 29 in België. Kon best waar zijn, maar dan mocht je niet verder kijken dan Terneuzen lang was. Maar het was niet de vraag of het Belgen of Nederlanders waren die de Schelde vervuilden. Als je van grensmaal 266 naar grensmaal 265 liep, liep je op een gegeven moment door een maanlandschap van autowrakken, met daartussen enkele woonwagens. België? Neen,... Nederland. Zestien jaar geleden waren ze begonnen. In België mocht het niet, in Nederland wel. Vandaar.... Kortelings ging men verhuizen...

Palen 252, 253, en 254 lagen op het landgoed van een ex-bankier. Je kreeg geen toegang. Wou je het toch proberen dan stond daar onmiddellijk de jachtopziener. Gebeurde die controle ook zo maar met de pijpen die in de Schelde binnendrongen.

Van Huijbergen liep hij, via Essen, naar een piepklein plaatsje in België: Horendonk. Ook van deze Brabants- Belgische grenstocht maakte hij een verslag.

4 augustus 1988: 18.00 uur

Bij de Belgen gaat het gerucht dat een Hollander bij Putte de grens wil passeren met een ezeltje. "Op de rommelmarkt gekocht?" vroeg de ontvanger. "Ja!" antwoordde het ezeltje.

Wat verder op, ging het gerucht dat een man uit de Achterhoek zich aan een boomtak had verhangen. Op zich niets bijzonders, maar de boom stond in Duitsland en de tak hing in Nederland. Toen de Nederlanders de zelfmoordenaar ontdekten,

voorzagen ze een enorme stapel ingewikkelde processen-verbaal. Om daarvan zeker verlost te zijn, hingen ze de dode aan de Duitse kant van de grens.

Op een andere dag passeerde hij een bijzondere grenssteen. In deze grenssteen was een kruis en de letters KV gegraveerd. In de buurt wist iedereen wat die letters betekenden. Hier was een smokkelaar doodgeschoten die zich in vrouwenkleden hulde. Hoe? Wanneer? Door wie? ... Wat de echte waarheid was, kon de grensloper niet vertellen.

Het verschil tussen de bestuurders en de grensloper was het instrument waarmee men keek. De eerste had een verrekijker om de lijn naar zich toe te halen, de andere een vergrootglas om een grenspaal nauwkeurig op te nemen. De bestuurder keek slecht, onze grensloper heel goed. De grensloper zag overal oorlog. Grenspalen waren doorboord met kogelgaten. Mensen spraken over oorlog. Je hoorde het hele verhaal: data uit WO II, WO I, de Franse tijd, de Oosterijkse successieoorlog, de Spaanse successieoorlog, de 80-jarige oorlog, ... zelfs nog van vechtende adel.

Voor de burgemeester van Zundert had hij een speciale boodschap: Grenspaal 231 was omgevalen. De burgemeester van Zundert moest daarover met de burgemeester van Wuustwezel contact opnemen. Via het provinciebestuur zouden de departementen van Binnenlandse en Buitenlandse zaken daarover ingelicht worden. Men moest een landmeter laten komen en voor de oprichting van grenspaal 231 moest een aannemer worden gezocht. **Vier jaar werk!** (Onze vraag: Heeft grenspaal 231 daar gelegen tot 2003 alvorens hij herplaatst werd? Zo ja, ... vier jaar werk.... zijn er dan wel 15 geworden).

GRENSPAAL 231 TERUGGEZET OP 16/10/2003 (TOP WEG-NIET GESCHILDERD)

Wist je dat het vandaag, 8 augustus 1988, op de kop af 145 jaar geleden is dat onze huidige grens werd vastgesteld? Dat werd nergens gevierd, daar werd nergens aandacht aan besteed, daar werd geen pint meer voor gedronken, en bij hoeve "De Paal" hing zelfs geen vlag uit.

Wat gebeurde er op 8 augustus 1843? Tien mannen ondertekenden een overeenkomst waarin de definitieve grens tussen België en Nederland werd omschreven en een reglement werd bedacht voor het plaatsen van de grenspalen.

Met Baarle-Hertog en Baarle-Nassau zaten de 10 mannen in hun maag: "Aan de voornoemde gemeenten gekomen, was de grens onderbroken tengevolge van de onmogelijkheid om dezelfde lijn tussen beide gemeenten op ene doorlopende wijze daar te stellen."

De burgemeester van Nassau was teruggekomen op zijn besluit en ontmoette onze grensloper op 8 augustus 1988. Zo vierden toch twee Nederlanders het 145 jarig bestaan van de Belgisch-Nederlandse grens.

In de Baarles staat een grenspaal, die niet op de stafkaart, zelfs niet op de grenslijn staat. Hij draagt het obscure nummer 1198 en twee nummers 214 en 215. Deze paal is aan iemands verbeelding ontsproten en is in 1976 opgericht. Het is een kunstwerk, een beeld, een "gedenknaald" zegt de V.V.V.. Het verbeeldt de niet te trekken grens in de Baarles. Het is een imitatie van de echte grenspalen die in de Baarles nooit zijn geplaatst.

We lezen in de kranten dat in 1992 de grenzen opengaan. Denken we nog eens aan de kronkelige grens tussen West-Brabant en België. De hangende vormen van Nederland en de staande vormen van België zullen zich niet laten beïnvloeden. Ook na 1992 zullen we die vormen moeten aanvaarden.

Maar zo ver zijn we nog niet. Iedere keer als je de grens oversteekt, denk je: "Heb ik mijn paspoort bij? Geld? Geen verboden producten? Ja, je voelt je precies altijd een beetje in overtreding. De Nederlandse of Belgische douanen zijn echter ook niet meer zoals vroeger. Op de kaarten van onze grensloper stonden heel veel grenskantoren. Hij hoopte nog wat stempels bij te krijgen.

De situatie te Wernhoutsburg is voorbeeldig. Het Nederlandse grenskantoor is met de grond gelijk gemaakt. In het Belgische zit een ouder persoon die zegt: "Ik ben hier de tweede jongste en 54 jaar. Het werkelijke aantal grenskantoren, vooral Nederlandse, is al een heel stuk kleiner geworden. De Nederlandse douane leeft vooruit op 1992 met het niet verbouwen van noodkantoren, met het platgooien van oude kantoren en met beleidsnota's die een afvloeiing van 2 500 man in het vooruitzicht stellen. De Belgische douane laat zijn mannen zitten waar ze zitten, maar heeft al 10, 15 jaar een personeelsstop. Een douane weet dat hij wordt afgedankt, dat hij in 1992 de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereid.

Aan de stempels merkte onze grensloper pas echt goed hoe het nationale beleid werkt. Belgen zijn van de oude stempel. Hun stempel is mooi, groot, rond en in het midden wordt nog dagelijks de datum verzet. De Nederlandse stempels zijn ultralight en modern kaal. Ze bevatten geen datum. Die wordt er met een datumstempel op de hoek bijgezet. De Belgische douaniers doen net of de grens er nog echt is, de Nederlandse doen alsof ze al verdwenen is.

Op de vraag wat ze na 1992 verwachten zegt de Belg: "Ik ga 40 meter verderop auto's aanhouden!" en de Nederlander antwoordt: "Een baantje zoeken!"

Tot daar ons overzicht van de krantenartikels uit "De Stem" over de voettocht van Fred Dijs, grensloper in 1988.

PROCES-VERBAAL

van herplaatsing van

GRENSPAAL 231

tussen België en Nederland

op 16 oktober 2003

Proces-Verbaal van Nazicht van grensscheiding tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden ten aanzien van de gietijzeren grenspaal 231.

In het jaar tweeduizendendrie, de zestiende van de maand oktober (16/10/2003) zijn wij die ondertekenen, leden van de commissie ad hoc.

Ter Belgische zijde:

De Heer Karel Breugelmans Schepen van de gemeente Wuustwezel, als gemachtigde van de heer J. Ansoms, Burgemeester van Wuustwezel.

De Heer H. De Laet Namens kadaster in provincie Antwerpen

Ter Nederlandse zijde:

De Heer Mr. H.G. Vos Burgemeester gemeente Zundert

De Heer M. J. D. Joskin Namens kadaster in de regio Noord

samengekomen en overgegaan tot herplaatsing van de grenspaal 231.

Reden van de herplaatsing:

Grenspaal 231 op de rijksgrens tussen de gemeente Zundert en Wuustwezel is reeds enige jaren gestoord. De grenspaal lag ter plekke in het terrein op een zijde. De fundering bleek ongeschonden. De vlam, bovenaan de grenspaal, bleek verdwenen.

Om te voldoen aan de bepalingen van de Conventie der grenzen tussen België en Nederland, wordt thans tot herplaatsing overgegaan.

Herplaatsing

De herplaatsing geschiedt na onderzoek in het terrein door de H. De Laet, namens het kadaster in de provincie Antwerpen en M.J.D. Joskin, namens het kadaster Regio Zuid. Zij hebben overwogen en geconstateerd dat:

- ° de oorspronkelijke plaats van deze grenspaal op grond van het beschrijvend proces-verbaal van 08/08/1843 door de kadastrers van België en Nederland geconstrueerd is.
- ° de grenspaal is opgenomen in een proces-verbaal van reconstructie van de rijksgrens van 21 januari 1985, tussen de grenspalen 230 en 237, tussen de Belgische gemeente Wuustwezel, Kalmthout en Essen en de Nederlandse gemeente Zundert.
- ° de oorspronkelijke standplaats geometrisch nauwkeurig is vastgelegd door beide Kadastrers.
- ° voor de herplaatsing gebruik kan worden gemaakt van de oude fundering.

Geometrische vastlegging

De meetresultaten in het Belgische systeem Lambert 72 en het Nederlandse systeem RD 1918 zijn:

Grenspaal		Coördinaten X	Lambert 1972 Y		Coördinaten X	RD 1918 Y
231		164324,43	235929,55		98502,16	382952,56

Bijlage

Aan dit proces-verbaal is toegevoegd :

- ° Een overzichtstekening van het gebied rondom de grenspaal.
- ° Machtigingsbesluit van de Gemeente Wuustwezel, waarin burgemeester Jos Ansoms van Wuustwezel, de heer K. Breugelmans machtigt om dit proces – verbaal te ondertekenen.

Ondertekening,

Namens België

Namens Nederland

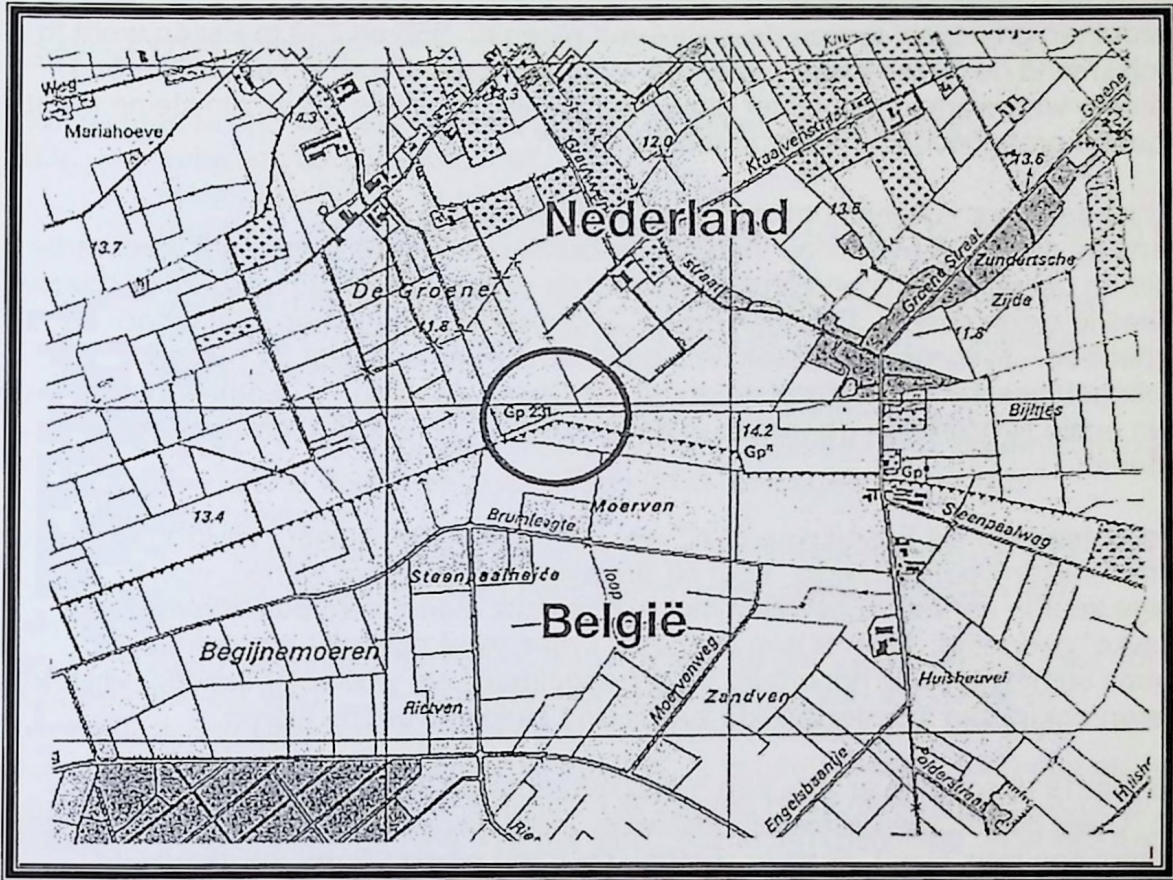
K. Breugelmans

Mr. H.G. Vos

H. De Laet

M.J.D. Joskin

OVERZICHTSTEKENING VAN HET GEBIED RONDOM DE GRENSPAAL

GRENSTEEN “KLAVEREN VROUWKE” (STRONTPAAL) IS WEER TERUG

- EEN MERKWAARDIGE GRENSPAAL

De arduinen grenspaal tussen de gietijzeren palen nr. 238 en 239 te Essen werd in de volksmond de "**strontpaal**" genoemd. Waarom deze naam? In de volksmond werd voor waar verteld dat achter deze paal menig "commies" eens zijn kleine en/of dringende grote boodschap zou gedaan hebben.

Maar bij deze grenssteen hoort nog een ander verhaal.

Tijdens de eerste wereldoorlog hadden de Duitsers de grens tussen het veroverde België en het vrije Nederland afgesloten met de elektrische draadversperring (hierover lees je elders meer). Om "den draad" te passeren, moest men veel moed en durf hebben. Je moest de streek heel goed kennen en ook over de nodige inlichtingen beschikken omtrent de draad, de Duitse wachten, ... Sommige personen waren echte specialisten geworden in het passeren. Ze werden "grenslopers" genoemd.

Geert Schrauwen uit Essen was zo'n "veel besproken" grensloper. Hij kroonde zich tot smokkelkoning uit de regio. Voor hij illegaal in Essen kwam wonen, was hij al menige keer in aanraking geweest met het gerecht. Geert werd ook "Klaveren Vrouwke" genoemd. Hoe hij aan die naam kwam weet men niet met zekerheid. Volgens sommigen was het omdat hij zich regelmatig als vrouw verkleedde, volgens anderen omdat zijn moeder steeds klaver ging plukken voor de dieren.

Op 5 mei 1916 speelde er zich een "smokkeldrama" af bij bovenvernoemde grenspaal. Geert Schrauwen, Klaveren Vrouwke, werd hier door een Nederlandse wachtpost met een raak schot neergeschoten. De juiste omstandigheden waarin dit gebeurde werden nooit echt opgehelderd. Volgens een ooggetuige viel hij met het bovenlichaam op Belgische bodem. Daar bevond zich ook de plas bloed. Nederlandse grenswachters zouden het lijk met de voeten de grens overgesleept hebben.

Zijn "mede smokkelaars" griften als eerbetoon in de arduinen "strontpaal" de letters K.V. met daarboven een kruis. Zijn legende is nog steeds zeer levendig in de dorpsgemeenschappen van Essen en Rucphen.

In de jaren '70 verdween de "paal" als familiestuk naar ergens over de grens bij 't een of 't ander familielid Schrauwen.

Begin 2006 werd een overeenkomst gesloten met de erfgenamen. De "strontpaal" is terug naar Essen gekomen.

Zaterdag 6 mei 2006, 90 jaar na de dood van Geert Schrauwen, alias het Klaveren Vrouwke, is de paal op zijn oorspronkelijke stek terug geplaatst. Het terugvinden en herplaatsen van de originele strontpaal, na een "verdwijning" van 33 jaar, werd als een "historische gebeurtenis" bestempeld.

De officiële onthulling gebeurde dan ook tijdens een "Groot volksfeest" op zaterdag 6 mei 2006 te 15 uur.

Mooi zo!

TOL TOLLENAAR TOLHUIS TOLKANTOOR

- ENIGE TOELICHTING

We zochten in ons woordenboek de betekenis van enkele begrippen:

- TOL** - belasting voor de doorvoer
- plaats waar men dat moet betalen
 - recht dat men moet betalen om een gebied te mogen betreden of om er even te pauzeren.
 - geld dat men moet betalen voor zich zelf of voor goederen die men meevoert om een bepaald gebied te mogen betreden of passeren;
 - douanerechten
 - belasting voor het gebruik van waterwegen, kanalen,...

TOLKANTOOR - kantoor waar men de tol moet betalen / in B: douanekantoor

DOUANE - dienst belast met het heffen van in- en uitgaande rechten

DOUANIER - tolbeambte

COMMIES - ambtenaar die werkzaam is bij de (buiten)dienst van de accijnzen en invoerbelastingen en die te waken heeft tegen overtredingen daarvan (syn.: tolbeambte)

De douaneadministratie is als fiscale dienst zowat de oudste ter wereld. Elke vorst, elke heerser, elk land, ... moet inkomsten hebben om te kunnen overleven.

De fiscus is nog steeds de voornaamste bron van inkomsten voor de staat.

Tol, belasting, tol betalen, belastingen betalen, ... is nooit prettig, zeker niet als het op een onrechtvaardige manier gebeurt.. De douane heeft mee gezorgd voor de financiële en economische bloei van het land. Accijnzen (belasting op levensmiddelen en verbruikswaaren – verbruiksbelasting) maakten de prijs van het bier, het brood, vruchtendranken, brandewijn, alcohol, suiker, tabak,...alleen maar duurder. De douanier, als ontvanger van tol, was dan ook alles behalve graag gezien. Terecht verdienden zij meer waardering dan ze eigenlijk kregen.

- EEN VLEUGJE "TOL"- GESCHIEDENIS

Reeds van in de vroegste tijden horen we spreken over "tol betalen". Uit onze lessen van "gewijde geschiedenis" kennen we allemaal de verhalen over de "tollenaars". Het Romeinse rijk kende een enorme uitbreiding. Enerzijds werden overal heirbanen aangelegd voor een snelle verplaatsing van het leger. Anderzijds kon men deze banen ook perfect gebruiken voor het vervoer van goederen. Op kruispunten van die wegen werden dan ook inningsposten van de tol voorzien. Er bestond ook een in- en uitvoerheffing aan de buitengrenzen, een lichtere belasting aan de binnengrenzen. Ook voor het passeren van bruggen, stadspoorten,... moest betaald worden. Bij de Franken werd het goederenverkeer haast onmogelijk omdat invoer- en doorvoerheffingen, taksen op 't gebruik van bruggen,... haast onbetaalbaar waren. Bij Karel de Grote bloeide de handel weer open. Het weggennet werd onderhouden, maar de handel bleef binnen de grenzen. Na zijn dood werd zijn gebied opgedeeld. De heersers stelden zich zelfstandiger op. Er werden weer "tollen" geheven als wegentaks en recht op goederen op de invalswegen.

In het Frankische rijk onder de Merovingers ontstond er meer en meer handel, nijverheid en scheepvaart. De Frankische koningen troffen al maatregelen om het verkeer te water beter te laten verlopen en er was dan ook al sprake van "tolheffing".

Keizers, koningen, graven, lokale edelen... vroegen "to!" aan diegenen die met goederen over hun grondgebied reisden.

Onder Karel V werden een groot aantal hervormingen over een zeer groot gebied van kracht. Spijtig, dat dit vernieuwd belastingsstelsel door Filips II werd misbruikt om de bevolking uit te zuigen.

In de vijftiende eeuw verboden de Bourgondische hertogen met sommige landen handel te drijven. Door het betalen van "licentiegeld" kon men vrijstelling krijgen van het handelsverbod (eerst enkel bij uitvoer, in 1578 ook voor de invoer van goederen). In den beginne waren het maar gewestelijke heffingen, maar vanaf de sluiting van de UNIE van Utrecht in 1579 kwam men tot een gemeenschappelijke basis. De dienst was verdeeld in administratief en actief personeel, tussen kantoor- en buitendienst. De komst van Albrecht en Isabella maakte een heropleving verder mogelijk. De kerk kreeg weer meer invloed en macht.

De oorlogsprikelen met Nederland duurden tot 1648. Bij het verdrag van Munster in 1648 werd de scheiding totaal, de grens werd gesloten en de toegang tot de Schelde werd totaal versperd. Voor onze streken werden het moeilijke tijden.

In Nederland draaide de economie op volle toeren. Hier was er grote nood aan vele producten. Dit zorgde voor grote prijsverschillen. Ideale tijden voor de smokkelaars. Van "douane" was er nog maar weinig sprake. De "buitendiensten" moesten de grens bewaken.

Onder Maria-Theresia, keizerin van Oostenrijk en van de Oostenrijkse Nederlanden werd stilaan een echte douaneadministratie uitgewerkt. Veel belangrijke punten zouden gedurende vele jaren behouden blijven.

In 1749 vaardigde de keizerin een nieuw tarief van in- en uitvoerrechten uit, dat de handel met de Verenigde Provinciën en met Engeland regelde. Ook de in- en uitvoer naar Spanje werd geregeld. Er werd bovendien juist bepaald hoeveel er kon en mocht ingevoerd worden.

In 1752 werd het "Kantoor voor het beheer van de in- en uitvoerrechten" ingesteld. De instelling telde een 40-tal ambtenaren. In de verschillende provincies had men speciaal opgeleide "douaneofficieren". Douane- en accijnskantoren werden opgericht langs de grens en in het binnenland. De meesten bleven bestaan tot 1993. De grenzen werden streng bewaakt, zelfs heel streng vlak aan de grens. Als men verder van de grens weg ging, verminderde geleidelijk het strenge toezicht.

"De huidige kantoren Wuustwezel en Meer hebben reeds in die jaren hun voorlopers gehad. Voor Wuustwezel is de lijn rechtstreeks door te trekken. Meer heeft het verleden overgenomen van de kleinere post Meersel die echter, net als Wuustwezel, kan bogen op een zeer oud verleden.

Een vluchtig opzoekingswerk in de historiek leerde ons dat op 7 mei 1763 bij de jaarlijkse inspectie van de controleur de kantoren "Westwezel" en "Meersel" vernoemd worden als "bureaux subalternes". Wuustwezel behoorde tot het departement Antwerpen (Antwerpen, Bierhooft, Zandvliet, Putte, Achterbroek, **Wuustwezel**, Lier, Schelle, Tolhuis, Rupelmonde, brigade St.-Lenaarts en Verrebroek, Kieldrecht, Calloo, (en brigade Donk). Meersel maakte deel uit van het departement Turnhout (Turnhout, Hoogstraten, Meersel, Baarle-Hertog, Poppel, Arendonk, Dessel, Balen, Meerhout en Veerle).

Zeggen wij nog dat ons land ingedeeld was in 21 departementen met ruim 200 kantoren en brigades."

Vanaf 1 oktober 1795 werden onze gewesten opgenomen in de Franse republiek. De douanegrens met Frankrijk werd afgeschaft. Ons land werd verdeeld in vier douane-directies waaronder de directie Brussel (met o.a. Antwerpen, **Westwezel**,...). Zij was de voornaamste. In 1810 kregen we de directie Antwerpen met als voornaamste kantoren: Sas-van-Gent, Middelburg, Hulst, Antwerpen, **Westwezel**, Turnhout en Gent. Dit bleef zo tot 1815.

Na de Nederlaag van Napoleon Bonaparte verloor Frankrijk alle gebieden die vanaf 1792 veroverd werden. De Franse troepen en ook de Franse douaniers werden uit ons land verdreven. Op 20 juni 1814 werd een douanelinie opgericht langs de kust en aan de grens tussen Frankrijk en België. Amper een maand later, op 21 juli 1814, werd de douanelinie doorgetrokken langs de Nederlandse grens en langs de Maas tussen Baarlo (nabij Venlo) en Hastières.

De bevoegdheid van de douane werd uitgebreid om de smokkel beter te kunnen bestrijden. Korte tijd later werd de grondslag gelegd voor wat later de Belgische douane zou worden. Op 15 februari 1815 verschenen twee instructies voor het toenmalige douanepersoneel.:

- 1 – De plichten van het personeel + het houden van registers
- 2 – soort organiek reglement.

Na de val van Napoleon te Leipzig werden onze streken bezet door de geallieerden en bestuurd door een voorlopig bewind. In 1815 werden we met Nederland samengevoegd en opgenomen in het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden onder koning Willem. De nog bestaande douanegrens tussen de zuidelijke en de noordelijke Nederlanden werd op 1 december 1816 opgeheven. Er werd voor het hele koninkrijk eenzelfde tarief van in- en uitvoerrechten en een gelijke reglementering voor het hele koninkrijk ingevoerd. De Franse organisatie van de douanen werd voorlopig nog behouden. Een goed jaar later werd de organisatie aangepast aan de nieuwe wetten van het Verenigd Koninkrijk. De nieuwe officiële naam voor deze administratie werd "Administratie der in- en uitgaande Regten en Accijnzen" (Koninklijk besluit van 6 juni 1819).

Op 26 augustus 1822 verscheen de "Algemene wet". Door die algemene wet werden ook de administraties van Douane en Accijnzen en van de Directe Belastingen samengevoegd. Op 1 januari 1823 werd "Directe belastingen, Douane en Accijnzen" de officiële naam. Naam en administratie bleven zo tot in 1920.

Na de septemberdagen van 1830 werd de onafhankelijkheid van ons land uitgeroepen. Onmiddellijk werd België van 't Hollandse douanegebied afgezonderd en werd een bewakingslinie tussen de zuidelijke en noordelijke provincies opgericht. Vanuit België werden op alle goederen die van of naar Holland gingen in-, uit- en doorvoerrecht geheven. In de vijf controleposten (Westkapelle, Zelzate, **Wuustwezel**, Turnhout en Weert (kwam later opnieuw bij Holland) werden een duizendtal ambtenaren ingezet. In het zuiden en oosten werden de douanelinies niet veranderd.

Maar Willem I wilde nog niet toegeven. Belgische en Nederlandse troepen bleven dan ook vijandig tegenover elkaar staan aan beide zijden van de grens. Onze

grensgemeente diende als rustplaats voor oprukkende en wegtrekkende soldaten. Zo kwam er op 27 september hier uit Antwerpen een rijtuig aan beladen met "twee zeer gequetste kapiteins". Onze gemeente had echter geen rijtuigen om die gekwetsten verder naar Breda te voeren. Het rijtuig van Antwerpen werd dan ook doorgestuurd naar Breda. Bij de volgende transporten van gekwetsten was voorzien dat ze niet meer te Wuustwezel moesten overgeladen worden. Vanuit Nederland werden aan de grens ook Belgische gevangenen afgeleverd. Deze waren vaak zo ziek en afgemat, dat de gemeente vervoermiddelen moest leveren om ze verder naar Antwerpen te brengen. De eerste jaren van onze onafhankelijkheid was het hier een komen en gaan van Hollandse, Belgische, ja zelfs Franse troepen. Deze troepen berokkenden de gemeenten vaak heel wat last. Ook de gewone mens had er heel wat onder te lijden. Het was zo erg dat de gemeente op zeker ogenblik aan de gouverneur meldde:

" Zeker zou de vastgestelde som van 35 c. volstaan, indien men te doen had met regelmatige troepen, doch met het verblijf der vrijwilligers was zulks onmogelijk. De vorderingen dezer troepen aan vlees, wit brood, jenever, bier, boter, melk,... zullen zo overdreven zijn, dat de inwoners, willen ze niet mishandeld worden, verplicht zullen zijn hun huizen en al wat ze bezitten te verlaten."

De militaire bezetting werd zo te Wuustwezel behouden tot einde 1834. Nadien kantonneerden er slechts van tijd tot tijd nog eens Belgische soldaten. Deze logeerden dan meestal in "'t Posthuis".

Niet iedereen was echter gelukkig met de afzondering van het Belgisch douane-gebied van het Nederlandse. In de beginjaren was het Frankrijk dat probeerde de in 1839 gewaarborgde neutraliteit van het jonge België om te buigen in een samengaan tussen beide landen. Een douane- of tolunie zou het middel zijn om de bestaande banden nauwer aan te halen. Tussen 1836 en 1842 werden er wel zes voorstellen tot zulke douane-unie uitgewerkt. Het waren Engeland en vooral Pruisen die zich tegen deze voorstellen verzetten. In Belgische zakenkringen begon men te ondervinden dat die afscheuring van Nederland op economisch vlak niet zo gunstig was geweest. Geleidelijk zocht men naar meer toenadering. De eerste ideeën van een mogelijke oprichting van een douane-unie tussen België en Nederland werden rond 1860 door Nederland verworpen. Toch bleef men verder zoeken. Het afkopen van de Scheldetol door België en het sluiten van een handels- en scheepvaartverdrag (1863) waren daarvan de vruchten. Maar ... de oprichting van een Belgisch – Nederlandse tolunie kwam er nog niet. Er werden nog tevergeefse pogingen gedaan om tot een of andere vorm van samenwerking te komen.

In de 20ste eeuw kwamen deze gedachten steeds sterker naar voren. Maar W.O. I was de grote spelbreker. De grotere landen van die tijd trokken zich meer en meer terug binnen hun eigen tolmuren. Het gevolg daarvan was dat de kleine landen economisch meer en meer naar elkaar toegroeiden.

12 MEI 1920

Op de voordracht van Onzen Minister van Financiën
Wij hebben besloten en Wij besluiten:

HOOFDSTUK I Algemene bepalingen

ARTIKEL 1: Voor de provinciale diensten bestaan twee afzonderlijke beheeren: 1ste dat van de rechtstreekse belastingen en het kadaster; 2de: dat der douanen en accijnzen.

ARTIKEL II: Deze twee beheeren omvatten de hiernavermelde ambten en betrekkingen, te weten:

I : BEHEER VAN DE RECHTSTREEKSE BELASTINGEN EN HET KADASTER.

II : BEHEER DER DOUANEN EN ACCIJNZEN :

Bestuurder, Bijzonder bestuurder, Opziener, Bijzonder opziener, Toeziener, Bijzonder toeziener, Hoofdonderzoeker, Scheikundige adviseur, Ontvanger, Onderzoeker, Technisch commies, Aspirant technisch commies, Leidend commies, Kantoorklerk, Aspirant Kantoorklerk, Ondertoeziener, Sectieoverste, Commies en aspirant commies der accijnzen, Luitenant, Onderluitenant, Brigadier, Onderbrigadier, Aangestelde en aspirant aangestelde der douanen en accijnzen, Schipper, Onderschipper, Machinist en ondermachinist der vaartuigen van den toldienst, Matroos en aspirant matroos der douanen, Kantoorjongen, Laboratoriumjongen

ARTIKEL III: de jaarwedden aan de in artikel II vermelde ambten verbonden, worden geregeld overeenkomstig de aanduidingen der tabel bijdrage A van dit besluit.

“De administratie van Directe belastingen, Douanen en Accijnzen “ bleef gewoon (stipt en bescheiden) haar werk doen. Het werd noodzakelijk om het douane- en accijnzenpersoneel in een afzonderlijke administratie onder te brengen:

” **De Belgische douanen en accijnzen**” Dat gebeurde in 1920.

Op 25 juli 1921 werd tussen België en Luxemburg de Belgisch – Luxemburgs Economische Unie opgericht. Luxemburg nam de Belgische douanewetgeving over en de binnengrenzen tussen beide landen werden afgeschaft voor wat de invoerrechten betrof. Maar gezien het grote verschil in accijnzen en andere binnenlandse belastingen bleven hiervoor de binnengrenzen nog wel bestaan.

Op 22 december 1930 werd een overeenkomst gesloten tussen de BLEU en de Scandinavische landen om gedurende één jaar de douanetarieven niet te verhogen. In 1931 werd op initiatief van de Nederlandse Kamer van Koophandel te Brussel een referendum gehouden rond de vraag of men wenste dat tussen België, Nederland en Luxemburg een tolunie tot stand kwam. 87 % van de 1027 binnengekomen antwoorden waren voor deze oprichting.

In 1932 mislukte een eerste poging tot het oprichten van BeNeLux.

W.O. II bracht de kleine landen opnieuw dicht bij elkaar en in 1943 werd een militair akkoord gesloten en op 5 september 1944 een douaneovereenkomst. Die werd de latere BENELUX, die pas op 1 januari 1948 van kracht werd.

Tussen de drie BeNeLux-landen werd overeengekomen:

- de invoerrechten onderling af te schaffen;
- een gemeenschappelijk tarief van invoerrechten tegenover derde landen in te voeren.

Officieel werd het BeNeLux-verdrag pas op 3 februari 1958 in Den Haag ondertekend. De BeNeLux-unie was een feit.

Europa groeide naar verdere samenwerkingsvormen.

- 18 april 1952: Europese gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS)
- 25 maart 1957 Euratom (samenwerking op vlak van kernenergie)
- 1 januari 1958 Europese Economische Gemeenschap (EEG)
- 1 januari 1958 Euratom en EEG officieel in werking

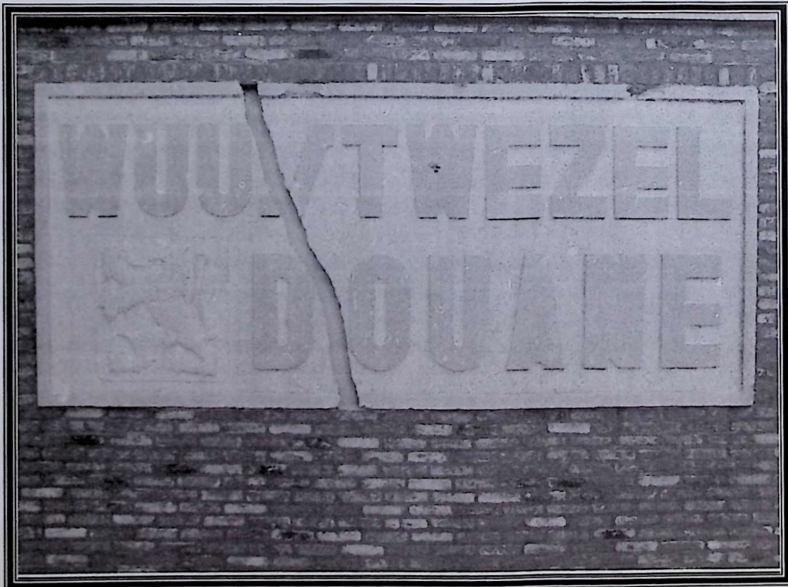
Verdere stappen naar een Europese douane-unie of Europese interne markt:

- 17 juli 1984 Akkoorden van Saarbrücken
- 14 juni 1985 Akkoorden van Schengen
- 1 januari 1993 Europese Gemeenschap: De binnengrenzen tussen de 12 lidstaten staan volledig open voor een vrij personen – en goederenverkeer binnen de EG.

Verdere interne veranderingen in het korps van Douanen en Accijnzen:

- Komst van de vrouw in het korps
- Verandering van uniform: kaki → blauw (01/04/1978)
- Wijzigingen bij de kentekens
- De oude Algemene Wet van 1922 werd opgevolgd door een nieuwe "Algemene wet" (18/07/1977)
- Instructies, voorschriften, ... wijzigen om de haverklap.
- Douanedocumenten worden aangepast aan noden van de tijd.
- Controle velddienst vermindert, bureelwerk vermeerderd.
- Moderne smokkel

ARDUINEN STEEN UIT HET DOUANEKANTOOR

-TOL BETALEN TE WUUSTWEZEL

In het artikel "**De tol van Westdoorn onder Wuustwezel**" lezen we dat deze tol toekwam aan den graaf van Hoogstraten. Oude archiefstukken bevestigen dat de rekeningen van de graaf van Hoogstraten voor de jaren 1530 – 1539 van deze tol reeds melding maakten voor een bedrag van 8 schellingen en 9 grote Brabants, alsook dat de graaf van Oostervant, die in 1440 de vrijheid van Hoogstraten verhief van den hertog van Brabant in 't "denombrement" ervan o.a. de tol van Westdoorn vermeldde.

In de XVIIde eeuw werd dit tolrecht betwist en deze betwisting gaf aanleiding tot drie grote processen. Zij geven een klaar beeld over de toldienst te Wuustwezel onder 't Oud-Regime.

Eerste proces: De betwisting aangaande de tol van Westdoorn schijnt ontstaan te zijn in 1611, zoals blijkt uit het schepenregister van Hoogstraten. Uit de getuigenissen van drie getuigen, Jan Symons, Jan Francken en Laureys Janssen vernemen we dat:

- De tol van Westdoorn altijd een zwijgende tol is geweest en dat zij jaren lang door Geert Janssen werd geïnd. Aan wie de tol toekwam wisten de getuigen niet.
- Eén getuige herinnert zich dat een voerman van Geertruidenberg tot 40 gulden boete veroordeeld werd om doorgereden te zijn.
- Er bestond geen tolhuisje, maar Geert Janssen woonde in zijn eigen huis naast "Den Wildeman" te Westdoorn. Daar stak ook het wapen van de tol uit. Later woonde hij in de buurt van een andere getuige te Gooreind.
- Getuige Laureys Janssen herinnert zich nog dat de wagens, eens dat ze, zonder te betalen, over het "Loopken" waren ze door de tollenaar werden achtervolgd.

Tweede proces:

Het werd in 1648 gevoerd door Jan Anthonissen, pachter van de tol, die op 13 maart van dat jaar daartoe was aangesteld, tegen Bernard Janssens van Zundert, die het tolkantoor voorbijgereden was zonder te betalen. De 17 april 1651 werd Joanna Abrahams, weduwe van Bernard Janssens veroordeeld tot betaling van de tol, zijnde 1 blank en 1 negermanneke en de kosten van 't geding. Ter gelegenheid van die rechterlijke uitspraak werd ook het tarief van de tol opgemaakt. Die was honderd jaar later nog in voege.

*"In den eersten komt aen den zelfden Heere Hertogh onder de voorseyde
Jurisdictie voor passagie voor een kerre met peert
7 duyten voor een kerre met twee peerden ende alles naer advenant
7 oorden van alle Roscammers peerden ider
5 duyten van ieder horne beeste
3 duyten van 100 schaepen 12 ½ stuyvers zijnde voor ider
1 duyte van ider vercken
1 duydt van ider ganse
1 duydt van ideren persoon geladen met wolle ofte andere goederen van
genuchte 1 ½ duydt*

D'een seght het d' ander voorts.

Derde proces:

Het werd gevoerd naar aanleiding van het feit dat de schout van Wuustwezel het blazoen en het wapen van de graaf van Hoogstraten had laten wegnemen aan het huis van de tollenaar op de Kruisweg. Het vonnis van 4 november 1661 eiste dat de schout van Wuustwezel dit blazoen zou terug laten plaatsen. Op 19 december 1661 werd het vonnis aan de schout van Wuustwezel betekend en er werden hem nog drie andere stukken bij afgeleverd. Op 20 december werd de schout van Wuustwezel gedagvaard.

Gedurende twee jaar was er niets meer te vernemen over het proces. Op 4 maart 1664 ging de deurwaarder de schout opnieuw dagvaarden om binnen de acht dagen aan het bevel van hogerhand te voldoen. Wellicht bleef de schout even weerbarstig als gedurende de twee vorige jaren, want op 27 juni 1665 werd een nieuw rekwest naar de stadhouder gericht waarbij verwezen werd naar de uitspraak van 4 november 1661 en waaraan nog geen gevolg was gegeven. Diezelfde dag velde het Soeverein Leenhof van Brabant definitief vonnis. De schout werd veroordeeld tot herplaatsing van het blazoen en het wapen van de graaf van Hoogstraten, tot schadevergoeding aan den suppliant tot betaling der onkosten van het proces.

Toch bleef men voort de tol innen ten bate van de graaf van Hoogstraten, zoals blijkt uit het reglement van 1 januari 1709, toen Willem Van Ostaeyen voor drie jaar de tol van Westdoorn gepacht had. Wat onder de graven de Lalaing vastgesteld werd bleef onder de prinsen van Salm-Salm voortbestaan. De tol van Westdoorn zal zeker niet afgeschaft zijn voor het einde van 't Oud-Regime, op het einde van de XVIIIde eeuw.

- AFSPANNING "DEN DOBBELEN ARENDT"

We konden lezen hoe de "tol van Westdoorn" geheven werd te Westdoorn, te Gooreind en op de Kruisweg. Al deze plaatsen waren gelegen langs de grote weg die liep van Antwerpen naar Breda. Langsheen de wegen tussen grote steden was er tegen de weg, bij de in- of uitgang van een dorp, of zelfs een eindje daarvan verwijderd, een grote afspanning gelegen. Deze afspanning was half boerderij, half "logementshuis". Ze was groter dan een gewone dorpsafspanning. Ze had:

- een groter woonhuis (er waren logeerkamertjes voorzien),
- een grotere stalling (er moesten 6 tot 8 paarden gestald kunnen worden),
- een grotere koer/binnenplaats (om meerdere "postchaisen" op te zetten)
- een groter "chaisehok" (er moesten meerdere chaisen klaar staan voor "den reizende passant").

In die grote afspanning woonde de "postmeester". Postmeesters, koetsiers en postiljons waren eigenlijk de regerende macht op de grote baan. De "posten" waar men logeerde te voet of te paard, waren het middelpunt van het verkeersorganisme uit die tijd. Voor Wuustwezel lag dit middelpunt halfweg de grote baan Antwerpen – Breda op "Den Kruisweg".

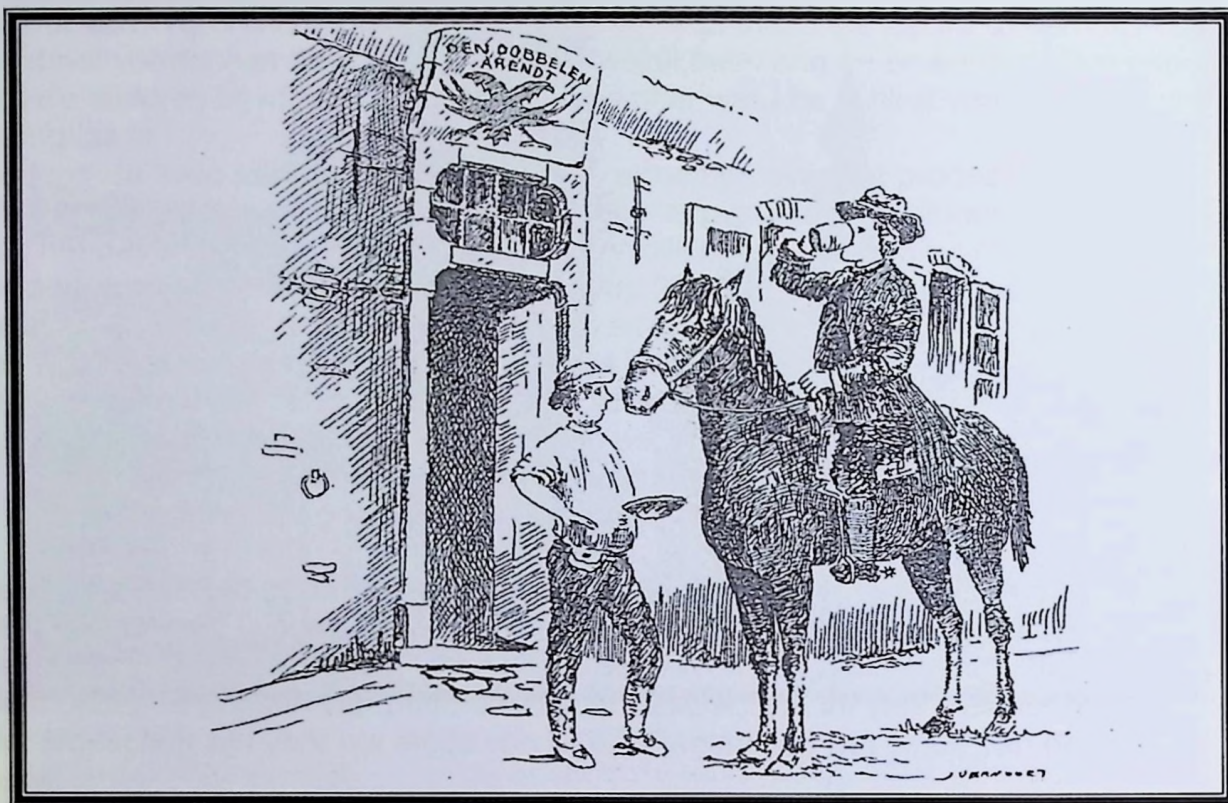
Langs daar trokken de legers van noord naar zuid en omgekeerd. Daar op die driehoekige open plaats trof men de smid, de wagenmaker, de grote afspanningen. In de voornaamste "Den dobbelen Arendt" zwaaide Hendrik De Crom gedurende bijna 30 jaar (1672 – 1705) de scepter. Hij ontving het krijgsvolk, brouwde bier, leende geld, verkocht turf, ontving de reizende passanten, baatte er een boerderij uit en dreef er handel.

WESTDOORN ST.-WILLEBRORDUSKAPEL
OUDE AFSPANNING "DE WILDEMAN"

AFSPANNING "DEN DOBBELEN ARENDT"

SNELDIENST BIJ "DEN DOBBELEN ARENDT"
EEN BODE TE PAARD

NIEUW "POSTHUIS" AAN DE BREDABAAN

Het was het oude posthuis met bovenop "den ruyter met den posthoorn", het erkenningsteken der oude posthuizen.

Voor het snel overbrengen van zendingen bestond een dienst van renboden. Deze zendingen werden geborgen in een lederen zak met slot en sleutel. Het vervoer werd zonder verwijl van post tot post verzekerd door een postiljon van ieder relais. De postmeester was voornamelijk een "paardenposthouder" die met brieven minder te stellen had, maar zich hoofdzakelijk toelegde op het vervoer van "den reizende man". Eenvormigheid bij het reizigersvervoer was er niet voor 1700. In 1700 kwam er tussen de wethouders van Antwerpen en die van Breda een belangrijk akkoord betreffende hun voerlieden: men zou in het vervolg uit beide steden tot Wuustwezel rijden, en daar dan elkaars passagiers overnemen. Volgende voorschriften waren van toepassing:

- *In den eersten, dat van Breda op Wuustwezel alle dinsdagen, donderdagen en zaterdagen zal afrijden een postchaise dewelke de passagiers en goederen te Wuustwezel zal overgeven aan de wagen van Antwerpen, die aldaar zal wezen, om ieder denzelfden avond binnen zijne stad af te leveren, welke wagen zal moeten rijden,...*
- *Ten tweede zullen de wagens uit beide steden, van november tot februari moeten afreizen ten laatste om 8 uur 's morgens, om voor 12 uur te Wuustwezel te zijn, van waar men ten één uur nanoen ieder naar zijn eigen stad zal hebben terug te keren, om aldaar ten minste voor 5 uur, of voor het sluiten van de poorten te arriveren.*
- *En ten regarde van de acht andere maanden van het jaar zal iedere wagen moeten afrijden des morgens te zes uur om voor tien uur in Wuustwezel te zijn, aldaar de passagiers en vrachten te wisselen en om elf uur voort te rijden, ten einde te drie uur te arriveren te Breda of Antwerpen.*
- *Ieder persoon zal, voor de ganse reis, voor vrachtlloon moeten betalen 2 gulden en 12 stuivers en voor de pakken van 10 pond vrij en van de meerdere vracht een halve stuiver per pond, buiten tol en licent, welk vrachtlloon, zo van de passagiers als van de goederen te Wuustwezel tussen de reizende voerlieden zal worden verdeeld.*
- *De personen die zij onderweg zouden opnemen zullen moeten betalen naar rato van 5 stuivers ieder mijl.*
- *Ieder van de voerlieden zal 's morgens voor het gestelde uur met zijn ingespannen wagen of postchaise gereed moeten wezen voor de deur van den facteur-wagenmeester, die hem zal aanwijzen de personen bij hem aangenomen, met aanwijzing van ieders plaats. De eerstkomenden zullen de eerste keus krijgen. Als er meer dan zes personen zijn, zal de volgende voerman die op de beurtrol staat, gehouden zijn die aanstonds op te laden, en tot Breda of Antwerpen te voeren.*
- *De passagiers, hun plaats besprekende, zullen ieder op de hand moeten betalen en avanceren de som van één gulden en 9 stuivers, waarvan de facteur-wagenmeester zal genieten 2 stuivers en de rest zal korten op de helft van het vrachtlloon."*

Deze vrachtprijzen zullen herhaaldelijk herzien worden.

Deze manier om tol te ontvangen zal pas afgeschaft worden op 't einde van het oud-regime, bij de komst van de Fransen. In 1810 werd het Franse douanestelsel ingevoerd. Alles werd vastgelegd in een wetboek.

Napoleon liet een wegnnet aanleggen dat alle grote steden van zijn rijk met elkaar moest verbinden. Zo wilde hij ook dat er weg zou komen tussen Antwerpen en Breda. Uit de verschillende voorstellen werd gekozen voor het tracé van Antwerpen via Wuustwezel, Zundert, Rijsbergen naar Breda.

Na de aanleg van de nieuwe baan Antwerpen – Breda verloor het oude posthuis van op de Kruisweg meer en meer zijn betekenis. De familie Hens liet daarom aan de Bredabaan een nieuw posthuis bouwen. Petrus Jozef Hens(1769 – 1835) en Anna Maria Michielsens(1788 – 1835) waren de eerste uitbaters. Hun zoon, Joannes Josephus Hens (1815 – 1875) legde op 20 augustus 1839 de eed af als benoemd postmeester(op 22 juli l.l.) binnen deze gemeente. Later werd hij ook nog burgemeester van Wuustwezel (van 1843 tot 1875).

- TOL BETALEN AAN DE GRENS

Langs alle van belang zijnde grensoverschrijdende wegen werden douaneposten gevestigd. Deze douanepost bevond zich bij het kruispunt van verscheidene wegen. Zo kwam het dat de douanepost te Wuustwezel zich niet vlak aan de Belgisch – Nederlandse grens bevond, maar wel bij de plaats waar de oude en nieuwe verbindingsweg Antwerpen - Breda elkaar kruisten. Hier vertrok ook de weg naar Loenhout en kon men de weg (Polderstraat) naar het Nederlandse Achtmaal nemen. Deze plaats wordt in de volksmond nu nog steeds "'t oud-kantoor" genoemd.

Voor vele mensen was de grens een groot vraagteken. Het was de scheiding tussen twee volkeren van bevriende landen, België en Nederland. De scheiding tussen Vlamingen en Brabanders, de scheiding tussen Belgen en Nederlanders. Het was de scheiding tussen pinten en borrels, tussen franken en guldens, ...

Men wist wel dat er een grenspost was, maar van wat daar allemaal zoal gebeurde, wist men eigenlijk niets.

Bij sommigen betekende de grens enkel de scheiding tussen twee landen. Voor anderen betekende het moeten overschrijden van die grens een ernstige belemmering op hun weg bij het verlaten of binnenkomen van het land.

Wie "grens" zegde, dacht dan meteen ook aan douanen. Grens en douanen werden steeds samen genoemd.

Wat gebeurde daar aan die grens?

Wij vonden daarop een antwoord in een uitgave van WESALIA onder de titel "Een Hollander in de Vlaamse gewesten 1836". Het is het reisverhaal van Mr. A. W. Engelen (1804 – 1890).

"In het logement "De Kroon", binnen Breda wachtte hij op toelating om België te mogen bezoeken. "Hij had het treurige vooruitzicht om zich enige dagen binnen Breda te moeten ophouden, te weten totdat het den hemel, of liever de heer François te Brussel, behagen zou, hem verlof te verlenen, om het land der nieuwmodische vrijheid, der blauwkielen en bierdrinkers binnen te rukken. Sedert ettelijke weken werd er alle moeite in het werk gesteld om dit verlof voor hem te verwerven, doch hetzelfde was dusverre, onder verschillende voorwendsels, telkens geweigerd. Eindelijk kreeg hij echter bericht, dat, indien hij enige voldoende redenen kon bijbrengen, waarom hij in België wenste toegelaten te worden – handel bedrijven of iets van die aard – hem dan daartoe de toestemming zou gegeven worden."

Daarop verklaarde hij te komen om boeken te kopen en de nieuwere Belgische literatuur te leren kennen ...

Uiteindelijk kreeg hij bericht, dat de vereiste pas te Wuustwezel voor hem gereed lag. Hij vertrok met een ouderwets voertuig naar Antwerpen. Het rijtuig, reeds zwaar beladen met pakgoederen, moest daarbij nog zes "passagiers" bergen..... De paarden leken geen harddravers te zijn en de diligence had daarbij nog met pech af te rekenen. De Antwerpenaars vloekten in het Vlaams, de De voerman haalde dan, mits extra betaling, een drietal "vlugge kleppers".

Te Wuustwezel had het douaneonderzoek plaats, in een "herbergsken" met den weidse naam "HOTEL IN DE STER"

Aan het hoofd der douanen stond een Fransman. Deze begon "zo nors als een oorworm" de man zijn koffers te onderzoeken. Mits een goede fooi en wat mooie woorden mocht hij uiteindelijk zijn koffers terug sluiten.

Wanneer zij eindelijk Antwerpen naderden,...

Uit het reisverhaal leren we:

1 – Wie vanuit Nederland naar België wenste te reizen moest daarvoor eerst een aanvraag met duidelijke motivering indienen te Brussel (zal andersom B→ NL ook zo wel geweest zijn).

Deze maatregel is zeer lang geldig gebleven. Hij bestaat eigenlijk nog. Wie naar bepaalde landen wil reizen, moet daarvoor nu nog altijd een speciale reispas aanvragen.

Op een volgende bladzijde vind je een "gezamenlijk paspoort", "doorgangsbewijs", "reispas". De heer Jozef Vervoort organiseerde voor 20/08/1947 een eendagsreis naar Nederland. Hij moest vooraf goed tijdig de nodige aanvraagformulieren indienen bij de gouverneur van de provincie. Het gezamenlijk paspoort (geldig voor één reis) werd afgeleverd op zijn naam met daarbij de vermelding "**vergezeld van 58 personen**" (zie gedetailleerde namenlijst).

Dat gezamenlijk paspoort kostte hem:

- formulier	15,00 fr.
- postzegels	9,00 fr.
- 4 reizen om paspoort naar Antwerpen	72,00 fr.
- 4 pasfoto's	20,00 fr.
- fiscale zegels op paspoort	177,00 fr.
- kosten formulier	2,00 fr.
- fiscale zegels op namenlijst	13,00 fr.
- bewijzen burgertrouw (55)	275,00 fr.

Te samen: 583,80 fr.

Toch wel een heel bedrag voor die tijd.

2 – Het was niet zo vanzelfsprekend dat men meteen werd geholpen. Het kon zelfs ettelijke weken duren. Ons doorgangsbewijs is zeker zeer tijdig aangevraagd. Het was klaar op 03/08/1947 (afgestempeld).

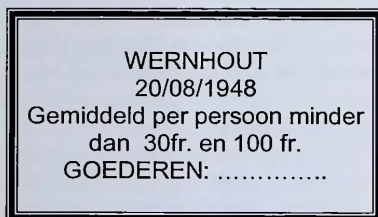
3 – Uiteindelijk kreeg men dan het bericht dat de "vereiste pas" aan het grenskantoor ter beschikking van de reiziger lag.

Jozef Vervoort zal bericht ontvangen hebben dat het paspoort te Antwerpen klaar lag en dat het daar kon afgehaald worden. Waarom zouden er anders 4 reizen (heen en terug bij aanvraag, heen en terug bij afhalen) voor aangerekend zijn?

4 – De reis naar het grenskantoor verliep moeilijk. Mits “bijbetaling” vorderde de reis heel wat vlugger.

5 – Te Wuustwezel kwam men eerst bij de douane terecht.

Ons reisgezelschap moest bij vertrek ter controle stoppen aan grenspost Wernhout. Op een bijgevoegd blad staat de volgende stempel :

Bij een bezoek aan een ander land mocht men niet zo veel geld meenemen als men zelf wilde. Er was daarvoor een bedrag bepaald.

6 - Het douaneonderzoek aan de grens te Wuustwezel gebeurde aan het hotel (?) “In de Ster”. Aan het hoofd van de douanen stond een Franstalig ontvanger; die alles zeer “onvriendelijk” begon te onderzoeken. Frans was toen de voertaal.

7 - In 1822 waren de rechten op in-, uit- en doorvoer, alsmede de accijnzen samengevat in één Algemene Wet. Het takenpakket der douanen werd vastgesteld.

8 – Mits “een goede fooi en mooie woorden” was alles vlug geregeld. Niet wettelijk, maar wel efficiënt.

Buiten de “reizende passanten en handelaars waren het in het begin meestal vaste klanten die over de grens kwamen, zo o.a. “kaasboerkes” die per fiets uit omliggende dorpen van aan de grens kwamen.

In het reisverhaal (1836) van Mr. A.W. Engelen stond te lezen “***Te Wuustwezel had het douaneonderzoek plaats in een herbergskén met de weidse naam “HOTEL IN DE STER”***”. Dit “hotel” stelde echter niet veel voor. Het was een oude afspanning. De schuur ernaast diende tot bergplaats voor de paarden, karren en wagens van de doortrekkende reizigers. Het bleef wel dienst doen als “grenskantoor” tot op het einde van de 19de eeuw. Bij de aanleg van de stoomtramspoorlijn wordt aan de “statie” een douanekantoor gebouwd. (eerste stoomtram: 1890)

GEZAMENLIJK PASPOORT - DOORGANGSBEWIJS VOOR 1 DAG NAAR NEDERLAND

KONINKRIJK BELGIE
Ministerie van Buitenlandse Zaken
en Buitenlandse Handel
Algemene Directie der Kanselarij
en der Geschieden

ROYAUME DE BELGIQUE
Ministère des Affaires Etrangères
et du Commerce Extérieur
Direction Générale de la Chancellerie
et du Contentieux

GEZAMENLIJK PASPOORT
geen reis
PASSPORT COLLECTIEF
valable pour un seul voyage

DOORGANGSBEWIJS
VERVANGING VAN EEN REISPAS

LAISSEZ-PASSER
TENANT LIEU DE PASSEPORT

17039

Dit doorgangsbewijs wordt afgeleverd aan
Le présent laissez-passer est délivré à

VERVOORT JOzef, Constant
vergez. van accom. de 58 personen

van belgische nationaliteit, geboren te
de nationalité belge, né(e) à

Woustwezel

op 14.5.1916
le

verblijvend te WOUSTWEZEL, Gemeentepark, 16/7
résidant à

houder van de identiteitskaart N° 6108
titulaire de la carte d'identité N°

afgeleverd te WOUSTWEZEL op 6.2.1942
délivrée à le

ten einde hem (haar) er toe te machtigen zich naar NEDERLAND
te begeven.
à l'effet de lui permettre de se rendre aux PAYS-BAS

Deze reistitel is geldig voor
Le présent titre de voyage est valable pour
I dag 20.8.47
I jour

en voor meerdere reizen en terug naar België.
et pour plusieurs voyages et retour en Belgique.

un
Antwerpen, de
Anvers, le

Voor de Minister van Buitenlandse Zaken
en Buitenlandse Handel :
De Afgevaardigde Ambtenaar,
Pour le Ministre des Affaires Etrangères
et du Commerce Extérieur :
Le Fonctionnaire délégué,

FR. DE VYLDER.

2 fr. voor kosten van het formulier.
pour le coût de la formule.

LIJST VAN DE 58 PERSONEN DIE J. VERVOORT DIE DAG VERGEZELLEN!

ifreis : 20 Augustus 1947

Terugkomst : 20 Augustus 1947

Vervoort Josef	Belg	Wuustwezel	14.5.1916	Wuustw. Park	16/7	6108
Aerden Alida	"	"	3.8.1909	"	Dorp 58	4804
Aerden Arthur	"	"	31.8.1905	"	"	3041
Arthonissen Louis	"	"	4.1.1922	"	Kruisweg 236	8019
Augustijns Maria	"	Kalmpthout	17.7.1928	"	Westdoorn 319	9119
Bastiaenen Maria	"	Stabroek	19.11.1911	"	Gezellelaan 17	8475
Bastiaenen Lea	"	Kapellen	1.2.32	Op vacantie	"	-----
Beyers Louis	"	Brecht	13.11.1922	Wuustw. Dorp	120	10059
Beyers Aloïsa	"	Wuustwezel	21.8.1908	"	Dorp 108	5495
Beyers Paula	"	"	23.1.1933	"	"	-----
Boden Aloïs	"	"	8.1.1913	"	Handelslei 141	4940
Bosschaerts Elvire	"	"	15.11.1928	"	Theo	9245
Bosschaerts Godeliva	"	"	29.12.1927	"	Verellen-	9244
Bosschaerts Guido	"	"	21.5.1930	"	laan 255	10082
Bulens Anna	"	Brecht	11.3.1885	"	Dorp 144	6706
Buts Antoon	"	Bonchout	28.6.1913	"	Dorp 146	4863
Carvers Jozef	"	Wuustwezel	18.12.1894	"	Dorp 150	2422
Deckers Lucia	"	"	18.2.1935	"	Handelslei 69	-----
De Ruysscher Maria	"	"	10.2.1996	"	Kruisweg 224	1339
Francken Carolina	"	"	27.10.1930	"	Westdoorn 382	10045
Geerts Maria F.	"	"	1.7.1914	"	Bredabaan 146	5139
Lauryesen Augustinus	"	Ekeren	26.8.1989	"	Dorp 81	9653
Martens Leopold	"	Wuustwezel	16.12.1926	"	Heistraat 272	8760
Meeussen Lodewijk	"	Brecht	4.9.1908	"	Dorp 113	4388
Meeussen Petrus Jan	"	Wuustwezel	1.7.21	"	Heistraat 271	6969
Oerlemans Louis	"	Wuustwezel	18.5.1907	"	Bredabaan 143	4248
Paelinckx Jozef	"	"	25.6.1916	"	Park 8	5823
Pauwels Hendrik	"	Geel	22.2.1992	"	Bleeken 349	1833
Peeters Constant	"	Wuustwezel	4.3.1877	"	Dorp	1877
Peeters Jeanne	"	Tongerloo	24.6.1918	"	Kleinenberg 295	8344
Ribbens Alfons	"	Wuustwezel	30.7.1908	"	Gezellelaan 27	3604
Smits Emma	"	"	2.2.1901	"	Dorp 150	2410
Staepels Willem Alfons	"	"	7.10.96	"	Kruisweg 224	64
Trigalet Marguerite	"	Monceau s/Sambre	28.12.1932	Op vacantie	Park 27	-----
Van den Heuvel Jozef	"	"	5.10.1903	"	Dorpstr 153	298
Van den Heuvel René	"	"	31.5.1905	"	Biest 253/I	9488
Van der Jonckheyd Jozef	"	"	9.5.1980	"	Dorp 104	173
Van Gestel Maria	"	"	4.12.1927	"	Park 5	8970
Van Gils Corneel Jozef	"	"	21.8.1924	"	Biest 258	7929
Van Looveren Antonia Julia	"	"	19.11.1912	"	Bredabaan 155	5494
Van Rooy Joanna	"	"	23.12.1919	"	Dorp 101	6363

Verellen Adele	"	"	18.1.1909	" Bient 253/I	9489
Verellen Adelina	"	"	9.3.1917	" Park 16/7	6304
Verellen Ludovica	"	"	21.5.1911	" Handelslei 141	4238
Verleysen Julia	"	"	23.3.1917	" Dorp 146	6177
Vermeiren Christiaan	"	"	9.3.1874	" Handelslei 146	1748
Vermeiren Lodewijk	"	"	2.4.1914	" "	4913
Vermeulen Julianus	"	Geel	24.6.1915	" Dorp 100	9664
Verstraelen Clara	"	Wuustwezel	18.2.1926	" Kloosterstr.	8464
Verstraelen Frans	Belg	"	24.8.1998	" " 52	218
Verstraelen Frida	"	"	6.11.1927	" "	8931
Verstraelen Maria	"	"	26.5.1993	" Dorp 118	7946
Vervoort Agnes	"	"	17.2.1908	" Dorpstr. 153	4053
Vervoort Jan	"	"	25.7.1914	" Bredabaan 155	5068
Visser Jaak	"	"	31.10.1897	" Tereik 362	1479
Visser Maria	"	Brasschaat	13.5.1909	" Park 27	6110
Vrints Lucia	"	Merkeplas	3.9.1910	" Handelslei 69	6021

Echt en deugdelijk verklaard door mij, leider van de groep.

Antwerpen, den 11 Augustus 1947

g/6 erwacht

- HOOG BEZOEK OP HET BELGISCH TOLKANTOOR

In oktober 1886 maakte "Zijne Hoogwaardigheid Monseigneur Goossens, aartsbis - schop van Mechelen, een "aartsbischoppelijke reis naar onze streek. Maandag had de plechtige inhaling plaats te Wuustwezel.

"Dijnsdag morgen, ten half acht, vertrok Mgr. de aartsbisschop naar Rijsbergen. Dezelfde erewacht ruiters van daags te voren vergezelde hem tot aan de grenzen.

Nu zou het feest zijn aan het kantoor: men had er twee schoone praalbogen opgericht, versierd met aartsbischoppelijke en Belgische wapens. De huizen waren er bijzonder prachtig versierd. Zijne Hoogheid werd er door de geburen, in bijzijn van eenige menigte volks van Wuustwezel en Loenhout, ontvangen. Eene groep maagdekens, in 't wit getooid, bood Mgr. een prachtigen bloemtui aan en eene welgepaste welkomstrede werd door één der burenen voorgelezen. Zijne Hoogw. was uit zijn rijtuig gestapt en toonde zijne tevredenheid over het onthaal dat hem te beurt viel. Hij bedankte het volk van harte, bewonderde alles in 't bijzonder en vroeg de nauwkeurigste inlichtingen over dit gehucht. Zichtbaar aangedaan nam Mgr. afscheid, om zijnen weg naar Rijsbergen voort te zetten."

- JAN VERSTRAELEN, BODE OP ANTWERPEN

Antoon Corneel Verstraelen

° WW 25/04/1819 +WW 04/12/1855

x LH 07/05/1848

Anna Catharina Boudewijns

° Lh 25/12/1828 +Antwerpen 07/05/1914

xxWW 05/11/1856

Cornelius Snepvangers

° Zundert 28/02/1829 + WW 14/10/1877

Toon Verstraelen, voerman, "scheerde geen hoge top". Op 36-jarige leeftijd stierf hij. Hij liet zijn vrouw Anneke achter met vier kleine "bloekies". Maar zij bleef niet bij de pakken zitten. Manlief Toon had een goede "knecht", Cornelius Snepvangers uit Zundert. De last en heel de regeling van de organisatie van het vrachtvervoer werden afgestemd op de knecht. Een knappe kerel die tevens ook pront bij de pakken was. De vertrouwde en gewiekste helper trouwde met de bazin. Cornelius werd Keeske en de veel te lange familienaam Snepvangers werd teruggebracht tot SNEP.

Jan Verstraelen(1853 – 1947) volgde het spoor van zijn vader, Toon. Hij werd voerman. Hij huwde(1889) met Antonia "Tonne" De Bie (1859 – 1894), dochter van Jan De Bie, zoon van Karel De Bie uit café "In de klok". Er werd gehuwd en Jan en zijn bruid nestelden zich "In de klok". Er werden twee kinderen geboren: Anna Catharina en Maria.

Na de dood van zijn vrouw hertrouwde (1896)Jan met Joanna Catharina Cox (1856 – 1941). Hierbij kreeg hij nog twee kinderen: Louisa en Frans.

Als voerman zocht Jan al een hele tijd naar een uitgeslapen gast die met paarden kon omgaan. Zo wist hij Fikske Leenaerts te strikken. Het was werken van 's morgens vroeg tot 's avonds laat . Twee keer per week moest hij heel de nacht op de baan voor leveringen te Antwerpen. Verder moest er ook nog flink geboerd worden en moest er gezorgd worden voor het wegen, laden en lossen van allerlei zaken. Touwke Verstraelen hielp wat gaarne bij het verporren van zakken, hooi tassen, koren binden, pakjes sorteren en vrachtbrieven klaarmaken. Er werd getrouwd op 08/01/1913.

Jaak Verstraelen, ook een zoon van voerman Toon, trok na zijn huwelijk (1875) met Joke Van Staay, naar Antwerpen. Hij was van beroep "vrachtvoerder" aan de natie. In 1892 kwamen ze van Antwerpen terug naar Wuustwezel wonen. Ze hielden op 't kantoor aan de grens de herberg "In de vrachtkar" open.

ALS VOERMAN NAAR DE STAD

Middernacht. Op de ruime "werft" van Jan Verstraelen (Snep) staat de wagen klaar om te vertrekken. Het ruige pekzeil is aangespannen over de latten boven de wagen en stevig vastgesnoerd aan de zijborden. Onder de donkere huif liggen de pakjes, de gevulde balen en baaltjes, netjes gesorteerd en weggetast. Het zijn de bestellingen van de klanten en kennissen uit de stad. Vooraan is een geïmproviseerde zitplaats gemaakt voor de voerman gids. Onder de wagen hangt de ontstoken stallantaarn. De witte merrie Wiske en de ruïn Pol worden ingespannen: het gareel over de kop in de nek geschoven, de buikriem en het "steertleer" in orde gebracht.

De koperen bel wordt aan het borstleer gehangen. Zijn alle gespen en haken goed in de passende ogen geklikt?

Fikske, de voerman, klautert naar boven, zet zich op zijn zit en ment de lent. Na een "Ju" trekt het koppel paarden, zonder geweld of drift, de lichte last van onder de inrijpoort de Dorpsstraat in richting Bredabaan. Daar aan den Driehoek wordt zuidwaarts gezwenkt en gaat men de doezelende duisternis in. De knakende wielen hotsen en botsen over de scherpgekapte steenkoppen. Het gespan schudt en beeft. De paarden stampen in hun trage trap gloeiende gensters uit de keikoppen. Fikske dommelt in, maar de "lent" houdt hij stevig omkneld. Bij de minst verdachte beweging van een paardenkop is hij meteen klaar wakker.

Bij Louis uit "De Kroon" in Brasschaat wordt eventjes gestopt. De paarden mogen even uitblazen en Fikske maakt van de gelegenheid gebruik om enkele borrels te ledigen. De volgende vaste halte is bij "Den Jood" in Merksem. De paarden krijgen roggebrood voorgeschoteld in de kribbe. Man en paarden genieten dan nog van een deugdelijke verfrissing.

In één adem wordt dan verder doorgereden tot in de stad., waar men rond zes uur op de Paardenmarkt arriveert. De paarden worden uitgespannen in "De Eekhoorn" of in de "Paardenwei". Het gros van de pakken, ... wordt gelost en de vaste bestemmelingen worden gegriefd. Ondertussen wordt een verse lading op de wagen getast. Dan nog even verpozen ... en de terugweg aangevat...

De vrachtvoerders vatten de terugtocht gezamenlijk aan. De teugellijn wordt veilig vastgebonden om de bewegingsvrijheid van het paard in te tomen. In groep, pratend en keuvelend, kuieren zij, midden het seriegespan, langs de weg. Een mooi gezelschap: Janus Speek uit Nieuwmoer, Jaak Thienpondt van Wezel, Louis van Mirlo van Hoogstraten, Jaak Boudewijns en Jaak Roelens uit Loenhout, Louis Van Velthoven van Brecht, en die van Geysen, Jaak Verstraelen van Gooreind en Mus Van Thillo van Kalmthout.

Allen hopen voor de avond valt terug thuis te zijn. (naar Staf Goris in "Nog mannen van Wezel")

JAN VERSTRAELEN DE BODE OP ANTWERPEN (foto 1899)

HET EERSTE TOLKANTOOR AAN DE GRENS

- DE BUURTSPoorWEGEN

In de tweede helft van de 19de eeuw maakten landbouw en nijverheid een grote crisis door. Deze crisis werd voor een groot stuk veroorzaakt door het gebrek aan voldoende snelle en aan de tijd aangepaste vervoermiddelen. De spoorwegen deden enerzijds hun uiterste best om grote spoorlijnen aan te leggen, anderzijds ging hun aandacht ook naar de aanleg van lijnen van lokaal belang.

Op verzoek van de stad Antwerpen en de gemeenten Merksem, Brasschaat, Wuustwezel, Loenhout... , alsmede enkele gemeenten op Nederlands grondgebied, werd een studie ter hand genomen voor de aanleg van een tramlijn tussen Antwerpen en Breda.

Daarover stond in het "Rotterdams Nieuwsblad" te lezen: *In zake den aanleg van den stoomtram Breda – Antwerpen meldt men ons dat de besturen van de Zundert, Rijsbergen en Princenhage thans besloten hebben, gezamenlijk gl. 100 000 bij te dragen. In België worden de onkosten voor ¾ door het land en de provincie gedragen. Men heeft daar de grootste verwachting van deze lijn en aanziet haar als een der meest winstgevendste in de toekomst, als loopende langs den schoonen weg, door Napoleon I aangelegd.*

Toch scheen het dat het grote probleem voor de aanleg van deze lijn het vinden van het nodige kapitaal was. Men besloot daarom enkel tot de aanleg van de lijn van het vak Merksem – Polygoon.

- EEN STOOMTRAM VOOR WUUSTWEZEL?

Maar voor Wuustwezel was de aanleg van een spoorbaan voor de stoomtram van Antwerpen naar de Hollandse grens noodzakelijk.

Er werd een ontwerpplan opgemaakt voor een stoomtramweg van Antwerpen naar de Hollandse grens over Brasschaat, Wuustwezel en Loenhout.

Door de hogere overheid werd het advies gevraagd van de gemeenteraad. Ziehier de resolutie van de gemeenteraad "in zitting van 1 maart 1886".

"Gezien den brief van den Heer Gouverneur dezer provincie dato 30 januarij II griffier nr. 71, waarbij was gevoegd het plan met aanhangsel van een ontwerp van stoomtramweg van Antwerpen naar den Hollandschen grenzen over Brasschaet, Wuustwezel en Loenhout. Gezien het proces-verbaal van commodo & incommodo, dato 23 februarij II gesloten, voor kopij bij deze zonder opmerkingen gesloten, zegge gevoegd. Gezien het plan met aanhangsel van gemelde ontwerp van stoomtramweg voor wat onze gemeente betreft. Overwegende dat er noodzakelijkheid bestaat voor het maken van eenen stoomtramweg op Antwerpen om en wel de volgende reden en schrijvingen. De gemeente met de stad Antwerpen ofschoon verbonden met eenen schoonen breeden steenweg is beroofd van spoorwegen evenals vaarten op den afstand van ongeveer twee uren. Deze baan allerbest geschikt voor het aanleggen des stoomtrams zal daardoor niet het minste beletsel ondergaan en daarenboven de kosten merkelyk verminderen. Het is maar al te waar, en van eenieder goed gekend, dat landbouw, nijverheid en koophandel alhier grootendeels lijden, kwijnen en ten ondergaan door de afzondering van de gemeente."

Het gemeentebestuur van Wuustwezel somt de voordelen op van zo'n aanleg:

- Voor de landbouw: Honderden hectaren grond, thans onbebouwd, kunnen in vruchtbare landen herschapen worden. Doch er is een gebrek aan meststoffen. Aankoop komt nu door het vervoer met karrenvrachten veel te duur te staan.

- De nijverheid, alhier van klein belang omdat het vervoer de kosten te veel vermeerderen, zal zich zeker vlug ontwikkelen;
- De handel: menigvuldige zaken kunnen alhier nog ingeroepen worden, zoals alle soorten van houtgewas, laagstammige zware bomen, deszelfs plantsoen, sparren, latten, hop- en boonstaken, enz. ... zouden merkkelijk meer opbrengen en deszelfs cultuur toenemen. Kooplieden zouden gemakkelijker onze landbouwstallen komen bezoeken en handelsreizigers zouden zich in de Kempen wagen.

De concurrentie zal in alles bestaan en de kleine arbeiders zullen hunne koopwaren 20% goedkoper hebben. In het algemeen zal alles op voordelige wijze gekocht en verkocht kunnen worden. Onze landbouwstreken zullen gans herleven en opstaan uit hun ingewikkelde toestand."

Besluit:

Het ware grootelijks te betreuren, indien ons Hooge en wel Competerende Overheid, het belang alhier tegen dat der naburige gemeenten, zoals Brasschaet, mochte opofferen bij voorbeeld met de verdeling der te doene uitgaven. Dezen geprojecteerden spoorweg, en wel te meer, daar het ontwerp van eenen dergelijken stoomtramweg langs de overzijde op Hollandsch grondgebied tot Breda op handen staat, ja zelfs op het punt is, in het werk gesteld te worden, vermits de Commissie is gevormd, en des Heeren Directeurszetel, berust in Den Haag; zulks doet nog eens te meer de voordeelen in komen, voor den reeds aangeduiden landbouw, nijverheid en koophandel.

Dit alles in overweging nemenden zoo durft den voorzitter en leden van den gemeenten Raad van Wuustwezel verhoplen dat gezegde Hooge Overheid, de stem des volks van den buiten, zegge de Kempen, alhier zal verhooren, en dat er een spoedig gevolg aan het gezegd ontwerp van stoomtramweg zal gegeven worden".

Verder vinden we in de verslagen van de gemeenteraad nog wat over de financiering voor de aanleg van de stoomtramspoorweg. Van plannen, vergunningen, aanleg, in dienstneming, ... daarover is niets te vinden.

Gelukkig kon de heer Eric Keutgens, museumcoördinator, van het "VLAAMS TRAM-EN AUTOBUSMUSEUM vzw" Diksmuidelaan 42, Berchem Antwerpen, ons aan de nodige gegevens helpen. Hier bezit men het volledige dossier over de tram te Wuustwezel. Daar konden we zeker alles vinden over plannen voor overleg, aankoop van gronden voor de spoorweg, aanleg spoorweg, afwerking, in gebruik-name... Ons interesseerden nu in de eerste plaats de gegevens omtrent het douanekantoor op de stelplaats aan de grens te Wuustwezel.

- OPRICHTING VAN HET EERSTE TOLKANTOOR

Voor men aan de aanleg van de tramspoorlijn en de stelplaats zou kunnen beginnen, moest eerst gezorgd worden voor de aankoop van de nodige gronden. Voor de aanleg hiervan wenste de NMVB een stuk grond van 1 750 m² aan te kopen van het Bestuur der Burgerlijke Godshuizen. Het was gelegen langs de Bredabaan, perceel D nr. 722. Men wilde 8000 Bfr. per ha betalen, wat neerkwam op de prijs van 1 400 Bfr.. Eerst moest er echter een akkoord bereikt worden met de huidige huurder. Deze diende vergoed te worden voor de geleden schade aan zijn gewassen. De NMVB diende ook voor een goede afwatering te zorgen en voor een wegenis.

Verder lezen we daarover:

"Tussen ons, gouverneur van de provincie Antwerpen, handelend in naam van de Belgische staat comform...

en in aanwezigheid en bij tussenkomst van de heer Constantin de Burlet, directeur generaal NMVB ,.... werd het volgende overeengekomen:

De Burgerlijke Godshuizen van Antwerpen verklaren af te staan aan de Belgische staat,... een terrein van 17 aren en 50 centiaren af te delen van een perceel land gelegen te Wuustwezel, in de plaats Het Dorp, kadastrummer 722 wijk D, ter grootte van 83 aren en 45 centiaren en op het perceelplan aangeduid onder nummer 2. Daarna volgt dan de tekst over de VOORWAARDEN,, AFREKENING en BETALING.

De acte is ondertekend op 6 juli 1885 te Antwerpen. (Staatsblad: 8/6/1885)

We vonden in "Nieuwsblad der Kempen" volgende aankondigingen:

KONINKLIJK BESLUIT

Bij koninklijk besluit van 2 juli 1887 wordt het volgende bepaald: Het bureel van rechtstreekse belastingen, douanen en accijnsen gevestigd te Brecht, wordt ontlast van het ontvangen der tolrechten.

- De gemeente Wuestwezel is van het bureel Brecht afgescheiden. Er wordt een kantoor van rechtstreekse belastingen, douanen en accijnsen te Wuestwezel ingericht.

BENOEMING

De heer M. Van Coppenolle, schriftbediende van 3de klas te Antwerpen, wordt ontvanger benoemd der rechtstreekse belastingen douanen en accijnsen te Wuestwezel.

01/10/1887

AANKONDIGINGEN

Bestuur der Registratie en Domeinen

KANTOOR BRECHT

De ondergetekende, ontvanger der Domeinen, te Brecht, zal overgaan op DIJNSDAG 14 JANUARI 1890, om 9 ure voormiddag, ter herberge "HET POSTHUIS" te Wuestwezel, tot de openbare verkoop van 44 boomen, neergeveld voor het maken van de staties van den buurtspoorweg, Wuestwezel Dorp en Wuestwezel Kantoor.

Komptante betaling met 10% voor onkosten.

De ontvanger,
E. DELVOSAL.

Copy

Société nationale des chemins de fer vicinaux

Acte de cession d'Immeuble?

Province d'Anvers.

Commune de Wustwezel.

n^o des plans

2

parcelle

n° 422

Section D

pris de la vente
fr. 1400.00.

Ligne d'Anvers - Brasschaat - Peroutien.

Entre nous, Gouverneur de la province d'Anvers,
agissant au nom du l. Etat belge conformément à
l'article 9 de la loi du 15 mai 1878.

En présence et à l'intervention de M. Comte Constant
de Burslet Directeur Général demeurant à Bruxelles,
agissant pour et au nom de la Société nationale des
Chemins de fer vicinaux dont le siège est à Bruxelles
constituée par acte passé devant M. Van Halbeek,
notaire à Bruxelles, le 6 juillet 1884, approuvé par arrêté
royal du même jour, le tout publié au Bulletin officiel
le 8 du même mois de juillet
a été convenu ce qui suit:

La Propriété civile d'Herreweghe déclare céder à l'Etat
belge en pleine propriété et libre de toute hypothèque
avec garantie de tous troubles, évictions et autres empêchements
quelconques et avec les servitudes actives s'il en existe.

Désignation.

Une emprise de dix sept ares cinquante centiares à
prendre dans une parcelle de terre sise à Wustwezel
lieu dit het Dorp, cadastrée n° 422 section D d'une
contenance de 83 ares 45 centiares et reprise au plan
parcellaire sous le numéro deux.

Etablissement de la propriété.

La Propriété civile d'Anvers possède ce bien à titre de
propriétaire depuis plus de trente ans et dans les

Wuest wazjel Den 29 Decempe 1889

Een vriendelijc der zaak aan u

Heeren der besturing van de
Burgerlijken Godshuizen van
Antwerpen

HOSPICES CIVILS D'ANVERS
IND. N° 18469
ENT. 30 DEC 1889
ANNEXES

Gij weet reer dat ik Jan

sollet van wuest wazjel

altijt gelyc behaalt het swaer

nu blyf ik in afwachting al

als het nu niet mijnen groet

zal gese die u der hant heft

aan de heeren der bestuunders

van den tram. Zij zijn nu aan

den grond begaet den wiestel

te leggen in. dan is mijn nog niet

van geest of gedraecht. Zij rinnen

reeren mijn koren in mijn zaay

reeren weesne. Joo eens Joo goet

in laet mijn nu eens weeten of al

in daer geen vergaening van den

bruyen of dan over niets kan

rikkelleneeren

Op woensdag zoo goed in laet mijn

wiestel heid deel in nu nog moet

betaken in haed veel roeten of wees

Abres als het is. van mijn mijn

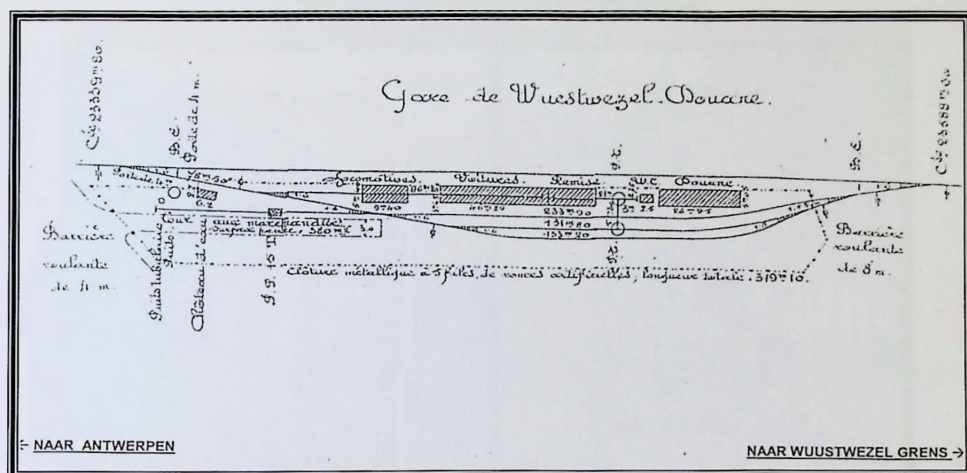
gras. dan zal ik draadlyc het gelyc

op sturen. Ik Groet u allen in

de grootste vrientschap u groet daerig

Jan Collet
den grond daerby dezer noot 10424

STATION VAN DEN STOOMTRAM – DOUANEKANTOOR WUUSTWEZEL

Bekijken we even het plan van het "douanekantoor". Op het grondplan zien we dat het gebouw een lengte had van 26,85 m en een breedte van 5 m. De hoogte van vloer tot zoldering was 3,80m. De hoogte, van op de grond tot aan de nok van het dak, bedroeg 6 m. In het gebouw was een bureel voor de ontvanger, een plaats voor onderzoek (controle naar smokkelwaar), een opslagruimte (aangeslagen goederen), de achteruitgang, de wachtzaal en een bureel voor de plantons en beambten. Op het tolkantoor werkten in den beginne maar enkele mensen. Het verifiëren gebeurde ook buiten. Men laadde de goederen af en legde ze op de grond. Verdachte personen werden binnen gefouilleerd, gecontroleerd, Wat een luxe voor die tijd.

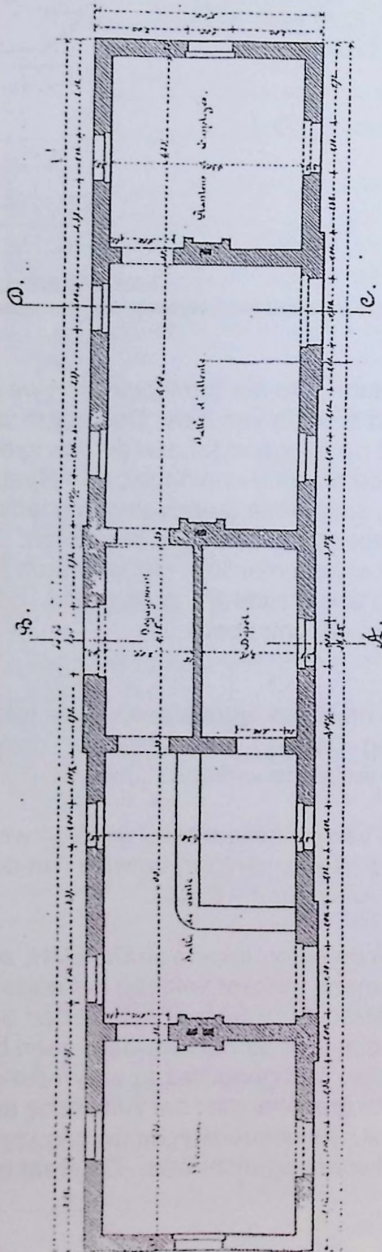
Van in de jaren 1920 ontwikkelde zich meer en meer het autoverkeer. Toen telden de douaniers reeds 20 tot 30 vrachtwagens per dag. Dat was voor die tijd een druk verkeer. De meeste producten (groenten, vis, geslachte varkens,...) waren afkomstig uit Oss en Rotterdam.

De grenspost was ingedeeld bij de tweede klas van grenskantoren. In 1934 werd hij geclassificeerd als grenskantoor van eersterang (later A-kantoor) omwille van de toename van het goederenverkeer op de baan Antwerpen – Breda.

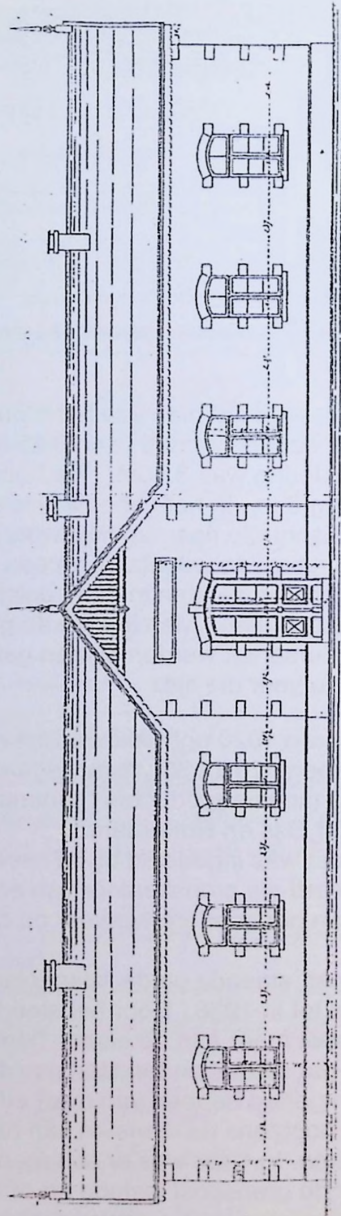
De grenspost staande op de "standplaats" van de autobussen van DE LIJN, zou dienst doen tot in 1938. Door het steeds toenemend verkeer voldeed het oude tolkantoor niet meer aan de eisen. "Het nieuwsblad der Kempen" schrijft dan ook in een artikel dat de duizenden toeristen die hier ons land binnenkwamen, geen hoge dunk zullen gehad hebben van onze administratie. Het gebouw zag er armtierig uit en bevatte nochtans de diensten van het drukste grenskantoor der Belgische douane langs de baan. In 1938 was er al 8 man in dienst. Ze behoorden tot de brigade die alleen voor de grenspost instond en er speciaal voor opgericht was. De staat besloot dan ook een nieuw kantoor op te richten.

PLAN DOUANEKANTOOR AAN STELPLAATS

GRONDPLAN

UITZICHT BREDABAAN

IN EEN "HERBERGSKEN" MET DE WEIDSE NAAM "IN DE STER"

BELGISCH TOLKANTOOR

HET EERSTE "ECHTE" TOLKANTOOR TE WUUSTWEZEL

TRAM 08/04/1885

Volgens een hollandsch blad zou er sprake zou er sprake zijn van het leggen eener stoomtramlinie van Merxem tot dicht bij Wuestwezel, met aansluiting over Zundert naar Breda. De kosten zouden door $\frac{1}{4}$ door de belgische gemeenten, voor $\frac{1}{4}$ door de provincie en voor de helft door het rijk gedragen worden.

Voor ons Brechtanaars zou dit een groot gemak kunnen zijn, daar wij dan tusschen twee zullen te kiezen hebben.

TRAMWEG 02/05/1885

Men leest in het Rotterdams Nieuwsblad: In zake den aanleg van den stoomtram Breda – Antwerpen meldt men ons dat de besturen van Zundert, Rijsbergen en Prinsenhage thans besloten hebben, gezamenlijk gl. 100.000 bij te dragen. In België worden de kosten voor $\frac{3}{4}$ door het land en de provincie gedragen. Men heeft daar de grootste verwachting van deze lijn en aanziet haar als een der meest winstgevendste in de toekomst, als loopende langs de schoonen weg, door Napoleon I aangelegd.

TRAMWEG 25/09/1886

Volgens in omloop zijnde geruchten, zou het aanleggen van den tram van Antwerpen naar Breda, langs Wuestwezel, een besliste zaak zijn. Wij zullen zien...

Onze provincialen raad heeft zoovele bokkensprongen rond deze kwestie gemaakt!...

STOOMTRAM 20/11/1887

De stoomtram Antwerpen – Brasschaet zal uiteindelijk op 22 december aanstaande openbaar aanbesteed worden. Deze linie zal gelegd worden tot het gehucht Maria-ter-Heide, onder Brasschaet, waar de polygoon gelegen is, om later verlengd te worden tot de Hollandsche grens.

De Nationale Maatschappij der Buurtspoorwegen heeft vrijdag der verleden week met de Maatschappij van den tram van het Noorden van Antwerpen, het kontrakt ondertekend voor het overnemen der linie Antwerpen – Merxem, die door den stoomtram moet gebruikt worden.

**STOOMTRAM ANTWERPEN- BREDA
12/08/1888**

Het gemeentebestuur van Antwerpen heeft een krediet gestemd van 50.000 fr. voor tusschen te komen in de werken van de verlenging des buurttrams van Brasschaet naar de hollandsche grens, langs Wuestwezel.

In haar vertoog aan het stadsbestuur zegt de nationale maatschappij dat de eerste afdeling van den stoomtram (Merxem – Brasschaet) zulke goede uitkomsten heeft opgeleverd, dat zij er zich door aangezet gevoeld om, zonder langer vertoef, de lijn te voltrekken.

De maatschappij is ook voornemens eene vertakking te leggen van Merxem naar Schooten.

**BUURTSPoorWEG WUESTWEZEL –
ANTWERPEN (03/01/1890)**

Gisteren, vrijdag 3 januari is het vervoer van reizigers begonnen op de tramlijn Antwerpen – Wuestwezel (grens).

Er rijden voor het oogenblik slechts 3 treinen: de eerste vertrekt te Wuestwezel (kantoor) ten 6,24 's morgens: de tweede 10,04 's morgens en de derde 3,15 namiddag.

Die voor Wuestwezel, vertrekken te Merxem (ijskelder) ten 6,44 's morgens; 1,10 en 6,30 's avonds.

TRAM WUESTWEZEL – BREDA

De lijn van Wuestwezel naar Breda (Holland) en omgekeerd is thans voor het publiek opengesteld.

SCHRIKKELIJK ONGELUK (30/08/1890)

Een smartelijk ongeluk heeft zondag nacht plaats gehad op de buurtspoorweg Antwerpen – Breda, tussen het Belgisch en het Hollands grenskantoor, op het grondgebied der gemeente Wuestwezel.

De genaamde P. Driesen, van Brecht, had zoo het schijnt zich te slapen gelegd op de riggels van den buurtspoorweg. Eene losse lokomotief voerde eenige personen naar het Hollandsch kantoor. Daar het zeer donker was kon de machinist niet onderscheiden of er iets de baan belemmerde.

De lokomotief reed in volle vaart over den ongelukkigen Driesen. Hij werd verschrikkelijk gewond aan het hoofd, het middenlijf en aan de beenen, zodanig dat hij bijna in drie stukken gesneden was. De ingewanden hingen uit het lichaam. De ongelukkige moet op slag gedood zijn. De machinist, die den schok voelde hield onmiddellijk stil en vond het akelig verminkte lijk. Het is maandag naar het gasthuis alhier overgebracht en woensdag begraven.

Driesen, die 27 jaar oud is, was de enige steun zijner moeder die weduwe is.

De machinist, die de lokomotief bestuurde is, volgens men verzekert, van zijn ambt afgezet. Waarschijnlijk zal hij ook voor dit feit vervolgd worden, daar het hem zoo schijnt niet toegelaten was verder dan tot aan het Belgisch kantoor te rijden.

De maatschappij van den buurtspoorweg, die hier verantwoordelijk moet zijn zal, denken wij, aan de moeder van het slachtoffer eene schadeloosstelling moeten uitbetalen.

SMARTELIJK ONGELUK (04/02/1894)

Verleden zondag avond had er te Wuestwezel een schrikkelijk ongeluk plaats op den buurtspoorweg, dat het leven gekost heeft aan een inboorling dier gemeente.

Het slachtoffer, de genaamde Karel Van Dyck, oud 23 jaren, wonende te Antwerpen, bevond zich op den tram die ten 7,12 's avonds te Wuestwezel aankomt. Hij meende zijne moeder, die ziek was, te komen bezoeken. De woning zijner ouders staat tegen den steenweg, niet verre van den halt des trams, zoodat de tram er voorbij rijdt.

Om des te spoediger thuis te zijn, heeft de jongeling het ongelukkig gedacht gekregen van den rijdenden tram te springen. Daar het zeer donker was, is den ongelukkige waarschijnlijk tegen eenen boom gesprongen en door het geweld van den schok teruggeslagen onder de rijtuigen van den tram.

Zoodra den tram in de statie van Wuestwezel dorp aankwam, ging men seffens op zoek met eenen lantaarn – want de personen die ooggetuigen waren geweest van de handeling des jongelings, vreesden een ongeluk. Men vond het verschrikkelijk verminkt lijk op de baan liggen. Het gelaat was onkennelijk.

Seffens werd priester en dokter bijgeroepen, doch deze laatste kon slechts den dood bevestigen van het slachtoffer welke oogenblikkelijk moet geweest zijn.

De vader van het slachtoffer verongelukte over eenige jaren met onder de wielen zijner kar te vallen. Dit ongeluk had plaats op den steenweg tusschen Brecht en Wuestwezel, ter streek Achterbrug.

WUESTWEZEL (08/04/1906)

Zondag namiddag wilde de genaamde J. Weyten, sigarenmaker, op den tram springen, die om 3 ure alhier aankomt. Daar de tram reeds volop in gang was, miste de ongelukkige zijnen sprong en viel, zoodanig dat zijne beenen onder de wielen verpletterd werden. Men droeg hem in het café "De Groote Nieuwe Buiten", waar dokter Deckers hem de eerste zorgen toediende en de E.H. Onderpastoor Van Camp hem met H. Olie zalfde. Men bracht den gekwetste dan naar het gasthuis van Gooreind, waar hij maandag, kort na de afzetting zijner beenen, overleden is. Het slachtoffer was ongeveer 30 jaar oud en afkomstig van Brasschaet.

STOOMTRAM ANTWERPEN – WUESTWEZEL

04/01/1891

Met 1 Januari II. hebben de vertrekuren op den buurtspoorweg Antwerpen – Wuestwezel, eene groote verandering ondergaan.

De *officiële* reisgids, die 2 of 3 Januari verschenen is, maakt nochtans van deze verandering geen gewag en bevat nog de vertrekuren die voor 1 Januari in voege waren.

De maatschappij van dezen buurtspoorweg, die voor plicht heeft het publiek in te lichten, wanneer zij hare vertrekuren wijzigt, heeft zich ditmaal de moeite getroost een of twee uurtabels naar de gemeenten te zenden die tegen den buurtspoorweg gelegen zijn. Met deze bekendmaking blijft er tenminste $\frac{1}{4}$ der bevolking onwetend met de veranderingen.

Wij ontvangen dan ook klachten van onze abonneenten omdat in ons laatste nummer de oude vertrekuren nog aangekondigd staan, en er hierdoor vele personen in dwaling zijn gebracht en de trammen hebben gemist waarmee zij meenden te vertrekken.

Wij hebben hierin niet de minste schuld.

Voortgaande op de *Officiëelen* reisgids, die tenminste de *officiële uurtabels* zou moeten meedeelen, wisten van geene verandering.

Van de maatschappij moeten wij geene uurtabels verwachten, want reeds twee of driemaal hebben wij ons schriftelijk tot het bestuur gewend om in tijds van de veranderingen onderrecht te zijn. Ons beleefd verzoek is telkens door een onbeleefd stilzwijgen onbeantwoord gebleven.

Wat kan nochtans beter de bevolking inlichten dan wel een nieuwsblad, dat in de gemeenten die door den buurttram bediend worden algemeen verspreid is? Wij zouden wel eens willen weten wat de maatschappij mag aanzetten om ons het toezenden der vertrekuren te weigeren.

De buurtspoorwegen zijn gelegd ten dienste van het volk. De maatschappij die de lijn exploiteert is dus verplicht het volk in tijds te verwittigen als zij hare vertrekuren verandert. Wat is het toch een schoon dink als men van *officiële* zijde zijne inlichtingen moet krijgen zoals de *officiële reisgids*, die nu tot 31 maart aanstaande zijn inschrijvers en inkoopers eene gansch verkeerde uurtabel opdischt.

BUURTSPoorWEG ANTWERPEN – BREDA

21/01/1892

Heden middag vernemen wij dat de vertrekuren op dezen buurtspoorweg, op 3 Januari, dus morgen, (voor de hoeveelste keer weten wij niet) weeral groote veranderingen ondergaan. Volgens gewoonte, hebben wij vanwege het bestuur van den tram geene uurtabel ontvangen. In de drukkerij van den *Officiële Reisgids* is men wijzer geworden: de reisgids geeft nu de vertrekuren van den tram Antwerpen – Breda op eene volle bladzijde in blanco met het enige opschrift: *zie de plakbrieven*. Dit is ook het enige middel om het publiek, alhoewel niet goed, dan toch niet slecht in te lichten.

De nieuwe vertrekuren van Wuestwezel (dorp) naar Antwerpen zijn:

6,23 ; 8,13 ; 10,24 ; 11,43 ; 4,03 ; 7,13

Van Merxem(ijskelder) naar Wuestwezel:

6,30 ; 8,11 ; 9,52 ; 12,27 (tot Maria-ter-Heide 1,42 ; 4,47 ; 7,13.

VEERTIENDAAGSCHE SPOORWEG ABONNEMENTEN 27/05/1893

Te beginnen van 15 juni zullen abbonementen op den ijzeren weg verkrijgbaar gesteld worden aan 50, 38 en 25 fr. , in 1ste, 2de en 3de klas.

Al de schikkingen op de algemeene abbonementen zijn toepasselijk op de 14-daagsche.

De abbonementen zijn verkrijgbaar in alle statien op mondelingsche vraag ten minste een uur te voren gedaan, en op ter handstelling van het portret van den aanvrager op een hoogte van zes en eene breedte van vier centimeters.

Dat is een uitmuntende maatregel die zeer wel te pas komen met den aanstaanden zomer en de vakantiën.

- DE STOOMTRAM TE WUUSTWEZEL

We gaan hier niet de hele geschiedenis, hoe interessant ook, van "onze stoomtram" beschrijven. Nostalgie dreef ons om toch een tipje van die "sluier" op te lichten. Voor de lezer misschien juist genoeg om "onze opzoekingsmicrobe" ook te pakken te krijgen. Vooraleer aan de aanleg van de stoomtramspoorweg te kunnen beginnen diende men eerst de gronden hiervoor aan te kopen. Dat liep zeker ook niet van een leien dakje. Eenmaal dat probleem van de baan, kon men vooruit.

De vergunning voor de aanleg van het baanvak Brasschaat, Polygoon – Wuustwezel – Grens werd op 18/06/1888 bij de regering aangevraagd. Het kapitaal van 480 000 bfr. was reeds op 08/10/1888 onderschreven. De vergunning voor de aanleg werd op 04/11/1888 toegestaan. Tramlijnen en tramstatie konden afgewerkt worden. Er kwamen wel enkele klachten van huurder Jan Collet (in brief op verschillende manieren geschreven). Hij wilde vergoed worden voor geleden schade. Alles werd tijdig opgelost.

Het baanvak Brasschaat, Polygoon - Wuustwezel, Grens werd op 03/01/1890, in gebruik genomen. De opening van deze verlenging stelde de grensgemeenten Wuustwezel en Loenhout in rechtstreekse verbinding met de Antwerpse agglomeratie. Dit had een aanzienlijke verhoging van de ontvangsten voor gevolg vooral van het goederenverkeer. De lijn Breda, Wernhout, grens werd geopend op 24/07/1890. De Nederlandse stoomtram kwam aan achter het tolkantoor, omdat deze tram op andere sporen reed. Nu had men dus een rechtstreekse verbinding tussen Antwerpen en Breda.

De aanleg van de grote steenweg, de Bredabaan, zorgde er voor dat het vervoer met "de postcheese" een stuk vlugger kon gebeuren. Maar, door de aanleg van de spoorlijn Antwerpen – Kalmthout – Essen – Roosendaal, verminderde dat vervoer van reizigers en post via die mooie steenweg toch nog aanzienlijk.

Begrijpelijk dat door de komst van de tram het vervoer met paard en kar helemaal stil viel. Van zodra de stoomtram de plaats innam van de paarden kwamen er nieuwe wetten. Het kon toch niet dat door de groeiende populariteit van de fiets en de komst van dit vreemde stoomtuig de veiligheid van de gewone burgers in gevaar kon gebracht worden. Fietzers moesten zich aan heel wat regels houden en met de stoomtram mocht in de bebouwde kommen maximum 10 km per uur gereden worden en daarbuiten 30 km per uur. Geen enkele stoomtram kwam aan die snelheid. De machinist moest zijn vaart verminderen of de tram geheel laten stoppen, als de baan belemmerd was. Ook moest de machinist goed uitkijken als hij paarden of andere dieren naderde. Als het schrikken van paarden of andere dieren aanleiding kon zijn voor een ongeval, moest de tram vertragen of zelfs stoppen.

Een stoomtram, vuil van buiten en van binnen, werd getrokken door een logge locomotief, die voortdurend witte of zwarte rookpluimen uitspuwde. Dan volgden de rijtuigen: één rijtuig eerste klasse met banken bekleed met rode, verkleurde kussens; meerdere rijtuigen tweede klasse met harde, houten banken. Aan het einde volgde een "reisgoedwagen of pakwagen". Regelmatig reed er ook een goederenram, "den marchandise". De rijtuigen werden verlicht met petroleumlampen. Tijdens de winter werden de rijtuigen meestal verwarmd door een klein, zwart kacheltje "een duveltje". Op de locomotief waren steeds twee personen aanwezig: de machinist (bestuurder) en de stoker. De machinist moest kunnen lezen, schrijven, rekenen,... Hij moest de bepalingen en voorschriften van de dienst en het seinreglement grondig kennen. Bij

het niet goed uitvoeren van hun job, waren er verscheidene tuchtmaatregelen voorzien voor machinist en stoker.

Op de tram voor reizigers waren ook nog een treinoverste, een aantal ontvangers en een remmer. Ieder wist wat zijn taak was. De treinoverste moest ervoor zorgen dat hij zich tijdig in de pakwagen bevond. Hij moest er immers voor zorgen dat bij het naderen van een halte de reisbladen, de goederen, de brieven, de postzakken, de kleine colli's, ... bestemd voor die halte, gereed lagen, om ze bij stilstand zo vlug mogelijk te kunnen afleveren.

Meer en meer mensen maakten gebruik van de stoomtram. Toen de sigarenfabriek Verellen te Wuustwezel werd stopgezet werden de werklieden met de stoomtram naar de nieuwe fabriek te Gooreind gebracht (05/09/1905). De kosten werden voor de helft door de werkgever betaald.

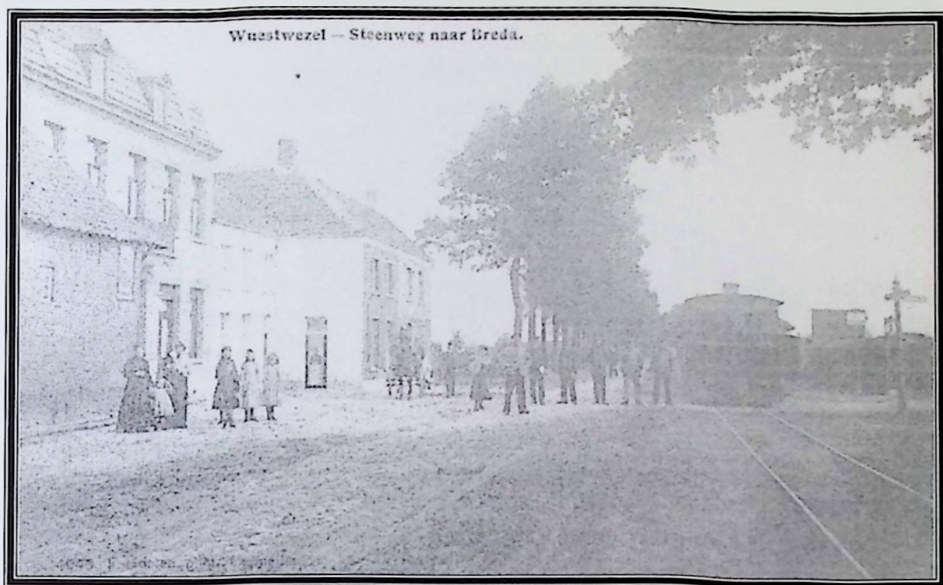
Het merendeel der passagiers dat de tram niet gebruikte om te gaan werken, gebruikte hem wel om te gaan "markten." Bleke, gezoute boter, eieren, ... werden op de markt aan de man gebracht. Met de verdiende centen probeerde men een "volle netzak winkelwaar" voor 't eigen gezin te kopen. Als 't in Breda marktdag was, moesten er meerdere wagons voorzien worden. Er werd dan flink wat afgesmokkeld. De douanen waren hiervan wel op de hoogte, maar lieten meestal iedereen rustig begaan. Toch kon men altijd een controle op de tram verwachten. Wie "gesnapt" werd" was zijn smokkelaar kwijt en kreeg nog een flinke geldboete op de koop toe.

Een rit per tram was een hele revelatie. Voor een ritje met de tram deed je best geen zondagse kleren aan. De banken lagen steeds vol grijsgrauw stof. Men kon het landschap rustig bewonderen. Iedereen praatte gemoedelijk met iedereen. Ontvanger, machinist, ... waren vaak gekende mensen: Janneke Eelens, Louis Jacobs (De stoker genoemd), Rik Dirven (van 't kantoor)... Regelmatig begroette de machinist onderweg een vriend of een kennis met een scherp, vrolijk gefluit. Met zo'n scherp, schril fluitsignaal kondigde hij ook van verre reeds de komst van de stoomtram aan. Aan een kruispunt van wegen was gewoonlijk een tramhalte en werd er gestopt. Reizigers konden op- en/of afstappen. De tramoverste zorgde dat zijn werk vlug klaar was. Dan kon hij samen met de machinist en de stoker rustig een glas drinken. Iedereen kwam toch overal tijdig toe.

Tijdens de zomermaanden was het heerlijk werken op de tram. Maar ook in de wintermaanden moest de tram rijden, en dat was wat anders... Vul in de barre kou de stoomketel maar eens met water! En wat gedaan als de beek buiten haar oevers was getreden? Dan waren de "reels" met een laag ijs bedekt. Strooizout kende men in die tijd niet. Met een houweel moesten de "reels" ijsvrij worden gemaakt. En als dat was gelukt, kon de tram met een maximum aan krachten, op gang gebracht worden. Dan had men regelmatig ook nog slechte kolen die niet wilden branden. Zo duurde het soms uren om een kilometer verder te geraken. Als je dan van Wuustwezel naar Antwerpen moest,...

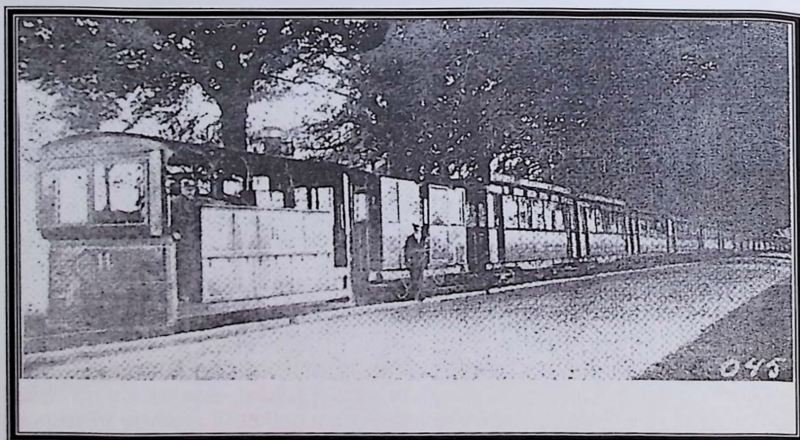
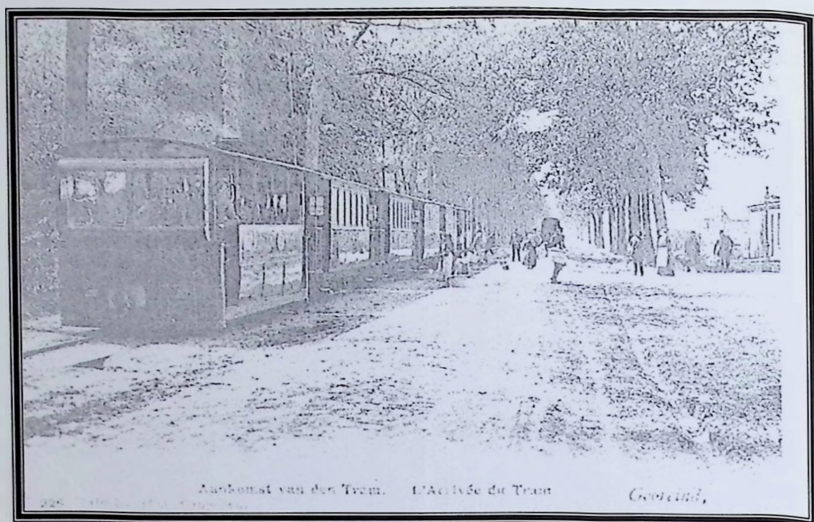
Bij het begin van W.O. I in 1914 werden alle uitbreidingen van tramlijnen gestopt. In de periode 1916 – 17 werden zelfs verschillende spoorlijnen opgebroken in de provincie Antwerpen. Dat was gelukkig niet het geval voor de lijn Antwerpen – Brasschaat – Wuustwezel. De stoomdienst tussen Polygoon en de grens werd wel stilgelegd. De goedgekeurde aanleg van de uitbreiding Wuustwezel – Loenhout is er tengevolge van een tekort aan kapitaal nooit gekomen. Hierna volgt een kort overzicht van de evolutie van de tram

NADAT DE STOOMTRAM WAS VOORZIEN VAN HET NODIGE WATER, KON HIJ, ONDER DE NODIGE BELANGSTELLING, VERTREKKEN.

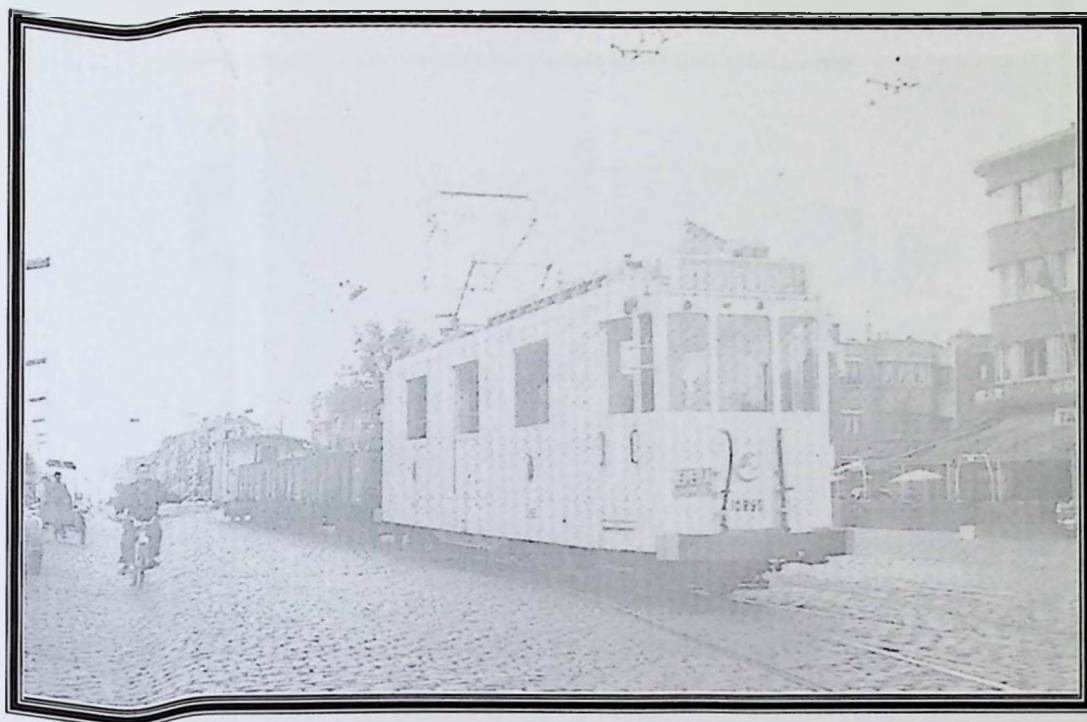
OOK EEN STOOMTRAM ONTSPOORDE WEL EENS. MAAR MET ZO'N GEVAARTE OVER DE STEENWEG RIJDEN VIEL NIET MEE. DAT ONDERVOND MACHINIST JAN EELENS IN 1921 TUSSEN GOOREIND EN MATIA-TER-HEIDE.

MET DE STOOMTRAM OP WEG NAAR DE GRENS (BEGIN 20ste EEUW)

EEN EXTRA TRAM AAN DE GRENS TE WUUSTWEZEL IN 1932. IN DEZE TRAM (TOTAAL 58 ASSEN) LIEPEN RIJTUIGEN VAN VERSCHILLENDE NEDERLANDSE MAATSCHAPPIJEN. ZO TE ZIEN KON ZO'N TRAM HEEL WAT MATERIAAL VERVOEREN.

EEN GOEDERENTRAM OP WEG NAAR WUUSTWEZEL

**EEN ELEKTRISCHE TRAM DRAAIT AAN DE GRENS TE WUUSTWEZEL, HET EIND-
PUNT VAN DE LIJN 64. DEZE LIJN WERD OP 1 OKTOBER 1966 AFGESCHAFT.
(BRASSCHAAT - WUUSTWEZEL)**

DIT WAS VOOR HEN HUN LAATSTE RIT TOT AAN DE GRENS.

- VOORNAAMSTE HORECAZAKEN AAN DE EERSTE GRENSPOST

Met de komst van de tram ging de drukte aan de grens toenemen. Het oude gebouw van herberg "In de Ster" moest dan ook plaats ruimen voor een nieuw modern gebouw "Logement – afspanning – station van de tram" café "IN DE STER". Tot aan 1890 zou het dienst doen als "tolkantoor". Het hotel werd uitgebaat door de familie Jaak Van den Heuvel (Deze was econoom op 't klooster van de paters (juist over de grens) en Mina Staepels en hun zeven dochters.

Maar gezien de drukte bleef toenemen aan de grenspost (einde van de eerste wereldoorlog, toename van het vrachtvervoer) werd ook deze zaak nog uitgebreid. Bij verkoop in 1938 lezen we: eerste verdieping: 10 kamers, badkamer, WC; tweede verdieping: 10 slaapkamers; derde verdieping: grote zolder.

Aan de overkant van de straat op de hoek van Bredabaan en Loenhoutse steenweg liet de familie Lutgard Chantrain (den Braven) en Isabella Staepels (zus van Mina) in 1912 het hotel-restaurant "De Vrije Burger" bouwen. In de loop der jaren paste ook deze uitbater de bestemming aan de behoeften van de tijd aan. Naast het restaurant baatte de eigenaar ook een garage uit en je kon er ook terecht met je "douanepapieren"

Kort na de dood van uitbater Chantrain (1930) werd de zaak verkocht en kwam in handen van de familie H. Stoltzenberg – Bulens. Het hotel – café - restaurant kreeg de naam "WUEST WEZELHOF".

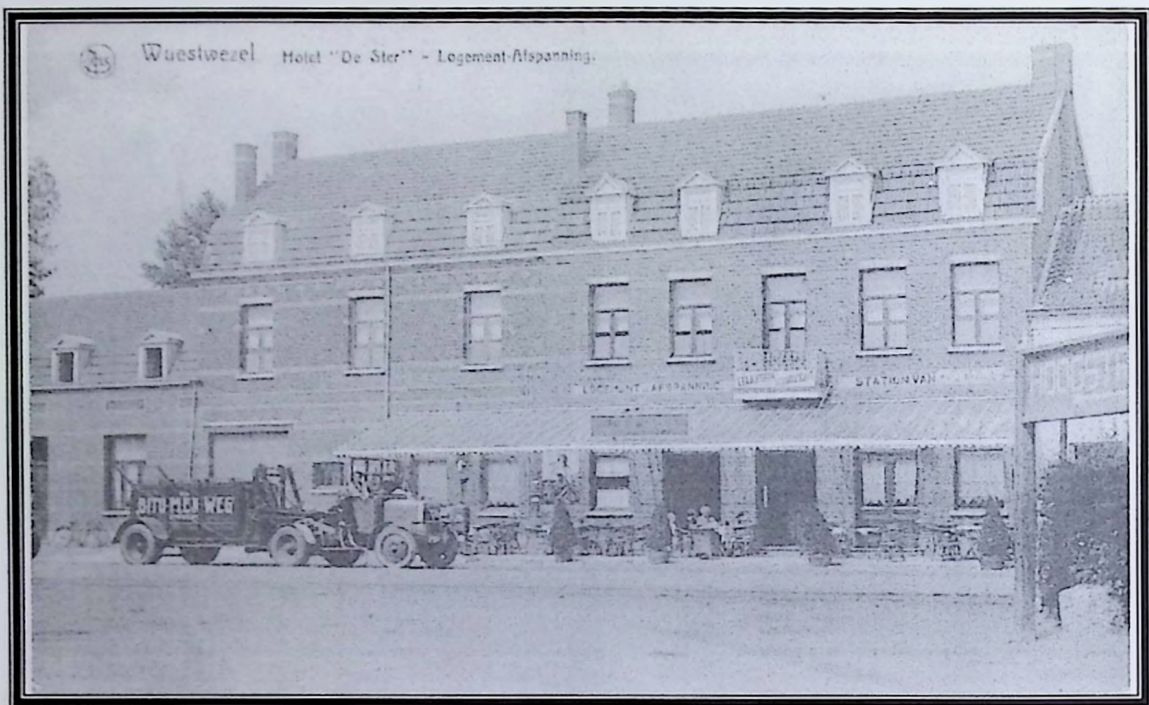
Weduwe L. Chantrain – Staepels baatte er nog het welgekend koffiehuis café "Riche" en café "Lusthof" uit. Beide eigendommen werden in 1938-39 verkocht.

VOORNAAMSTE HORECAZAKEN AAN DE OUDE GRENSPOST TE WUUSTWEZEL
"IN DE STER" BELGISCH TOLKANTOOR

"GASTHOF DE STER" IS AL FLINK UITGEBREID.

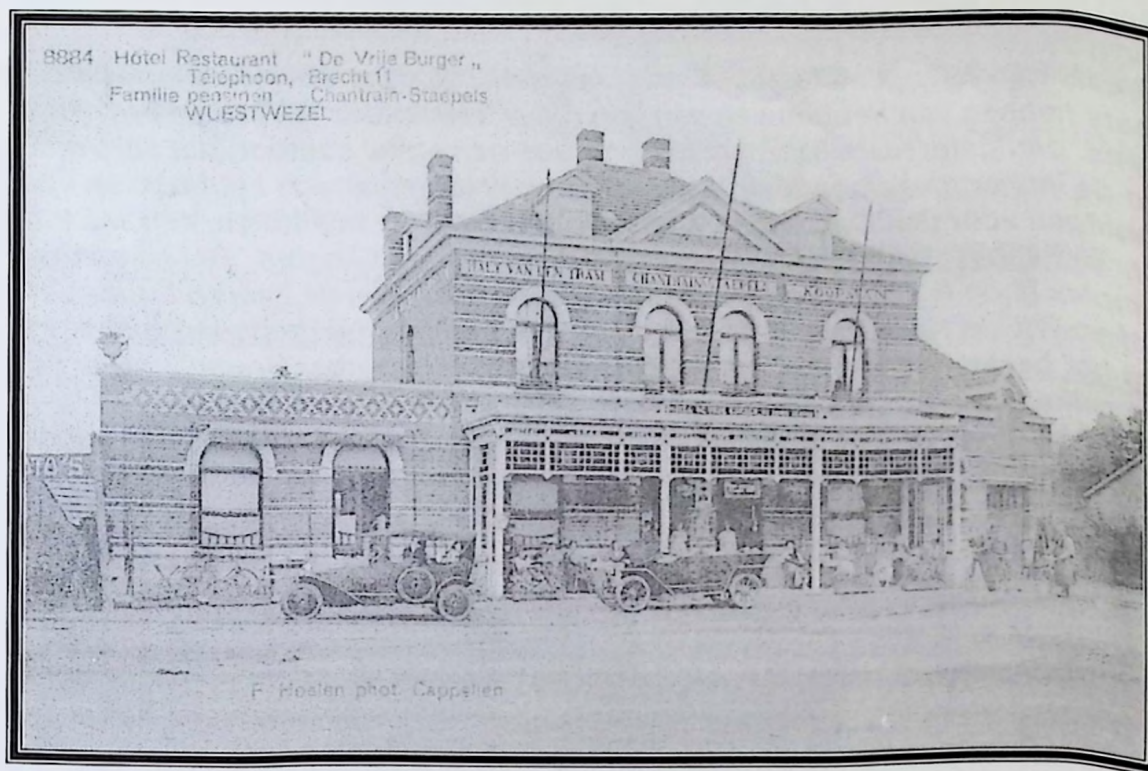
HOTEL "DE STER" LOGEMENT – AFSPANNING
BEKIJK DE UITBREIDING

MET DE KOMST VAN HET NIEUWE TOLKANTOOR ZIJN DE "GOUDEN TIJDEN" HIER VOORBIJ.

"HOTEL – RESTAURANT "DE STER" WORDT IN 1938 OPENBAAR VERKOCHT!

VOORNAAMSTE HORECAZAKEN AAN DE OUDE GRENSPOST TE WUUSTWEZEL |
DE FAMILIE L. CHANTRAIN – STAEPELS BOUWT IN 1912 :
HOTEL – CAFE – RESTAURANT – “DE VRIJE BURGER”
DOUANEFOMULIEREN – TEL: 11

NA DE DOOD VAN L. CHANTRAIN WORDT “DE VRIJE BURGER” VERKOCHT.
H. STOLTZENBERG- BULENS WORDEN DE UITBATERS VAN “WUUSTWEZEL-HOF” !

HET NIEUWE TOLKANTOOR

- NIEUW TOLKANTOOR (uit Nieuwsblad der Kempen)

"Zooals wij reeds gemeld hebben, zal maandag 28 december de aanbesteding plaats hebben van het bouwen van een nieuw tolkantoor te Wuustwezel – Grens. Het geldt niet alleen het bouwen van een enkel kantoor, dat zal voldoen aan de immer toenemende drukte van het verkeer, maar ook het bouwen van woningen voor den Ontvanger, Controleur en voor de beampten, een werk dat, naar het schijnt, bij benadering een miljoen frank gaat kosten. Het gansche complex is op te richten op de onteigende gronden van de heeren Louis Van Riel en Willem Kerstens, ongeveer 1500 meter dicht bij de Hollandsche grens dan het bestaande kantoor en westelijk de grote baan naar Breda. Dat zulke verandering een schokkende gebeurtenis is voor gansch het economisch leven aan de grens, hoeft geen betoog. Alleszins zal er daar veel gebouwen worden en groeit Wuustwezel grens mogelijk wel tot één der drukste centrum der gemeente."

DIT IS AL HET VERNIEUWDE TOLKANTOOR AAN DE GRENS.

En inderdaad.... onmiddellijk nadat bekend was gemaakt dat er een nieuw tolkantoor ging gebouwd worden, werden bouwgrond en woningen te koop aangeboden.

1937 – 1938 MEN WEET DAT ER EEN NIEUW TOLKANTOOR GAAT KOMEN. AL METEEN WORDEN HUIZEN EN BOUWGRONDEN TE KOOP AANGEBODEN.

**Studieën van Notarissen Edm.
Speltincx**

te Loenhout, Edg. Oyen te Antwerpen
en L. H. A. Verpalen te Zundert

OPENBARE VERKOOPING
van
2 BURGERSHUIZEN,
HANDELSHUIS met MAGAZIJN
Tuin- en Bouwgronden
TE WUESTWEZEL (aan 't tolkantoor)

De notaris Edm. SPELTINCX te Loenhout, zal met tusschenkomst van notarissen Edg. OYEN te Antwerpen, Anselmostraat nr.80 en L.H. A. VERPALEN te Zundert, namens de Firma "Hoppenbrouwers, Pellens en C°" te Wuestwezel, met winst en verdienen, openbaar verkoopen:

Twee burgershuizen met verdiep, een handelshuis met magazijn, verdere aanhoorige gebouwen, tuin- en bouwgronden, gestaan en gelegen te Wuestwezel, aan het tolkantoor, tegen de Bredabaan, samen groot volgens meting 55 a en 75 ca, verdeeld in zes koopen.

Ingenottreding bij veilvoorwaarden bepaald. Samenvoeging voorbehouden. De gebouwen zijn voorzien van gasleiding en de koopen een en twee ook van elektriciteit. De eigendommen zijn te bezichtigen alle dagen der week op behoorlijke uren, mits toegangskaart.

Plans en nadere inlichtingen zijn te bekomen ter studie van de verkoop houdende notarissen.

ZITDAGEN

Voorloopig toewijzing op **DONDERDAG 18 Februari 1937**, in het hotel "Wuestwezel-Hof" bij Heer Stolzenberg, Kantoor. Eindelijk toewijzing op **DONDERDAG 4 MAART 1937**, in het Hotel "De Ster" bij Mevr. Wed. Van den Heuvel, te Wuestwezel-Kantoor, telkens 3 ure namiddag.

OPENBARE VERKOPING

van

BOUWGRONDEN
TE WUESTWEZEL (grens)
tegen den steenweg van Antwerpen-
Breda.

De Notaris Edm. SPELTINCX, te Loenhout zal namens de Weled. Familie Montens d' Oosterwyck, te Loenhout, met winst van premie, openbaar verkoopen, in twee zittingen op **DONDERDAGEN**, voorlopig **14 JANUARI 1937**, en definitief **21 JANUARI 1937**, telkens om drij ure namiddag, ter herberge "DE STER" bij Mevr. Wed. Van den Heuvel, te Wuestwezel-Kantoor:

Een blok wekgelegen bouwgrond te Wuestwezel, tegen de Bredabaan, nabij de grens, palende aan den eigendom bestemd voor het oprichten van het nieuw Tolkantoor, hebbende eene totale oppervlakte van 63 aren, 45 centiaren, verdeeld in vijf koopen, zoals op het plan der plakkaarten staat afgebeeld.

Samen ingezet: 94.500 fr.

Ingenottreding tegen betaling. – Plans en nadere inlichtingen zijn te bekomen bij Notaris Speltincx te Loenhout.

OPENBARE VERKOPING
van het bekende

HOTEL – RESTAURANT

“ DE STER”

met LUSTTUIN en BOUWGRONDEN
te WUESTWEZEL (Kantoor)
(steenweg Antwerpen – Breda)

De notaris Edm. SPELTINCX, te Loenhout, zal namens de Kind. Van den Heuvel, te Wuestwezel, in twee zitdagen, op DINS-DAGEN, voorlopig op 1 MAART 1938 en definitief op 15 MAART 1938 telkens om 3 ure namiddag, in het Hotel “DE STER” voormeld, met winst van premie op koop één en verdienen op de andere koopen, verkoopen:

KOOP 1 : Het bekend en druk gekalandeerd Hotel-Restaurant “DE STER” zeer gunstig gelegen aan den grooten verkeersweg Antwerpen – Breda, nabij het Douanenkantoor, aan den halt van Tram en Autobus LUX, groot volgens meting, 995m² en begrijpende:

- Gelijkvloers: Café en buffet, biljartzaal, eetzaal, garage, salon, trapzaal en telefoon, keuken en bergplaats, verder grooten lusttuin.
 - Eerste verdiep: Tien kamers, badkamer en W.C.
 - Tweede verdiep: Tien slaapkamers
 - Derde verdiep: Grooten zolder
- Geheel het gebouw is voorzien van gas, elektriciteit, en goed ingericht voor pensioen.

Koopen twee en met zes: Bouwgrond aldaar, achter koop één, samen groot volgens meting 13 aren en 12 ca en palende tegen de Polderstraat.

Ingenottreding met 1 mei 1938. De eigendom is alle dagen te bezichtigen op behoorlijke uren, uitgenomen 's vrijdags. Bijzonder aanmerkingen: Koop één wordt verkocht met de Hotelmeubelen, breedvoerig omschreven in het lastboek der verkooping.

Door zijne goede ligging en de grote kalanditie verdient deze eigendom de bijzondere aandacht der liefhebbers.

Nadere inlichtingen en plans zijn te bekomen ten kantore van den verkoophoudenden Notaris Edm. Speltincx, te Loenhout.

UITSLAG

der voorlopige toewijzing
van het welgekend

KOFFIEHUIS

voorheen “Café RICHE”
en van het
CAFE “LUSTHOF”
met BOUWGRONDEN
te WUESTWEZEL (Bredabaan)

De Notaris Edm. SPELTINCX te Loenhout zal namens Mevr. Wed. L. Chantrain, te Wuestwezel, in tweeden zitdag, op DINS-DAG 31 JANUARI 1939, om 2 ure namiddag, ten haren huize café “LUSTHOF”, te Wuestwezel, Bredabaan (op het kantoor) definitief toewijzen:

- 1) Een nieuwgebouwd en gekend Koffiehuis, voorheen “Café RICHE” ingericht als café met geheel aangepaste en moderne meubelering, ook best geschikt voor Winkel- of Handelshuis, te Wuestwezel, op het kantoor, tegen de Bredabaan, en hebbende: Gelijkvloers: groote verbruikzaal, zitkamer, keuken, pomphuis, koer, trapzaal; op het verdiep 5 kamers; hooger twee kamers en zolder; verder: groot terras aan de Bredabaan en twee aanpalende percelen bouwgrond, samen groot 822m², verdeeld in drij koopen.

Deze eigendom is voorzien van gas en elektriciteit, waterleiding en verwarming. Samen slechts ingezet 84 700 fr. ;

- 2) Het nieuwgebouwd Café “LUSTHOF” aldaar met den daar omliggenden Lusttuin, beplant met allerlei soorten zwaare boomen, groot samen 37 aren en 89 cent. verdeeld in 12 kopen.

Samen slechts ingezet 22.500 fr. .

De eigendommen zijn alle dagen te bezichtigen op behoorlijke uren. Onmiddellijke ingenottreding. – Samenvoeging voorbehouden.

Plans en inlichtingen ter studie van Notaris Speltincx te Loenhout.

- VOERTUIGEN UIT ALLE LANDEN

"Een andere, niet minder interessante statistiek is die van de landen van herkomst der ingeschreven auto's en motorfietsen. De opgave betreft het jaar 1937 en slaat op 31 800 ingeschrevenen. De namen der landen zijn alfabetisch gerangschikt: Algerië – 2; Australië – 1; Belgisch Congo – 11; Brazilië – 12; Brits Indië – 1; Bulgarije – 5; Canada – 4; Cuba – 1; China – 6; Denemarken – 392; Duitsland – 422; Estonië – 4; Finland – 8; Frankrijk – 1 321; Egypte – 29; Engeland – 611; Griekenland – 1; Hongarije – 18; Ierland – 2; Italië – 135; Japan – 2; Letland – 3; Marokko – 2; Mexico – 3; Nederland – 27 542; Nederlands Indië – 53; Noorwegen – 169; Oostenrijk – 56; Palestina – 3; Peru – 1; Polen – 11; Portugal – 6; Roemenië – 23; Spanje – 22; Tsjecho Slawakije – 64; Tunis – 1; Venezuela – 2; Verenigde Staten 59; Joegoslavië – 6; Zuid-Afrika – 20; Zweden – 260; Zwitserland 490.

In het artikel verschenen onder handtekening van Stensen in "De Morgenpost"(12/07/1938) wordt vermeld dat herhaaldelijk koning Leopold en koningin Astrid langs Wuustwezel kwamen als ze naar Noordwijk reisden, toen de prinsjes daar verbleven. Natuurlijk reisden er ook wel eens leden van de Nederlandse koninklijke familie naar België. Er passeerden haast wekelijks ministers uit beide landen onze grenspost.

- OPRICHTING NIEUW TOLKANTOOR

In het jaarboek 1937 van WESALIA lezen we:

" De Staat heeft op 500 meter van de grens België - Holland een nieuw tolkantoor doen bouwen, waaraan geen kosten zijn gespaard. Het is inderdaad een grootscheepsch en modern gebouw van 80 meter gevellengte met stapelplaatsen, quarantainestallen, autogarages, bureelen en woonhuis voor den Heer Ontvanger en een prachtige oprij voor auto's en vrachtwagens, en het getuigt van de belangrikheid van het verkeer aan ons grenskantoor. Rond oktober 1938 zal het door de toldiensten betrokken worden. Wie kan er voorzien en voorspellen wat deze verlegging van het Tolkantoor dichter naar de grens, waar vroeger geen enkel huis te zien was, voor de toekomst zal meebrengen? Zooveel is zeker dat neringdoeners er van nu af bij zijn om zich een voordelig plaatsje vlakbij te verzekeren. Zoo zien we reeds een prachtig spijshuis oprijzen uit wat vroeger een zompig moeras was. Vanzelfsprekend gaan daar de grondprijzen met den dag de hoogte in."

In het " NIEUWSBLAD DER KEMPEN" van 25/02/1939 vonden we volgende beschrijving:

"Verleden jaar, toen het oude tolkantoor te Wuustwezel nog in gebruik was, moesten de duizenden toeristen, die vanuit het noorden ons land binnenkwamen langs de rijksbaan nr. 1, Breda – Antwerpen, geen hoge dunk gehad hebben van onze administratie. Inderdaad, het oude gebouw zag er armtierig uit en nochtans bevatte het de diensten van het drukste grenskantoor der Belgische douanen langs de baan.

Gelukkig is er nu een nieuw gebouw opgerezen en is er een einde gekomen aan een toestand, die weinig bevorderlijk was voor het prestige van ons land. Want hoezeer ontvanger Vanwassenhove en controleur De Puydt met hun personeel door vriendelijkheid en voorkomendheid de vreemdelingen een

goede indruk verschaffen, ze konden toch niet alles vergoeden, wat door het uiterlijk der oude inrichting werd verkorven.

Het nieuwe kantoor kwam dus niet te vroeg. Het grenskantoor van Wuustwezel was inderdaad het voornaamste van al de Belgische douanekantoren langsheen de baan.

In 1937 werden ingeschreven: 29 941 triptieken en tolboekjes en 1891 triptieken voor één reis. Voortgaande op deze cijfers mag worden gezegd dat in 1937 meer dan 100 000 voertuigen langs dit grenskantoor zijn gepasseerd. Het aantal vracht- en verhuishagens bereikte een gemiddelde van 30 per dag. Wat dat aan douanecontrole betekende, kan men zich voorstellen.

De voetbalwedstrijd België – Nederland bracht een ongewone drukte mee aan de grens: in 1937 980 inschrijvingen en in 1938 1084. Dat vertegenwoordigde zowat 3500 auto's en motorfietsen.

"Eindelijk is het nieuwe kantoor er gekomen. Jarenlang was men ermee bezig. Het mag gezegd dat Baron de Kerckhove d'Exaerde, ondervoorzitter van de Kamer, er veel heeft toe bijgedragen. Ook de heren Crispiels, directeur-generaal der douanen en accijnzen, Plancke, inspecteur-generaal en de directie van Antwerpen, onder leiding de heer Fabri, hebben de zaak met spoed en met veel overtuiging doorgedreven.

Vlak bij de rijksgrens, links van de baan als men uit de richting Antwerpen komt, werd een terrein aangekocht van 185 m lang en 100 m breed. In maart 1937 werd met de eigenlijke werken een aanvang genomen. Voor de opbouw werden gebruikt: 150 ton arduinsteen, 300 000 bakstenen, 700 000 kg cement, 55 000 kg ijzer.

Het gebouw heeft een oppervlakte van een hectare, met een gevelbreedte van 81 m. Het hoofdgebouw is 14 m breed en de magazijnen en burelen 11 m. De kelders beslaan 550 vierkante meters. De plannen werden ontworpen door hoofdbouwmeester Henry Van de Velde en bouwmeester Detandt, van het departement van financiën.

Links tegen de baan, voor men het kantoor bereikt, staat een klein ovaalvormig gebouwtje. Daarin kunnen de douaniers bij regenweder schuilen en daarin is ook de aanwijzer van de weegbrug ondergebracht.

Het is een dubbele weegbrug met een totale lengte van 20 m en 3 m breedte. Haar weegvermogen van 20 ton laat toe het gewicht der grootste en zwaarste voertuigen te bepalen.

Komen we nu tot het eigenlijke kantoorgebouw. Het hoofdgebouw bevat de particuliere woning en de burelen van de ontvanger. Vanuit zijn bureel heeft deze een uitkijk over het hele bedrijf, zowel op de weegbrug als op de magazijnen en op de andere burelen. De burelen van het personeel meten 15 m op 5 meter. Ruime vensters geven een zicht op de uitgestrekte heide. Aan de voorzijde zijn er zeven loketten voor de bediening van het publiek. De verificateurs hebben een eigen bureel met daaraan verbonden een laboratorium voor de nodige ontledingen.

Meer dan de helft van het reusachtig gebouw is ingericht als magazijn. De voertuigen kunnen tot tegen een verhoog rijden en de verhuis- en vrachtwagens kunnen binnen onderzocht worden, zonder dat de goederen in de plassende regen op de straatweg moeten geladen worden. Verder zijn er

magazijnen voor de berging der aangeslagen goederen , een garage, een stal voor de aangeslagen dieren, ...

Elektriciteit, stromend water, telefoon, alles wat het comfort en de vlugge bediening kan verhogen, is hier voorhanden.

Het was meer dan tijd. Men mag fier zijn op het nieuwe gebouw, dat, aan de voornaamste grenspost van het land, aan een dringende noodzakelijkheid beantwoordt.

Na de tweede wereldoorlog nam het verkeer aan de grensovergang een grote uitbreiding door de industrialisatie van Breda en Tilburg, maar vooral door de wederopbouw van Rotterdam.

De Benelux schafte in 1947 de douanerechten af tussen België, Nederland en Luxemburg. Dit had een vereenvoudiging van de formaliteiten tot gevolg. De activiteiten aan de grens verminderden er geenszins door, daar er voor alle goederen steeds overdrachtaks moest geïnd worden en tal van documenten moesten worden nagekeken.

Het nieuw douanekantoor kwam er dus niet te vroeg. In een artikel van 25-02-1939 uit het " Nieuwsblad der Kempen" vonden we cijfers van het verkeer over de Belgisch - Nederlandse grens in het jaar 1937 en van het jaar 1955.

In 1937 - een 300 voertuigen per dag .

In 1937 - een 30 vrachtwagens per dag

In 1937 - drukste dag : 980 inschrijvingen

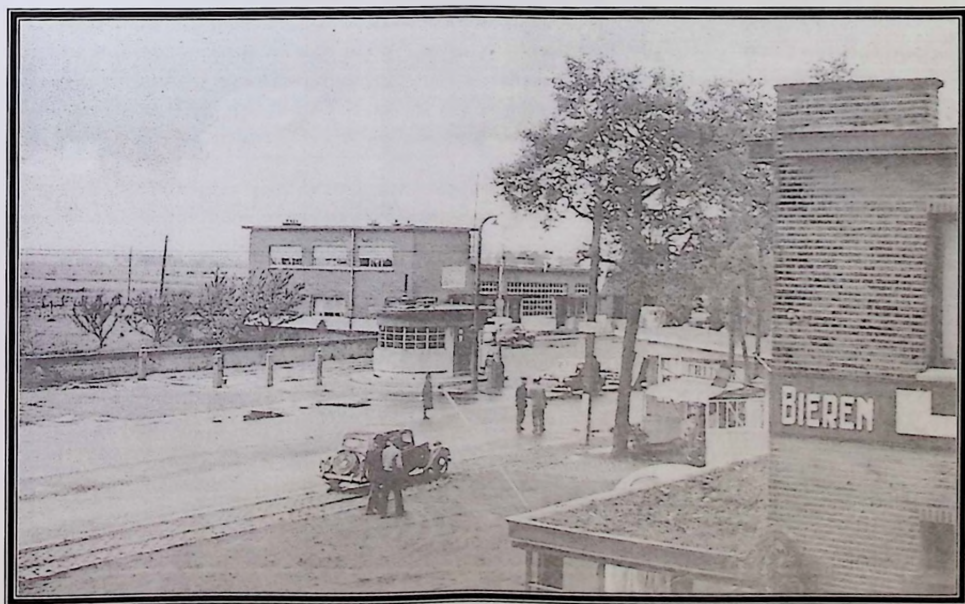
In 1955 2 226 voertuigen per dag.

In 1955 405 vrachtwagens per dag

In 1955 : drukste uur : 886 voertuigen

Om een beter beeld te krijgen van de verkeersdrukke aan de Belgisch-Nederlandse grens (en in 't bijzonder aan de grenspost Wuustwezel – Wernhout) geven we op de volgende bladzijden een uitgebreid overzicht van de verkeersdrukke in het jaar 1955.

HET NIEUW DOUANEKANTOOR

- OVERZICHT VERKEER AAN DE BELGISCH - NEDERLANDSE GRENS IN 1955

- Resultaten van de tellingen aan de Belgisch – Nederlandse grens

	PERSONEN AUTO'S	AUTO- BUSSEN	VRACHT- AUTO'S	TOTAAL
DAGGEMIDDELDE	7 182	617	1 474	9 273
NATIONALITEITEN				
België	3 882	223	514	4 619
Nederland	2 872	382	896	4 150
Overige	428	12	64	504
JAARGEMIDDELDE	2 830 000	250 000	580 000	3 660 000
AANTAL PERSONEN	2,6/per auto 7 400 000	20/per bus 5 000 000	1pers. 580 000	13 000 000
GRENSKANTOREN				
Wuustwezel- Wernhout	1 764	57	405	2 226
Schapenburg – Sluis	785	35	54	874
Moelingen – Eijsden	697	61	115	873
Stabroek – Putte	555	7	86	648
Zelzate – Sas van Gent	486	24	63	573
Kemzeke – Kapelleburg	433	26	82	541
Essen – Nispen	296	33	141	470
DRUKSTE UREN				
17 – 18	699	74	113	886
18 – 19	676	53	112	841
16 – 17	651	40	123	814
15 – 16	652	39	107	798
14 – 15	591	24	112	727
DINSDAG 02/08/1955 (6 - 22)	9 025	808	1 448	11 281
VERKEERSRELATIES				
I - België – Nederland	7 559	614	1 288	9 461
II - Doorgaand verkeer	1 466	194	160	1 820
Vrijdag 09/12/1955 (6 – 22)	5 039	596	1 841	7 476

- Enige toelichting

In 1955 passeerden dagelijks gemiddeld zo'n 9 300 voertuigen (personenauto's, autobussen en vrachtauto's) de Belgisch - Nederlandse grens. Per jaar waren dat zo'n 3 660 000 voertuigen.

Aan de grenspost Wuustwezel – Wernhout passeerden veruit de meeste personen-auto's en vrachtauto's. Bij de autobussen kwam de grenspost pas op de vierde plaats.

We vergelijken de omvang van het verkeer in vijf verschillende grensposten op twee afzonderlijke dagen n.l. dinsdag 02/08/1955 en vrijdag 09/12/1955. Het geeft ons een beeld van de omvang en de samenstelling van het verkeer op een werkdag in de zomerperiode en in de winterperiode.

	Dinsdag 02/08/1955	Vrijdag 09/12/1955
PERSONENAUTO'S		
Wuustwezel – Wernhout	2 038	1 375
Schapenburg – Sluis	1 217	287
Moelingen – Eijsden	1 248	359
Stabroek – Putte	572	341
Zelzate – Sas van Gent	401	367
AUTOBUSSEN		
Maaseik – Roosteren	99	103
Moelingen – Eijsden	85	56
Lommel – Bergeijkse Barrière	50	46
Wuustwezel – Wernhout	106	39
Hamont – Budel	27	59
VRACHTAUTO'S		
Wuustwezel – Wernhout	438	500
Essen – Nispen	148	123
Poppel – Goirle	127	196
Stabroek – Putte	99	144
Kemzeke – Kapelleburg	56	115

We vergelijken even de verdeling der nationaliteiten. Het verkeer over de Belgisch-Nederlandse grens werd voor 95% uitgeoefend door Belgische en Nederlandse voertuigen. We bekijken het aantal Belgische en Nederlandse voertuigen die op 02/08/1955 en 09/12/1955 de Belgisch – Nederlandse grens passeren.

	Belgische Nationaliteit	Nederlandse nationaliteit
PERSONENAUTO'S		
02/08/1955	3 957	4 175
09/012/1955	2 459	2 407
AUTOBUSSEN		
02/08/1955	302	471
09/12/1955	204	388
VRACHTAUTO'S		
02/08/1955	441	936
09/12/1955	651	1 130

Het aantal Belgische en Nederlandse personenauto's dat op een dag de belangrijkste grenskantoren passeerde, vertoonde soms belangrijke verschillen

	België	Nederland
Wuustwezel – Wernhout	666	908
Schapenburg – Sluis	629	117
Moelingen – Eijsden	318	335
Stabroek – Putte	402	146
Zelzate – Sas van Gent	348	134

We vergelijken het aantal Belgische en Nederlandse personenauto's die op 6 teldagen de belangrijkste grenskantoren passeerden. Aan de meeste grenskantorene was het het aantal Belgische personenwagens sterk in de meerderheid. Een uitzondering daarop vormde Wuustwezel – Wernhout. Daar was op de meeste dagen het aandeel van de Nederlandse auto's het grootst. Op zondag 24 april en zaterdag 9 september was dat opmerkelijk anders. Tenslotte valt het grote aantal Belgische voertuigen op dat zondag 24 april de grensposten passeerde.

- Overzicht personenautoverkeer op verschillende dagen in verschillende grenskantoren.

	BELGIE	NEDERLAND
Wuustwezel – Wernhout		
zondag 24 april	1595	1015
dinsdag 12 juli	603	801
dinsdag 2 augustus	640	1 023
zaterdag 10 september	1 225	1 000
donderdag 3 november	512	930
vrijdag 9 december	449	865
Schapenburg – Sluis		
zondag 24 april	1 588	129
dinsdag 12 juli	682	96
dinsdag 2 augustus	749	306
zaterdag 10 september	1 225	203
donderdag 3 november	393	87
vrijdag 9 december	242	42
Moelingen – Eijsden		
zondag 24 april	824	440
dinsdag 12 juli	296	367
dinsdag 2 augustus	300	897
zaterdag 10 september	446	465
donderdag 3 november	219	201
vrijdag 9 december	189	161
Stabroek – Putte		
zondag 24 april	1 040	133
dinsdag 12 juli	293	210
dinsdag 2 augustus	383	156
zaterdag 10 september	869	205

donderdag 3 november	241	144
vrijdag 9 december	217	122
Zelzate – Sas van Gent		
zondag 24 april	733	210
dinsdag 12 juli	312	112
dinsdag 2 augustus	294	101
zaterdag 10 september	771	136
donderdag 3 november	256	142
vrijdag 9 december	230	136
Kemzeke – Kapellebrug		
zondag 24 april	461	209
dinsdag 12 juli	219	165
dinsdag 2 augustus	232	159
zaterdag 10 september	515	159
donderdag 3 november	193	173
vrijdag 9 december	194	148

- EVEN KENNISMAKEN MET GRENSPOST WERNHOUT - WUUSTWEZEL

We vonden deze gegevens in het werk " De Napoleonsweg" door Josée Buiks – Hendrickx.

De grens tussen België en Nederland is na de afscheiding van België definitief vastgesteld op 08 augustus 1843. Te Wernhout werd de grenspaal op 16 november 1844 geplaatst. Hij draagt het nummer 230.

Wie grens zegt voegt daar, in één adem, de douane aan toe.

Natuurlijk diende ervoor gezorgd te worden dat het douanepersoneel aan de grens een onderkomen had. Bij minder belangrijke grensovergangen volstond meestal een klein simpel hok. Bij drukkere grensovergangen werd wel uitgekeken naar een beter onderkomen. Zo ook bij de grenspost Wernhout. Daar had men een degelijk gebouw ter beschikking. Wanneer dit kantoor is gebouwd weet men niet met zekerheid. Men denkt dat het zal gebouwd zijn in 1843, nadat de grens tussen beide landen definitief was vastgesteld.

In 1927 wordt naast het grenskantoor een dienstwoning voor de Ontvanger der directe belastingen gebouwd. Het kantoor wordt ineens mee verbouwd. Als het kantoor te klein wordt, verrijst er in de beginjaren 60 een "houten systeemgebouw", dat dienst moet doen als grenskantoor. Dit zal dienst blijven doen tot aan de verhuizing naar grenspost Hazeldonk.

Aan de grenspost was er in **1975** werkgelegenheid voor:

- **160** douanebeambten(Belgische + Nederlandse)
- **105** personen uit Zundert en 10 personen uit Rijsbergen werkten bij de douane-expediteursbedrijven.
- **99** personen uit Zundert en 7 uit Rijsbergen werkten bij de transportbedrijven.
- **9** personen uit Zundert waren werkzaam in de horecabedrijven.
- Bij toeleveringsbedrijven zoals wisselkantoren, benzinstations,... werkten **een onbekend aantal** personen uit Zundert en Rijsbergen.

Door de oprichting van de Benelux in 1948 en de E.G. in 1957 werd de groei van het transport tussen de betrokken staten onderling enorm versneld.

De tweebaansweg Breda – Antwerpen was helemaal niet geschikt om het verkeer dat steeds toenam op te vangen. In de smalle dorpskernen van Zundert en Rijsbergen leidde dat in de beginjaren '60 tot onhoudbare situaties ten aanzien van milieu, verkeersveiligheid en verkeersdoorstroming.

De opening van de nieuwe E-10 veranderde weinig aan deze situatie. Door een overeenkomst van 6 juli 1970 mochten er aan nieuwe grensoverschrijdende wegen geen volledig bevoegde douanekantoren ingericht worden.

Rijsbergen en Zundert bleven grotendeels met het zware internationale vrachtverkeer opscheept.

Uit een milieugroep van Zundert, opgericht in 1973, ontstond een actiegroep die zich uitsluitend ging bezighouden met bovenvernoemd probleem.

De enige echte oplossing zou erin bestaan het BENELUX-besluit van 1970 ongedaan te maken. De verplaatsing stuitte ook op tegenstand. De werkgelegenheid voor de regio Zundert liep dan gevaar.

Uit een gehouden enquête onder de bevolking van de betrokken woonkernen bleek dat de grote meerderheid zich achter de doelstelling "vrachtverkeer via de E 10" schaarde.

Op 25 oktober 1979 werd van 0.00 uur tot 24.00 uur een verkeerstelling gehouden in de dorpskom van Rijsbergen. Resultaat: Er passeerden die dag:

2282 vrachtauto's

216 tankwagens, waarvan **84** met gevaarlijke stoffen

733 bussen, busjes, tractoren, ...

7 536 personenauto's

Ondertussen vond er op hoger niveau overleg plaats. Er werden allerlei alternatieven voorgesteld. Om een besluit af te dwingen vonden regelmatig blokkades van de rijksweg plaats.

Op 18 mei 1981 besluiten Nederland en België tot de bouw van een volledig bevoegde douanekantoor aan de nieuwe E10.

Eenmaal de knoop doorgehakt, wilde men de verplaatsing van de douanepost zo snel mogelijk realiseren. In afwachting van de definitieve plaatsing van een nieuw Nederlands douanecomplex op Hazeldonk Oost, werd er in 1982 voor een tijdelijke oplossing gezorgd.

De Belgische overheid besloot onmiddellijk te starten met de bouw van de definitieve douanekantoren. Ook de douane-expediteurs konden onmiddellijk definitief bouwen. In België werden flinke subsidies en kapitaalvergoedingen gegeven. Heel wat Nederlandse expediteurs gingen zich nu aan de Belgische kant vestigen.

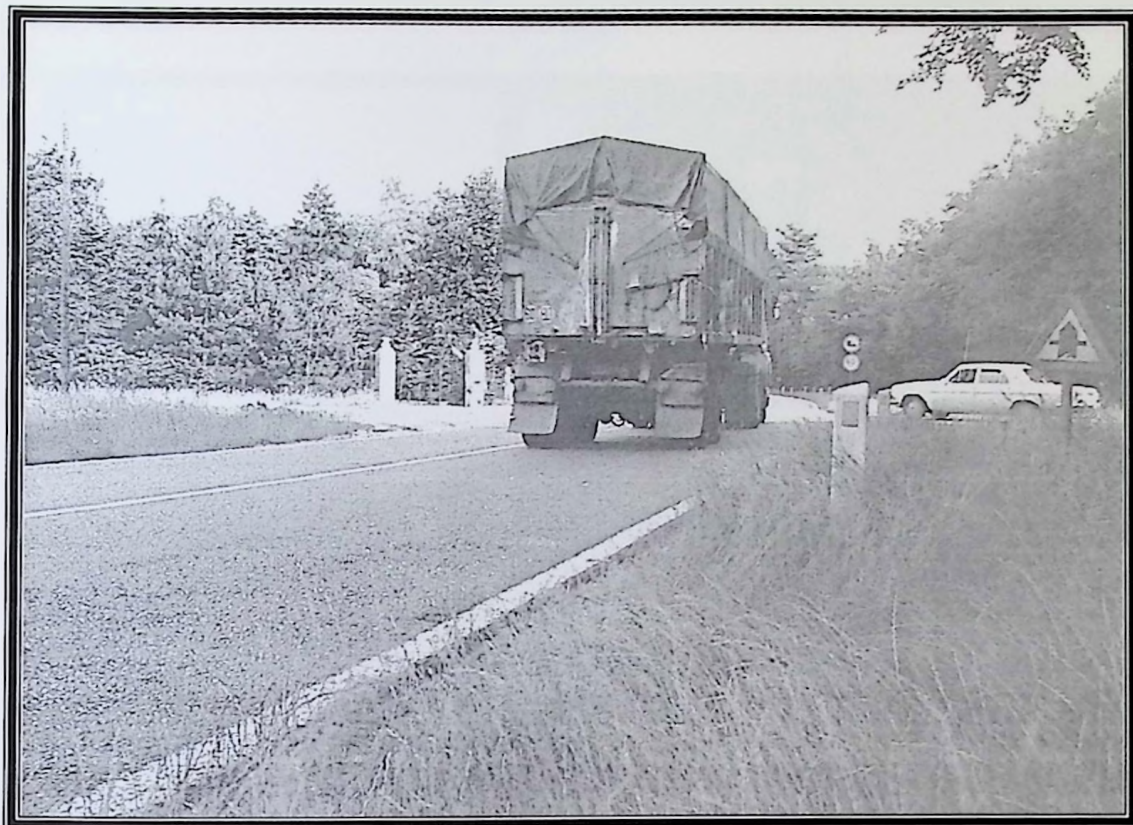
Op 3 december 1982 vond de opening van het Belgisch Douanekantoor "Meer" plaats. De opening van het Nederlandse kantoor Hazeldonk liet nog 2 jaar op zich wachten. Ze vond plaats op 26 november 1984.

De grenspost Wernhout – Wuustwezel veranderde vanaf die tijd in een verlaten spookstad.

In de dorpskommen van Zundert en Rijsbergen was het opvallend stil geworden. De bevolking kon opgelucht tot rust komen.

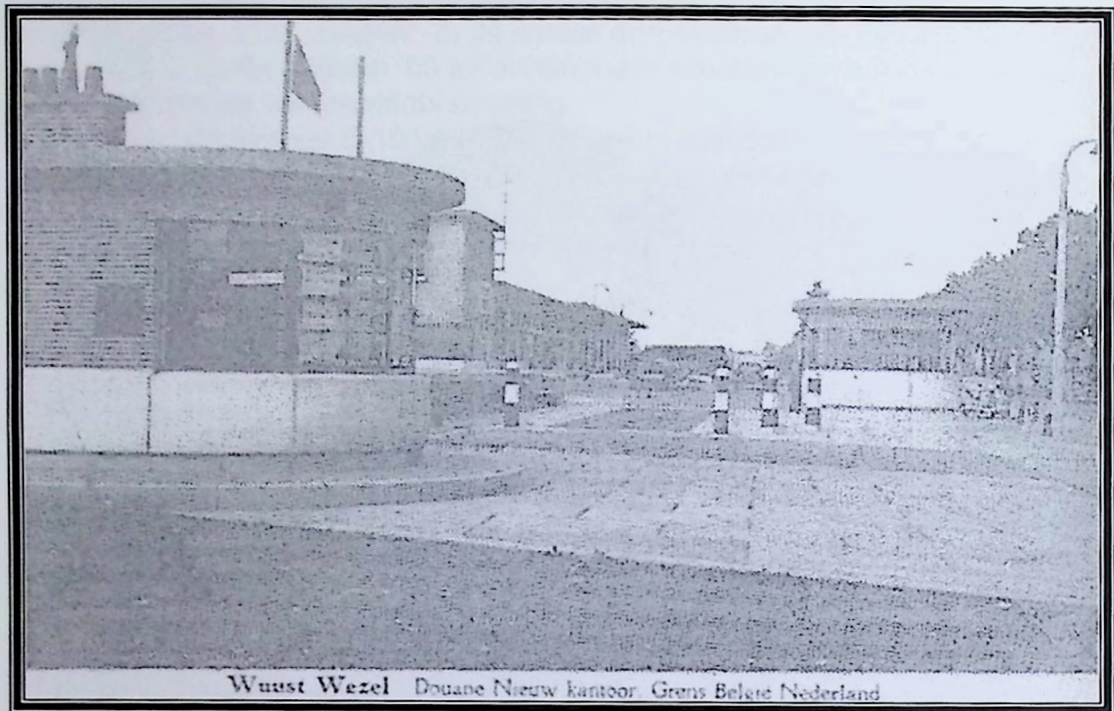
In het kader van de Europese eenwording kregen alle goederen uit de aangesloten landen per 1 januari 1993 vrije doorgang. Op 31 december 1992 te 24.00 uur hield de grenspost Wernhout – Wuustwezel definitief op te bestaan.

DE GRENSPOST WUUSTWEZEL – WERNHOUT GEPASSEERD!
VRACHTVERVOER NAAR NEDERLAND

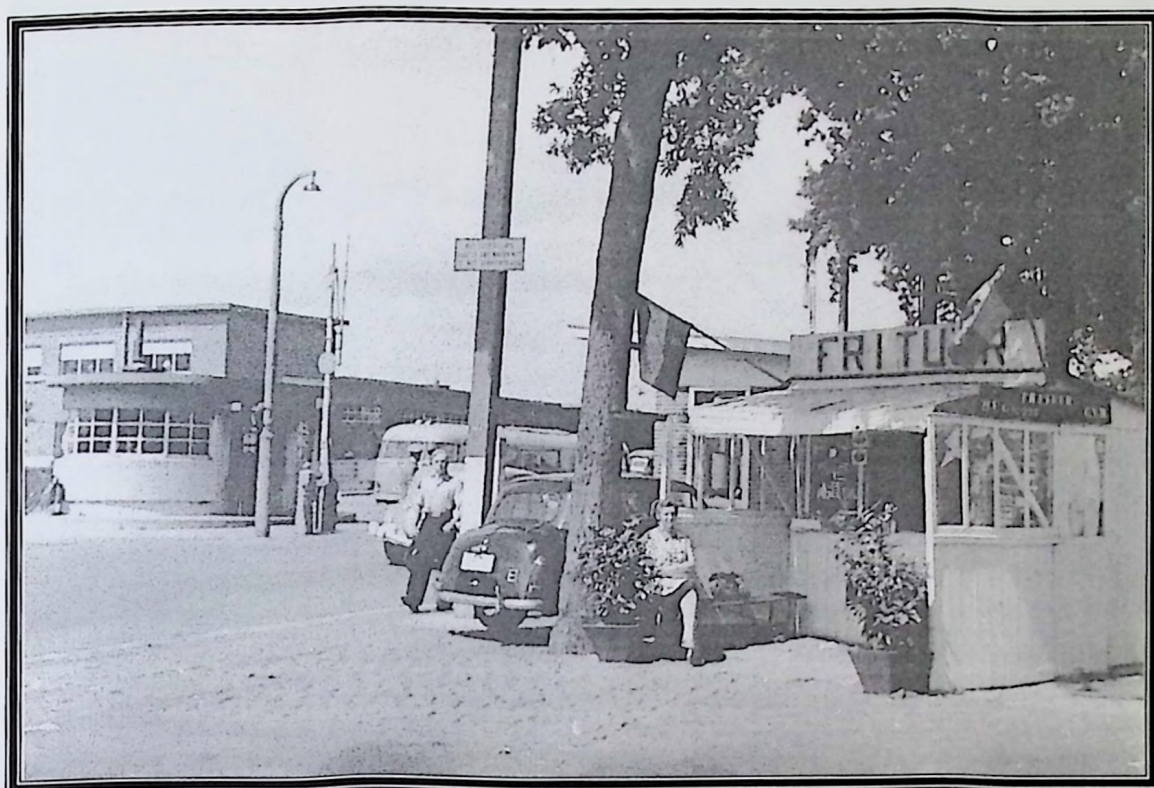
WIJ RIJDEN ZUNDERT UIT !
VRACHTWAGEN OP WEG NAAR DE GRENS!

OVAALVORMIG GEBOUWTJE VOOR PLANTONS.
DE DUBBELE WEEGBRUG .

GRENDOVERGANG MET SLAGBOOM, STOPLICHTEN EN VERKEERSBORDEN.

MINIMUM AAN HORECAZAKEN
EEN "TRITUUR" WAAR ENKEL FRIETEN KUNNEN GEKOCHT WORDEN.

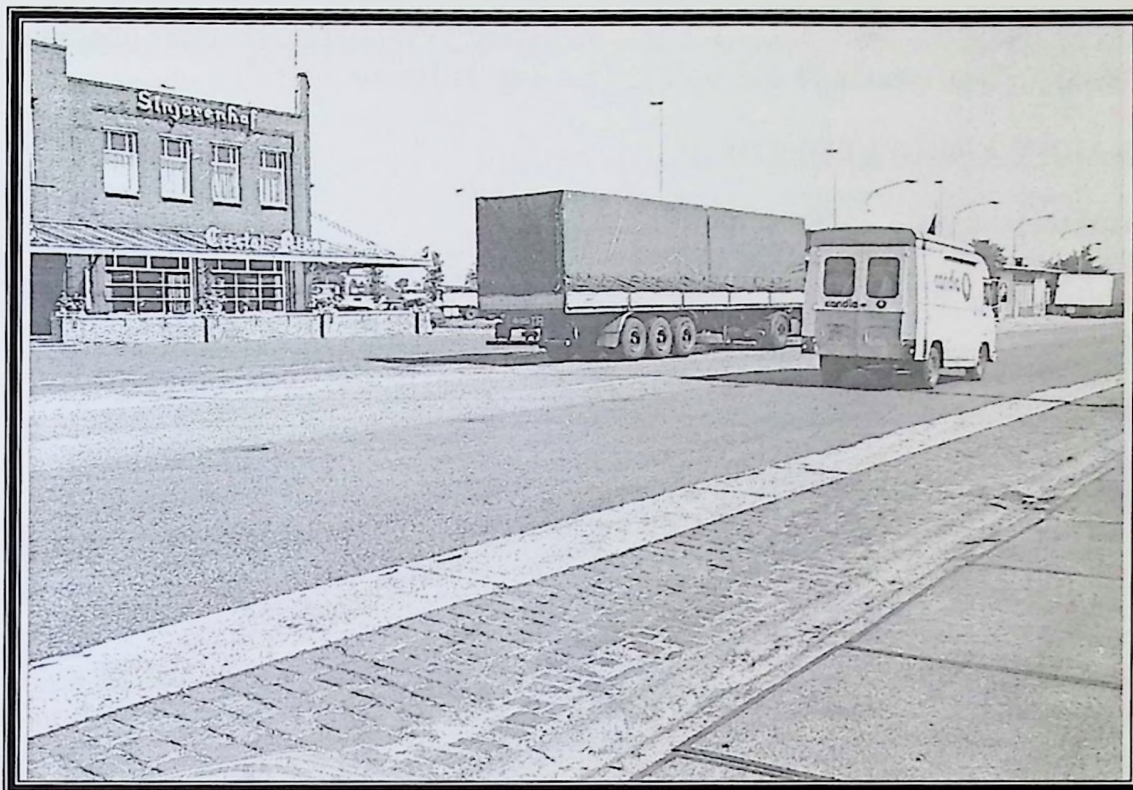
VERBOUWINGEN: OVAALVORMIG GEBOUW WORDT RECHTHOEKIG EN VERGROOT.
OOK AAN DOUANEKANTOOR ZIJN VERBOUWINGEN UITGEVOERD.

HET NIEUWE EN VERGROTE GEBOUW VOOR PLANTONS.

WIE TIJDENS WO II DE GRENS PASSEERDE, MOEST HIER DE BIJ DUITSE GRENS -
WACHTERS HALTE HOUDEN.

VRACHTVERVOER AAN GRENSPOST WUUSTWEZEL

HET DRUKKE VRACHTVERKEER ZORGDE DIKWILJS VOOR LANGE WACHTTIJDEN!

LEVEN AAN HET TOLKANTOOR

Samen met vele mensen stellen we ons de vraag: " Wat gebeurde daar allemaal aan die grens? " "Wie werkte er allemaal?" "En wat deden ze daar?"

- LOKALE WERKGELEGENHEID

Cijfermateriaal 1964 –1965 (enkel douanen)

Verificateurs : 10
Hoofdbrigadiers: 6
Brigadiers: 9
Onderbrigadiers: 26
Bedienden: 22

Cijfermateriaal over 1974 - 1975 :

Douanebeambten: 87 te Wernhout; 70 te Wuustwezel
Douaneagentschappen: zowat 250 declaranten
7 Horecabedrijven: 40 werknemers
Transportbedrijven: 235 werknemers
Daarbij dienen nog geteld te worden de personen die werken in de zogenaamde toeleveringsbedrijven : wisselkantoren, benzinstations, kruideniers, slagers, brouwers, waterrijen....

Cijfermateriaal 15/01/1980:

Expediteurs : B:	172 werknemers	NL: 208 werknemers
Horeca	29	23
Bedrijven :	22	

Het douanepersoneel werd in 1978 teruggebracht van 70 man naar 63 en in 1986 van 63 naar 9 man.

- TAAK VAN DE DOUANE

Als onderdeel van het ministerie van financiën was hun voornaamste taak het innen van de in-, uit- en doorvoerrechten. Zij moesten de grens bewaken tussen de kantoren in, om te beletten dat goederen, sluis langs binnenwegen, zouden worden in- of uitgevoerd. Zij moesten erover waken dat de reglementeringen inzake vervoer en opslag van goederen, van de oprichting van slijterijen, fabrieken en bouwwerken binnen de 10km-zone langs de grens werden nageleefd.

Daarenboven kregen de douaniers nog verscheidene taken toevertrouwd:

- Het doorgeven van alle gegevens betreffende in- en uitvoer aan het Nationaal Instituut van de Statistiek.

- Taken ter bevordering van de Belgische economie:

 - Instellen van verlaagde invoerrechten op voor de economie belangrijke goederen.

 - Controle bij de uitvoer van goederen waarvoor, in het belang van de economie, een uitvoersubsidie werd toegekend.

 - Afgifte van en controle op speciale vergunningen voor de tijdelijke invoer van goederen met vrijstelling van invoerrecht en welke dan, na bewerking in België, dienen heringevoerd.

Controle op de bij invoer verboden goederen b.v. Staatsgevaarlijke en pornografische lectuur, drugs, met uitsterven bedreigde diersoorten en producten daarvan, namaakgoederen , ...

Toezicht op voorlegging keuringscertificaten afgeleverd door sommige bevoegde diensten: nationale zuiveldienst; dienst voor afzet van land- en tuinbouwproducten, veeartsenijkundige dienst;

Toezicht op de invoer van goederen die aan invoerheffing onderworpen zijn alsook op de uitvoer van goederen waarvoor een uitvoersubsidie werd toegekend.

Toezicht op de invoer van speciale goederen onder verscherpt toezicht zoals b.v. wapens, goud,...

Toezicht op het internationaal verkeer

Controle van de machtigingen voor beroepsvervoer

In sommige gevallen innen van de taks op het vervoer, en/of de verkeersbelasting.

Grensbewaking : samen met de rijkswacht is de douane belast met personencontrole.

Voor wie werkten, werken de douanen?

De administratie der douanen en accijnzen behoort tot het ministerie van financiën. In de praktijk maken echter zowat alle ministeries dankbaar gebruik van de kennis, de kwaliteiten, de middelen en bevoegdheden van de douane. Zo werkt de douane voor het ministerie van financiën, van economische zaken, van landbouw, van volksgezondheid, van verkeerswezen, van binnenlandse zaken, van justitie, van middenstand. Daarbij werkt de douane ook nog voor de E.G. en dus ook voor Europa. Het douanewerk werd vanaf in den beginne door mannen verricht. Het is pas van in jaren 1970 dat ook de vrouw haar intrede deed als lid der douanen.

- AANWERVING EN DIENSTUITVOERING

Een jongeman die "douanier" wilde worden moest eerst en vooral voldoen aan een aantal vereisten. Hij moest meerderjarig zijn, maar nog geen 35 jaar. Hij moest vrijgezel zijn of weduwnaar zonder kinderen. Minimum moest hij 1,55 m groot zijn. Ook werd gekeken naar zijn karakter, gedrag en houding. Wie zich te buiten ging aan de drank werd zonder aarzelen geschrapt als sollicitant. Dan moest men slagen in een vergelijkend examen voor toelating tot de proeftijd in de betrekking van aangestelde der douanen. Wie geslaagd was voor het examen werd, als er voldoende vrije plaatsen waren, toegelaten tot de proeftijd in de betrekking van aangestelde der douanen. Wie geen op onmiddellijke benoeming rechtgevend plaats in de rangschikking had bekomen, zou toegelaten worden indien er voor een vooropgestelde datum nog voldoende plaatsen vrij kwamen. De aangestelden op proef moesten dan eerst gedurende twee maanden een theoretische opleiding volgen over de douanewetgeving aan de douaneschool te Kapellen. Eenmaal voor deze opleiding geslaagd, kreeg men zijn uniform en legde men de eed af.

Het uniform gaf hem een aanzien en een zeker machtsgevoel. Het uniform was geheel kakikleurig. Het is in de loop der tijden weinig veranderd. Het hoofddeksel ging van een hoge franse (maakte de drager groter en indrukwekkender) naar een lage kepie. In 1978 kreeg men een grijsblauw uniform. Op een van de volgende bladzijden tonen wij een overzicht van de evolutie van het uniform.

Na het theoretische gedeelte volgde dan de harde leer in de praktijk. Meestal kreeg de jonge douanier een standplaats aangeduid ergens aan de grens ver van zijn huis. Over en weer naar huis rijden kon meestal niet. Met de onderbroken dienstregeling ging dat helemaal niet. Daarbij kwam dan nog dat de jonge douanier wettelijk verplicht werd om bij zijn standplaats te wonen. Hij moest immers 24 uren op de 24 beschikbaar zijn.

Hij kreeg maar weinig tijd om een logement te zoeken. Natuurlijk ging men eerst bij de daar reeds aanwezige douaniers ten rade. Heel wat van hen waren meestal zelf ook maar "op logement" bij d' een of d' andere burger, in een huis of herberg. Eenmaal op zijn bestemming aangekomen, volgde de kennismaking met de harde realiteit. In de tijd dat de botersmokkel en de smokkel van vee aan onze grens hier welig tierde, moesten de jonge douanen voortdurend (te voet, met de fiets en ook wel eens met de dienstwagen) grenscontroles uitvoeren. In de zomer was het helemaal niet erg om hun nachtelijke dienstrondes te doen. Maar om tijdens ijskoude winternachten, zoekend naar de ondergeneneeuwde wegeltjes, hun ronde tijdig afgewerkt te krijgen was eigenlijk onmenselijk. Zij moesten zich daarbij aan verscheidene observatieposten ter controle melden. Wie zich bij de controlepost niet of veel te laat meldde, kreeg een serieuze terechtwijzing of berisping. Wie op die manier een aantal straffen kreeg binnen een bepaalde periode kreeg een blaam. Die blaam kon zijn weerslag hebben bij vraag naar overplaatsing of bevordering. Bij oudere collega's was dat anders. De meesten hadden hier al een vaste woonplaats. In de loop der jaren hadden zij de "kleine plaatselijke smokkelaars" leren kennen. Zij waren "goede burens" en soms zelfs "vrienden" geworden die het mekaar niet lastig zouden maken. De douanier was niet al te streng voor de kleine smokkelaar. In ruil daarvoor bezorgde deze hem wel eens een goede tip voor een "grote vangst". Maar ja, al doende moest men leren. Dat zouden de "jonge rekruten" al gauw kunnen ondervinden.

Hierna volgt :

- 1 – Het formulier "Aanwerving voor betrekking aangestelde der douanen"
- 2 – Het formulier " Toelating tot proeftijd aangestelde der douanen"
- 3 - Weddefiche uit 1959 van een beginnend douanebeambte.
- 4 – Eedafliegging aangesteld douanier
- 5 - Douaniers bekwamen zich in het gebruik maken van hun wapens.
- 6 - Overzicht van de evolutie van het uniform van de douane.

AANWERFING BETREKKING AANGESTELDE DER DOUANEN I

VAST SECRETARIAAT VOOR WERVING
VAN HET RIJKSPERSONEEL
D. 2680/K

Brussel, 31 oktober 1958
BELLIARDSTRAAT , 10,

DE HEER
.....
.....

Mijnheer,

Ik heb de eer U te berichten dat U voldaan hebt bij het op 4 mei 1958 afgenomen vergelijkend examen voor toelating in de betrekking van aangestelde der douanen bij het Bestuur der Douanen en Accijnzen (Ministerie van Financiën).

U hebt nr. 296 in de rangschikking behaald.

Aangezien U evenwel geen op onmiddellijke benoeming rechtgevende plaats in de rangschikking hebt bekomen, kan uw welslagen enkel een gunstig gevolg hebben indien een voldoende aantal bijkomende betrekkingen van aangestelde der douanen bij het Bestuur der Douanen en Accijnzen (Ministerie van Financiën) mocht vacant komen voor 31 december 1959.

Hoogachtend,
Vr de vaste wervingssecretaris:
De Directeur

Handtekening

AANWERFING BETREKKING AANGESTELDE DER DOUANEN II

VAST SECRETARIAAT VOOR WERFING
VAN HET RIJKSPERSONEEL

Brussel 4, 05/1/1959
Belliardstraat, 10,

Nr. D. 2650/296

(in het antwoord te vermelden)

De Heer.....
.....
.....

Mijnheer,

Ten einde na te gaan of U voldoet aan al de vereisten om als *aangestelde der douanen* te worden toegelaten, verzoek ik U om zeer dringend de toezending en in elk geval binnen de tien dagen, onder gefrankeerde omslag, aan bovenstaand adres, van:

- 1) een echt uittreksel, op zegel van 20 fr., uit uw geboorteakte.
- 2) gebeurlijk, om echt uittreksel, op zegel van 20fr., uit uw huwelijksakte.
- 3) een getuigschrift van goed zedelijk gedrag en burgertrouw, gesteld op zegel van 20 fr.. Dit stuk mag niet ouder zijn dan één maand.
- 4) een nationaliteitsverklaring op zegel van 20 fr. (Dit stuk hoeft niet afzonderlijk te worden afgeleverd indien het onder 3 bedoeld getuigschrift van goed zedelijk gedrag vermeldt dat U van Belgische nationaliteit zijt);
- 5) Een getuigschrift afgeleverd door het gemeentebestuur van uw woonplaats waar- bij bevestigd wordt dat U aan de voorschriften der militiewetten hebt voldaan(moet door al de kandidaten ingediend worden, zelfs indien zij de leeftijd om dienst te nemen niet bereikt hebben);
- 6) (doorgehaald) een door het gemeentebestuur of de schooloverheid voor eensluit- dend verklaard afschrift van uw studiegetuigschrift of diploma.

Voor zover deze bescheiden reeds vroeger aan het Vast Wervingssecretariaat werden toegezonden, zal het volstaan mij hiervan op omstandige wijze in ken- nis te stellen.

Hoogachtend,
VR DE VASTE WERVINGSSECRETARIS
De BUREAUCHEF

Handtekening

BS

MINISTERIE VAN FINANCIEN

Bestuur der
douanen en accijnzen:

PERSONEEL

Nr. D.B. 38 747

Bijlagen: 2

Brussel, 07/9/1959

59, Hertogstraat,

Tel. : 13.38 70

Mijnheer,

Ik heb het genoegen U te melden dat U, met ingang van 1 november 1959, toegelaten wordt tot de proeftijd als aangestelde der douanen.

Gelieve, binnen de vijf dagen na ontvangst van deze mededeling, te melden of U, ja dan neen, die betrekking aanvaardt. Wie niet antwoordt, wordt definitief van de lijst der kandidaten geschrapt.

Weze aangestipt dat geen uitstel tot indiensttreding kan verleend worden.

De aangestelden op de proef volgane eerst gedurende twee maanden, lessen in de douaneschool te Kapellen en worden daarna aangewezen voor een brigade.

Indien U de betrekking aanvaardt, gelieve U dan op 3 november 1959, uiterlijk om 12 u., aan te melden te Kapellen (Antwerpen), Denneburg, Kapelsestraat, 84.

U dient U te voorzien van de op bijgaande lijst vermelde voorwerpen.

U wordt tevens verzocht, binnen de tijdspanne van vijf dagen, waarvan hoger sprake, het formulier, Bijlage II ingevuld en ondertekend terug te zenden.

Voorts past het dat U, van nu af aan, het nodige zoude doen om, met ingang van november a.s., ontslagen te zijn van alle contractuele verplichtingen.

Om de veertien dagen wordt U een reisvorderibg overhandigd waarmee U gratis naar huis kunt reizen.

Hoogachtend,

Voor de directeur-generaal,
De directeur,

G. Jacquemain

LIJST VAN MEE TE BRENGEN GOEDEREN:

Bedlinnen: ten minste een paar lakens, tenminste een kussensloop en een oorkussen.

Ondergoed en toiletlinnen, voor veertien dagen.

Schoeisel: een paar pantoffels

Allerlei: een rijwiel in goede staat; scheergerief; poetsgerief voor schoenen; kleebrorstel; haarborstel; tandenborstel; zeep en tandpasta; valies; twee hangsloten voor persoonlijke kasten; trouwboekje (indien gehuwd); Een foto voor identiteitskaart; militair zakboekje of een gelijkwaardig stuk.

.....
Inlichtigen te verstrekken bij indiensttreding:

- 1) maat van de halsboord (m.a.w. het nummer van de halsboord, plus één)
- 2) maat van het hoofddekseel
- 3) maat van de schoenen

WEDDEFICHE

WEDDEFICHE

MINISTERIE VAN FINANCIËN:

Bestuur der
Douanen en Accijnzen

Naam en voornaam:

Graad: **aangestelde**

(Vast) – **stagedoend** – (Tijdelijk

SCHAAL: **B-C/ 48 600 – 71 600**

Geniet het voordeel van het overgangsstelsel: (ja) – neen

Geboortedatum: ... / ... / 1930

18 jaar op:

23 jaar op:

21 jaar op: ... / ... / 1951

25 jaar op:

IN AANMERKING KOMENDE DIENSTEN

INSTELLING	GRAAD	TIJDPERK	DUUR	GROEP	DIENTEN
Benaming / aard		van tot	J / M		J M
	aangestelde	01/11/1959 01/11/1965	6	B	6 -

COMPLEMENT

Nuttige ancienniteit op: **01/11/1965** : **6** jaar

Mindere jaren : (Notering) **600** x **6** (aantal) = **3 600**

Meerdere jaren: (Notering) x (aantal) = **-**

3 600

WEDDE

Minimumwedde: **48 600**

Complement : **3 600**

52 200

VOLGENDE WEDDEN

48 600 op **01/11/1959**

49 800 op **01/11/1961**

51 000 op **01/11/1963**

52 200 op **01/11/1965**

54 000 op **01/11/1967**

(schaal C)

OPMERKINGEN

Datum en handtekening

05/10/1959

L. FREYNE

EXEMPLAAR voor de beambte

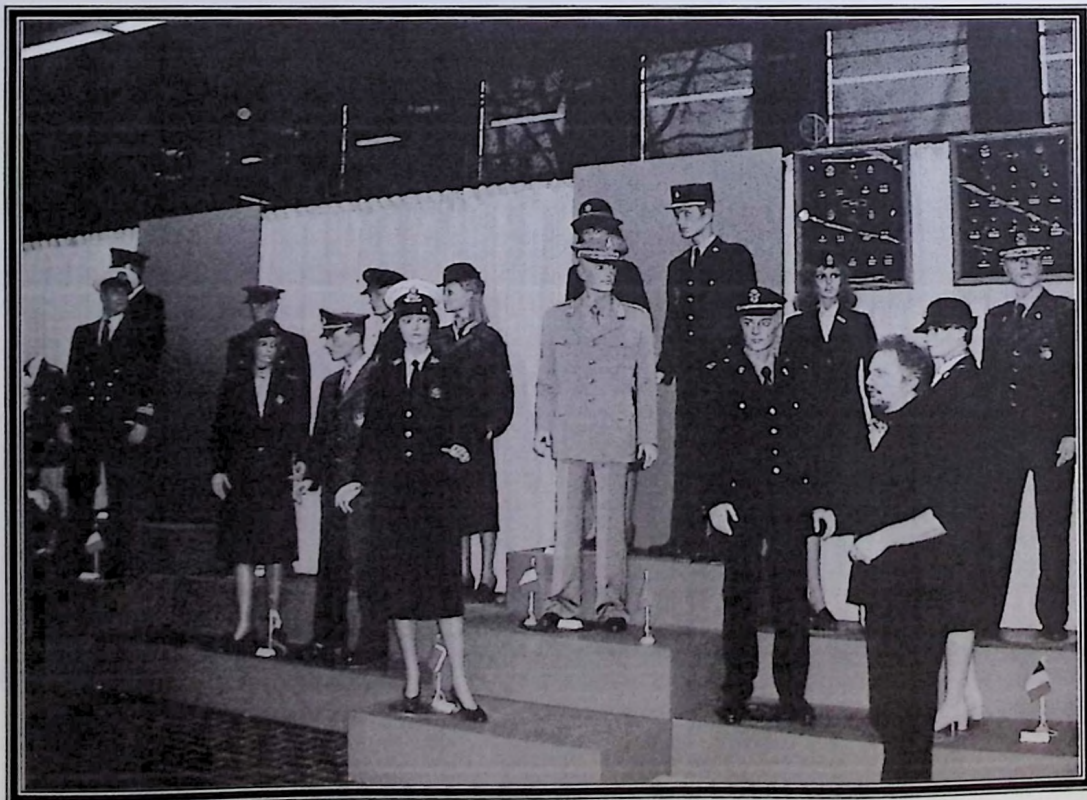
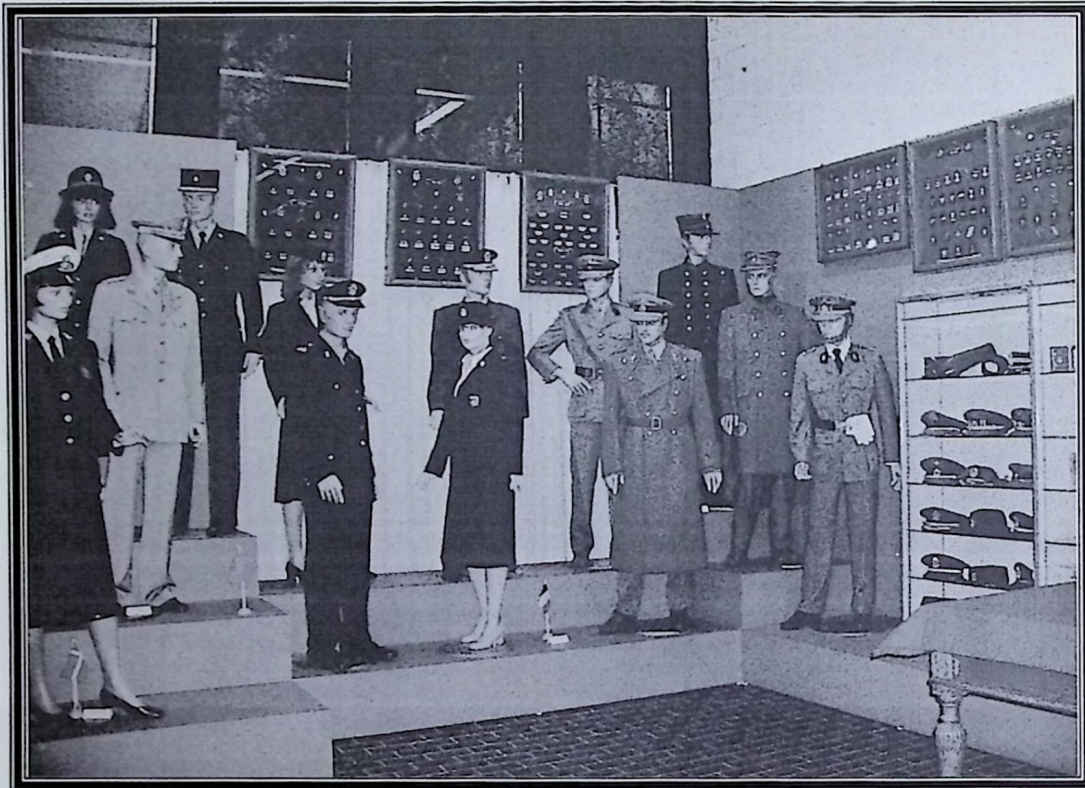
PLECHTIGE EEDAFLEGGING

DOUANEN BEKWAMEN ZICH IN HET GEBRUIK VAN HUN WAPEN.

HET UNIFORM VAN DE DOUANE

AL DEZE UNIFORMEN KAN JEBEWONDEREN IN HET "MUSEUM DOUANEN & ACCIJNZEN
KATTENDIJKDOK – ANTWERPEN.

Er werd door de oversten nauwlettend toegekeken of men tijdens de diensturen toch zeker niet met personen, vreemd aan op de dienst, stond te praten. De dienstuitoefening bestond uit tweemaal vier uren per dag, maar op de meest afwisselende uren. Deelnemen aan het sociaal leven in het dorp was dus haast onmogelijk.

De franse taal was, gedurende vele jaren, de officiële voertaal in de administratie. Heel vaak werden franstalige chefs in zuiver Vlaamse grensdorpen geplaatst. Zij hadden de leiding over onze Vlaamse douaniers die verplicht werden de franstalige bevelen en dienstorders te begrijpen en/of uit te voeren..

Lange tijd dienden de douaniers trouwens zelf op eigen kosten een exemplaar van de "Algemene wet van 1822" aan te schaffen. Daarin vond hij alle toenmalige instructies. Pas vanaf 1877 kreeg men deze verzameling gratis.

Een jonge aangestelde douanier of accijnsbediende 3de klas kon slechts huwen mits een toelating van de minister. Hij moest daarbij het bewijs kunnen leveren dat hijzelf en zijn aanstaande echtgenote over een jaarlijks inkomen konden beschikken van 200fr. Wie het aandurfde om tussen de datum van aanvraag tot huwen en de huwelijksdag daden te stellen die de inkomsten van 200 fr. zouden verlagen, werd meteen ontslagen.

Voor de inkomsten moesten bewijzen worden voorgelegd, zodat er vaak notarissen en deurwaarders bij te pas kwamen. Zij die een vals bewijs afleverden werden gestraft.

De toekomstige echtgenote moest een bewijs van goed gedrag en zeden kunnen voorleggen.

Bij een tweede huwelijk met een jongere vrouw, moest er liefst een leeftijdsverschil zijn van minder dan tien jaar.

In een dienstorder van 30 november 1920, liet de directeur-generaal weten dat aanvragen om te huwen achterwege konden gelaten worden omdat de indienst-treding ook toegelaten was aan gehuwden.

- DE DOUANEN TE WUUSTWEZEL

We stelden ons de vraag: "Hoe lang zijn er al "douanen" actief in Wuustwezel?"
We zochten in bevolkingsregisters, in volkstellingen ...

In de volkstelling van 1693 vonden we:

- Sr. Lambeir visitateur der reghten van in- en uitgaende goederen

Hij was gehuwd met Anna Stevens (+21/05/1700)

Men had 4 kinderen: Jaspar, Franchois, Elisabeth (+ 21/01/1751) en Catharina

-Sr. Muller Jacomo commis visitateur van zijne Con. Maj. der uitgaende en incomende goederen

Hij was gehuwd met Elisabeth Van Elsacker .

Er waren vijf kinderen: Elisabeth, Catharina, Janni Mari, Cornelia en Christina

-Sr. Provoost – visitateur van uitgaende en incomende goederen

Hij was gehwd met Anna Duprez. Ze hadden 2 kinderen: Elisabeth, Helena

-Sr. Van Vloet - jongman ontfangen van sijn Con. Maj. der uytgaende en incomende goederen

In de volkstelling van 1815

vonden we enkel:

Petrus Jozef Verhaegen ° Boortmeerbeek 16/09/1783
maréchal de logis koninklijke marechaussee wonende Dorp 30
x Isabella van Rijkstal ° Mechelen 15/10/1791
Kinderen: Joannes Franciscus ° WW 23/09/1816
Elisabeth ° 11/06/1818

INWONEND: allen marechaussee

1ste Sr. Postelmans

1ste Sr. Huijbrechts

1ste Sr. Ferdinand

1ste Sr. Van den Bosch

In de bevolkingsboeken van 1829 – 1834 vonden we de namen:

- Joannes Cornelius Eyckermans ° Aelst 14/05/1775

Brigadier

- Henricus Postelmans ° Lummen 12/05/1786

x Johanna van der ° Santhoven 05/12/1794

marechaussee

Vertrokken naar Oostmalle

- Balthasar De Schutter)Antwerpen 16/12/1799

x Anna Cath. Col. EMMERIE ° Tilborgh

Marechaussee

- Benedictus Van Driessen

marechaussee / naar Antwerpen vertrokken

- Johannes Somers ° Breda

marechaussee / naar Melle vertrokken

In het bevolkingsboek 1835 – 1846 zijn geen beroepen vermeld

In het bevolkingsboek 1847 – 1856 vonden we in Wuustwezel Centrum de namen terug van een 60-tal douaniers, te Gooreind een 20-tal en te Achterbroek 3.

In onderstaande tabel (uit bevolkingsboek 1847 – 1856) willen we aantonen dat de douaniers zowat van uit het hele land naar Wuustwezel werden gestuurd. We zien dat in onze streken vooral Walen, Limburgers, Brabanders, Oost- of West-Vlamingen hun standplaats kregen. We zien ook dat sommige mannen maar enkele maanden in onze gemeente hebben verbleven. Dan werden ze weerl naar een andere plaats gezonden. Voor ongehuwde mannen was dat minder erg, maar voor gehuwde mannen was dat alles behalve interessant. Zo zie je dat in sommige gezinnen de kinderen in verschillende gemeenten geboren werden. Voor de kinderen moest dat voortdurend verhuizen zeker ook niet prettig geweest zijn. Telkens moesten zij zich opnieuw aanpassen aan de nieuwe omgeving, aan de school,... moesten zij nieuwe vriendjes/vriendinnetjes zoeken...

De familie Van Hal – Geerts verhuisde maar liefst 13 keer: Beerse, Hoogstraten, Merksem, Wuustwezel (1 - op Brekelen 2 - aan de grens, 3 - in 't dorp), Beerse, Wuustwezel (1 – bij Cools, 2 – in douanehuizen), Brecht, Loenhout om dan tenslotte in Wuustwezel te blijven. Ondertussen had vader Van Hal nog één jaar dienst gedaan in Veldwezelt.

We bekijken daarna ook even twee gezinnen: het gezin Magniette (Dorp 11) en het gezin Delahaye (Dorp 16).

	GEBOORTE PLAATS	Komt van DATUM IN ...	Gaat naar ... DATUM UIT..
DORP 8			
Maréchal Jean Jac.	Visé	Visé 20/10/1846	Antwerpen 30/09/1847
Claes Petrus Josephus	Houthalen	Houthalen 26/08/1846	Stabroek 24/01/1851
Reisdorff Joannes	Luxemburg	Lavigny 30/08/1846	Lillo 03/06/1850
Moons Petrus Joannes	Antwerpen	Antwerpen 19/03/1848	Mechelen 28/11/1848
Kessler Amandus A.	Chimay	Antwerpen 30/07/1850	
Van de Wouwer Laurentius	Kontich	Antwerpen 02/01/1850	
Pype Petrus Joannes	Gheluwe	Loenhout 27/02/1851	Mechelen 30/07/1852
Dielemans Franciscus Dionysius	Moerbeke	Baarle Hertog 02/11/1851	Antwerpen 06/05/1852
DORP 11			
Grauls Gerardus H.	Merksplas	Kapellen 06/09/1852	Antwerpen 28/11/1853
Magniette Ludovicus	Petit Chapelle	Antwerpen 31/10/1853	Wilmarsdonck 06/07/1857
DORP 16(1ste deel)			
Equilette	Meenen	Zelzate 24/..1856	Maaseik 27/11/1856
DORP 17			
Lodders Carolus Lud.	Adegem	Kalmthout 22/02/1851	Mechelen 28/07/1852
Cornet Fredericus Eugenius	Nieuwkerke	Kalmthout 12/03/1851	Lillo 16/04/1852
Geeraert Adrianus Arnoldus	Bochem	Kalmthout 14/08/1852	Antwerpen 01/05/1854
Kessels Joannes	Leuven	Antwerpen 14/11/1853	Antwerpen 18/12/1856
Laurent Joannes Josephus	Hamme	Hamme 05/10/1855	Turnhout 18/11/1856
De Lodder Ivo	Wingene	Antwerpen 26/11/1856	Kalmthout 28/11/1857
DORP 16 (2de deel)			
Delahaye Florentius	Waterloo	Merksplas 07/02/1849	Furnes 02/05/1849
Herman Franciscus (lieutenant)	Kalmthout	Hoogstraten 06/06/1849	Antwerpen 11/07/1851
Detiège Hubert	Luik	Limbouurg 04/05/1851	Lanaken 31/08/1852

NAAM	VOORNAAM	Geboorteplaats	Geboortedatum
Magniette	Ludovicus	Petit Chapelle	06/11/1814
Crols	Maria El.	Turnhout	28/05/1819
Magniette	Sophie	Turnhout	16/09/1840
Magniette	Emma Sophie	Baarle Hertog	28/05/1948
Magniette	Pauline Marie	Hoogstraten	08/03/1850
Magniette	Jean Michel Jos.	Antwerpen	04/09/1852
Magniette	Maria Delia Jos.	Wuustwezel	30/09/1855
Delahaye	Florentius	Waterloo	04/05/1806
Pluim	Françoise Lamb.	Sittard	21/08/1820
Delahaye	Maria Elis. Lamb.	Veldwezelt	18/10/1839
Delahaye	Joannes Fl. Nic.	Kinrooy	19/07/1841
Delahaye	Clementina Nic.	Kinrooy	14/02/1843
Delahaye	Carolina L. A.	Merksplas	30/03/1845
Delahaye	Charlotte Aug.	Merksplas	24/09/1847
Pluim	Nicolaes	?	06/07/1769

Bij de familie Magniette zijn alle kinderen in een ander dorp geboren. Zij waren in Wuustwezel ingeschreven van 31/10/1853 tot 06/07/1857. Dat was een hele periode.

De familie Delahaye werd ingeschreven op 07/02/1849 en uitgeschreven op 02/05/1849. Zij verbleven hier dus geen drie maanden. Nicolaes Pluim (vader van de vrouw) was een gepensioneerd douanier wiens vrouw overleden was.

De douaniers moesten zelf voor "logement" zorgen. De meeste douaniers te Wuustwezel vonden we in het Dorp en op de Bredabaan vlak bij de grens. Het huis naast het hotel "In de Ster" was de woning van de ontvanger der douanen. Hij werd ook zeer regelmatig vervangen.

DOUANEHUIZEN KALMTHOUTSE STEENWEG TE WUUSTWEZEL

Later werden op de Kalmthoutse steenweg een aantal "commiezenhuizen" gebouwd. Die huizen werden dan aan vrij sociale voorwaarden ter beschikking gesteld van de douaniers

Ze waren eigenlijk bestemd voor het lager toezichtspersoneel, "douaniers in actieve dienst" t.t.z.: brigadiers, onderbrigadiers en aangestelden van de velddienst. Andere personeelsleden konden slechts in buitengewone gevallen van de maatregel gebruik maken. Van de ambtenaren die een douanewoning in huur kregen, werd verwacht, dat zij die woning ook onderhielden "als een goed huisvader".

Vanaf de jaren zestig werden de huizen stilaan verkocht of verhuurd aan de douanen, maar ook aan gewone burgers

- ORGANISATIE

De ontvanger

We zochten in de bevolkingsboeken (tot 1900) de namen van de opeenvolgende ontvangers. Hierna volgen hun namen. We vermelden, indien mogelijk, ook de periode dat ze in Wuustwezel verbleven.

ONTVANGERS	Datum inschrijving	Datum uitschrijving
Janssens	03/07/1847	09/03/1848
Tassaert	13/08/1848	07/03/1851
Gabriëls	22/04/1851	+22/10/1851
Verbraeken	22/11/1856	?
Fichelet	13/09/1858	30/08/1860
Gilissen	12/09/1860	12/01/1865
Bosquet	?	15/07/1868
Mahy	12/06/1875	20/02/1878
Lenssens	11/01/1878	27/12/1881
Van Coppenolle	20/06/1888	21/02/1889
Verbele	22/04/1889	10/12/1889
Hendrickx	15/02/1890	?
Van Oyen	10/05/1892	06/12/1894
D'Henin	26/11/1899	?

Op het "oud kantoor" was de laatste ontvanger de heer Van Massenhoven. Onder zijn bevoegdheid stonden o.a. de verificateurs Eeman, Lievens, Horemans, De Mesmaker, Clerckx, De Brouwer, Courtjens. Als klerk was daar Van Loocke. Het toenmalige douanepersoneel bestond uit: Swinnen, Van Gool, Thierens, Van Hal, Meeusen.

De verhuis naar het nieuwe kantoor gebeurde onder ontvanger Van Massenhoven. Zijn opvolgers waren Willemen, Duysburg, Teirlinck, De Bruycker en Postelmans (intrimarissen: Verhaert, Geudens, Roelands)

Verificateurs nieuw kantoor: Verhaert, Postelmans, Geudens, Swerts, Roelands, Simons, De Clerck, Marrant, Brassine, Van Oekelen, Van Damme, Vanden Berghe, De Klerck, Bolssens, Janssens, De Jongh, Moelans.

Aan het hoofd van een douanekantoor stond de ontvanger. Hij was het plaatselijk hoofd. Volgens de belangrijkheid van zijn grenskantoor was hij ontvanger eerste, tweede of derde klas (later: A – B – C) Als plaatselijk hoofd was hij verantwoordelijk voor de hele administratie en het vlot verloop van de dienst, ook wat betreft personeelszaken. Hij moest efficiënt leiding kunnen geven, heel deskundig in zijn vak zijn en daarbij van een onberispelijk gedrag zijn. Natuurlijk kon en mocht hij een aantal van deze taken delegeren.

Regelmatig kreeg hij, meestal onaangekondigd, de controleur op bezoek. Deze kwam dan gedurende enkele dagen, de controle doen op boeken, administratieve beslommingen, ...

De ontvanger, in theorie de eindverantwoordelijke, hield zich meestal bezig met de praktische afhandeling der douaneaangelegenheden. Hij mocht en kon er zich wel mee bemoeien en hij kon ingrijpen als het nodig was. Als de zaak van heel groot belang was of er een heel ingewikkeld geschil was, werd zijn hulp gevraagd.

Sommige dagen was het werk van een ontvanger een "echte heksenketel". Ontvanger André Postelmans vertelde ons volgende waar gebeurde feiten:

Ter gelegenheid van de jaarlijkse bloemencorso te Zundert (eerste zondag van de maand september) was het in de jaren 50-60-70 een drukte van jewelste aan de grens. Van in de vroege voormiddag stonden de auto's al in een kilometerslange file aan te schuiven om tijdig te Zundert te geraken. Voor velen was dit dan ook een enige gelegenheid om bij terugkomst eens wat smokkelwaar mee over de grens te brengen. Maar ... de douanen waren op alles voorbereid. Douanen van andere grenskantoren werden die dag aan de grenspost te Wuustwezel ingeschakeld om de nodige controle te helpen doen. Zeker jaar had ontvanger André Postelmans meer dan tweehonderd p.v.'s moeten opmaken. Deze moesten ook meteen afgerekend worden. Op het einde van die hectische dag, kreeg hij van hogerhand de mededeling dat hij 7 fr. te weinig had ontvangen.

De laatste dag van het jaar moest de eindafrekening van het voorbije jaar afgewerkt worden. Dat was vaak een zware klus, zeker als de getallen niet klopten. Dan moest er gezocht worden tot men de fout had gevonden. Oudejaar of niet, dat telde niet. En juist in het jaar dat de ganse familie de overgang van oud naar nieuw bij de ontvanger thuis kwam vieren, liep het fout. Thuis was men, gezien het wegblijven, in alle staten. "Ze zouden aan de grens weer wel ergens..." Ze zouden maar eens gaan kijken. Ze vonden manlief niet in 't café, maar op zijn bureel, zoekend naar die verdomde fout.

Dat het opmaken van zo'n jaarlijkse eindafrekening een hele klus was, zal je zeker wel kunnen beamen als je de hiernavolgende "inkomsten en uitgaven van het jaar 1978" bekijkt. Je staat versteld van de bedragen die toen al werden verhandeld.

MINISTERIE VAN FINANCIEN

ADMINISTRATIE DER DOUANE EN ACCIJNZEN

DIRECTIE

Antwerpen

KANTOOR

Wuustwezel

REKENING TUSSEN PARTIJEN

welke afgelegd wordt, ten overstaan van de comptabiliteitsinspecteur, door de Heer (1)

ontvanger (2) *Tiel* der (3) *Stouane Louijman* te *Wuustwezel*,

aan zijn opvolger de Heer (1)

betreffende de ontvangsten en uitgaven gedaan sedert 1 januari tot *31 december*

19*78*,

datum waarop eerstgenoemde afgetreden is.

Hier draagt de afleggende rekenplichtige het batig saldo over der ontvangsten vastgesteld op 31 december 19*78*,

en waarvan hij (of) de Heer

schuldenaar gesteld werd door

de rekening op gezegd tijdstip opgemaakt, en welke vroeger aan het Rekenhof werd overgemaakt.

Gemeld batig saldo bedragende de som van *42.453.328 frank*, bestond uit de waarden hierna uiteengezet :

P.R.

Geldspeciën en waarden

Verrekenbare stukken

Geoorloofde voorschotten

TOTAAL

9.146.608	
3.482	
23.126.845	
151.093	
42.453.328	

(1) Naam en voornamen.

(2) Tielvoerend of tussentijdig.

(3) Bevoegdheden van het kantoor.

1ste DEEL

Ontvangsten gedaan door de afleggende rekenplichtige der som van
bedrag der inningen gedaan op de rechten en middelen

SOORT VAN HET RECHT 1	Overge- dragen rechten van het vorig begrotings- jaar 2	Bedrag van de		Vastgestelde rechten tijdens het begrotings- jaar 5	Definitief totaal der vastgestelde rechten (2+3+5-4) 6	Aangere- kende ontvangsten sinds 1 januari tot 31/12/71 7	BLIJFT door de aannemende ontvanger in te vorderen 8
		vermeer- deringen 3	vermin- deringen 4				
Art. 1. — Invoerrechten	E.G.K.S. goederen .					407.270	
	Variable rechten .						
	Andere goederen .						
Art. 2. — Openingsbelasting							
Art. 3. — ACCIJNEN	Benzol .	gewone					
		bijzondere					
	Bier . .	gewone				25.630.229	
		bijzondere				9.625.601	
	Gegiste vruchtendranken	gewone .				361.155	
	Gegiste schuimdranken	gewone .				24.272	
	Inlandse brandewijn						
	Uitlandse alcohol					24.601.924	
	Mineraal water					53.002.973	
	Vloeibaar gas .	gewone				124.212	
		bijzondere				256.555	
	Minerale olie .	gewone				147.647.343	
		bijzondere				52.298.450	
	Suiker en raffinagestroop					8.633.227	
	Tabak						
	Verbruiksaks - Alcohol en brande- wijn					41.216.415	
	Gegiste vruchtendranken, bijzondere					354.322	
	Gegiste schuimdranken, bijzondere					24.272	
	Totale					363.811.369	
Art. 4. — ONTVANGSTEN TEN BATE VAN DE ADMINISTRATIE VAN DE D.T.W.	Belasting	tabak					
	over de	inning in geldspecie bij invoerrechtsmaatschappijen				1.663.509.660	
	toege- voegde	regels					
	waarde	interest en desbetref- fende boeten				292.340	
		andere boeten en ver- beurdverklaringen				1.057.555	
		D.T.W. op het vervoer				255.150	
	Totale					1.665.160.705	

ONTVANGSTEN

van het begrotingsjaar zoals blijkt uit volgende uiteenzetting.

SOORT VAN HET RECHT	Overgedragen rechten van het vorig begrotingsjaar	Bedrag van de		Vastgestelde rechten tijdens het begrotingsjaar	Definitief totaal der vastgestelde rechten (2+3+5-4)	Aangerekende ontvangsten sinds 1 januari tot 12/12/78	BLIJFT door de aannemende ontvanger in te vorderen
		vermeerderingen	verminderingen				
1	2	3	4	5	6	7	8
Art. 5. — VERSCHIEDENE ONTVANGSTEN TEN BATE VAN DE STAAT	Opbrengst van de geschillen					329.318	
	Rechten wegens gezondheidsonderzoek					2.916.545	
	Buitengewone ontvangsten van alle aard:						
	— gemeenschappelijke						
	— niet gemeenschappelijke					5.571	
	Naligheidsinteressen:						
	— op douanerechten					4.214,6	
	— op gemeenschappelijke accijnzen					12.410	
	— andere <i>accijnzen</i> <i>gemeenschappelijke</i>					7.819	
	Retributies voor bijzondere prestaties naar aanleiding van douaneverrichtingen					285.790	
	Retributies voor bijzondere prestaties naar aanleiding van verrichtingen in verband met goederen die aan een gemeenschappelijke accijns zijn onderworpen						
	Andere retributies					157.078	
	<i>Schoep van stuurkosten</i>						
	Totalen					3.850.417	
Art. 6. — GELDEN VAN DERDEN	<i>Importen onder de EGKS</i> Magazijnrechten der entrepots-toehorende aan de gemeenten					208.458,74	
	Sommen gestort tot waarborg van eventueel verschuldigde rechten, B.T.W. en boeten					1.075.524	
	Bedrijfsbelasting verschuldigd door buitenlandse handelsreizigers, enz.						
	Dagelijkse belasting op motorvoertuigen					4636	
	Provincielaksen op dranksluiterijen						
	Register 56 D.A. 2 ^e deel A					12.101,75	
	<i>Variable rechten</i>					2.343,563	
	Totalen					2.304.22,238	
SAMENVATTING VAN DE ONTVANGSTEN							
Art. 1. — Invoerrechten <i>EGKS goederen</i> en <i>variabele rechten</i>						1.075.220	
Art. 2. — Openingsbelasting							
Art. 3. — Accijnzen en verbruikstaks						363.811,769	
Art. 4. — Ontvangsten ten bate van de Administratie van de B.T.W.						1.665.000,04	
Art. 5. — Verscheidene ontvangsten ten bate van de Staat						3.850.417	
Art. 6. — Gelden van derden						230.422,238	
Totalen						2.263.552,01	

2de DEEL

UITGAVEN

HOOFDSTUK I. — STUKKEN IN UITGAAF AANGENOMEN.

Uitgaaf gedaan door de afleggende rekenplichtige der som van *2.220.469.950 f.*
 beloop der stukken in uitgaaf aangenomen door de Directeur sedert 1 januari van het jaar, volgens de akte van ontlasting 58 ter opge-
 steld voor de maand *december* *1978*, te weten :

Akte van ontlasting uitgereikt	aan de afleggende rekenplichtige	2.220.469	950
	aan zijn voorgangers		
TOTAAL		2.220.469	950

HOOFDSTUK II. — WAARDEN IN KAS EN IN PORTEFEUILLE.

Uitgaaf gedaan door de afleggende rekenplichtige der som van
 beloop der waarden in kas en in portefeuille afgegeven aan zijn opvolger, zoals blijkt uit onderstaande tabel :

AANDUIDING DER WAARDEN in kas en in portefeuille	1	BELOOP	2	AANMERKINGEN	3
GELDSPECIEN EN WAARDEN					
stukken van <i>1 f.</i>	32	32			
stukken van <i>5 f.</i>	1	5			
stukken van					
stukken van					
stukken van					
bankbiljetten van <i>5000 f.</i>	4	20.000			
bankbiljetten van <i>1000 f.</i>	4	4.000			
bankbiljetten van <i>500 f.</i>	12	6.000			
bankbiljetten van <i>100 f.</i>	24	2.400			
bankbiljetten van <i>50 f.</i>	7	350			
bankbiljetten van <i>20 f.</i>	4	80			
VERREKENBARE STUKKEN begrotingsjaar (1)	<i> totaal</i>	<i>36.464</i>			
<i>P.R.</i>	<i>44.718.430</i>				
<i>formen gestort op P.R. niet gerechtigd</i>	<i>90.378.428</i>				
<i>Rechtsbijstand van rechter 1 tonen</i>	<i>82.813</i>				
<i>Rechtsbijstand van rechter 2 tonen</i>	<i>13.851</i>				
<i>Rechtsbijstand 25 A</i>	<i>14.400</i>	<i>135.204.222</i>			
Over te dragen		<i>135.204.222</i>			

(1) De verrekenbare stukken per begrotingsjaar samenvoegen en vervolgens de geoorloofde voorschotten aanduiden.

UITSLAG

Uit de feiten vastgesteld in deze rekening, blijkt dat volkomen overeenstemming bestaat tussen het totaal beloop der te verantwoorden ontvangsten enerzijds en de uitgaven aangenomen door de directeur en de waarden in kas en in portefeuille anderzijds.

30 72- 1978

De afleggende rekenplichtige,

117

De "plantons"

Dit zijn de beambten die de algemene controle uitoefenden op het terrein en bij het reizigersverkeer op de rijweg. Zij werden ook ingeschakeld bij "grondig onderzoek, en voor algemene diensten. Zij hielpen ook als het vervoermiddel geheel moest leeggeladen worden voor controle. Van de inhoud der wetten en/of voorschriften waren zij meestal niet erg op de hoogte.

Aan 't oude tolkantoor was er maar weinig infrastructuur voorzien voor controle van de passanten. Dat werd heel anders aan het nieuwe tolkantoor. Eerst stond er langs de weg een ovaalvormig gebouwtje waarin de "plantons" bij slecht weer konden schuilen. Later werd dit gebouwtje vervangen door een rechthoekig gebouw. Een rood verkeerslicht en een verkeersbord "Tol – Douane" gaven duidelijk aan dat men hier moest stoppen. Lange tijd versperden daarenboven slagbomen de doorgang. Iedereen was dus wel verplicht van te stoppen. "Iets aan te geven?" was de steeds weerkerende vraag die door de plantons werd gesteld. Het antwoord was natuurlijk in de meeste gevallen een kort "Neen". Soms werd dan de slagboom geopend en kon men de grens passeren. Maar in de meeste gevallen volgde na het gewone vraagje toch een nader onderzoek. Voetgangers, fietsers moesten hun handbagage openen, hun jas even losdoen of uittrekken. Mannen werden wel eens gefouilleerd en soms moesten ze zich zelfs binnen gaan ontkleden. Bij vrouwen mocht de gewone planton dat niet doen. Hiervoor werd later de hulp ingeroepen van een vrouw.

Auto's werden onderworpen aan een grondig onderzoek. De meeste chauffeurs waren wel heel vindingrijk om "smokkelwaar" op 't een of 't ander geheim plaatsje in de auto te verstoppert (achter binnenbekleding, tussen dubbele vloer,...). De douaniers werden ook steeds "slimmer" in het ontdekken van die plaatsen. Als de smokkelwaar ontdekt werd, volgden natuurlijk minder prettige zaken: in beslagname, boete... .

Nadat de akkoorden van de BENELUX toegepast werden, werd de controle minder en minder. De slagbomen verdwenen. De "plantons" gingen niet elke voorbijganger meer controleren. Zij kwamen niet meer voor iedere "passant" naar buiten. Vanuit hun bureeltje deden ze tekenen dat men de grens mocht passeren. Zij werden bij het grote publiek bekend als de "commiezen in 't kotje" die vaak van op hun luie stoel met een grote armzwaai te kennen gaven dat je mocht verder rijden.

Hierover volgende anekdote:

Voor het gebouwtje waarin de plantons zaten die de wegcontrole moesten uitvoeren hing een verkeerslicht met slechts één kleur: rood. Je mocht dit licht niet passeren zonder daarvoor de brede armzwaai van de dienstdoende ambtenaar te hebben gekregen. Maar die ambtenaar was niet altijd onmiddellijk te zien. Zo gebeurde het op een zekere morgen dat er van uit Nederland een auto kwam aangereden, met gematigde snelheid zoals dat hoorde. Aan het stoplicht gekomen, hield de chauffeur even in, keek om zich heen, zag geen douanier en vervolgde dan zo maar zijn weg. Dat was buiten de waard gerekend en een druk gebarende douanier sprong op de rijweg. Het scherpe geluid van het fluitje deed de chauffeur onmiddellijk stoppen. De douanier deed de geschrokken man tekenen om terug tot voor het stoplicht te rijden. "Awel, en weette jij wa daddis, meneer?", wijzend naar het rode licht. " Natuurlijk, meneer, maar ik zweer dat het daarnet groen was en ben dan maar doorgereden", klonk het antwoord van de verbouwereerde man in de Nederlandse auto. "Ha, groen, jaja, en weette jij da zeker?" " Maar natuurlijk, ik zou het nooit aandurven om

zo maar door een rood licht te rijden." "Awel, klonk het antwoord van de douanier, als jij daar zo zeker van zijt, blijf hier dan maar wachten tot het licht weer groen wordt, meneer."

De arme man heeft er zeker een uur gestaan. Zijn hoofd werd roder en roder, zijn vingernagels tot bloedens toe afgeknaagd, het pas gestreken overhemd vertoonde grote zweetvlekken... Dan hield hij het wachten niet langer vol en stapte uit. Voorzichtig klopte hij aan op de deur van het douanekantoor en bood de douanier in kwestie zijn welgemeende verontschuldigen aan. (naar Guido Van Wassenhove)

- VAN VELDDIENST NAAR "PLANTON"

Een gesprek met Peter Schrauwen, die graag in de velddienst was gebleven

Peter Schrauwen (75) werd in Meer geboren. Vader werkte in de tuinbouw. De tuinbouw beleefde toen een minder goede tijd en in april 1957 deed Peter examen voor het vast wervingssecretariaat. Er volgde een keuring en twee maanden opleiding voor tolbeambte in Kapellen. "Toen kregen wij een post toegewezen," aldus Peter. "Voor mij was dat in Lommel op de Blauwe Kaai. Twee maanden later verhuisde ik naar de dokken in Antwerpen en in januari 1958 kwam ik naar Wuustwezel.

Onze eerste opdracht was de velddienst. Dit was de controle op mogelijke smokkel van goederen – meestal boter in die tijd – in de omgeving van de grenslijn tussen België en Nederland. In de winter bestond onze dienst over dag uit de controle van het stalboek bij de boeren. In zo'n stalboek stonden alle dieren opgetekend. Er was een stalboek voor de douane en één voor de boer, die identiek moest zijn. In het stalboek werden de dieren beschreven: hoe ver de horens uit elkaar stonden, de tekening op de kop: zwart-wit betekende hoofdzakelijk zwart, wit-zwart betekende overwegend wit. Zo werd ook het lijf van het rund langs de linkerkant beschreven. Als een dier verkocht werd, werd een geleidbrief opgesteld (voor het vervoer) en werd het dier uit het stalboek verwijderd. Later schreven wij ook het nummer van de TBC-schetsen in het stalboek. Een kalving diende aangegeven bij de brigadier of bij een tolbeambte in dienst. Er werd opgetekend welke koe gekalfd had. Als dit meer dan eens per jaar was, klopte er waarschijnlijk iets niet. Later waren er de schetsen van Keeske Geysen, die melkschepper was voor de melkcontrole. Op voorgedrukte koetekeningen maakte men de schets van de huidvlekken van de koe. Dergelijke tekening droeg de naam 152 BS kaart. Deze kaart was geldig voor een hele periode en bleef bij de koe. De rest van de dienst in de winter brachten wij buiten door in het veld.

In de zomer was er vooral de buitencontrole. Meestal kwamen wij met onze controlemaat bijeen op een bepaalde plaats. In Wuustwezel was dit dikwijls aan de Driehoek. Eén van de twee wist waar wij naartoe moesten. Wij reden dus met de fiets naar ons controlepunt waar wij een observatie moesten doen van een kwartier. Wij moesten dus daar zijn en konden gecontroleerd worden door de brigadier of de controleur. Meestal hadden wij zo twee observaties in een dienst van vier uur. Bekende observatiepunten waren bij Maarten Vissers, Jaan Anthonissen, Louis Delcroix, Berkendreef,... Wij moesten onze order ophalen bij brigadier Van Geenhoven. Alleen de dienstleider (één van de twee) kende de opdracht. Om te voorkomen dat de douanen het onder elkaar op een akkoordje gooiden, werden de ploegen regelmatig gewijzigd. Zelden gebeurde het dat wij een "vrije" dienst hadden en onze observatiepunten zelf konden bepalen. Het gebeurde dat wij op één van de observatiepunten 's morgens vroeg – het waren toen bijna nog allemaal zandwegen – het profiel van de autobanden gingen controleren als echte spoorzoekers. Als men

dat profiel verscheidene dagen achtereen of regelmatig op die plaats aantrof, kon men er zeker van zijn dat er iets niet pluis was en besteedden wij extra aandacht aan dat observatiepunt.

Ons "voertuig" was de fiets. Je begrijpt dat wij niet achter smokkelwagens aan konden. Wat wel gebeurde was dat wij met de fiets op de rug door de weiden op weg gingen naar ons observatiepunt. Zo hadden de smokkelaars, die overal wel spionnen hadden, niet door dat wij ons naar een bepaald punt begaven. Die "spionnen" waren gewone inwoners van Wuustwezel die meestal de kant kozen van de smokkelaars, "de underdogs" tegenover de douanen die hun smokkelwaar wilden afnemen. Onze verdediging bestond uit het werpen van de pinnen om de banden van de smokkelauto plat te zetten. Gewoonlijk zaten wij als observatiepost een eind van elkaar. Als de smokkelwagen de voorste douane voorbij was schoot die een "fusee" of lichtpijl af of twee revolverschoten. De smokkelaars hadden natuurlijk ook bemerkt dat zij ontdekt waren. In volle vaart probeerden zij te ontsnappen. De tweede douane wierp de pinnen om de banden stuk te steken. Dit was niet zonder gevaar. Zo hebben wij eens een auto uitgespoord van op Tereik. Doordat de weg bestond uit zand en een gedeelte kasseien, konden wij het spoor van de kapotte band goed volgen. Wij vonden de auto met 800 kg boter terug op het Neerven, waar men al bezig was het wiel te vervangen. Toen men ons hoorde aankomen, namen de smokkelaars de benen. De auto werd dan naar de grenspost gebracht. Er werd een verslag opge maakt en daarmee was onze taak afgelopen. Eenmaal onderschepten we een ading kalveren aan de verste poort van het goed van de Kerckhove. Enige tijd laten vonden wij de kalfjes met de poten vastgeboden terug op een erf in Brekelen. De smokkelaars en hun voertuig waren verdwenen. Het gebeurde wel eens dat smokkelaars ons te vroeg opmerkten. De auto ging dan in volle gas in achteruit ... tot hij meestal in een sloot belandde. De auto en smokkel- waar hadden we dan wel, de smokkelaars zelf waren verdwenen.

Ik heb de velddienst altijd boeiend gevonden. Ik was graag buiten. Wij kregen om de zoveel tijd nieuwelingen, dikwijls uit de stad, die helemaal niet opgezet waren met de velddienst. Als die een uil hoorden of een ree hoorden blaffen in de donkerte van de Wezelse hei, dachten zij al dat het smokkelaars waren. Zij hadden het helemaal niet met die grote duisternis om zich heen en die stilte, waar toch altijd wat te horen was. Als de velddienst niet was opgeheven, had ik hem tot aan mijn pensioen willen doen".

Peter: Van de velddienst werd ik overgeplaatst naar de grens zelf. Daar waren verscheidene diensten. De gekendste is natuurlijk de buitendienst, de douane die U vroeg of U niets aan te geven had. Daarnaast gebeurde er heel wat kantoorwerk, controle van de vrachtwagens zelf en een dienst bij de uitvoer in Wernhout. In het begin moesten wij nog de papieren van de autoverzekering controleren. Als men "niets" aan te geven had, kon men vragen de koffer van de auto te openen. Een tijd lang moest bv. een fototoestel, dat in België gekocht werd en dat men mee op reis nam, gelood worden. Men moest dan de aankoopfactuur plus eventueel het document van invoer dat men bij aankoop gekregen had, voorleggen. Aan een gewoon toestel werd "een loodje" vastgemaakt, voor duurdere toestellen kreeg men een bewijs. Voor auto's en brommers werd een "libre sortie" document 139 B opgesteld. De laatste jaren gebeurde dit niet meer. Als de man van dienst iets aansloeg – dikwijls was dit een kleine hoeveelheid boter – dan moest de tolbeambte dit noteren in een register. De betrapten – kwaad – zeiden dan wel eens dat wij het afpakten om zelf op te eten, maar dit gebeurde niet omdat het genoteerd stond. Toen het tolkantoor verhuisde van Wuustwezel naar Meer, bleven wij met enkele douanen in Wuustwezel. Ik heb later nog twee jaar in Meer gewerkt, altijd in de binnendienst.

2. — Lorsque, à défaut de personnel suffisant, des lacunes dans le service ne peuvent être évitées, le chef de poste veille à ce qu'elles ne se produisent pas tous les jours aux mêmes heures ni surtout pendant le jour; il doit aussi s'attacher à lier entre eux, autant que possible, les services de brune, de nuit et de rebat.

3. — Le § 31 du règlement stipule que lorsqu'aucune circonstance particulière ne s'y oppose, le contrôleur peut autoriser l'exécution de certains services *de jour* par un seul agent. Il est entendu cependant que le chef de poste peut prendre cette mesure de sa propre initiative lorsqu'elle est rendue nécessaire par suite de la diminution inopinée de la force numérique de la brigade, sauf à en prévenir le contrôleur.

4. — Le chef de poste peut de même augmenter momentanément le nombre d'heures de service déterminé par le § 32 du règlement lorsque, à raison d'événements imprévus, le bien du service commande d'en agir ainsi; mais il doit, dans ce cas, signaler sans retard sa résolution au contrôleur divisionnaire en rendant compte des motifs qui l'ont dictée. On ne perdra pas de vue que le souci de la santé et des forces des employés ne permet pas de leur prescrire des services de trop longue durée, surtout pendant la saison rigoureuse; ne pas tenir compte de cette nécessité, c'est s'exposer à affaiblir les cadres par suite d'absences pour cause de maladie et, dans tous les cas, diminuer l'effet utile et l'efficacité de la surveillance.

5. — Le service doit être combiné et exécuté partout de manière à opposer un obstacle sérieux à la fraude. Si celle-ci réussit à passer à travers des pontières défendues par un personnel suffisant, on peut en inférer qu'il y a un vice dans l'organisation du service ou un manque de vigilance de la part des employés. En effet, l'expérience a montré qu'avec des forces égales et des employés également actifs et dévoués, des chefs de poste différents se succédant dans une même brigade obtenaient les uns de pleins succès, alors que d'autres n'y voyaient jamais couronner leurs efforts; c'est que ceux-ci travaillant machinalement, il était facile aux agents de la fraude de se soustraire à leur surveillance, tandis que toutes les opérations de ceux-là étant

le résultat d'un calcul prévoyant et judicieux, leur surveillance était impénétrable et devait être efficace.

6. — Lorsqu'une bande de fraudeurs a foulé la pontière d'une brigade, les habitants des endroits traversés l'apprennent presque toujours plus tôt que les employés des douanes et le savent souvent d'avance : c'est que les fraudeurs ne marchant pas sans éclaireurs, ils choisissent ordinairement leurs espions parmi les individus de ces endroits qui connaissent le mieux le terrain à parcourir. De là ces passages que l'on croirait hardis, parce qu'ils ont lieu par des points garnis d'embuscades, mais qui ne sont tentés et ne réussissent que parce que les espions sont parvenus à reconnaître ces points et à les éviter, profitant de la défec-tuosité d'un service routinier et sans imprévu qui com-mence et finit chaque jour aux mêmes heures, qui est aujourd'hui ce qu'il fut hier et ce qu'il sera demain, qui se prépare et s'exécute d'une manière ostensible sans pré-caution aucune pour dissimuler les sorties et les rentrées.

7. — La question de savoir si les services doivent être portés à l'extrême frontière, ne peut être résolue d'une manière fixe et invariable. Les chefs de poste tiendront compte à cet égard du genre de fraude à surveiller et de la disposition du terrain. On fait remarquer toutefois qu'en règle générale les services trop rapprochés de la frontière présentent l'inconvénient de permettre aux fraudeurs d'observer du territoire étranger les mouvements des employés en surveillance.

8. — Pour produire tout son effet utile, le service d'ambulance de jour doit être coupé de fréquentes observations, si possible à des endroits où les employés peuvent se dissimuler et parfois de retours en arrière, sur une certaine distance, par le chemin déjà parcouru ou par des chemins parallèles.

9. — Le départ pour le service de nuit n'aura lieu en général qu'à la nuit close; à ce moment les employés doivent observer le silence, dissimuler autant que possible leur sortie et, par conséquent, s'abstenir absolument d'entrer dans les cabarets. Ils se rendent isolément au poste qui leur est assigné. Il est strictement défendu aux em-

IDENTITEITSBEWIJS VAN EEN FOTOTOESTEL

BELGISCH- LUXUMBURGSE ECONOMISCHE UNIE

28

IDENTITEITSBEWIJS

Geldig tot 31 december 1965

De ondergetekende(1) *Onderbrig. der douanen*.....
te *Wuustwezel*, verklaart hierbij, dat door of namens
M....., *Brecht, 08/04/1941* (2)
aan hem is vertoond (3) *Fototoestel, Agfa- Isolotte*
6 x 6 met nr. NG 5234 vaste lens
.....

Voorzien van (4)
Handtekening en dienststempel,

- 1 – Rang van ambtenaar of beampte
- 2 – Naam, geboorteplaats, geboortedatum
- 3 – Beschrijving van het toestel
- 4 – Aard en manier van het aangebracht herkenningsteken

Nr.: 104 1956 Lo:18 Bon 80 Presses Mosanes

GEBOORTEBEWIJS
VROUWELIJK KALF

GEBOORTE

NR: 708308.

Gemeente *Stabroek*

Veehouder:.....

... *Stabroek*

Stamnummer: 1046/4

GEBOORTE (mannelijk kalf)
vrouwelijk kalf

Volgnummer:33/8 Kleur:zw- zw
(stalkaart)

Geboortedatum: 11/06/1943

Vader: oormerk:.....

Moeder: oormerk:114-9834

Aangifdatedatum:... 11/06/1943

De plaatselijke secretaris,
Handtekening

Ontvangstbewijs veehouder

VOORBLAD VAN STALBOEK

NR. : 461

NR. :

DATE DE L' INVENTAIRE

...13/03/1933..

ACTE D'INVENTAIRE
AKTE VAN INVENTARIS
DU BETAÏL
VAN HET VEE

APPARTENANT A:

toebehoorende aan:.....

à :

te :.....*Stabroek*

AKTE VAN INVENTARIS VAN HET VEE - STALBOEK

[illegible]

(1) Distance entre les cornes, prises en l'air aux extrémités. Cette partie du signallement ne doit être donnée que pour les bœufs bovins adultes (taureaux, brebis et vaches).

[illegible]

(d) Afstand tusschen d. 4. rang en de looppaaten binnenwaarts genomen. Dit gedeelte der beschrijving moet slechts gegeven worden voor het volkmen van boornive: stierren, ossen en koelen).

BELGISCH-LUXEMBURGSCHE ECONOMISCHE VERBOND
UNION ECONOMIQUE BELGO-LUXEMBOURGEOISE

KANTOOR -- BUREAU
A. J. J. J. J.

GELEIBRIEF - PASSAVANT

[illegible][illegible]

Ondergetekende toont tot staving (5) Le Directeur de l'Asile 23
Le soussigné produit 117

Den 23. Februari. 1842.
Le
De Annover. — Le Disclant.

F. De Schuyler

Geldig gemaakt om te dienen als geldbrief.
Rendu infidèle pour servir de passavort, *deven une lettre*
de queieren dienen vertoonen en dit bescheit om het vsta der bannen onderworpen, op straf van
Les marchandises seront représentées et le présent document sera soumis au visa des employés, sous peine
nietigheid; 1° van plaats van uitgang bij het vertrek; 2° onderweg te *deur* *burgely*
die nultijd; 3° van heu de l'entourment lors du départ; 4° aux lieux de passage
ter plaatse van bestemming.
3° nu hier de destination.
te rekenen van het vsta bij het vertrek.
à compter du visa au départ.
Het vervoer moet geschieden binnen de (6)
Le transport devra s'effectuer dans le délai de *seize jours*

Het vervoer moet geschieden binnen de (6) te rekenen van het visa bij het vertrek.
Le transport devra s'effectuer dans le délai de à compter du visa en départ.

Den 23. Februar 1871.
Le De Ontvanger, - Le Receveur,
Voorzitter
Dij

Stempel van
het Bureau
van
Serau
do Bureau

N° 151

1969. Letter - Dan 127 - Dr. M. Van Coughem
Genl

VISA TER PLAATSE VAN UITSLAG
VISA AU LIEU D'ENLEVEMENT

Nieuwen bij den uitslag, de goederen overeenstemmend gevonden en hun vertrek gezien, conformes et vu au départ.	Te A . . . den . . . 19 om . . . uur . . . heures.	
Gezien voor het vertrek der goederen. (1) Vu bon pour le départ des marchandises.	Te A . . . den . . . 23 - 2 om . . . uur . . . heures.	1944. Le Receveur.

VISA ONDERWEG
VISA AUX LIEUX DE PASSAGE

[illegible]

VISA TER PLAATSE VAN BESTEMMING
VISA AU LIEU DE DESTINATION

Nietten ter plaatse van bestemming, de goederen overeenkomstig bevonden en hun inslag vastgesteld.
Verifié à la destination, trouva les marchandises conformes et constaté l'emmagasinage.

To Schiedamschen op den 16 Februar 1946, om 10 uur
A. P. B. Boeckx te 14 Februar 1946, 10 heures.

(1) La rievocazione degli avvenimenti del processo alla luce del documento originale.

AFREKENING DER WEDERVERZONDEN GORDEREN
DECOMPTE DES MARCHANDISES REEXPEDIES

[illegible]

DE PLANTON CONTROLEERDE ZOJUIST DE WAGEN. EEN RIJKSWACHTER HOUDT
EEN OOGJE IN 4T ZEIL.

KRISKRAS DOOR ELKAAR STAAN DE AUTO'S GEPARKEERD. RIJKSWACHT EN
DOUANE KIJKEN TOE.

ZO TE ZIEN IS ER HEEL WAT BEDRIJVGHEID AAN HET DOUANEKANTOOR.

CONTROLE AAN DE GRENSPOST. DE RIJKSWACHT IS OOK AANWEZIG.

HIER ZIJN WE AL VEEL JAREN LATER. JE MERKT HET BEST AAN DE AUTO'S.
DE CONTROLE IS NIET MEER ZO STRENG.

DE CONTROLE DOOR DOUANIER GEBEURT HIER OP DE NIEUWE WEG
ACHTER HET DOUANEKANTOOR.

OOK HET SCHRIJFWERK MAG NIET VERGETEN WORDEN.

HET NIEUWE WACHTHUISJE VOOR DE PLANTON (ACHTER HET
DOUANEKANTOOR).

De opsteller

Dit waren ambtenaren die speciaal opgeleid waren tot het controleren, narekenen, nummeren en stempelen van de grote verscheidenheid van documenten (valideren). Soms weigerde hij wel eens documenten om een onbeduidend detail. Natuurlijk moest hij als ambtenaar op alles letten. Plantons die hiervoor speciaal opgeleid waren traden ook geregeld als opsteller op.

De verificateurs

De rang voor verificateur was die van "technisch klerk", later adjunct-verificateur genoemd.

De verificateurs controleerden in de eerste plaats of een aangifte aanvaard kon worden zoals ze door de aangever was aangeboden en door de opsteller gevalideerd. Aan de hand van de mede overhandigde facturen + specificaties + andere voor te leggen bescheiden werd de aanvaardbaarheid getoetst. Als de verificateur het nodig vond, kon overgegaan worden tot volledig onderzoek van het voertuig. Er werd dan nagekeken of het aantal verpakkingen, het gewicht of het aantal stuks overeenstemde met de gegevens op het document. Verschillen werden opgeschreven. Waren er maar enkele kleine verschillen, dan werd dat gewoonlijk gelaten voor wat het was. Waren de verschillen te groot, dan moesten de documenten worden gewijzigd, vervangen of aangevuld met een "supplement" van bijbetaling van de meerdere douane/accijnzen of andere rechten of taksen. Indien men fraude vermoedde dan werd het voertuig volledig afgeladen. Er werd een verslag opgesteld dat aanleiding kon geven tot vervolging. Als het niet plaatselijk opgelost kon worden dan moest het naar de gewestelijke directie worden doorgestuurd. Van daaruit werd dan actie ondernomen.

De verificateur was de man die zijn stempel sloeg niet alleen op het document, maar op het hele douanegebeuren aan de grens. Hij was de alomtegenwoordige verbalisant. Hij was de man die op de hoogte was van alle instructies. Stilaan echter raakte de persoonlijke "verificatiestempel" op de achtergrond en werd vervangen door een geautomatiseerd goederencontrolesysteem in de verificatie.

Dienstregeling verificateurs vanaf 9 oktober 1961

Gewone werkdagen:

A: Te WERNHOUT

1 - Van 7 u tot 15 uur(x)

2 - Van 7 u tot 11 uur en van
15 u tot 19 uur (xx)

3 - Van 11 u tot 19 uur

° -

° -

B: Te WUUSTWEZEL

4 - Van 7 u tot 15 uur(x)

5 - Van uur tot 15 uur(x)

6 - Van 7 u tot 15 uur

7 - Van 9 u tot 11 uur
en van 13 u tot 19uur

8 - Van 9u 30 tot 12u 30 en van
14u 30 tot 19 uur (xx)

9 - Van 8 u tot 10u30 en van
13u30 tot 19 uur

(x) Komen in aanmerking voor overwerk 's morgens
(xx) komen in aanmerking voor overwerk 's avonds

Op zaterdag

A: Te WERNHOUT

1 - Van 7u 30 tot 12u 30(x)

2 - Van 12u 30 tot 19 uur(xx)

B: Te WUUSTWEZEL

3 - Van 7 u tot 12u 30(x)

4 - Van 12u 30 tot 19 uur(xx)

De adjunct verificateurs zullen telkens fungeren met een andere
verificateur, ook in geval van overuren.

Zondagsdienst volgens beurtrol door ieder technisch agent.

Bij grote drukte zal dienst A3 vanaf 15 uur te Wuustwezel
uitgeoefend worden.

De zaterdagdienst geeft per 9 weken een te veel van 1uur 30,
waarvoor compensatie wordt verleend.

Wuustwezel, 5 oktober 1961

De controleur

Van Lieshout M. L.

Medegedeeld aan de Heren verificateurs te Wuustwezel,

Aan de heer Hoofdontvanger(voor kennisname)

Wuustwezel, 5 oktober 1961

De controleur

Van Lieshout M. L.

Détermination de l'âge des bovidés.

Par les dents. On connaît l'âge des bêtes bovines *par leurs dents*, mais avec beaucoup moins de certitude que pour les chevaux.

Le bœuf a en tout trente-deux dents, vingt-quatre mâchelières et huit incisives, (grav. 1 à 10), à la mâchoire inférieure : la mâchoire supérieure est dépourvue d'incisives ; à leur place est un bourrelet formé d'une peau dure et épaisse.

Le bœuf n'a pas de crochets comme le cheval.

Les dents incisives n'ont pas non plus de longues racines comme celles du cheval, elles sont même peu solides.

On les distingue en pincées, premières moyennes, secondes moyennes en coins.

Les dents de lait incisives sont très petites ; les secondes dents sont beaucoup plus larges et faciles à reconnaître.

Elles sont tranchantes ; elles n'ont pas la fève des dents du cheval ; ainsi le bœuf ne *marque pas* comme le cheval.

Les gravures 2 et 3 représentent des incisives de lait ; les gravures 1 et 4 représentent des incisives d'adulte. Les gravures 1 et 2 représentent le côté extérieur de la dent, les gravures 3 et 4 son côté intérieur. Le veau en naissant a déjà les dents incisives et les douze premières molaires, ou bien ces dents sortent très peu de temps après la naissance.

La gravure 5 représente les dents de lait d'un veau de cinq à six mois.

La gravure 6 représente les dents de lait d'un veau de vingt mois.

La gravure 7 représente la dentition d'un veau de deux ans.

Les deux incisives placées à la partie moyenne de la mâchoire sont des dents d'adulte.

Les six incisives latérales sont encore des dents de lait.

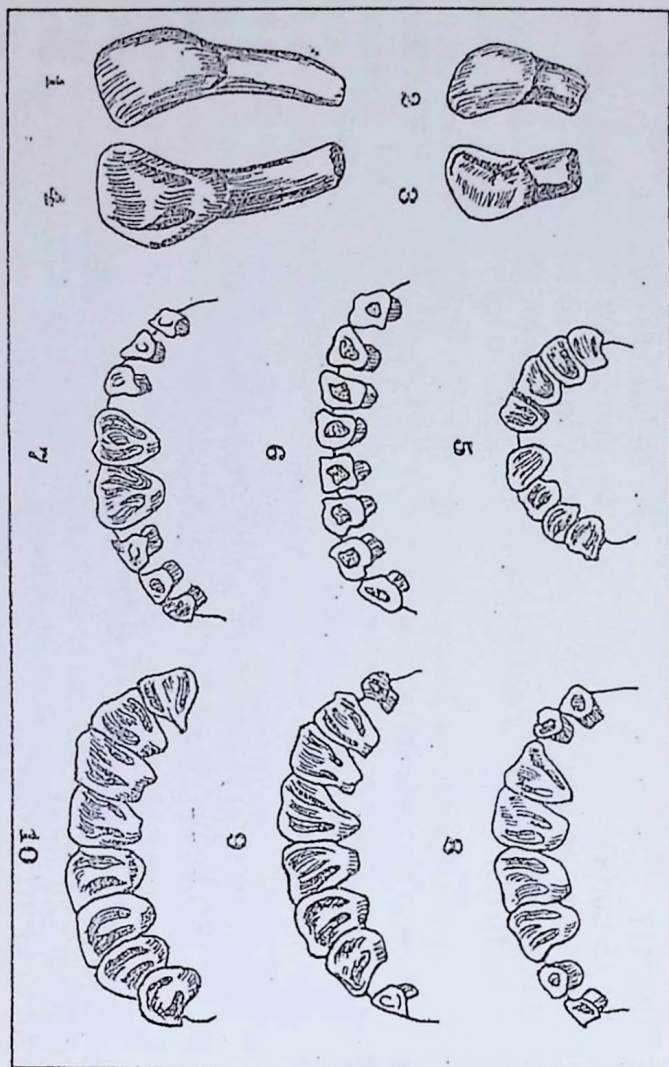
A trois ans (grav. 8) les quatre incisives placées à la partie moyenne de la mâchoire sont des dents d'adulte ; les quatre incisives latérales sont encore des dents de lait.

A quatre ans il ne reste plus que deux dents de lait. C'est la dernière incisive de chaque côté de la mâchoire (grav. 9).

Enfin à cinq ans, il ne reste plus de dents de lait, les huit incisives sont des dents d'adulte (grav. 10).

Les premières molaires tombent comme les incisives, et sont remplacées par des molaires d'adulte. Les 4es molaires sortent à l'âge d'un an, les 5es à l'âge de deux ans à deux ans et demi, les 6es et dernières à l'âge de quatre à cinq ans. La bête a alors terminé sa dentition.

Par les cornes. Les cornes fournissent aussi des indices de l'âge par leur longueur et un cercle qui se forme chaque année à leur base, mais ces indications sont très incertaines.

Instruction.

La table ci-après fait connaître le poids brut du bétail en kilogrammes, d'après sa *circonférence moyenne* et sa *longueur*, prises avec la jauge à ruban.

La circonférence moyenne s'obtient comme il suit :

On prend d'abord la circonférence du corps de l'animal de A à B (voir figure 1), en appliquant une des extrémités de la jauge au garrot A; puis on la fait passer derrière les jambes de devant au point B, et l'on en rejoint les deux bouts en A, en ayant soin de la serrer assez fort pour qu'elle touche légèrement le corps de l'animal dans tout son contour. Le nombre de mètres et de centimètres qu'elle indique au point d'intersection A, donne la première circonférence. La seconde se prend, de la même manière, du point Aa au point Bb

(voir figure 1), au milieu du ventre de l'animal ou à l'endroit le plus proéminent. On additionne ensuite ces deux circonférences, et la moitié du total donne la circonférence moyenne.

On prend la longueur de l'animal en appliquant la jauge à la partie antérieure de l'épaule, sur le milieu de l'os, au point C (figures 1 et 2), et en l'étendant horizontalement et en ligne droite, autant que possible, jusqu'à la perpendiculaire DD (figure 2), qui passerait sous la queue de l'animal et qui toucherait la partie la plus en arrière des cuisses; une barre ou un bâton placé au point qui détermine cette perpendiculaire, formerait réellement la ligne dont il s'agit.

On cherche dans la table le chiffre correspondant à la circonférence moyenne et à la longueur; ce chiffre, réduit de 5 p. c., donne en kilogrammes le poids brut passible du droit. Comme la table n'indique, pour la circonférence moyenne, que le résultat de nombres pairs en centimètres, lorsque la circonférence moyenne reconnue présente un nombre impair, on prend, dans la table, la colonne indiquant en tête un centimètre de moins que le chiffre donné. Par exemple, soit un bœuf dont la circonférence moyenne est de 205 centimètres et la longueur de 160, le nombre 205 ne se trouvant dans aucune colonne de la table, on prend celle portant le nombre 204, et en descendant jusqu'en regard du chiffre 160 de la colonne de la *longueur*, on trouve pour résultat 583 : ce chiffre est le poids brut de l'animal, en kilogrammes, duquel on déduit 5 p. c. pour obtenir le poids imposable.

N. B. — Le poids des bestiaux dont les dimensions excèdent les limites de la présente table s'obtient à l'aide de la formule :

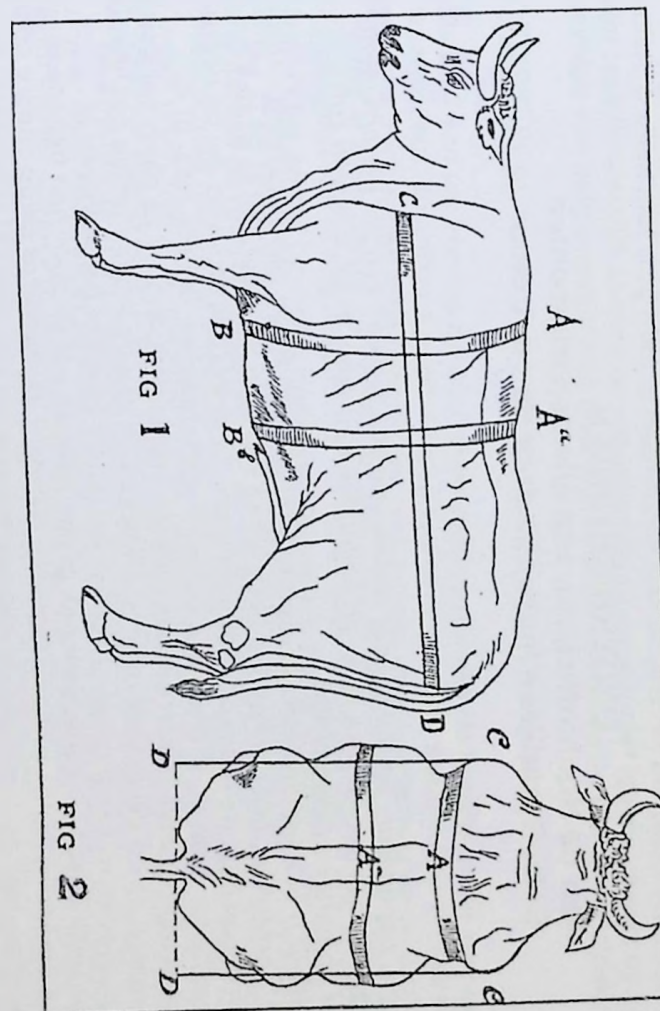
$$X = \frac{11}{40\pi} AB^2 \times CD.$$

X représente le poids cherché; AB la circonférence moyenne de l'animal; CD sa longueur; π le rapport du périmètre du cercle à son diamètre, soit en chiffres $\frac{22}{7}$.

Exemple : Soit un bœuf dont la circonférence moyenne a été mesurée à 304 centimètres et la longueur à 157 centimètres.

$$X = \frac{11 \times 7}{40 \times 22} (304)^2 \times 157$$

$$X = 1269.56 \text{ ou } 1270 \text{ kilogrammes.}$$

- DE CONTROLEUR

De taak van de controleur werd reeds uitgebreid beschreven in de " **Circulaire de 1763 sur les inspections annuelles**". (Uit het boek « **LA DOUANE BELGE AU TEMPS DE MARIE-THERESE ET DE JOSEPH II** » geschreven door J. Pricken – 1965). Een hele klus.!

ONDERRICHTINGEN

Aan de Hoofdofficieren van alle departementen
Betreft jaarlijkse inspectie door de controleur

HOOFDSTUK I

Het verslag, dat u, controleur, jaarlijks moet maken van alle burelen van uw departement moet onderverdeeld zijn in zes hoofdstukken, in afzonderlijke cohieren, in elk daarvan zult u verslag uitbrengen over volgende onderwerpen.

In hoofdstuk 1 dient U te handelen over al wat betrekking heeft op de verwezelijking van de ontvangsten: U, controleur, bent gehouden het gedrag van de ontvangers na te gaan voor wat het bijhouden der registers, de doorvoervergunningen, de ontlastingsbrieven en de daarmee verbonden formaliteiten betreft. U dient te melden of alles daarover in orde was, of de ontvangers over sommige zaken geen twijfels hadden, welke verklaring U ze daarvoor gegeven hebt: de wijze waarop ze op uw vragen over de interpretatie van de voorschriften geantwoord hebben, welke opdrachten U ze gegeven hebt om eventuele foutieve handelingen te verbeteren, of en welk effect uw aanbevelingen gehad hebben, of de door hen begane fouten voortkwamen uit onduidelijkheid, onbekwaamheid, laksheid, corruptie of enige andere oorzaak. Als de inschrijvingen door anderen dan de ontvangers gedaan zijn, dient U er speciaal op te letten waarom het gebeurde en of, bij afwezigheid van betrokken ontvangers, de wachtdiensten niet gauw gauw gehandeld en hun dienst verwaarloosd hebben.

Daarover dient U zich duidelijk uit te spreken bij elk hoofdstuk en over elke post en zonder, in het algemeen, te verklaren dat de ontvangers in orde zijn.

In het tweede deel van dit hoofdstuk, onmiddellijk aansluitend op het voorgaande, dient U te vermelden of ze de aanbevelingen en beschikkingen juist registreren; ze bekend maken of ze bundelen volgens datum en registratienummer en of ze die ook terstond bekend maken aan de bedienden van hun posten, tenslotte of dezen ze ook als leidraad gebruiken.

U dient alle registers en cohiers die de ontvangers dienen bij te houden te viseren, met inbegrip van deze van de ontlastingsbrieven en de doorvoervergunningen.

Op het einde van het eerste hoofdstuk zult u over elke post opgeven waaruit de effectieven van Zijne Majesteit bestaan, in welke staat ze zijn, of het geraadzaam is er anderen te sturen en of er veranderingen nodig zijn.

HOOFDSTUK II

In het tweede hoofdstuk handelt u over het gedrag van de bedienden en, gezien het gedrag van de ontvangers, voor wat betreft hun beheer in vorig hoofdstuk reeds besproken, zult U nu speciaal handelen over zaken die hun persoonlijke kwaliteiten betreft, of ze ijverig zijn tijdens de uren voor de afhandeling voorzien, of ze de kooplieden vlot declareren, of ze geen afpersingen begaan, of ze in goede verstandhouding leven met de bedienden van hun post, of ze, zo nodig, hun bedienden metterdaad bijstaan zowel bij onderzoeken ter plaatse als bij in beslagname, of ze adviseren over eventuele uitvallen, of ze rekening houden met wat ze samen besloten hebben, of ze tenslotte plichtsgetrouw, waakzaam en punctueel optreden zoals vereist is.

Na uw mededeling over de ontvangers gaat U verder met de bedienden van dezelfde post. U dient ze te ondervragen over de wijze waarop ze hun taken en verplichtingen volbrengen. Daardoor zult U een beter beeld krijgen van hun capaciteiten en, vermits U, controleur, ze bij uw ronde van de ene post naar de andere kan meenemen, dient U speciaal te vermelden of ze zich inspannen om de grenzen en de enclaves te kennen alsmede de verdachte smokkel-doorgangen.

U zult al uw ondergeschikten op hun dienstfouten wijzen en zelfs op andere punten in hun gedrag als die daar afbreuk zouden aan doen zoals u reeds voorgehouden werd in het reglement van 17 februari 1755 en omzendbrieven van datzelfde jaar. In uw rapport dient u

grove misbruiken, dronkenschap of andere zaken te vermelden en tevens aan te geven of bepaalde personen van uw departement een slechte faam zouden genieten. Op het einde van uw bemerkingen over elke bediende dient U af te sluiten met een doordacht beeld van hun kwaliteiten en gebreken. Voor de ontvangers resumeert u de bewijzen en aanwijzingen door het eerste en tweede hoofdstuk geleverd. Onder de bedienden zult u diegenen aanduiden die bekwaam zijn om een brigade te leiden of om dienst te doen in een ontvangkantoor, zij die geschikt zijn voor onderzoekopdrachten of enkel voor binnendiensten of werk onder een brigadier. U dient met zorg nota te nemen van hun ouderdom en gestel om te weten te komen wie zijn taak lichamelijk aankan en wie geschikt of ongeschikt is voor dienst op de buiten, of zij ten gevolge van enig ongeval hun taak niet kunnen uitvoeren en wat dat accident omvat.

HOOFDSTUK III

Hoofdstuk 3 van uw verslag zal een uiteenzetting zijn van de ligging en de samenstelling van uw departement. In artikel 1 geeft u een opsomming van de posten waaruit het samengesteld is met een afzonderlijke nota over de grenzen tussen uw departement en de omliggende. U gaat verder in even zoveel afzonderlijke nota's als er posten zijn en volgt daarbij de orde van ligging aangegeven in bijgevoegde lijst. U houdt deze volgorde aan in alle hoofdstukken van uw verslag. In uw artikel over elke post dient U omstandig de ligging en het district te vermelden, namelijk : 1) de afstand tussen betrokken bureau en het hoofdbureau en de brigades. 2) Op welke plaatsen de grenzen uitkomen en langs welke plaatsen. 3) Welke enclaves er zijn met een onderscheid tussen de enclaves van ons land in een vreemd land en deze van een vreemd land in het onze; ook of er eventueel niemandsland is en de gebruiken daaromtrent en tevens of de vreemde enclaves binnen of buiten de lijn liggen van de ene grenspost naar de andere. 4) Welke de voertaal is in de plaatsen waar er een bureau is. 5) Welke bevaarbare rivieren of kanalen er door het district van elk bureau lopen en welke de meest gebruikte wegen zijn. 6) De naam en het aantal van de steden, grotere en kleinere dorpen of gehuchten, in het district van elke bureau gelegen en de afstand tussen elke plaats en de grens. U begint steeds, volgens orde van ligging, met de plaats die het dichtst gelegen is bij het reeds beschreven district om te eindigen met deze die aan het volgend district grenst.

HOOFDSTUK IV

In hoofdstuk 4 geeft u een juist beschrijving van de opeenvolgende districten op gebied van handel. In een artikel handelt u over twee onderwerpen per bureau: het eerste over werkplaatsen en fabrieken en het tweede over de productie. De opsomming van werkplaatsen en fabrieken moet juist zijn, zonder de minste weglating. U dient te noteren: 1) de plaats en ligging; 2) waaruit ze bestaan met onderscheid van de verschillende klassen – als die er meerdere zijn - en een zo juist mogelijke evaluatie van hun productie. 3) Sedert wanneer ze opgericht zijn. 4) Of ze al dan niet octrooiplichtig zijn en onder welke voorwaarden. 5) Het aantal tewerkgestelde arbeiders in elk, met onderscheid van de soorten als er diverse arbeiders zijn; 6) Waar en hoe de afzet van hun producten gebeurt; 7) Van waar ze hun grondstoffen betrekken en, indien deze van het buitenland afkomstig zijn, of ze al of niet zwaar belast worden door de buurlanden; 8) Of de buurlanden het product bij in- of doorvoer aan hoge taksen onderwerpen; 9) Welke voorzorgen er genomen worden om te voorkomen dat de werkplaatsen en fabrieken in de grensgebieden gelegen niet als dekmantel voor fraude dienen. Over de productie van elk district schrijft U: 1) Welk product of grondstof elk kanton voortbrengt; 2) Of de grondstoffen gebruikt worden in de plaats van productie of naar elders in binnen- of buitenland vervoerd worden; 3) Indien ze vooral door het buitenland afgenomen worden verklaart u waarom de fabricatie niet bij ons gebeurt, welke problemen dat beletten en hoe die problemen opgelost kunnen worden; 5) Welke voorzorgsmaatregelen genomen werden om frauduleuze vermenging met buitenlandse gelijkwaardige producten en, als daar gevaar voor is, dient U uiterst waakzaam te zijn om geen enkel product van werkplaats, fabriek,... of gelijk welke fabricatie te vergeten maar U mag ook niet vergeten gelijk welke, hoger aangehaalde omstandigheid in uw artikel te vermelden.

HOOFDSTUK V:

Hoofdstuk 5 dient een juiste toelichting te bevatten over de meest voorkomende fraudetech-nieken die in de omgeving van elk bureau toegepast worden, met vermelding langs waar en hoe ze plaats hebben en met preciese aanduiding van de plaatsen die de smokkelaars het meest als doorgang gebruiken; welke producten er gesmokkeld worden, vanwaar die komen en

naar waar ze gaan; welke winst de overbrengers eruit puren, welke listen ze aanwenden. Tevens dient er voor elk product een preventiemaatregel voorgesteld te worden als er één is.

HOOFDSTUK VI:

Hoofdstuk 6 dient in 4 artikels over de buitengrenzen te handelen: 1) Welke streken er aan uw departement grenzen; 2) Of er enige verandering met invloed op de handel van dat land heeft plaatsgehad, zowel toename als vermindering als gelijk wat; 3) Of men er daar gebruiken toepast die berusten op wederkerigheid in streken waar die van toepassing zijn; 4) Waaruit de wederkerigheden bestaan en door welke schikkingen ze geregeld worden.

HOOFDSTUK VII:

Op het einde van elk hoofdstuk geeft U uw definitieve bemerkingen, ondertekend door zowel U, controleur, als door de ontvanger, na voorafgaande gezamenlijke beraadslaging over de onderwerpen zoals voorzien in het reglement van 17 februari 1755.

HOOFDSTUK VIII:

U dient er zorg voor te dragen dat elke detail van de hoger beschreven zaken telkens in uw jaarlijks inspectierapport vermeld wordt. Het volstaat niet te citeren uit de werkstukken van vorige jaren.

- DOUANEAGENTSCHAP

Bij de in-, uit- en doorvoer van goederen waren heel wat "douaneformaliteiten" verbonden. Al wie dus goederen het land wilde binnenbrengen of naar het buitenland wilde uitvoeren moest aan de grens voor de douanen één of meerdere documenten invullen, waarop allerlei gegevens stonden omtrent de koopwaar. Men noemde dat het "aangeven of "declareren"- het inklaren of uitklaren. In den beginne moesten al deze formaliteiten nog uitgevoerd worden bij aankomst aan de grens. Daardoor ontstonden dan ook vaak lange wachttijden aan de grenspost. Daarin kwam pas verandering van zodra men de nodige gegevens vooraf kon melden aan het douanekantoor. Dan kon de douanebeambte de nodige formaliteiten klaarmaken tegen dat de chauffeur met zijn lading aan de grenspost arriveerde. Al die paperassen waren echter voor de meeste handelaars een veel te moeilijke en tijdrovende zaak. En wat gebeurde er? Er gingen tussenpersonen optreden die zich, tegen betaling, zouden belasten met het invullen der documenten. De afwikkeling van al die formaliteiten werd overgenomen door een derde persoon n.l. de douaneagent (tolagent – declarant). De douaneagent verzorgde de douaneformaliteiten bij de in-, uit- en doorvoer van goederen voor rekening van een derde persoon. Hij zorgde er ook voor dat alle verschuldigde rechten en belastingen werden vereffend. Daardoor hoefden de chauffeurs geen grote geldsommen meer bij zich te hebben. De lange wachttijden verdwenen.

Maar ook de taak van "douaneagent" werd alsmaar moeilijker en moeilijker omdat de wetgeving werd uitgebreid, de voorschriften en heffingen aangepast en/of gewijzigd. Als douaneagent moest men volledig op de hoogte zijn van al die nieuwe voorschriften, wijzingen... Bij eventuele geschillen moest hij daarbij de zaak van zijn cliënt kunnen bepleiten. Door al die taakuitbreidingen was de agent na een tijdje genoodzaakt "personeel in dienst" te nemen. Deze personeelsleden werden zorgvuldig opgeleid zodat ze ook als "declarant" konden dienst doen en gevolmachtigd konden worden om zelfstandig op te treden.

De douaneagent is zich dan verder gaan toeleggen op opslag, overslag, transport, distributie,... Hun werkterrein lag gewoonlijk aan beide zijden van de grens.

In den beginne waren deze douaneagenten niet verplicht om een eigen kantoor te hebben. Een administratieve vestiging was voldoende. Ze opereerden dan vanuit een schuiladres (b.v. in een café) en vroegen zo hun inschrijving in het stamregister der expediteurs aan. Later werd de vestiging in een eigen kantoor verplicht. Deze kantoren werden natuurlijk liefst zo dicht mogelijk bij het douanekantoor opgericht.

- DOUANEAGENT MAAKTE PAPIEREN KLAAR VOOR ALLES WAT OVER DE GRENS GING. GESPREK MET JEF DE CLERCK

Jef De Clerck (76) werkte veertig jaar als bediende bij het douaneagentschap Belcomex aan de grens in Wuustwezel. Jef werd geboren in Wortel. Vader was gemeentesecretaris. Jef was de vijfde van acht kinderen, vier jongens en evenveel meisjes. Toen Jef twaalf jaar was, overleed zijn moeder (in 1942) Na de kerstvakantie ging Jef naar het Klein Seminarie in Hoogstraten en volgde er met succes Latijn – Grieks. Jef mocht enkel verder studeren als hij priester werd. Vader De Clerck was een gekend duivenmelker, één van de beste uit de streek. Op zekere dag kwamen Jos Peeters en Stan Symens naar duiven kijken. Er werd niet alleen over duiven gesproken en vader De Clerck vroeg aan Jos Peeters, toen nog geen burgemeester, of hij geen werk had voor zoon Jef omdat die het verder studeren niet zag zitten. Op 1 februari 1952 begon Jef bij Belcomex, waar toen vijf personen werkten.

De taak van een douaneagent, Jef?

Jef: De douaneagent maakt alle papieren klaar voor alles wat over de grens gaat en schiet voor al deze producten de taks, accijnzen en invoerrechten voor. Zij leveren dus eigenlijk een (betaalde) dienst aan de vrachtwagenchauffeurs. Elk voorwerp of goed dat over de grens kwam, had een nummer. Dit diende vermeld op het document dat wij opmaakten. Bij elk nummer hoorde een takstarief. Het was aan de douanebeambten om te controleren of de goederen in de vrachtwagen wel klopten met wat er op de papieren stond, want daar hing de hoogte van de taks van af. Voor het totaal van de goederen hadden de douaneagenten een waarborg bij de douane. Er waren veel verschillende documenten. Soms gold de waarborg slechts voor enkele uren, nl. de tijd dat de goederen in ons land verbleven. Belcomex bv. behandelde zowat alle bloembollen vanuit Nederland. Als die dan naar Frankrijk gingen, was de borg twee uur na opmaak van het document weer vrij omdat de bloembollen de Belgische – Franse grens overschreden hadden.

Het was een zeer intensief werk. Op een bepaald ogenblik zaten wij bij Belcomex met dertig werknemers. Onze bazen Bisschoff en Peeters gingen mee met de ontwikkelingen en beleefden gouden tijden. Ook voor de bedienden van de douaneagentschappen was het een goede tijd: werk genoeg en regelmatig werden goede elementen gevraagd over te stappen naar een ander bedrijf. Dat wil niet zeggen dat de verdiensten fantastisch waren. Wij waren open van 8 tot 17 uur; in de zomer van 6 tot 20 uur. Zo had men de mogelijkheid om twee uren later nog over de grens te raken. Wij werkten immers met "bederfbare waren" (groenten, fruit, bloemen, ...). Om beurten werkten wij 14 uur per dag. Ik verdiende in 1952 welgeteld 2000 fr. per maand. Omgerekend betekende dat 12 fr. per uur. Eenmaal meldde ik dat ik op een ander meer kon verdienen, van de ene op de andere dag werd mijn pree aangepast.

De douaneagentschappen werkten in cafés, Jef?

Jef: Inderdaad, de meeste douaneagentschappen hadden een lokaal of lokaaltje in een café. De vrachtwagenchauffeurs moesten wachten tot hun papieren in orde waren en konden ter plaatse wat eten en drinken. Daarna moest er nog gewacht worden tot de papieren gecontroleerd waren door de douanebeambten en tot zij de nodige stempels gekregen hadden. Soms waren er lange wachttijden.

Er is ook een tijd geweest dat de Nederlandse douaneagentschappen zich op Belgisch grondgebied mochten vestigen, terwijl het omgekeerd verboden was, of men moest geassocieerd zijn met een Nederlandse persoon. Voor Belcomex was dat de heer Preidel, directeur van Copex uit Hillegom. De concurrentie werd toen bikkellhard.

Toen de taks vervangen werd door de BTW, kocht de h. Bisschoff Jos Peeters uit. Hij verkocht op zijn beurt Belcomex aan de fa Copex.

Nog iets: In het begin werkten er geen vrouwen bij de douaneagentschappen. Hier en daar één in de boekhouding, want nachtdienst voor vrouwen was verboden. Toen er meer dames (meestal jonge meisjes) aan de grens kwamen, hadden de douanebeambten natuurlijk liever een jong ding aan hun loket dan een mannelijke bediende van het douaneagentschap.

Zeven dagen op zeven trok Jef met de fiets van Wortel naar de grens in Wuustwezel. Jawel, zeven, want Jef leerde aan de grens ook zijn Ria kennen, die hielp in café Pleysier.

"Wij werkten van maandagmorgen tot zaterdagavond. Zaterdagmiddag kwamen vooral de bloemen over de grens. Ook met de nationale feestdag, Allerheiligen en op alle heiligedagen werd er gewerkt.

Alles veranderde in Wuustwezel met de openstelling van de E10 in 1977. Eind 1982 kreeg het kantoor in Meer douanebevoegdheid. Met de grenspost van Wuustwezel was het zo goed als gedaan. Er was bijna geen vrachtwagen meer te zien. Zelf ben ik dan nog met het douaneagentschap voor tien jaar naar Meer verhuisd.

Voor Wuustwezel, zowel douanebeambten als bedienden van de douaneagentschappen was het een hele aanpassing. Velen hadden hier gebouwd om dicht bij hun werk te wonen en nu moesten zij ineens een hele afstand afleggen en dat naar een plaats waar je met openbaar vervoer zelfs nog niet kon geraken. Van Belcomex zijn alle mensen en goederen naar Meer verhuisd, ikzelf tot ik met brugpensioen kon gaan (december 1992); anderen vonden gelijkaardig werk in Antwerpen. Vroeger werkten er veel Wuustwezelse mensen aan de grens; dat is nu zo goed als verleden tijd. De werknemers aan de grens komen nu uit Hoogstraten en omstreken.

Ik heb altijd graag aan de grens gewerkt, zegt Jef, tot het ogenblik dat Belcomex verkocht werd. Wij kregen Hollandse bazen, die eigenlijk niets van 't grensgebeuren kenden. Zij hadden alleen contact met de grote bazen van de douane. Hoewel wij in een café werkten, was er geen tijd om te drinken. Dat kon bij ons – in tegenstelling met de douanebeambten – alleen na de uren en af en toe werd er dan stevig doorgezakt.

Nog iets dat veranderd is: Bij zowat alle documenten moesten taksbulletins gevoegd worden. Het gebeurde regelmatig dat één van ons met de fiets voor een half miljoen takszegels moest gaan halen op de post in Wuustwezel. Van overvallen had men toen geen schrik.

Met smokkelen hadden wij niets te maken: wij moesten alleen zorgen dat de papieren in orde waren. Deze werden in rij bij de douane bezorgd en dan was het afwachten wannaar ze voorzien waren van de juiste stempels. Stempels betekenden dat de invoer was goedgekeurd. Er waren toch wel douanebeambten die een neus hadden voor dingen die niet in orde waren. Jan Geudens was zo iemand. Bij de controle van de papieren legde hij er regelmatig enkele opzij. Deze vrachtwagens moesten dan extra gecontroleerd worden en dikwijls had Jan prijs. Ken je nog die grote vrachtwagens met vlas? Het leek wel of Jan rook wanneer er boter in te vinden was.

- VOORNAAMSTE DOCUMENTEN (VOOR 1948)

1 – Het "acquit"

Het was een document voor aangifte tot invoer van goederen die met invoerrecht belast waren.

2 – Het "blauwtje"

Dit document (blauw van kleur) diende tot aangifte ten invoer van goederen waarop alleen de "overdrachtaks" of helemaal niets moest worden betaald.

3 – De "libre sortie"

Dit was het document tot vrije uitvoer van goederen.

4 – De "passavant"

Dit document was bedoeld om vrije goederen vanuit de douanezone (gebied binnen een bepaald aantal kilometers langs de grens) naar het binnenland te vervoeren.

In 1948 kwam "BENELUX" – de economische unie tussen België, Nederland en Luxemburg tot stand. De gelijkschakeling van de douanewetgeving en –tarieven tussen de drie landen zou een geleidelijke maar wel grondige herstructurering van de gang van zaken aan de grens met zich meebrengen. De douanerechten werden afgeschaft. Het werd dus een vereenvoudiging van de formaliteiten, maar men moest nog wel de overdrachtaks betalen en de vervoerdocumenten moesten nog worden nagekeken.

- VOORSCHRIFTEN BIJ "GRENSPASSAGE"

Wie de grens wilde passeren moest wel rekening houden met mogelijk oponthoud. Over 't algemeen waren hierover weinig klachten. Om de enorme toevoer van toeristen en het steeds meer eisen stellende handelsverkeer goed op te kunnen vangen, was het nodig dat er aan die grens een groot apparaat in werking kon gesteld worden. Het bestond uit: een honderdtal Nederlandse en Belgische douaniers; een aantal Nederlandse marechaussees en Belgische gendarmen; Nederlandse en Belgische controleurs van de algemene inspectiedienst van het ministerie van landbouw en voedselvoorziening; Nederlandse en Belgische grens-expediteurs en hun declaranten; houders van de grenswisselkantoren;...

Vele "passanten" waren eigenlijk niet of anders slecht op de hoogte van de geldende voorschriften aan de grens. Wij vonden daarover volgend artikel:

" Vele toeristen zijn echter helaas maar al te vaak niet of slecht op de hoogte van de geldende voorschriften aan de grens. Men mag België nu eenmaal niet binnen zonder een groene kaart

van de verzekering en boter is nog altijd een verboden artikel. Het is nu echter met het meenemen van reisgoed zo geworden, dat men voortaan tussen Nederland en België voor een waarde van tweeduizend Bfr. of 150 gulden (zou nu ongeveer € 50 zijn) vrij mag in – en uitvoeren.

Enkele producten, zoals roomboter en sterke drank zijn daarvan uitgeschakeld.

Maar men mag bijvoorbeeld wel een liter wijn, honderd sigaretten of twintig sigaren of veertig sigarillo's of 125 gr rooktabak overbrengen. Parfum istoegestaan in een hoeveelheid van 0,25 ... De overige goederen mogen, zoals vermeld, een waarde van 2000 bfr. of 150 gulden per persoon bedragen.

Deze vrijstelling zal men natuurlijk voor samenreizende personen echter niet kunnen cumuleren met betrekking tot voorwerpen, waarvan de waarde de genoemde grenzen overschrijdt."

Vanaf 1 mei 1996 telden volgende vrijstellingen voor reizigers komende uit een lidstaat van de EU

a) Goederen aangekocht in taksvrije winkels(luchthavens en zeehavens)

De vrijstellingen zijn beperkt tot deze welke verleend worden aan reizigers komende uit niet EU-landen, met dien verstande dat de in vorenstaande tabel vermelde totale maximumwaarde voor "andere goederen" slechts 3 800 bfr. bedraagt.

b) Goederen aangekocht onder de voorwaarden van de binnenlandse markt in een lidstaat van de EU (alle belastingen zijn betaald in het land van aankoop)

De reizigers komende uit een Lidstaat van de EU mogen de aldus aangekochte goederen in België binnenbrengen zonder beperkingen inzake hoeveelheden of waarde.

Nochtans blijven er beperkingen bestaan voor bepaalde goederen die in België aan accijns zijn onderworpen. De hieronder staande tabel vermeldt deze producten alsook de indicatieve niveaus tot waar deze goederen in principe zijn vrijgesteld van betaling van accijns in België.

• **Tabaksproducten:**

<i>sigaretten</i>	<i>800 stuks</i>
<i>cigarillo's (sigaren met maximumgewicht van 3g/stuk)</i>	<i>400 stuks</i>
<i>sigaren</i>	<i>200 stuks</i>
<i>rooktabak</i>	<i>1,0kg</i>

• **Alcoolhoudende dranken**

<i>gedistilleerde dranken</i>	<i>10 liter</i>
<i>tussenproducten(bv. port, Pineau de Charentes)</i>	<i>20 liter</i>
<i>wijn(waarvan max . 60 l mousserende wijn)</i>	<i>90 liter</i>
<i>bier</i>	<i>110 liter</i>

Indien deze producten in België worden binnengebracht voor commerciële doeleinden OF indien de hoeveelheid de voormelde niveaus overschrijden (tenzij de particulier kan bewijzen dat de goederen uitsluitend voor zijn persoonlijk gebruik zijn) dient de accijns in België te worden betaald. Er wordt opgemerkt dat afstand van accijnsgoederen onder bezwarende titel tussen particulieren, zelfs zonder winst, geacht wordt voor commerciële doeleinden te zijn gedaan.

GRENSEXPEDITEURS AAN GRENSPOST WUUSTWEZEL

VAN AERT p.v.b.a.
DOUANEAGENTEN
BREDABAAN 13 WUUSTWEZEL – Grens
Tel.: 67 66 41 Kapellen Telex: 32 206

**VAN GEND EN
LOOS**

GERLACH & Co. p.v.b.a.
Internationale Expeditors sinds 1881

Hoofdkantoor België : Antwerpen Meirbrug 1

NEYMAN

VAN STEENBERGEN

FRANS MAES

J.A. VOGEL
DOUANEAGENT
WUUSTWEZEL

GASTON SCHUL

P. JOOSTEN

VAN DEN HEUVEL p.v.b.a.
DOUANEAGENTEN
BREDABAAN 58
B 2170 WUUSTWEZEL
Tel: 03/69 69 58 Telex: 31.371

RUYS

VREYSEN

BELCOMEX

L. STEVENS & Co.

Bredabaan 37 Wuustwezel
TEL.: 67 61 08 / 67 66 09

WISSELKANTOOR

VOORNAAMSTE HORECAZAKEN AAN GRENSPOST WUUSTWEZEL

HOTEL – CAFE – RESTAURANT

"SINJORENHOF"

Bredabaan 58
2170 Wuustwezel (grens)
Tel.: 67 61 57

Café "ASTRID"

HOTEL "DE GRENS"

M. VISSERS
BREDABAAN 2
WUUSTWEZEL – GRENS

Diverse specialiteiten van de chef kok
Ruime parking

Hotel – Restaurant routiers
PLEYSIER

BREDABAAN 49
WUUSTWEZEL BELGIË

TEL. : 03/ 67 64 73

M. VISSERS
Café – Restaurant

« DE VREDE »

WERNHOUT – GRENS

Café "DE TOL"

VOOR GEZELLIGHEID
Dansen op muziek van het
allerlaatste nieuwe ORGEL

Café Restaurant

"EUROPA"
BREDABAAN (grens)
WUUSTWEZEL
TEL.: 67 66 26

P. Schutters – Vissers

- DOUANEN VERTELLEN OVER VROEGER

Op vrijdag 3 december 2004 werden wij te Meer verwacht voor een ontmoeting met gepensioneerde douanen. Zij waren bereid ons 't een en 't ander te vertellen over hun taak, hun belevenissen, als douane aan de grenspost Wuustwezel en daarna aan grenspost Meer. In den beginne verliep het gesprek wel een beetje stroef, maar eenmaal in actie... was het schrijven geblazen.

Waren hierbij aanwezig:

Fred Duerinck, eerste waarnemend inspecteur te Meer; André Postelmans : gewezen ontvanger 1954 – 1979 ; Wilfried Vanden Berghe: hoofdcontroleur; Michel Roelands: verificateur, ontvanger te Essen; Louis Simons: adjunct-ontvanger ; Mon Meeusen: eerste financierbeambte; Jaak Vermonden: hoofdbrigadier; Stan Dirven, Jos Speltinckx en Mev. Vorlat – Dingemans, bestuursleden WESALIA II.

Jaak Vermonden was bij de veldbrigade te Wuustwezel van Kerstmis 1959 tot ze in 1962 werd afgeschaft. Bij de veldbrigade te Wuustwezel werkten 7-8 man. Tijdens hun diensturen verplaatsten zij zich per fiets. De leden van de velddienst moesten tijdens hun dienst op een bepaald uur op een bepaalde plaats aanwezig zijn. Zij controleerden het verkeer in de omgeving van de grens. Zij hadden wel hun vaste pleisterplaatsen (zie verder).

De tolkring (zie verder), waar de douanen controle uitoefenden, gold tot 10 km aan weerszijden van de grens.

Douanebeambten van de velddienst vonden op zekere dag tijdens hun dienst een man die zich verhangen had aan een boom vlak bij de grens. Onze twee mannen zagen op tegen de papierberg die zo'n geval met zich mee bracht. Ze besloten dan ook om de verhangene te verhuizen naar enkele bomen verder op Nederlands grondgebied . Dan waren zij tenminste van die hele verdere rompslomp af. Pas waren ze de klus klaar of ze hoorden in de verte stemmen. Niemand mocht hen hier zien. Vlug verstopten ze zich. Vanuit hun schuilplaats zagen zij twee Nederlandse collega's naderen. Dichterbij gekomen hoorden zij die tegen elkaar zeggen: " Verdorie, nu hangt die weer hier!"

Op een avond keerden twee Nederlandse autobussen met toeristen terug van een dagje bezoek aan België. Als afsluiting van dit bezoek stopten ze bij dancing "De blauwe Donau" in Brasschaat om er nog een dansje te doen. Onmiddellijk na hun vertrek stelden de obers vast dat er flink wat glazen, lepeltjes, ... verdwenen waren. Onmiddellijk werd de douanepost aan de grens verwittigd. Daar liet men de twee autobussen stoppen om de inzittenden grondig te controleren. In de twee autobussen werden zo maar eventjes 190 glazen gevonden.

De wedde van een douane was zo laag dat heel wat douanen hun kledijvergoeding zagen als een aanvulling van de wedde. Zij kochten goedkoop een kepie en de kleren in een Amerikaans stockhuis. Dit veranderde toen de kledijvergoeding nog enkel gebruikt kon worden om uniformstukken aan te kopen.

De beginwedde van een douane bedroeg in 1961 48 700fr.

Nadat de grens dag en nacht open bleef, konden de douanen heel wat overuren in rekening brengen. Voor velen was dit een mooie aanvulling van het karig loon. Eerst werden wedde en overuren ter plaatse in de hand uitbetaald. Sommigen konden niet aan de verleiding weerstaan om meteen ter plaatse een flink deel van hun wedde uit

BEZOEK MEER 03/12/2004 : ONZE PRAATGASTEN:
STAANDE : MON MEEUSEN, LOUIS SIMONS, JAAK VERMONDEN
ZITTEND: ANDRE POSTELMANS , WILFRIED VANDEN BERGHE, MICHEL ROELANDS

GASTHEER FRED DUERINCK IS OOK ERG GEÏNTERESSEERD.

te geven. Na een tijdje werd dan ook beslist om wedde en overuren voortaan via de rekening uit te betalen.

In de tijd dat het kantoor 's nachts en tijdens het weekend niet open was, stonden er 's maandags 's morgens veel vrachtwagens te wachten om de grens over te steken. Eenmaal de colonne goed en wel vertrokken was begonnen de problemen aan de Waaslandtunnel. Het kusttoerisme kreeg daar voorrang en de vrachtwagens werden tegengehouden. Dat gaf natuurlijk aanleiding tot opstoppen. Zo kon men er de drukte niet meer aan en vroeg men aan de douanen van de grenspost om minder vrachtwagens door te laten.

Het douanekantoor was in die tijd in de winter open tot 17 uur en in de zomer tot 18 uur. Daarna was het in de wintertijd open van 7 uur 's morgens tot 19 uur 's avonds en in de zomerperiode van 7 uur 's morgens tot 22 uur 's avonds. Er kwam echter protest van de chauffeurs. Als die 's morgens in Wuustwezel vertrokken geraakten zij diezelfde dag niet meer de Franse grens over. Nederlanders drongen aan om 24 uur op 24 open te houden om de transporttijd te kunnen inkorten. Er werd hierover met de declaranten onderhandeld. Zij waren tegen deze maatregel, behalve Vissers. Dit kantoor bleef dan ook open. Gevolg: de anderen moesten volgen en bleven dus ook open. Daarna verordende het ministerie van buitenlandse zaken dat het kantoor dag en nacht open moest blijven. Enkel Jan Vogel volhardde in zijn besluit en bleef 's nachts gesloten. Hij weigerde ook Duitsers te bedienen.

Het kantoor was gesloten op zondag tot maandagmorgen 0 uur. Vanaf 16 uur begonnen de douanen de papieren reeds in orde te brengen om de vervoerders in staat te stellen vanaf 0 uur af te vertrekken. De declaranten stuurden bedienden per fiets langs de lange file (tot Zundert) wachtende chauffeurs om de papieren op te halen zodat deze al konden klaargemaakt worden tegen dat de chauffeur aan beurt was.

Als de verrichtingen gedaan waren, liet men met tussenpauzen 20 à 30 vrachtwagens na elkaar vertrekken.

Bij de vernederlandsing van de administratie werd deze regel in Wuustwezel strikt toegepast. Papieren in het Frans, van Brusselse en/of Belgische firma's werden dan ook prompt geweigerd en naar de vertaaldienst gezonden. Sommige beampten waren uitgesproken Vlaamsgezind.

De douanen gingen ten gepaste tijden wel graag eens een pintje drinken. Bij een onverwachte controle zag een controleur douanen in een café staan. "Ha, dacht hij, die ga ik één voor één betrappen als ze uit het café komen". Maar dat was buiten de waard gerekend. De mannen in 't café waren verwittigd van de aanwezigheid van de controleur. Cafébaas Paul Schutters laadde ze in zijn garage één voor één in het koffer van zijn auto. Via een kleine omweg bracht hij ze naar hun eigen kantoor. De controleur was er aan voor zijn moeite.

Douanen hadden een afspraak met de trambestuurders(wattman). Zat er op de tram een controleur dan verwittigde de trambestuurder met een afgesproken belsignaal de douanen. Sommige controleurs kenden deze afspraak. Zij hadden meestal het liefst dat bij controle alles in orde was. 't Gebeurde dan ook wel eens dat de controleur aan de "wattman" vroeg of hij toch zeker niet vergat van te bellen.

Bij de controle van een Nederlander leek deze helemaal niet op de foto die op zijn papieren stond. Hij werd verplicht zijn lang haar te laten knippen bij gelegenheidscoiffeur Cor zodat hij weer op de man leek die op de foto stond.

Bij de invoer van wilde dieren voor de Antwerpse zoo was er eens een groot alarm. Het net van die wagen was gescheurd. Veeartsen van de Zoo werden er bijgehaald om de dieren te komen verdoven. Uiteindelijk bleek er één klein civetkatje in de wagen te zitten.

Een discussie over de leesbaarheid van de handtekeningen leidde er toe dat er een stempel bij moest gezet worden. Een douane had de gewoonte zijn formulieren eigenaardig te ondertekenen. Hij legde ze netjes onder elkaar met enkel cm verschil. Dan plaatste hij zijn handtekening over de ganse lengte van alle bladeren zodanig dat er op elk blad maar een fragmentje van zijn handtekening stond. Dat was helemaal niet naar de zin van de ontvanger. Deze eiste dan ook een volledige en duidelijke handtekening. Als dat niet kon moest men er zijn stempel bijzetten. Niemand liet echter op eigen kosten een stempel maken. Jan Vogel heeft dan voor iedereen een stempel laten vervaardigen.

Een moeilijke periode was de tijd waarin een ontvanger beschuldigd werd van nachtelijk vrouwelijk gezelschap in zijn kantoor. Een van de beampten stuurde de vraag terug met de aantekening: "Terug aan hoofdverificateur wie aanbelangt!"

Eén van de ambtenaren had eens haring gekregen. Hij legde hem in de schuif van zijn bureau. De douanier werd echter ziek. De vis die in de schuif was blijven liggen, begon al vlug te rotten en ... te stinken. De rotte, stinkende haring werd na een tijdje toch maar uit het bureau gehaald.

Een andere ambtenaar kreeg voor zijn kroostrijk gezin een volle zak haringen. Blijgezind bond hij de zak op de bagagedrager van zijn fiets. Hierdoor kwam er waarschijnlijk een scheur in de zak. Bij het naar huis rijden viel er alzo regelmatig een haring op de grond... Er kwam die avond geen haring op tafel. Van pech gesproken!!!

Een andere ambtenaar had de gewoonte telkens er wagens met bier (TUBORG en CARLSBERG) passeerden er een emmertje "ter controle" af te tappen. Dit emmertje belandde echter naast zijn bureau. En als zijn dienst was afgelopen, was ook het emmertje leeg.

Sommige ambtenaars wisten van de chauffeurs steeds wat los te krijgen. Bloemen waren zo een gegeerd artikel. Ook de vrouw van een ontvanger profiteerde ervan. Zij had de gewoonte tegen sluitingstijd een ruiker bloemen te krijgen. Toen de ontvanger op zekere dag een douanier met een ruiker bloemen naar zijn vrouw zag gaan, verplichtte hij hem deze terug aan de chauffeur te bezorgen. De douanier werd door de vrouw gemaand en wilde weten waar haar bloemen bleven. De douanier kon alles uitleggen. De volgende dagen zag men de ontvanger zelf op een bloemenwagen stappen en met een ruiker bloemen naar huis trekken.

Een andere keer kreeg de vrouw van de ontvanger het gedaan dat de omgeving van het huis werd aangeplant. Toen de ontvanger later de rekening hiervan gepresenteerd kreeg, moest de bloemenleverancier de planten op eigen kosten verwijderen en terug meenemen.

De woning van de ontvanger stond naast zijn kantoor. Hij betrok daaruit zijn verwarming; verwarming die hij moest betalen. Zijn echtgenote was wat aan de zuinige

kant. Zodra de zon in haar living scheen, kwam ze de thermostaat in het kantoor lager zetten.

Na een tijdje zat iedereen te bibberen van de kou. Men zette de verwarming prompt weer hoger. Dan werd er wat anders geprobeerd. Na aankoop van een elektrisch kacheltje stak de vrouw stiekem "de stekker in een pries" van het bureau. Die was er gauw terug uit als de vrouw weg was.

Als onze zuinige dame 's avonds bezoek kreeg dan deed zij haar ronde langs de bureaus van ontvanger en verificateurs. Zij wist maar al te goed dat daar de nodige flesjes bier te vinden waren. Niemand durfde daar commentaar op geven. Wel zocht men naar een middel om haar eens een ferme poets te bakken. Op een dag verwijderde men voorzichtig de "stopjes" van de flesjes. Voorzichtig goot men wat Topel (afwasmiddel) in de flesjes. Dan werden de flesjes terug gesloten. Een paar dagen later deed de vrouw weer haar ronde... . Van die dag af werden er geen flesjes meer weggehaald.

Op zekere dag werd een wagen met bloemen aangeslagen. Men zette de wagen voor alle zekerheid in een garage. De batterij werd uit de wagen gehaald en de garage werd goed afgesloten. De sleutel werd op een bureau bewaard. Ongelooflijk maar waar, 's anderendaags 's morgens was de wagen met bloemen verdwenen en hij werd nooit meer terug gevonden.

Op zekere dag controleerde een douane van het planton een "chique" auto. Toen hij in de koffer een dure pelsmantel vond, zei de geduldige vriendelijke heer "Sorry heer, jullie weten waarschijnlijk niet wie voor u staat. Ik ben Prins Bernard van Nederland".

Prins Bernard, Prinses Irène,... gebruikten zeer regelmatig de grensovergang. Ook leden van onze koninklijke familie trokken wel eens naar Nederland. Echte hooggeplaatste personen vormden meestal geen problemen. Anders was het gesteld met lager personeel dat meende op hun strepen te moeten staan.

Terwijl de douanen bezig waren met het controleren van de vracht en het in orde brengen van de papieren, mochten de chauffeurs op kosten van de declarant een koffie gaan drinken. Die drankbonnetjes waren zeer gekend en ook gegeerd. De chauffeurs wisten maar al te goed dat ook douanen wel eens grote dorst hadden. Pientere chauffeurs staken daarom enkele bonnetjes tussen hun papieren. Stilletjes hoopten zij natuurlijk dat die dan wat vlugger in orde zouden zijn. De douanen maakten dankbaar gebruik van de gekregen bonnetjes. En omdat koffie toch niet zo goed in de smaak viel, dronken ze meestal maar wat anders.

Zeer regelmatig moesten de douanen de vele vlaswagens controleren. Met een meterlange priem drong men door de lading om te zien of er geen boter gesmokkeld werd. Hing er vet aan de teruggetrokken haak, dan wist men dat er boter tussen het vlas zat. Als men beet had, werden de andere grenskantoren gewaarschuwd. Er waren beambten die een echte neus hadden voor dit soort smokkel. Er werd boter gesmokkeld tot in de jaren zestig.

In de tijd toen men Europese subsidies kreeg voor boteruitvoer, reden vrachtwagens gewoon de grens over om die subsidie op te strijken. En dat gebeurde zo verscheidene keren.

De ontvangen gelden – soms meer dan één miljoen – van de grenspost moesten dagelijks naar het postkantoor te Wuustwezel worden gebracht.

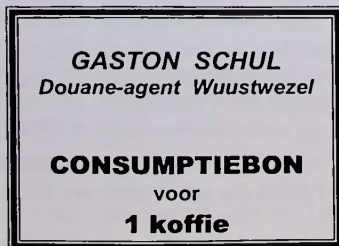
Veiligheidsmaatregelen werden daarbij niet genomen. Neen, één van de beambten nam dat gewoon achter op zijn fiets in een neutrale zak mee. Op zekere dag telefoneerde de postmeester naar de ontvanger om te zeggen dat het haast sluitingstijd was en dat er nog steeds geen geld was toegekomen. Ja, de man van dienst had zo'n erge dorst gekregen dat hij onderweg maar een pint was gaan drinken. De zak met geld stak onder de snelbinder van zijn fiets die buiten tegen de muur stond.

Een andere keer kon de beambte van dienst gebruik van een lift met een bekende handelsreiziger. Deze zette de beambte af aan het postkantoor en vervolgde zijn weg. Toen de beambte de zak op het postkantoor wilde openen bleek dat hij een verkeerde tas uit de auto had meegenomen. De tas met geld was onderweg naar Borgerhout. Gelukkig kon diezelfde avond alles nog in orde gebracht worden.

Meer moeilijkheden ondervond de ontvanger bij het afsluiten van de rekeningen op het einde van het jaar. Alles moest kloppen tot op de centiem. Terwijl ze thuis dachten dat men aan de grens al aan het nieuwjaar vieren was, zat men daar naarstig te tellen, hertellen, ... zoeken en herzoeken naar het foutje,... tot alles eindelijk in orde was.

Op het ogenblik dat het overbrengen van de grenspost Wuustwezel naar Meer reeds beslist was, werden grote werken uitgevoerd aan het inmiddels afgebroken (tot grote spijt van ...) kantoor en werd een nieuwe parking (achter kantoor) aangelegd.

Alle aanwezigen waren het roerend eens om te zeggen dat de grenspost Wuustwezel, eens de grootste van West-Europa, een zeer interessante plaats was om te werken. Je kwam er letterlijk van alles tegen. Er zijn nooit frauduleuze zaken gebeurd ook al werkten er indertijd meer dan 150 ambtenaren. Het was een grenspost waar enerzijds echt discipline heerste en waar anderzijds heel wat plezier kon gemaakt worden. Het was een grenspost waar ook veel kon geleerd worden. Het was een doorgroeipost voor mensen met ambitie. En in tegenstelling met wat wel eens wordt beweerd, moest en werd er aan de grenspost te Wuustwezel hard gewerkt. Je kon het je niet veroorloven om je weg te steken. De duizenden vrachtwagens die per dag de grens moesten passeren, zorgden er wel voor dat iedereen zijn werk naar behoren moest doen. De wachtende, vaak zeer ongeduldige, chauffeurs stonden daarbij, zelfs tot vervelens toe, op ieders handen te zien totdat ze eindelijk hun eigen papieren kregen.

- DOUANE EN SPORT

We sloten ons onderhoud te Meer af, met de algemene bemerking dat douanepost Wuustwezel een zeer interessante plaats was om te werken. Dit kwam niet enkel omwille van de vele variaties in het werk of omwille van de heersende discipline in werk en rangorde, maar ... de gemoedelijke, vriendschappelijke omgang en sfeer onder het personeel maakte van grenspost Wuustwezel iets enigs.

Maar niet alleen op het werk heerste die goede sfeer. Ook in het dagelijkse leven kwam men zeer goed overeen. Zo werd er bij de douanen Wuustwezel – Meer duchtig aan sport gedaan. Er ontstond een fietsclub die een ongeëvenaarde reeks fietstochten heeft gemaakt. In de jaren 60 tot 90 werd er flink gevoetbald. De douaneploeg van Wuustwezel heeft meer dan eens de beker van het ministerie van financiën mee naar 't kantoor gebracht. De vissersclub organiseerde jaarlijks een viswedstrijd en de biljartclub behaalde goede resultaten. Nu nog komt een kaartersclub van gepensioneerde ambtenaren regelmatig bijeen om een kaartje te leggen.

Door "De vriendenkring Wuustwezel" en nu door de "Personeelskring van Meer" werden en worden jaarlijks verschillende activiteiten georganiseerd met o.a.:

- jaarlijks teerfeest of entente
- sinterklaasfeest (kende vroeger veel succes)
- jaarlijkse studiereis
- wandel- en fietstochten met barbecue
- bijwonen begrafenissen van overleden collega's
- deelnemen aan bijzondere aangelegenheden (gouden bruiloft, viering 100- jarige, ...)

Het "neusje van de zalm" qua sportiviteit zijn en blijven de jaarlijkse fietstochten. Wist je dat men in 2007 dertig jaar "DOUANEFIETSCLUB" gaat vieren?" Bij gebrek aan voldoende douanepersoneel wordt er nu ook beroep gedaan op andere ambtenaren of wielertoeristen om de club te laten overleven.

Hieronder volgt een overzicht van de ondernomen fietstochten door de ploeg van

DOUANE WUUSTWEZEL – MEER

1 – Oefenritten

- Luik – Bastenaken – Luik
- De Waalse Pijl
- De Vlaamse Ardennen (met Kemmelberg en muur van Geeraardsbergen)
- Rondrit in Frans -- Vlaanderen
- Wuustwezel – Namen – Wuustwezel
-
- Wekelijks werden rondritten in het Antwerpse en Brabantse ondernomen (soms in groep, soms individueel)

2 - Fietstochten

- 1977	Wuustwezel – Lourdes – Wuustwezel
- 1978	Wuustwezel – Rome – Wuustwezel
- 1979	Wuustwezel - Wenen – Wuustwezel

- 1980 Wuustwezel – Fatima
- 1982 Vogezentrip
- 1985 Meer – Rome- Meer (2de maal)
- 1986 Santiago de Compostella
- 1987 Meer – Lourdes – Meer (2de maal)
- 1988 Alpentocht
- Meer – Venetlë – Meer ; De Europese Landentocht; Meer – Fatima (2de x);
- Meer- Marmot – Meer; Mont Ventoux en omstreken; Meer – Benidorm;
- fietstochten in Frankrijk

Je zou je kunnen afvragen wat die mensen toch bezielt om ieder jaar opnieuw zo'n grote fietstocht te ondernemen. Wat hebben zij ons te zeggen over hun tochten?

WUUSTWEZEL - ROME - WUUSTWEZEL van 31/07/1978 t/m 20/08/1978

Planning heen- en terugreis:

Dag 1	31/07/1978	Wuustwezel - Corbion (LUX)	230 km
Dag 2	01/08/1978	Corbion - Nancy	195 km
Dag 3	02/08/1978	Nancy - Cernay	195 km
Dag 4	03/08/1978	Cernay - Meiringen	195 km
Dag 5	04/08/1978	Meiringen - Lugano	177 km
Dag 6	05/08/1978	Lugano - Montoggio	230 km
Dag 7	06/08/1978	Montoggio – Marina di Carrara	170 km
Dag 8	07/08/1978	Marina Di Carrara/ Marina di Grosseto	228 km
Dag 9	08/08/1978	Marina di Grosseto - Rome	191 km
Dag 10	09/08/1978	VERBLIJF TE ROME	
Dag 11	10/08/1978	VERBLIJF TE ROME	
Dag 12	11/08/1978	VERBLIJF TE ROME	
		TERUGREIS ENIGSZINS AANGEPAST	
		HEEN- en TERUGREIS	3 622 km

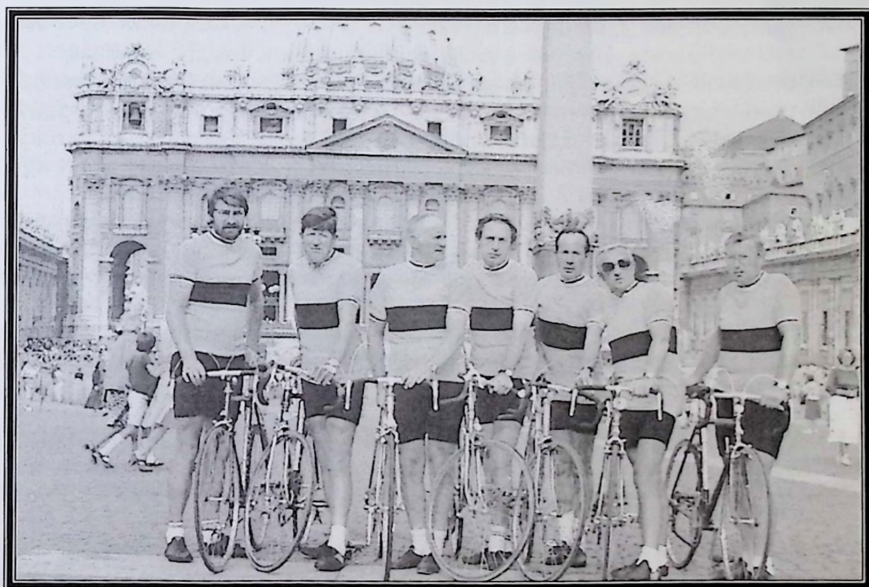
In de krant van woensdag 23 augustus 1978 vonden we het relaas van **“DOUANIERS FIETSTEN HEEN EN TERUG TUSSEN WUUSTWEZEL EN ROME”**. We lazen:

“Alle wegen leiden naar Rome”, zegde Wilfried Vanden Berghe, woordvoerder van de 7 douaniers bij hun terugkomst uit Rome, “maar de weg er naar kan lang zijn, zeker als men er naar toe gaat en terugkomt. En zwaar als er op één dag verscheidene cols op het programma staan. Toch is de tocht prima verlopen en waren het mooie momenten om tussen de 2 m hoge sneeuw van de St.-Gothard, Furka en Grimsel te fietsen”

Ze waren met hun zevenen, de Rome fietsers n.l.: Eduard Builaert (56 j) uit Schoten; Jan Hendrickx(49j) uit Meerle; Eduard Hendrickx(43j) uit Gooreind-WW; Julien Van Damme(44j) uit Ekeren; Jos Van Ostayen(31j) uit Meerle; Willy Moelans(52j) uit Wuustwezel en Wilfried Vanden Berghe(43 j) uit Merksem. De heer Nelis zorgde voor de techniek en de slaappleatsen. De dames Nelis en Moelans stonden in voor verzorging en voedsel. De heer en mevrouw Lambrechts legden de hele tocht op film vast en hielpen bij allerlei voorzieningen.

Ze vertrokken op 31 juli 1978. Ze fietsten negen dagen. Stop- en slaappleaatsen waren Bouillon, Nancy, Cernay, Meiringen, Lugano, Seruavalle, Sarzana, Crosette en Rome. Ze hadden zowat 1 850 km afgelegd. In Rome werden onze fietsers hartelijk ontvangen door de Italiaanse douanediensden
Zij hadden gerekend op een audiëntie bij Paus Paulus VI. In de plaats daarvan konden zij zijn stoffelijk overschot gaan groeten. De paus was juist overleden.

Bij de terugreis werd het vooropgesteld dagprogramma wel wat gewijzigd. De de rit over St.-Gothard, Furka en Grimsel werd wegens te zwaar, ingekort. De andere dagen werden telkens wat meer km gefietst. Er werd geslapen in tenten. Dagelijks werd één maaltijd in een restaurant genomen. De hele tocht verliep zonder grote pech of ongevallen. Men telde een vijftigtal bandbreuken.

DE 7 ROME-FIETSERS OP HET ST.-PIETERSPLEIN TE ROME.

We herkennen van L. naar R: Jos Van Ostayen, Willy Moelans, Eduard Builaert, Julien Van Damme, Wilfried Vanden Berghe, Jan Hendrickx, Eduard Hendrickx

De 7 Rome fietsers werden bij hun thuiskomst aan de grenspost Wuustwezel opgewacht door een 300-tal familieleden, vrienden en sympathisanten en ... de harmonie "De jonge Scheuten". Na de woorden van lof en dank woonden allen een dankmis bij, opgedragen in de lokaken van het tolkantoor.

MEER – SANTIAGO DE COMPOSTELA 02/08/1986 – 12/08/1986

Sinds 1000 jaar trekken pelgrims uit alle hoeken van Europa naar Santiago. De douaneploeg van Meer, niet aan zijn proefstuk toe, kon bij deze viering niet onverschillig blijven. Er werd per fiets gestart op 02/08/1986 aan de St.- Jacobskapel te Galder(NL) om aan te komen aan de kathedraal van St.-Jacob te Santiago op 12/08/1986.

De 2 200 km werden afgelegd in elf dagen door vijf fietsers: Robert Hendrickx, Mark Vink, Ernest Van den Broeck, Jos Van Ostayen en Jan Hendrickx. Na een driedaags verblijf aldaar, werd per trein naar huis gereden. Het was een zware, bergachtige en warme tocht, met veel wind op kop en slechte wegen. Vooral ook omdat zo trouw mogelijk de oorspronkelijke pelgrims camino gevolgd werd. De meeste oeroude pleisterplaatsen werden aangedaan en bezocht zoals St.-Jean Pied de Port, Roncevalle, Burgos, El Alcebo, ...

In de bezieling en het doel van dergelijke tocht, treft men de volgende facetten:

- Het avontuur, het toerisme, de vrijheid, de "globetrotting"... spreken ons in hoofdzaak aan. We vinden er geen doekjes om. Wij willen dan volledig uit de dagelijkse sleur zijn.
- De sport : Wij beleven dan een grote brok sport, die ons een gezond gevoel en een zekere fitheid geeft.
- Het verrijkende: Dergelijke tocht wekt ondernemingslust, vrijwillige discipline, organisatie-, groeps- en ploeggeest,... Men leert gemeenschappelijke beslissingen nemen, zijn plan trekken, en vooral ... niet te gauw panikeren bij onvermijdelijk opdoemende moeilijkheden en problemen.
- De pelgrimage: In ieder van ons schuilt een stukje pelgrim stelden wij vast. Het vrijwillig opnemen van een zware opdracht en deze trouw, naar behoren uitvoeren met bijbehorende taken en verplichtingen, bewijst dit. De opgespeten, traditionele, kenmerkende St.-Jacobsschelp werd zonder onderbreking, gans de tocht gedragen en als het ware omgezet van souvenir tot relikwie.
- De begeleiding en de verzorging werd prima waargenomen door Ronny en Bernadet Roos. Het leert dat een goede verstandhouding tussen, jeugd, middelbare leeftijd en tweede leeftijd mogelijk is en zich optimaal kan uiten.
- Een mooie tocht werd tot een goed einde gebracht.
- Overal - aan de grens - op de parking - in bar of restaurant konden wij met fierheid zeggen: " Nosotros somos aduana Belgica, que vamos a Santiago de Compostela, a bicicleta."

MEER – ROME – Meer (2de maal)

Hierover maakte de jongste deelnemer, Rob Hendrickx (huidig gemeenteontvanger te Wuustwezel) volgende **Verhandeling** (als leerling van 6 W E - Klein Seminarie – Hoogstraten) Beoordeling: 17/20 Knap opstel

Op zoek naar de hedendaagse lyriek

In de lagere school leerden wij ooit over de parabel van de talenten. God gaf aan ieder mens die Hij schiep bepaalde gaven. Ivan Lendl, bijvoorbeeld, had veel geluk, hij kreeg het felbegeerde tennistalent.

Laten we nu met de beide voeten op de gravel staan en kijken hoe het komt dat Lendl, Mc Enroe,... in hun geld zwemmen!

Volgens mij zijn dit soort verschijnselen kenmerken van de ontwrichte maatschappij waarin we leven. Ik weet, het klassieke woord van de idealist is weer gevallen, maar we kunnen er gewoon niet omheen. Elke zondag mag het gepeupel dertig minuten kijken hoe het decadente wereldje zich op tennis, rally en paardenrennen werpt. En als dan de langverwachte sensatie er is: vijf doden in de monsterrally, stelt men plots de vraag of sport niet immoreel is! Natuurlijk is dit soort sport immoreel! Maar wat maakt dat uit? We kunnen toch weer vijf helden meer vereren, hoera! Zij zijn niet de eersten; denk maar aan de Formule 1. Hoe dichter de helden bij de tribunes

verongelukken, hoe beter. Denk aan Simpson, hij kreeg juist één spuit te veel. En zo kunnen we nog wel even doorgaan.

De meeste mensen beseffen volgens mij wel dat we goed fout zitten, maar kunnen we eigenlijk nog wel terug? Zullen er ooit nog wel Olympische spelen zijn zoals bij de Grieken? Zij wisten wel wat sport was. Competitie in functie van de ontwikkeling van het lichaam en niet omgekeerd.

Laten we niet over de goede oude tijd mijmeren. Er zijn genoeg nieuwe helden die we moeten vereren. Neem een voorbeeld aan mijn vader. Samen met zeven collega's fietste hij reeds heen en terug naar Lourdes, Wenen, Fatima en Rome. Vorig jaar, in augustus, had ik het geluk mee naar Rome te kunnen fietsen. Mijn vader, 56 jaar, deed het voor de tweede maal. Dan pas ontdek je wat echte sport is: werken, afzien en genieten. Van elkaar afhangen, elkaar helpen en naar hetzelfde doel streven. Maar vooral de onbeschrijflijke sensatie die je voelt bij de gedachte dat je ongeveer 4 000 km gefietst hebt.

Laten we allemaal proberen hedendaagse Grieken te zijn, in plaats van geöliede Vietnam-veteranen".

Zo te zien is deze tekst uit 1985 nog steeds actueel. Proficiat, Rob.

Ook van harte proficiat aan de ganse groep fietsers van de douane Wuustwezel – Meer. Het is zoals Jan Hendrickx in zijn notities schreef "**Zij heeft een ongeëvenaarde reeks prestaties geleverd**". Wij kunnen ons tevens aansluiten bij de woorden die de directeur der douanen van Antwerpen sprak bij de eerste aankomst van hun Rome-fietstocht. "**Hij wenste de Rome-fietsers proficiat en noemde hun prestatie atletisch wat de post Wuustwezel en de douane in het algemeen tot eer strekt**".

- "BUREN VAN AAN DE GRENS" VERTELLEN HUN VERHAAL

Jef Quirijnen: leven aan de grens

Jef Quirijnen werd op 13 oktober 1925 in Wernhout net over de grens geboren. Zijn ouders, Frans Quirijnen en Theresia Van Hasselt, woonden in de eerste wereldoorlog aan de Nederlands kant van de draad. Zij hadden een winkel en een café. Vader Sus boerde wat en speelde met de duiven. De draad liep langs het Duitse Pad, zodanig dat de bewoners van de huizen op Tereik van aan Louis Leenaerts allen buiten de draad woonden. Zij gingen bij de paters naar de mis en hun kinderen gingen bij de paters naar school zover dat mogelijk was en ... het waren klanten in de winkel van moeder Trees. Door "den draad" konden ze niet naar 't dorp van Wezel om er te winkelen. Over het passeren van de draad bestaan heel wat verhalen. Het gemakkelijkst was nog de Duitse bewakers wat in handen te stoppen, want dat waren ook maar arme sukkelaars.

Het klooster van de paters was een echt baken voor de mensen en broeder Victor had voor iedereen wel een zalfje bij een ontsteking en een geneesmiddel bij één of andere kwaal. Kortom de paters waren het middelpunt van de gemeenschap. Later hadden de paters veel roepingen, zoveel zelfs dat jonge seminaristen gingen logeren op het kasteel van Montens omdat er bij de paters zelf te weinig plaats was. Die "grote piek" studenten kende daama, op korte tijd, een plotse duik. Het aantal seminaristen daalde zodanig hard dat men de deuren moest sluiten.

UITSLAG

der voorlopige toewijzing van
welgelegen en belangrijken eigendom
bestaande uiteene

Landbouwhoeve met BOUW- en WEILANDEN TUIN - en BOUWGRONDEN

Groot 40 ha 89a en 98ca
te WUESTWEZEL (nieuw tolkantoor)
tegen den steenweg Antwerpen – Breda

De NOTARIS VAN OLMEN te Brecht
zal namens Mr. Jos. Verellen en deel heb-
bers te Wuestwezel op **Maandag 14
maart 1938** bij de kind. Van den Heuvel
"In de Ster" te Wuestwezel, om 2 uur in
de namiddag met winst van verdieren
definitief verkoopen:

Een welgelegen lanbouwhoeve met aan-
horige gebouwen, vruchtbare bouw- en
weilanden, schoone tuin- en bouwgronden
te Wuestwezel, tegen den steenweg
Antwerpen Breda (nieuw tolkantoor), ter
streke genaamd 's Wyngaerts Heyvelden
en Terrijksche Heyvelden, samen groot
40 ha 89 a 96 ca, verdeeld in 71 loten.

**Totaal ingezet: 1.022.000 frs. en
25.020 verdieren.**

Samenvoeging voorbehouden. – Ingenot-
trekking bij veilverwaarden bepaald.
**Inlichtingen en plans ter studie van
Notaris Van Olmen te Brecht.**

was het moeilijk om hun dieren over te brengen (omdat er een prijsverschil was). Men probeerde natuurlijk om zo veel mogelijk dieren mee over de grens te krijgen. Zijn ouders hadden tegenslag. Wegens een ziekte onder de koeien werden de dieren bij boer Kerstens in "quarantaine" geplaatst. Zo moesten zij lang op hun beesten wachten.

Dat het tolkantoor ooit in "De Ster" was, wist Jef niet, maar dat het gevestigd was in de gebouwen van de tram, wist hij nog al te goed. "Ik ben daar trouwens nog naar de Mis geweest in de remise (na de beschadiging van de kapel tijdens de oorlog). Dat er in het douanegebouw school was, wist hij ook nog best.

Tijdens de oorlog moest er trouwens stro en boter geleverd worden aan de bezetter. Het stro werd in de gebouwen van "den tram" opgestapeld.

Van de tram weet Jef nog dat er hele vrachten goederen aankwamen. Zo bijvoorbeeld al het graan en de meststoffen voor de boerenbond in Loenhout en voor afzonderlijke boeren. De meststoffen voor de leden van de boerenbond werden opgeslagen in de melkerij. Er kwamen ook veel kolen aan. Die waren bestemd voor de burgers en ook om de ketels van de melkerij te stoken. Er werd ook fruit aangevoerd, afval van bieten, dat diende als meststof voor de weiden. Ook werden er regelmatig paarden uit de Walen met de tram naar hier gebracht. Die werden hier dan door de plaatselijke veekooplieden verkocht..

Aan de grens gebeurde er ook rare dingen: midden in de velden stond de eerste supermarkt van Braken; de winkel van " Jan Peird" of 't Peirdje"(Jan Van

Jef herinnert zich nog uit zijn kinderjaren dat er aan de grens tramwagens van goederen stonden, waar hij als klein kind in speelde. Toen hij vijf jaar was, verhuisde het gezin naar Loenhout. Loenhout was toen prachtig met veel bossen: aan "weerskanten" van de Kruisdreef en de Hofdreef zag men niets dan bossen; de Wachelbergen: allemaal bossen. Tussen grens en Oud Kantoor stonden maar enkele huizen. Dat veranderde toen Jef Verellen, den baas van 't sigarenfabriek, er een heel gebied verkocht. Korte tijd later werd de meisjesschool van de zusters van Opwijk en de kapel gebouwd. Op andere percelen begon men woningen te bouwen.

Jef trouwde op 23 oktober 1956. Het jaar daarop bouwde hij een woning aan de Berkendreef. Met smokkelen heeft Jef zich nooit bezig gehouden. Te gevaarlijk als het er op aankwam. Hij herinnert zich wel dat aangeslagen dieren bij Jaak Kerstens gestald werden en dat Jaak de dieren moest voederen. Van tijd tot tijd werden deze dieren ter plaatse verkocht. Meestal kocht de persoon, van wie de dieren eigenlijk waren, zijn dieren terug. Andere smokkelaars boden gewoonlijk niet op deze dieren.

Toen zijn ouders naar Loenhout verhuisden

Rijkevorsel). Er was letterlijk alles te verkrijgen. Er waren mensen die er met een volle netzak naartoe reden, lacht Jef, en er met een even volle netzak van terugkwamen. Lis, de vrouw van 't Peirdje, was tegen iedereen even vriendelijk. En uitleggen dat ze kon,...

't Kantoor was ooit het bloeiendste en meest bruisende gehucht van Wuustwezel. Jef herinnert zich nog dat er met een Kantoorkermis wel vijf danstenten stonden. "Haarnetjes" waren een belangrijk en zeer gegeerd smokkelprodukt. Verder waren er allerlei "trucjes" bij het smokkelen. Kalveren smeerde men groen zeep op de tong zodat zij niet zouden "blèten". Van iemand die niet smokkelde zei men wel eens dat "die niet bekwaam was om aan de grens te wonen". Zaaigraan werd gekleurd "vergiftigd" zei men "om te beletten dat de mensen het kochten om er brood van te bakken. Er was een heel verschil in prijs van "zaaigraan" en graan dat men liet malen om brood te bakken.

In Wuustwezel had men eigenlijk drie smokkelroutes: 1- die langs de Polderstraat; 2 – die langs de Huisheuvelstraat; 3 – die langs Tereik. De eerste smokkelroute via de Polderstraat naar Achtmaal was veruit de bekendste. De boerderijen aan beide zijden van de grens waren alom gekend.

De smokkelroute langs de oude weg, Tereik, werd vooral door de gewone mensen gebruikt die eens voor eigen rekening wat boter of drank gingen kopen in Holland. Regelmatig stonden er de "commiezen" verdekt opgesteld. Er kwamen ook wel eens grote smokkelaars langs deze weg. De gewone smokkelaars konden bij onraad dikwijls terecht op de boerderij vlak voor de grens. Men kon er zijn waar achterlaten totdat de weg weer vrij was.

Ook over de route langs de Huisheuvelstraat hoor je weinig verhalen vertellen.

"Smokkelverhalen" zijn in de loop der tijden 'flink aangedikt'. Je moet ze steeds "met een korrel zout" beluisteren. Over Sjarel Van Nijnatten, Jan Peird, de boeren van vlak aan de grens ... zou men zonder moeite een hele boek smokkelverhalen kunnen schrijven. Als er een smokkelaar werd "gesnapt" hadden de mensen er altijd "kompassie" mee. De "commiezen" die eigenlijk gewoon hun werk deden, konden op weinig of geen begrip of sympathie rekenen.

Jaak Kerstens: bewoner van NIEMANDSLAND

Als je met iemand wil spreken die het leven aan de grens door en door kent, dan ben je op het juiste adres bij Jaak Kerstens, Bredabaan 48 Wuustwezel.

Jaak werd te Zundert geboren op 21 september 1919 als kind van Willem Kerstens en Maria Van Hooydonck. Beide ouders waren ook geboortig van Zundert. Ze huwden daar op 10 februari 1917. Moeder was dan 38 jaar en 9 jaar ouder dan vader. In 1920 kocht het paar een oud huisje aan de Bredabaan vlak bij de grens. In de buurt woonde ook de familie Vissers. Er kwamen vier kinderen. Jaak was de tweede oudste. Uit zijn kindertijd herinnert Jaak zich nog dat hij van de Bredabaan over de hei tot aan de Nieuwmoerse steenweg kon gaan. Er was geen enkele weg in die grote heivlakte. Later trokken boeren die een stuk hei hadden (gehuurd?) over het erf van de familie Kerstens de hei in. Men reed gewoon over de hei om turf te gaan steken. Zelf had men stuk grond dat men wilde gebruiken afgepaald (v.b. met een hoop zand op elke hoek). Eind jaren twintig, begin jaren dertig is dat veranderd. Men maakte van de hei vruchtbare grond.

Jaak weet ook heel wat over de tramstation, het douanekantoorje aldaar, de café's aan het oud-kantoor, ... te vertellen (zie ook Jef Quirijnen).

In 1937 werd gestart met de bouw van de huidige boerderij. In navolging van de boerderij Visser kreeg ook hun boerderij een "Frans dak". Er zou dan meer hooi op de zolder kunnen gestapeld worden. Ze hadden geluk. Rond die periode gingen men ook het nieuwe tolkantoor bouwen. Daarvoor werd een stuk grond van hun eigendom en van die van Louis Van Riel door de staat onteigend. Men wilde dat tolkantoor eerst nog wat dichterbij de grens bouwen, maar dan stond hun in aanbouw zijnde boerderij in de weg. Zij is gelukkig mogen blijven staan.

Jaak weet nog heel goed dat het tolkantoor is gebouwd. De aannemer was een jonge gast (Gabriëls) uit Brasschaat. Zijn zeer lage inschrijving was niet naar de zin van hoofdbouwmeester Van de Velde en bouwmeester Detandt van het departement van financiën. Zij konden er op die manier waarschijnlijk niet genoeg aan verdienen. Cis Lambrechts uit Loenhout was de onderarchitect. Hij kwam alle dagen per motor de vorderingen van het werk bekijken. Die van Brussel kwamen gewoonlijk één keer in de week. Jaak ging er een tijdje als niet ingeschreven metserdiender werken. Maar dat werd door de Brusselse heren niet toegelaten. De 17-jarige zoon van metser J. Van Velthoven uit Loenhout, die al flink kon metsen, mocht pas vanaf zijn 18 jaar metser zijn. Hij mocht bijgevolg niet meer metsen en moest metserdiender worden. Ja, de puntjes werden door deze mannen op de i gezet. De jonge aannemer Gabriëls zal aan de bouw niet veel overgehouden hebben.

Toen ze met de bouw ongeveer een meter hoog stonden, werd het werk voor een hele tijd stilgelegd. De bouwmeesters van het departement keurden de fundering af. Uiteindelijk kwam men toch tot een oplossing. De aannemer moest aan alle hoeken ongeveer 1 meter beton uitkappen en die vervangen door gemetseld bouwwerk. Onder het gebouw bevond zich een grote kelder. De muren van het hele gebouw waren zo dik als die van een echte bunker. Ja, dat gebouw kon tegen een "serieuze" stoot. Dat heeft men best ondervonden toen het moest afgebroken worden. Die afbraak heeft, ondanks de hulp van zware machines, toch flink wat moeite gekost.

Jaak weet nog te vertellen dat men de grote arduinen steen die boven de hoofdingang was ingemetseld en nu het grensmonument siert, hier ter plaatse is bewerkt. Tekst en wapenschild werden hier uitgekap.

Achter het ovale dienstgebouwtje voor de planton bevond zich een dubbele weegbrug. Men kon er tot 20 ton op wegen. In het bureautje kon men het juiste gewicht aflezen. Maar al gauw was deze weegbrug te licht. De vrachtwagens werden alsmaar zwaarder geladen.

Jaak heeft vele jaren, totdat de smokkel van vee zo goed als gedaan was, gezorgd voor de aangeslagen runderen. Achteraan het kantoor was een plaats(stal noemde men dat) voorzien om deze dieren te stallen. Er was wel niets voorzien voor eten of drinken. Water kon Jaak nemen aan een kraantje. Voer voor de dieren moest hij van huis meebrengen. In de muren waren haken bevestigd waaraan de dieren konden vastgemaakt worden. Onder de vloer liep een goot waarlangs de beer naar de beerput liep. Het gebeurde heel regelmatig dat Jaak 's nachts naar 't kantoor werd geroepen omdat er een koe moest kalven. Ja, die beesten hadden dikwijls al een hele smokkelroute afgelegd voor ze daar terecht kwamen. En ja, dan... moest er vaak gekalfd worden.

Heel lang bleven die aangeslagen beesten er gewoonlijk niet staan. Na een dag of acht werden ze verkocht. In den beginne werden de beesten wel eens teruggekocht voor of door de eigenaar. Voor elke verkochte koe moest een "passavant" of geleibrief gehaald worden. Op die "passavant" stond te lezen welke weg er moest afgelegd (van douanekantoor tot bij boer) worden en de periode waarin dat moest gebeuren. Later was het bijna altijd de baas van het slachthuis die de dieren kocht. Op zo'n koopdag stonden gewoonlijk ook wel enkele douaniers in 't burger. Zij kwamen niet om te kopen, maar wel om de smokkelaars en hun helpers beter te leren kennen.

Jaak en zijn broer hielpen ook een hele periode bij het afstempelen van ingevroren paardenvlees dat uit Noorwegen kwam. Het vlees was verdeeld in kwartieren. "En, zei Jaak, 'k moet wel zeggen dat we met ons tweeën ons handen vol hadden aan zo'n kwartier paardenvlees". In de loods was gelukkig een balk voorzien waaraan men die kwartieren kon ophangen. Al het vlees moest gekeurd en afgestempeld worden. Veearts Van Pul was de veearts van dienst. Het was gewoonlijk "Sooi Post" die de stempel op het vlees sloeg. Als de ene helft van het vlees afgestempeld was, kon dat deel terug ingeladen worden. Daarna kwam de andere helft aan de beurt.

Jaak is Belg geworden. Tijdens een speciale actie kon hij de Belgische nationaliteit verkrijgen omdat zijn overgrootvader langs moeders zijde de Belgische nationaliteit had. Jaak is noch te Nederland, noch te België soldaat moeten worden. Zijn broer werd in België wel opgeroepen. Hij is uiteindelijk geen soldaat moeten worden omdat hij voor zijn inwonende ouders zorgde.

Als Jaak tijdens WO II naar Nederland wilde, moest hij langs de Duitse wachtpost passeren. Hij moest daar zijn nummer aangeven. Dat nummer werd binnen in het bureel omgedraaid. Bij terugkomst werd zijn omgekeerd nummerplaatje weer goed gehangen. 's Avonds konden de Duitse wachters meteen zien wie niet was teruggekeerd. De douanen moesten op een teken van de Duitsers de slagboom openen om de reiziger door te laten.

Die Duitse "ambtenaren" waren helemaal geen makkelijke kerels. Zij logeerden bij Vissers. Als staatsambtenaar hoopten zij natuurlijk dat Duitsland de oorlog zou winnen, anders waren zij hun baantje kwijt.

Tijdens de oorlog was de avondklok ingesteld op half 12. In 't dorp merkte men daar niet veel van, maar als grensbewoner moest je altijd voorbij die Duitse wachten passeren. En bij hen was half 12, half 12. Jaak moest er dus altijd voor zorgen dat hij voor half 12 thuis was. Voor een kerel "van voor in de twintig" was dat niet zo vanzelfsprekend. Maar ja, het moest...

Als bewoner van het "Niemandslan" tussen de grenspost Wuustwezel en Wernhout heeft Jaak nooit last gehad van de grensactiviteiten. Smokkelen heeft hij zelf nooit gedaan. Hij moest ook altijd voorbij douanen passeren om thuis te geraken. Hij had helemaal geen last van hen. Hij herinnert zich dat hij ooit één keer is moeten stoppen voor een jonge Brussels douanier. Voor hem moest hij zijn "melkkannen", waarmee hij naar de melkerij reed, openen.

Och, die Belgische douanen waren echt niet zo "contrair". Het waren mensen zoals jij en ik, die dan nog voor een karig loon moesten werken ook. Zij die hier woonden, hadden vrouw en kinderen. Zij konden rustig wat door de vingers zien. Natuurlijk moesten zij regelmatig iemand "pakken". Na de oorlog kwamen er heel wat douanen

die als soldaat hadden meegevochten onder W.O. II. Daarvoor werden zij waarschijnlijk beloond met "een vaste job" aan vaders staat". Hun wedde als douane was wel niet erg groot. De "buitendienst" was zeker in de winter geen lachertje. Je kon het de douaniers dan ook niet kwalijk nemen dat zij hier of daar bij mensen een vaste rustplaats hadden.

Dat was anders gesteld met de Nederlandse douaniers. Dat waren echte staatsambtenaren (met een deftige wedde) die echt op promotie uit waren. Zij waren dan ook veel strenger en moeilijker om mee om te gaan. Door de vingers zien was er bij hen niet bij.

Jaak is zijn hele leven op de boerderij blijven wonen. Hij huwde in 1951 met Catharina Van Looveren. Zij kregen vijf kinderen. In 1965 sloeg het noodlot toe. Jaak verloor zijn vrouw. Hij is steeds weduwnaar gebleven. Hij had het geluk dat zijn eigen moeder nog in goede gezondheid was en zo nog wat voor de kinderen kon helpen zorgen. Zij is 98 jaar mogen worden. Op twee maanden tijd stierven zijn moeder (11/12/1977) en vader (12/02/1978). Jaak die in september 87 jaar wordt woont samen met zijn zoon, schoondochter en hun kinderen nog altijd op de boerderij. In de voormiddag werkt hij nog altijd mee in de varkensstal. Als je dat nog kunt op die ouderdom... kan je alleen maar tevreden zijn. Dank je wel, Jaak, voor dit gezellig en leerrijk gesprek.

FRANS MEEUS IN EEN DIEPE GRACHT OP ZOEK NAAR EEN, HAAST VERLOREN, GRENSSTEEN.

**- BEZOEK NATIONAAL MUSEUM EN ARCHIEF VAN DOUANEN EN ACCIJNZEN
V.Z.W. TE ANTWERPEN**

OUDE ARCHIEVEN

... EN KRANTENKNIPSELS

JOS SPELTINCX EN LOUIS VAN BERGEN BEZOCHTEN O.L.V. FRANCIS HUIJBRECHTS HET MUSEUM.

AAN DE GRENS: "PLANTON" ONDERZOEKT BAGAGE.

Aanwezig:

- Jan Hellinx: Beheerder archief der douanen en museum
- Francis Huijbrechts: medewerker museum
- Ivo Machiels: penningmeester
- Fred Duerinck: eerste aanwezend inspecteur grenspost Meer
- WESALIA II: Stan Dirven, Jos Speltinx, Louis Van Bergen

Besproken punten:

- Voor het woord douane zijn er verscheidene verklaringen. Sommigen leiden het af van doge, anderen van docana(tollenaar)
- Commies is afkomstig van commission(aanstelling)
- 1836 was een tijd van oorlog met het noorden. De grens werd vastgelegd (grenspalen) in 1843. Af en toe krijgen wij er een stukje grondgebied bij(door betere meetmethoden)
- "De Schakel" is het Nederlandstalig personeelsblad van de douanen.
- 1648 : tol door de lokale heer- Oostenrijkers en Fransen leverden douaniers en rijkswachters – tot 1648 dreef men geen handel met de vijand
- 1789 Brabantse omwenteling: Tolhuisjes werden vernield – gevechten met Oostenrijkse douanen
- Oostenrijk: eerste administratie van boven uit opgelegd
- 1801: eerste uniform – werk in dienst van de keizer

Er werd verder heel wat besproken omtrent de samenstelling van het boek over het leven aan de grenspost Wuustwezel. We krijgen de gelegenheid om al 't een en 't ander te kopiëren. We mogen ook artikels en foto's uit het blad "De Schakel" overnemen(mits vermelding).

Jos en Louis bezoeken museum. Stan blijft snuffelen in krantenknipsels, ...

- DE EERSTE VROUWELIJKE DOUANEBEAMBTE IN WUUSTWEZEL

We maken er ook kennis met SONJA LIEVENS, eerste vrouwelijke douane te Wuustwezel

Sonja Lievens kwam als eerste vrouwelijke douane in Wuustwezel op 1 juli 1972 als 20-jarige in dienst op het grenskantoor Wuustwezel. Zij was opsteller en kwam dus op het bureel terecht. Veel herinnert zij zich wel niet meer over de korte periode dat ze hier werkte. Ze woonde in Merksem. Na negen maanden vroeg ze haar overplaatsing naar Antwerpen aan. Daar werkt ze nu nog als bestuursassistente. Ze begon als nieuweling in Wuustwezel, samen met twee jonge mannen. "Ik kwam ertussen allemaal oude mannen terecht," zei Sonja. "Het was wel leuk, maar ik kreeg het soms wel te verduren." Uit die tijd herinnert zij zich nog ontvanger Postelmans, Wilfried Vanden Berghe, verificateur Mathieu De Vinck en Raoul Berghmans.

Sonja Lievens werd in Wuustwezel opgevolgd door Lea Mertens. Al sinds 1963 werkte Lea als poetsvrouw bij de douanen. Toen er in 1972 een examen werd uitgeschreven voor de aanwerving van nieuwe douanen, besloot Lea het erop te wagen en ze schreef zich in. De voorbereiding van het examen viel niet mee. 't Was ook van in haar schooltijd geleden dat Lea nog iets had gehoord over aardrijkskunde, geschiedenis, ... dat ze nog rekenvraagstukken had opgelost,... Maar wie niet

waagt, die niet wint. Begin 1973 vernam ze de uitslag. Korte tijd daarna kon ze

beginnen als douanebeambte aan de grenspost te Wuust-wezel. Normaal gesproken moest ze naar Antwerpen gaan werken. Collega Sonja Lievens had in deze periode haar overplaatsing naar Antwerpen aangevraagd. Dat werd nu meteen opgelost. Sonja nam de plaats van Lea in te Antwerpen en Lea (althoewel benoemd te Antwerpen) nam in Wuust-wezel de plaats van Sonja in. In de beginperiode moest Lea van alles klasseren, afstempelen,... Na een maand of drie werd ze gewoon ingeschakeld in de taken van de douanebeambte. Voor vrouwelijke douanebeambten waren er nog geen uniformen. Die kwamen er in 1975. Ze hadden meteen de nieuwe blauwe kleur.

**SONJA LIEVENS WAS DE EERSTE VROUWELIJKE
DOUANE TE WUUSTWEZEL.**

Lea kon in Wuustwezel blijven werken tot eind 1982. In januari 1983, een jaartje later dan velen, werden ze met hun zessen (drie vrouwen en drie mannen) naar Meer overgeplaatst. Daar was het heel anders werken dan in Wuustwezel.

In 2002 stelde minister Van den Bossche het Copernicusplan voor waardoor douanebeambten vanaf hun 55 jaar konden thuisblijven. Vijf beambten (waaronder Lea) konden van deze gunstmaatregel (eenmalige bleek achteraf) profiteren. In 2004 is Lea op pensioen gegaan.

Uit "De Schakel" van die tijd blijkt dat de mannen wel gevonden waren voor de vervrouwelijking van hun beroep. "Niet tegen te houden"! "De gesprekken binnen het bureel werden heel wat minder ruw", en "enkele vrouwen is goed, maar niet te veel." luidde het toen. Anderen betreurden het dat de vrouwen wel hun werk kwamen overnemen, maar niet dezelfde verplichtingen hadden. In het beginoesten zij geen uniform dragen en vooral ... zij moesten geen nachtdienst doen.

TOLBEAMBTE VERONGELUKT TE WUUSTWEZEL

In "De Schakel" oktober 1952 verscheen hierover een bijdrage van J.B. Geudens. Hierna volgt deze tekst.

Beambte Hendrik Tielemans op 5 september begraven en het douanepersoneel van Wuustwezel rouwt over hem.

Onze jonge aangestelde, Hendrik Tielemans, werd op 1 september aan het grenskantoor Wuustwezel door een auto gedood. De dag was slechts een kwartier oud. Een automobilist die noch de beambte, noch de signalen, noch de grenspost met de drukke beweging der auto's bemerkte, reed in razende vaart door de openstaande slagbomen. Hendrik was op dienst en stond op zijn post. Hij werd door de auto meegesleurd en op slag gedood. Alles was zo snel gebeurd dat de brigadier van dienst noch de andere bediende iets van het ongeval zagen gebeuren. Alleen de luide slag deed hen toesnellen. Hiermede werd een einde gesteld aan het jonge leven van Hendrik Tielemans. Hij telde achtentwintig jaren.

Het was een treurige dag voor het personeel van de grenspost en van gans de controle. Iedereen hoorde verslagen de zware tijding aan. Het weinige dat we voor Hendrik nog konden doen was hem een schone begrafenis bezorgen. Deze had plaats op 5 september te Meldert bij Aalst. Te half tien stonden de douaniers in rang bij het sterfhuis als de heer Directeur generaal HOPCHET vergezeld van de heer directeur Louis en de heer directeur Duym met de heer Van Dooninck aankwamen om hun deelneming in het zware leed te betuigen aan de echtgenote van de overledene en zijn familieleden.

Dan begon de laatste tocht naar de kerk onder grote belangstelling van vroegere werkmakkers, dorpsgenoten en onder begeleiding van de lokale fanfare.

Na de plechtige lijkdienst en bij het open graf hield een afgevaardigde van de postbedienden – zijn vroegere werkmakkers – een toespraak. Vele omstaanders snikten als de kist gezonken werd. Dan gingen de verslagen ouders, familieleden, vrienden, geburen en werkmakkers langs het open graf. Hierbij legde de heren Hopchet, Duym, controleur Geens en brigadier Waegemans ieder een krans neer. Bovendien werden twee kransen neergelegd namens het personeel van de posterijen en een massa bloemen van vrienden en kennissen, zodat ten slotte een tapijt van bloemen uitgespreid lag aan het graf. Na deze plechtigheid hebben de heren directeurs een laatste woord gewisseld met de familieleden.

Het was een schone begrafenis en de keurige afvaardiging van het douanekorps heeft een bijzonder plechtig cachet gegeven aan de uitvaart.

Al was het slechts drie maanden geleden dat wij Hendrik Tielemans welkom heetten in onze rangen, we zegden hem node vaarwel. We kenden hem amper, maar in die korte tijd dat wij met hem omgingen zagen we hem steeds opgeruimd, altijd net gekleed en steeds voorkomend en beleefd. Het feit dat hij in 't midden van de nacht op zijn post letterlijk neergeveld werd, bewijst dat hij zijn plicht deed als douanier. Hendrik Tielemans was een held. Vijf jaar streed hij met bijzondere onderscheiding als parachutist bij de commando's in het Engels leger. Hij was op alle gevaarlijke posten van het front in de woestijnslag in Egypte, op Kreta, bij de landing in Noord-

Afrika en in Bretagne, en ook in de hel van Walcheren. De belangstelling van zijn vroegere werkmakkers der posterijen en van de inwoners van Meldert bij de begrafenis, toont hoe geliefd hij was bij diegenen waarmede hij heeft geleefd. Wij, douaniers, zijn fier dat we aan deze held een postuum eresaluut mochten brengen. Hierbij hebben alle aanwezigen de tegenwoordigheid gewaardeerd van onze hoge ambtenaren.

De afvaardiging van het douanepersoneel der controle Brasschaat werd door de heer directeur-generaal bijzonder gefeliciteerd voor de keurige houding der bedienden in uniform en voor de nauwkeurige organisatie van deze ultieme plichtigheid.

Geudens J.B. Grenskantoor Wuustwezel

Louis Simons voegde hier nog aan toe:

HENDRIK TIELEMANS

° Moorsel 01/01/1924

+ Wuustwezel 31/08/1952

BEGRAVEN 05/09/1952 te Meldert(bij Aalst)

1940 – Als 16-jarige via Frankrijk naar Engeland getrokken en daar opgenomen in het Belgisch leger.

1942 - Als vrijwilliger van het Belgisch leger ingedeeld bij het 10tb INTERALLIERD COMMANDO

1943 - Gekwetst bij landing in Italië

1944 – Gekwetst bij de landing in Walcheren

1946 - Na de terugkeer van de Commando's in het Belgisch leger gedemobiliseerd.

Werkte eerder bij de P.T.T.

Was slechts drie maanden in dienst als douanebeambte aan de grenspost Wuustwezel. Hij logeerde in café Pleysier aan de grens. Hij was gehuwd en vader van twee kindjes

KRANTENKNIPSEL OVER HET ONGEVAL

TOLBEAMBTE DOODGEREDEN TE WUUSTWEZEL

Twintig meter meegesleurd.

In de grensgemeente Wuustwezel heeft zich andermaal een verschrikkelijk verkeersongeval voorgedaan. De bewoners waren pas op adem gekomen van de tragische aanrijding waarbij 4 doden waren te betreuren, toen in de nacht van zondag op maandag een tweede ongeluk werd gemeld.

De 28-jarige douanier HENDRIK TIELEMANS, uit de Junaertstraat te St.-Jans Molenbeek, werd aan de Belgische grenspost door een Nederlandse personenwagen, die uit de richting Antwerpen kwam, aangereden en een twintigtal meter meegesleurd.

De tolbeambte was op slag gedood. De onthutste autobestuurder A. QUANT uit GOUDA, verklaarde niet te weten dat hij zich reeds aan de grens bevond en beweerde verder dat hij de douanier niet had opgemerkt. Het slachtoffer was slechts drie maand in dienst van de douanen. Hij was gehuwd en vader van twee kinderen.

OORLOG AAN DE GRENS:

Leven met de elektrische draad

- DE HOOGLSPANNINGSDRAAD

Vanaf 4 augustus 1914 was ons land betrokken bij de eerste wereldoorlog. In onze gemeente werden 134 jonge mannen opgeroepen om zich aan te sluiten bij het Belgisch leger. Daarbij gingen zich nog 17 jonge kerels als vrijwilliger aanmelden. Nederland was niet rechtstreeks betrokken bij de eerste wereldoorlog 1914 – 18 en de daaruit voortvloeiende vijandelijkheden. Tijdens de eerste winter was de grens nog niet afgesloten. Er patrouilleerden al wel Duitse wachters. Heel wat inwoners van de grensdorpen konden zo nog naar Nederland vluchten. Ze kwamen er in kampen of bij gewone burgers terecht. Er trokken ook heel wat jonge kerels de grens over om via Vlissingen en Folkstone zich als vrijwilliger aan te sluiten bij het Belgisch leger. Geregeld werden belangrijke militaire berichten de grens overgemokkeld voor de Britse inlichtingendiensten. De post van heel wat frontsoldaten werd via de grens aan familieleden bezorgd. Ook de brieven gericht aan de frontsoldaten werden de grens overgebracht en kwamen zo op hun bestemming terecht. En dan was er nog de alledaagse smokkel van goederen. Dat was niet naar de zin van de Duitse overheid. Eerst probeerde die via het invoeren van een paspoortensysteem daar een einde aan te maken. Toen dat mislukte, vaardigde in juli 1915 het Duitse opperbevel een order uit om elke doortocht aan de grens België – Nederland te beletten door het oprichten van een draadversperring waarop elektriciteit gezet werd (door de mensen "den elektrischen draad" genoemd). Het was de bedoeling om het grensverkeer onmogelijk te maken aan de smokkelaars,...

DE ELEKTRISCHE DRAAD

AAN HET KARRENMUSEUM TE ESSEN HERPLAATSTE MEN IN JUNI 2006 EEN STUK "SCHRIKDRAAD". HIER ZIJN WE JUIST AAN EEN GRENDOVERGANG MET SLAGBOOM.

Het aanbrengen van de elektrische hoogspanningsversperring was een goed voorbereide en wel doordachte actie. De elektriciteit kwam van centrales of generatoren van bestaande fabrieken (uit Merksem, Lommel en Kaulille) of van eigen Duitse generatoren. Hier was immers nog geen elektriciteit. De mensen wisten niet wat elektriciteit was en kenden er bijgevolg ook de gevaren niet van. "Den draad" werd gespannen over een afstand van 180 km en liep zo van Voeren tot Cadzand. De versperring werd tegelijkertijd in verscheidene zones opgericht. De hele klus was op korte tijd geklaard, van april tot augustus 1915. Het waren meestal Duitse genietroepen die de draad moesten plaatsen. Naast de Duitse technici werden ook Belgische arbeiders verplicht te helpen bij de aanleg. Heel wat van die arbeiders maakten van deze gelegenheid gebruik om naar Nederland te vluchten.

Voor onze streek liep "den draad" vanuit Maxburg, via Tereik (in de buurt van huize Louis Leenaerts (Bussers)), kruiste de Bredabaan, liep langs de Heivelden, via Polderstraat door de heide tot aan de hoeve Bohez in de bocht van de Nieuwmoerse steenweg en dan verder langs de Kapelstraat te Achterbroek. Van daaruit liep de versperring naar de Greef, Wildert, de Kalmthoutse Heide en via de duinen naar de Grensstraat te Putte. Essen en Nieuwmoer kwamen daardoor in "niemandsland" te liggen. Deze dorpen werden evenwel ook door de Duitsers bezet.

De versperring (Absperrung) was meestal 2 m hoog, met vijf tot 10 op 20 tot 30 cm van elkaar gespannen koperen of zinken draden en ongeveer 15 cm van de grond. De 5 mm dikke draden werden geplaatst aan porseleinen isolatoren. Om de 50 m stond een hogere paal met de aanvoerleiding. Aan beide kanten van deze stroomdraden werd op ongeveer anderhalve meter afstand nog een draad geplaatst, maar wel zonder stroom. Het waren dus drie draden waarvan enkel de middelste rij sterk elektrisch geladen was. De buitenste rijen waren (4 draden) onschadelijk en dienden om onbekenden te verwittigen, maar ook om de doortocht te vertragen. Later werden hier en daar tussen de geladen draden op kleine afstanden van elkaar nog dwarsdraden gespannen.

De draad werd zeer zwaar bewaakt. Ongeveer om de twee kilometer werd een wachthuisje (schakelhuisje)gebouwd. Het was meestal bemand door een tiental oudere soldaten. In de grotere konden er wel 40 soldaten leven. In sommige van die huisjes kon men zien of er ergens een abnormale stroomonderbreking was. Van hieruit kon men de draden onder stroom zetten en delen van de draad stroomvrij maken. Dat laatste was nodig voor onderhoud en om de lijken te verwijderen. Men kon er dus controleren of alles in orde was. Als er iets mis was met de draden werd men daarvan onmiddellijk verwittigd in het wachthuisje en kon men meteen reageren. De spanning op de draden bedroeg tussen de 2 000 en 5 000 volt. De gevolgen ervan moesten natuurlijk doeltreffend genoeg zijn. Niet alle draden stonden altijd onder stroom. Al bij al was deze draadversperring een kostelijke zaak. Soldaten, wachters, patrouilleerden voortdurend, per twee, heen en weer langs de draad. De afstand die zij telkens moesten afleggen was niet groot. Aan weerszijde van de draad liep also een pad. Deze paden bestaan op veel plaatsen nog en zijn goed te zien vanuit de lucht. De onmiddellijke omgeving van de draad werd steeds goed onderhouden. In de omgeving van de versperring werden waarschuwingsborden aangebracht met de Duitse, Franse en Nederlandse tekst "DOODSGEVAAR". Een wachtpost bestond uit een peloton soldaten dat verantwoordelijk was voor de bewaking van een zone langs de versperring. Een hoogspanningscommando had als voornaamste taak de elektrische draadversperringen te onderhouden en defecten te herstellen. Zij moesten dagelijks minstens twee keer het hun toegewezen controlegebied daadwerkelijk gaan controleren. Dagelijks moest een verslag aan de technische leiding bezorgd worden.

VOORBEELD VAN EEN DOOR DE DUITERS AFGELEVERD "PASSIERSCHEIN"(REISPAS).
MET ZO'N PAS KON MEN VIA EEN DOORGANGSPOORT "DEN DRAAD" PASSEREN.

Innerhalb des Gebiets des General- Gouvernements

Pass-Zentrale Antwerpen

bei dem Kaiserlichen Gouvernement Antwerpen

Antwerpen, den 19..

Nr.....

PASSIERSCHEIN

für.....

aus (Wohnort)..... Straße und Nr.....

Beruf.....

Staatsangehörigkeit :

Geboren am Zu Alter: Jahre

mit jedem Verkehrsmittel(vergl. jedoch Punkt 3 auf der Rückseite)

Zweck:

.....
von Antwerpen über

.....nach

GILTIG vom bis.....

Vorbehaltlich jederzeitigen Widerrufs

Mark erhalten

Pass-Zentrale Antwerpen

A.B.

Offiz. Stellv.

Vermerk auf der Rückseite beachten

Aanmerking op de keerzijde aandachtig te lezen

DUITSE GRENSWACHTERS HOUDEN DE WACHT BIJ "DEN DRAAD".

In de draad waren enkele doorgangspoorten voorzien, waar burgers die een "Passierschein" hadden, mochten passeren. Ook hier was de controle zeer streng. Alleen personenverkeer en uitwisseling van voedsel was toegestaan. Een officier controleerde alles, schreef hoeveelheid en prijs op. Zakken met voedsel werden leegggeschud, pakjes opengemaakt, karren werden gelost, broden doorgesneden... omdat er soms wel eens geld of een briefje er in werden verstopt.

Het was verboden de draad op minder dan 500 m te benaderen. De wachters hadden bevel gekregen om al wie zich in de zone van minder dan 500 m van de linies vertoonde, aan te houden of neer te schieten. Wie dichterbij dan 30 meter kwam (aangeduid met één enkel draad) werd onverwijd neergeschoten. De militairen, belast met het bewaken van de grens, waren gelogeerd bij de boeren die dicht bij "den draad" woonden. Dat bracht in de meeste gevallen geen problemen met zich mee. Men kon in de beste verstandhouding samen leven.

- "DEN DRAAD" PASSEREN

Toch probeerde men op allerlei manieren om de grens over te geraken. Iemand die de draad wilde passeren, moest eerst en vooral veel moed en durf hebben, avontuurlijk aangelegd zijn, zich aangepast hebben aan de oorlogsomstandigheden, de streek heel goed kennen, het doen en laten van de Duitse wachters nauwkeurig bekeken hebben, en best, beschikken over de nodige inlichtingen, ook van de Duitsers zelf. De specialisten, "grenslopers of passeurs" genoemd, waren meestal jonge kerels die "den draad" deden.

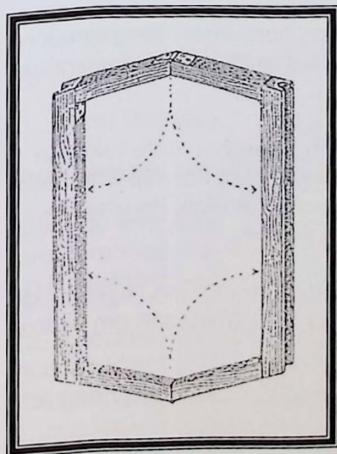
Hoe geraakte men voorbij de versperring?

- Door een dubbele ladder over de versperring te plaatsen.
- Door het plaatsen van een loopbalk op de staande balken die langs elke kant van de versperring stonden.

- Door wollen dekens rond den draad te wikkelen.
- Door een houten vat zonder bodem tussen de draden te plaatsen
- Door een houten fietswiel tussen de draden te plaatsen
- Door een geul onder de versperring te graven
- Door de draden van de versperring door te knippen
- Door houten kader omwikkeld met gummi stroken, tussen de draden te plaatsen

**DE ELEKTRISCHE DRAAD AAN HET KARRENMUSEUM TE ESSEN (JUNI 2006):
EEN GRENSLOPER KRIJPT DOOR HOUTEN KADER NAAR DE VRIJHEID.**

- door gewoon de Duitse soldaat om te kopen en hem te vragen om de elektriciteit even te onderbreken of de poort te openen, zodat je ongehinderd de grens kon oversteken. Je moest echter altijd op je hoede zijn voor verraders(Belgische mannen of vrouwen) die met de Duitsers samenwerkten. Zij kwamen soms bij dorpsgenoten vragen (tegen betaling) om hen te helpen bij het passeren van de draad. Ze lieten dan hun bereidwillige gids in de handen van de Duitsers vallen.
- Helemaal op 't einde van de oorlog ontdekte men dat rubber isolerend werkte en werden handschoenen, botten en matten gebruikt.
- In de Voer waren er zelfs die met de polsstok over de draad leerden springen.

Fons Elst van de Kalmthoutse steenweg slaagde erin een soldaat van de Duitse wachtpost om te kopen. Op een afgesproken tijdstip zette de wachter de stroomtoevoer af. Fons moest in ruil daarvoor wel 1500 mark (toen was 1 mark 1,25 Bef. waard) betalen per persoon die de doorgang wilde passeren. Deze wachtpost werd gearresteerd. Fons wist nog met een andere soldaat overeen te komen. Deze zette gewoon het hek open.

Bij deze grensversperring hebben zich heel wat drama's afgespeeld: afgrijselijk geëlektrocuteerde lijken, met kogels doorboorde lichamen, ... Gewoonlijk werden de dode lichamen door de Duitse soldaten ontkleed (nazicht kledingsstukken) en daarna werden de lijken naakt achtergelaten. Aangestelde personen van de gemeente moesten deze lijken dan komen halen om ze te begraven. "Den draad" eiste toch wel een 2 à 3000 slachtoffers.

Vele mannen of vrouwen die brieven naar Nederland probeerden te smokkelen werden betrapt en onverbiddelijk in de gevangenis geworpen. Arthur Boel, een rustend wachtmeester der gendarmen die te Gooreind logeerde in de herberg bij D'Hondt, verzamelde in de hele streek inlichtingen over de vijand. Deze werden op papier gezet door meester Jan Bosschaerts van Gooreind. Deze papieren werden in een uitgeholde stok gestoken en dan op een afgesproken plaats over de draadversperring geworpen. Aan de overzijde stond men op deze geheime informatie te wachten. Arthur Boel doorreisde de hele streek en stond zo in verbinding met heel wat medewerkers van de spionagedienst. Hij werd echter door één van zijn medewerkers verklikt. Hij werd gevangen genomen, mishandeld en gefolterd. Men beloofde hem zijn leven te redden als hij de namen gaf van zijn medewerkers. Dat weigerde hij te doen. Arthur Boel werd in fort 5 te Edegem gefusilleerd zonder ook maar één naam van zijn medewerkers te hebben genoemd.

Nog Arthur Boel:

De Duitse soldaten hadden vuurwapens in beslag genomen. Een kist met wapens van Kalmthout die te Wuustwezel was afgegeven, was zoek geraakt. De Duitsers stelden de burgemeester, Jan Hens, verantwoordelijk omdat het in zijn gemeente was gebeurd. Hij werd ondervraagd en bedreigd. Men wilde hem zo dwingen te spreken.

De burgemeester kon daarover echter geen uitleg geven aan de Duitsers omdat hij niet wist waar de wapens waren gebleven. De bezetters gaven hem even wat tijd om erover na te denken. Van die korte tussenpauze maakte de burgemeester gebruik om hals over kop te vluchten. Hij stak de grens over en bleef te Zundert wonen.

Wat was er dan wel met die wapens gebeurd?

Arthur Boel had die wapens meegenomen en ze verstopt in Beersgat in de tuin van café "De Kievit" bij Jan Baptist Scheipers. Volgens zoon Staf zaten de wapens maar juist onder de grond. De "plek" was bijna altijd zichtbaar omdat er niets op groeide. Niemand wist toen dat die gezochte wapens daar verstopt waren.

Maar ook de Duitsers waren niet altijd veilig. Er waren bij de mannen die regelmatig "den draad" deden ook gevaarlijke kerels bij die er niet voor terugdeinsden om op de Duitse wachters te schieten. Zo stierf ook menig Duitser.

- LEVEN IN NIEMANDSLAND

Te Wuustwezel was de elektrische versperring zo geplaatst dat vier huizen van het dorp in de neutrale zone (niemandsland), tussen draad en grens, stonden. Hier woonden de families van Jan Herrijgers, Louis Meeussen, Frans Blanckaerts en Frans Vissers. Deze bewoners waren geheel van hun gemeente afgezonderd en leefden dan ook mee met de Nederlanders. Ze gingen er ook naar de kerk en hun kinderen liepen er school.

Toen bij Jan Herrijgers begin 1916 een kindje werd geboren, kreeg de vader geen toelating om aangifte van zijn kind te doen op het gemeentehuis van Wuustwezel. Het was een Duitse soldaat die deze aangifte ging doen. De soldaat tekende in het geboorteregister. Arthur Boel, toevallig ook op het gemeentehuis aanwezig, was getuige van deze aangifte en heeft deze akte eveneens ondertekend..

GEBOORTEAKTE B.S. van "MARIA COLETTA ELISABETH HERRYGERS"

Nr. : 9

Herrygers Maria Coletta Elisabeth 6 februari

Volgens de aangifte en vertoning aan ons, **Van Looveren Petrus Jan, eerste schepen bij verplichte afwezigheid van den burgemeester** Ambtenaar van den Burgerlijke Stand der gemeente Wuestwezel; provincie en rechterlijk arrondissement Antwerpen, den **achtsten februari** duizend negenhonderd en zestien te **vier** uur **namiddag**, ten gemeentehuize, gedaan door **Werning Karel , oud dertig jaar, soldaat Landweer Vierde Compagnie Infanterie Bataljon Munster acht, als bezetting alhier verblijvende , wonende te Kronenberg Duitschland.**

In 't bijzijn van Boel Arthur, gepensioneerde, oud vierenveertig jaar, alhier gehuisvest en Neefs Corneel, bediende, oud veertig jaar, alhier gehuisvest, getuigen door hem gekozen, is er den zesden dezer maand, te tien uur namiddag, in de woning alhier wijk A twee, nummer honderd drieëndertig, een vrouwelijk kind geboren van Jan Herrygers, landbouwer, oud negenendertig jaar, alhier gehuisvest en geboren te Zundert, door de draadversperring van de grens belet deze aangifte te doen, en van Vissers Maria Theresia, oud vijfendertig jaar, alhier gehuisvest en geboren te Zundert, echtlieden, en welk kind hij de voornamen heeft gegeven van: Maria Coletta Elisabeth .

Waarvan wij onmiddellijk de tegenwoordige akte in dubbel opgemaakt, ze aan den **aangever** en de getuigen voorgelezen en met hen getekend hebben.

Karel Werning

A. Boel

C. Neefs

P.J. Van Looveren

Daar de weg naar België voor deze mensen versperd was, konden ze ook niet profiteren van het rantsoen dat men van "'t kommiteit" kon krijgen. Dan zouden ze maar samenwerken met de noorderburen.

De kinderen gingen wel, langs een "binnenpatteke" op 't Hollands kantoor naar 't school. Van De Paal naar kerk of school was wel een uur gaan. Bij goed weer was dat geen probleem, maar bij slecht weer en in de winter was dat niet om te lachen.

Zo werden de veertien "Reigertjes" groot.

- VERHALEN ROND "DEN DRAAD"

Omtrent deze hoogspanningsdraad werden ook heel wat verhalen verteld van gebeurtenissen die er zich voordeden. Je hoort hoe mensen er in slaagden om door deze versperring te geraken, hoe men het gedaan kreeg een Duitse soldaat om te kopen, hoe argeloze landgenoten in de val zijn gelopen, hoe mensen werden doodgeschoten,... Hierna volgen:

" Een viertal boertige gevalletjes van aan den draad " en " één droevig voorval "
" (overgenomen uit "Wuestwezel en de oorlog 1914 – 1918" van Jozef Tysmans)

DE PASTOOR

Op zekeren avond, tusschen licht en donker, landde bij Karel Van Nijnatten, overbrenger van beroep, een priester aan, die van Karel's diensten wenschte gebruik te maken.

Karel lag toevallig ziek te bed. Zijn vrouw echter, Karel's rechterarm in al die zaken, maakte daar niet veel bezwaar in en zou zich met de overbrenging wel gelasten. Terwijl de priester aan het ziekbed de plaats innam der vrouw, wipte deze de huisdeur uit, de heide op, in de richting der grens, een kilometer daar vandaan gelegen. Ze wenkte de twee aldaar op post zijnde Duitse soldaten, een jeneverflesch boven haar hoofd zwaaiende. Dien tijd, 't was toen nog in het begin, waren vele Duitsers zeer handelbaar. Onze twee "Feldgrauen" kwamen op de lekkernij toegestoven, en wetende wat het wenken te beduiden had, traden ze met de vrouw de woning binnen.

Niet zodra hadden de wachten den priester, zijn brevier zittende lezen aan Karel's bedsonde, bemerkt, of ze waggelden van ontsteltenis op hun benen. Bleek en verstomd staarden ze elkander aan, toen opeens een van beiden zijnen kameraad toeriep: " Hans, wir sind in die Falle gegangen " –Hans, we zijn er aan –niet anders vermoedende of de klant, die ze over te brengen hadden, was een vermomde Duitschen speurder. De priester stelde hen gerust, zoveel hij kon, en het drietal toog eindelijk grenswaarts, de Duitschers nochtans, voorzichtigheidshalve, onderweg iedere beweging van den vreemdeling bespiedende. Maar deze bleek wel een "goede" te zijn."

VAN NIJNATTEN'S VLUCHT

Van Nijnatten werd later verklikt en door de Duitschers aangehouden met nog twee andere personen: Cornelis van Gils en diens zoon. Van Nijnatten nochtans ontglipte zijne bewakers, sprong over een brede sloot het schaarhout door, dat den weg bezoomde, en vlug als een hert, maakte hij zich uit de voeten. De Duitschers zonden hem nog wel eenige blauwe boonen achterna, maar de vogel was gaan vliegen en keerde niet meer naar zijn nest terug.

*'s Anderendaags kwamen de Duitsers te vergeefs Van Nijnatten in zijn woon zoeken, en, om niet met ledige handen terug te keeren, schepten zij de vrouw op. Doch deze bewees evenmin van gisteren te zijn. Ze wist bij haar voorloopig gevangen zitten te Antwerpen zoo behendig de rol van krankzinnige te spelen, dat men haar als **ongewenscht en onverantwoordelijk** liet vertrekken. Zij vervoegde, ditmaal kloek en klaar van zinnen, haren man in Holland.*

EEN KERMISVOGEL

De vijftienjarige August Theuns was met eenige bekenden den " draad doorgegaan". De knaap kreeg in Nederland echter heimwee en wilde terug. 't Was in augustus

1918, het tijdstip der jaarlijksche Wuestwezelsche dorpskermis, die, we willen het tusschen haakjes vermelden, gedurende den oorlog enkel in gesloten familiekring werd gevierd.

"Ik ga naar Wezel kermis," had Gust gezegd. Men deed hem opmerken, dat hij daarvoor wel een geleider behoefde. "Neen," lachte de jongen, "ik zal 't alleen wel klaarspelen." Hij vertrok bij valavond Wezelwaarts en legde zich in en kuil aan de grens op de loer, de kans bespiedende om zijn slag te slaan. De Duitschers echter kregen hem in 't oog en vuurden. Niettemin wist de moedige 's nachts ongemerkt zijn doel te bereiken. Hij knipte de stroomdraden door, landde gaaf in zijn ouderlijke woning en vierde er vroolijk kermis.

EEN GUITIGAARD

Een onbekende jongeling was door de draadversperring heen geraakt. Aan de overzijde gekomen doch nog altijd binnen Belgisch grondgebied, zette hij leutig een langen neus op naar de Duitschers aan den anderen kant van den draad. De argelooze jongen dacht er niet meer aan nog altijd aan de kogels blootgesteld te zijn. Een boer kreeg de grimassen van onzen lustigaard in 't oog, maar ook de dreigende komst der wachten. Van achter den gevel zijner woning waarschuwde de boer den jongeling van het nakende gevaar. Deze, zijn voeten in zijne armen nemend, begreep, maar 't was tijd; dit bewezen de kogels, welke hem nog achterna zoefden.

TWEE JONGENS VAN WUESTWEZEL GEDOOD

Bij het begin van den oorlog, voor de draadversperring er stond, gingen tal van lieden onzer gemeente over de grens, naar Zundert of Achtmaal, om er waren voor huishoudelijk gebruik te halen, welke hier toen al schaarsch waren en duur (bloem, petroleum en rijst).

Het gebeurde, dat wat al te puntige Hollandsche soldaten op deze smokkelaars vuurden. Zo werden op 3 februari 1915 twee zestienjarige knapen van Wuestwezel: Michiel Beyers en Lambert Roelands, door één en hetzelfde schot aan de Achtmaalsche grens doorboord en gedood

DUITSE SOLDATEN OP WACHT BIJ DE HOOGSPANNINGSDRAAD AAN DE GRENS

SJAREL VAN NIJNATTEN EN "DEN SCHRIKDRAAD"

Van deze gekende Wuustwezelse dorpsfiguur kan men makkelijk een dik boek schrijven over alles wat hij in zijn leven heeft meegemaakt. Aanvankelijk woonde hij op de uitgestrekte heivlakte ten noorden van onze gemeente, vlak bij de Hollandse grens. Een ideale streek voor iemand die van de natuur en vooral van ... avontuur houdt.

De Duitsers hadden in 't begin van de oorlog 1914 – 18 door dit prachtig gebied dicht bij de grens hun "elektrische schrikdraad" laten zetten. Voor waaghalzen, leken in 't vak, ... betekende deze draad de onvermijdelijke dood.

Bij Sjarel lag dat anders. Hij bekeek eerst de zaak door en door. Hij lette op iedere stap van de grenswachters, ... Enkel met kalmte, voorzichtigheid, schrandereheid, ... kon je deze klus klaren en zonder problemen het dodelijk obstakel ontwijken.

Sjarel zocht een paar zeer sterke mikken van poederdroog hout. Die zette hij voorzichtig onder de draad. Zo kon hij ongehinderd, rustig en kalm door deze pijp de andere zijde bereiken. Na een tijdje werd dit een klusje haast voor iedere nacht.

Mensen van 't dorp kwamen bij Sjarel aankloppen. Zij hadden al lang geen nieuws meer gekregen van hun vader, oom, broer of zoon van aan het front achter de IJzer. 'Sjarel kunt jij eens langs Holland om proberen te informeren. Wij zouden al blij zijn met een kort berichtje... En, ge moet dat natuurlijk niet voor niets doen...."

Mensen van buiten het dorp die wat hadden uitgespookt, of jonge kerels die naar 't front wilden om er soldaat te worden,...

"Meneer Van Nijnatten zou jij ons kunnen helpen?"

Maar het passeren van de draad was geen kinderspel, integendeel... Alles moest gebeuren in de pikdonkere nacht, langs drassige grond, altijd heel bedacht en waakzaam... Bij het minste gerucht dat je hoorde, moest je soms uren aan een stuk roerloos blijven liggen(in regen en kou). En opgepast voor die gevaarlijke wachters langs de draad. Bij het minste verdacht teken... weerklonken meteen hun geweerschoten. En schieten konden ze...

Je begrijpt dat Sjarel het zekere boven het onzekere koos. Niet met iedereen was hij bereid de draad te helpen passeren. Zonder sprekend of bekend bewijs moest je niet bij hem afkomen. Zelfs al wilde men hem goed betalen, dan nog weigerde hij zijn leven te wagen. Meermaals is hij op 't nippertje door het oog van een naald moeten kruipen om zijn leven te kunnen redden.

Op Kerstavond 1916 kwam een buurman bij Sjarel binnen. Bij hem op de schelft zaten vier jonge kerels die de grens over wilden. Op een verfrommeld briefje waren enkele woorden gekrabbeld. Sjarel zag meteen dat dit briefje van zijn compagnon "De Scheper" kwam. Dan was het geen probleem en ...de financiële kant was ook dik in orde.

Buurman kreeg de opdracht om de vier kerels tegen half nacht te brengen naar de hoek van het kleine mastbosje aan Jan Reigers. Onderweg moest hij hen goed de les spellen voor de overtocht. Eenmaal in Sjarels handen, dan zou hij er de roe wel onder houden.

Alles viel reuzengood mee. Aan de draad... geen problemen! Wachters ... niet te bespeuren. Op drie tellen was de pijp klaar en konden de kerels de draad passeren.

Maar eenmaal als de laatste aan de overkant was, kwam de kat op de koord. Sjarel was pas begonnen zijn hulpstukken te demonteren, of daar riep de laatste knaap uit volle borst ... VRIJ!!! Het galmde als de slagen van een klok midden in de nacht door de hei. Onmiddellijk daarop klonken oorverdovende geweerschoten en floten de kogels om je oren. Oei, dat scheelde geen haar. En nog blafte men er zonder ophouden naar hartelust op los. Vliegenvlug zocht Sjarel dekking achter een breed uitgetakte mast. Daar liet hij zich neervallen in een greppel die overdekt was met woekerende buntbossen. Plat op zijn buik lag hij op de dunne ijslaag die door zijn gewicht helemaal in stukjes was gebroken; Het koude water sneed hem de adem af. Maar ... nauwelijks was het vuren gestaakt of uit alle richtingen klonk het gebons van naderende voetstappen. Wachters naderden met sterke zoeklampen... steeds dichter en dichter kwamen ze... Sjarel duwde zich dieper naar beneden, zijn hoofd als de kop van een struisvogel in het zand ... hij wilde niets meer zien of horen.

Zo lag hij daar eindeloos lang. Eindelijk doofden de lichten en het bonken van stappen was voorbij. Toen Sjarel na een tijdje van stilte, de sterrenhemel wilde bekijken, voelde hij plots een eigenaardige bonk op zijn rug. Kort daarop hoorde Sjarel de uitstervende stap van de schaamteloze grenswachter.

Oef,... was me dat even geluk hebben. En dat alles door die ene stommiteit van die jonge kerel!

En 't werd... O, Kerstnacht, schoner dan de dagen...

Zo bracht Sjarel een hele stoet vluchtelingen voorbij de draad, trok hij met een karrenvracht brieven, heen en terug, door de poort en maakte zo menig moederhart blij en gelukkig.

Ruwe bolster, gouden hart.

DE SCHRIKDRAAD AAN HET KARRENMUSEUM TE ESSEN.
JE MERKT HIER GOED DE DRIE RIJEN DRAAD. VAN DE MIDDELSTE RIJ WAREN DE DRADEN
STERK ELEKTRISCH GELADEN.

GOUDEN BRUIDSPAAR: KAREL EN MIE VAN NIJNATTEN

BEELDEN UIT DE GOUDEN BRUILOFTSSTOET VAN KAREL EN MIE:

SJAREL OP PAD
SJAREL EN ENKELE VRIENDEN PASSEREN "DEN ELLENTRIEKEN DRAAD"

SJAREL WERD BIJ 'T SMOKKELEN GESNAPT !

SMOKKELAARS

- PSYCHOLOGIE VAN "DEN SMOKKELAAR"

Uit de "Gazet van Hoogstraten" van 17 juni 1933 komt de volgende psychologie van "den smokkelaar".

"Gewelddaden moest men van de smokkelaars niet verwachten; hier is het smokkelfront een onverpoosde "verschalking". De smokkelaar is van de streek zelf. Wordt hij gesnapt, dan geeft hij zich over als een schoothondje, omdat de in beslag genomen waren toch niet zijn eigendom zijn. Hij strijkt slechts zijn winst op indien het tochtje is gelukt. Het ergste verlies kan voor hem zijn, dit van de tijd ... in de gevangenis. Daarom vindt men zelden wapens in hun bezit. Smokkelen is gedeeltelijk een passie, iets als wildstropen, maar minder gevaarlijk, daar de dader geen wapen in de hand heeft. Het is een passie die in elke grensstreek tot een collectieve psychologie rijpt. Vergeet niet, grensstreekbewoner zijn is geen lolletje, eerder een ellende. De mensen worden voortdurend bewaakt in hun doen en laten, hun hebben en zijn. Dit gevoel leidt tot het spel van kat en muis. Een onafgebroken mekaar beloeien van tolbeambte en smokkelaar, met een verholen genot wie telkens het kortste einde trekt. Een vreemdeling zit dadelijk in het net. Men moet de wegen kennen lijk de trappen in zijn huis. En er is de opleiding van kindsbeen af. Schoolknapen volgen de tolbeambten. De velddienst op tocht is dadelijk gesignaleerd. Als een vuurtje loopt het nieuws van mond tot mond. Aan het bestaan van een degelijk ingerichte bespiedingsdienst valt niet te twijfelen, van de korte broek af er in betrokken, wat wilt gij anders verwachten wanneer de pijp gerookt wordt? Vooraf omdat er gemakkelijk geld te verdienen valt. Bij een koe die overgebracht wordt is er een winst van 600 tot 800 fr. . Bij een big 250 tot 325 fr. "

- INLEIDING

Als we de oude "schetskaart der grenzen en voornaamste verkeerswegen van Wuestwezel" bekijken, bemerken we in 't noorden een uitgestrekte vlakte die bezaaid is met vennen en moerassen. Men kon deze uitgestrekte vlakte overzien van op de steenweg naar Nieuwmoer tot aan de grote baan Antwerpen – Breda. In deze uitgestrekte vlakte zochten onze voorouders hun voorraad turf en moer.

In dat uitgestrekt gebied lag de Belgisch – Nederlandse grens. Fatsoenlijke wegen trof men er niet aan. Ideale gelegenheid om hier ongemerkt die "vervloekte" grens over te steken om familie te bezoeken of om aan smokkelhandel te doen. De eerste jaren van onze onafhankelijkheid patrouilleerden hier voortdurend soldaten aan beide zijden van deze grens. Daarna werd die taak overgenomen door de commiezen.

Eind 19de eeuw waren in die heide de eerste sporen van ontginningswerken te vinden. Na de oorlog ontstond er een crisis door gebrek aan woningen. In onze streek was het nog erger gesteld met een gebrek aan boerderijen. Vele landbouwers, eigenaars van heidegronden, begonnen dan ook kleine of grote oppervlakten te ontginnen, zelfs hoeven te bouwen in de best gelegen gedeelten.

Toch bleef deze streek een ideale plaats om te gaan smokkelen. Wat is "smokkelen" dan wel? We zochten het op in een woordenboek en vonden : **SMOKKELEN: het is verboden goederen, of goederen waarvoor rechten moeten betaald worden, in het geheim in of uit te voeren; smokkelhandel drijven.** Men gaat trachten zonder

gezien te worden goederen over de (staats)grens te brengen en zo wetten en/of reglementen ontduiken die van kracht zijn, ofwel in het land van invoer ofwel in het land van uitvoer, om er financieel voordeel uit te halen. Smokkelen is dus eigenlijk van nature een typisch aspect van het leven aan de grens. Smokkelen wordt dan ook gedaan aan de beide zijden van de grens. Als je weet dat enkele kilometer verder een aantal artikelen beduidend goedkoper zijn, waarom zou je dan niet proberen om aan die goedkopere producten te geraken. Wie het langs de gewone weg wilde doen, diende aan de grens de nodige tol / in- of uitvoerrechten te betalen, zodat er van "profijt" niet veel sprake meer was. Men moest dus langs een niet officiële weg aan de goederen geraken. Hiervoor was die uitgestrekte heivlakte bij de grens natuurlijk een ideale oplossing. De grensbewoners kenden deze streek zeer goed. Zij wisten er alle kronkelpaadjes. Met een beetje voorzichtigheid, moest je ongemerkt de grens over kunnen geraken. De gewone mens was tevreden als hij die producten kon kopen die hij voor dagelijks gebruik nodig had. Anderen zagen hierin echter een mogelijkheid om over de grens goedkopere producten te gaan kopen om ze dan met flink wat winst te kunnen verkopen. Deze "smokkelbazen" werkten dan ook met "gasten" (meestal werkloze arbeiders). Voor smokkelbazen was het een rijkelijke broodwinning, terwijl de dragers het deden om den brode.

- EEN DUBBELE GREN: DE TOLKRING

Om de smokkel zo goed mogelijk te kunnen bestrijden, werd destijds langs de vastgestelde grenzen een zone ingesteld waarin de douane kon optreden met dezelfde bevoegdheden als aan de grens. Het was immers onmogelijk om langs de grens voldoende douaniers te plaatsen om die grens echt te controleren. De eerste vermelding van "tolkring" dateert al vanuit de tijd van de Oostenrijkse keizerin Maria-Theresia. Op de grenslijn werden douane- en accijnskantoren opgericht en bemand. Vertrekkende vanaf die grenslijn werden twee zones van 5000m getekend. In de eerste zone gebeurde het douanetoezicht zo streng als aan de grens zelf, in de tweede zone was de controle minder.

De buitenste grenslijn viel natuurlijk samen met de vastgelegde staatsgrenzen en werd de "grenslijn" genoemd. De binnenste grenslijn, op een afstand van ongeveer een uur gaans van de eerste maakte de binnenste grenslijn uit. Tussen beide linies in lag het "territoire van toezicht" of het "het onvrije territoire", waar een permanente douanecontrole werd doorgevoerd. In dit gebied werd, op plaatsen die geen tweeduizend inwoners telden, het bestaan van magazijnen, depots of "nederlagen" niet meer toegelaten. Goederen en "koopmanschappen" mochten in deze zone slechts overdag geladen of gelost worden en dan nog in tegenwoordigheid van een douanebeambte. Het vervoer van goederen moest gebeuren langsheen de wegen op de douaneformulieren vermeld. Dieren moesten ook vergezeld zijn van een "passavan", een soort doorgangsbewijs, en een zogenaamde "schetskaart".

De "passavan" moest aan elke visapost (een douanepost - meestal door de veldbrigades gebruikt - die op grote banen op een bepaalde afstand van de grens stonden, bij een kruispunt of op de samenkomst van twee of meerdere wegen die van de grens kwamen,) afgestempeld worden door de douane. Bij controle moest de begeleider niet alleen de passavan laten zien, maar ook de schetskaart (soort identiteitskaart voor de dieren). Er stond een afbeelding op van het dier met de tekening van de vlekken in de pels, samen met andere kenmerken. Bij controle moest nagezien worden of alles wel klopte met wat op de schetskaart was aangegeven.

ZO ZAG DE SCHETSKAART VAN DE KOE ERUIT!

SIGNALEMENT:

Geboortedatum:

maand:.....

jaar:.....

Kleur van de huid en
de donkere vlekken:

.....

Bijzondere kenmerken:

.....

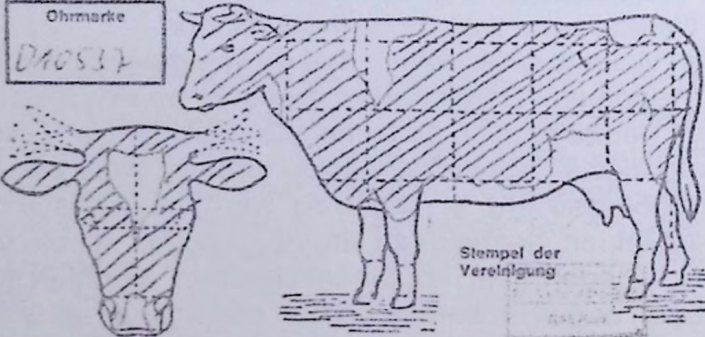
Geslacht:

.....

Ostbelgischer Verband zur Viehseuchenbekämpfung						Nr.193375G
Nr	Name u. Vorname des Besitzers	Ortschaft u/od. Straße	Gemeinde	ANKAUF		
				Datum	Er- gebnis	Nr.
1	Horn	Wallebr.	Rice			
2	Stuer Lee	SPORUS				
3	WV. Wierkerfle	Cade Molende	St. Gillis w	28/182		A295810
4						
5						
6						

Nr. Form 22	Datum der Ausstellung 7.1.84	Unterschrift d. Lokalsekretärs HILT Erwin Eynatten
Name des Tieres	Farbe P.N. geb	1.84. Geschlecht 10.

Ohrmarke
D10537

Stempel der
Vereinigung

Een andere reglementering gold voor het verscherpt toezicht op het nachtelijk vervoer (tussen 22.00 uur en 6.00 uur) van handelsgoederen in de tolkring. Elk vervoer door een handelaar moest vergezeld zijn van een erkenbaar document zoals een bestelbon, een leveringsbon, een factuur of iets dergelijks.

In 1822 werd de tolkring in al haar details vastgelegd in de Algemene Wet inzake douane en accijnzen. Een wet die tot in 1977 van kracht bleef. De nieuwe wet van 1977 bevatte tal van regels uit de oude wet.

Na de onafhankelijkheid van België werden deze zones grotendeels overgenomen. De afstand van de grens van de buitenste lijn in het binnenland was soms meer, soms minder dan 10 km omdat niet alle grenskronkels heel precies gevolgd werden.

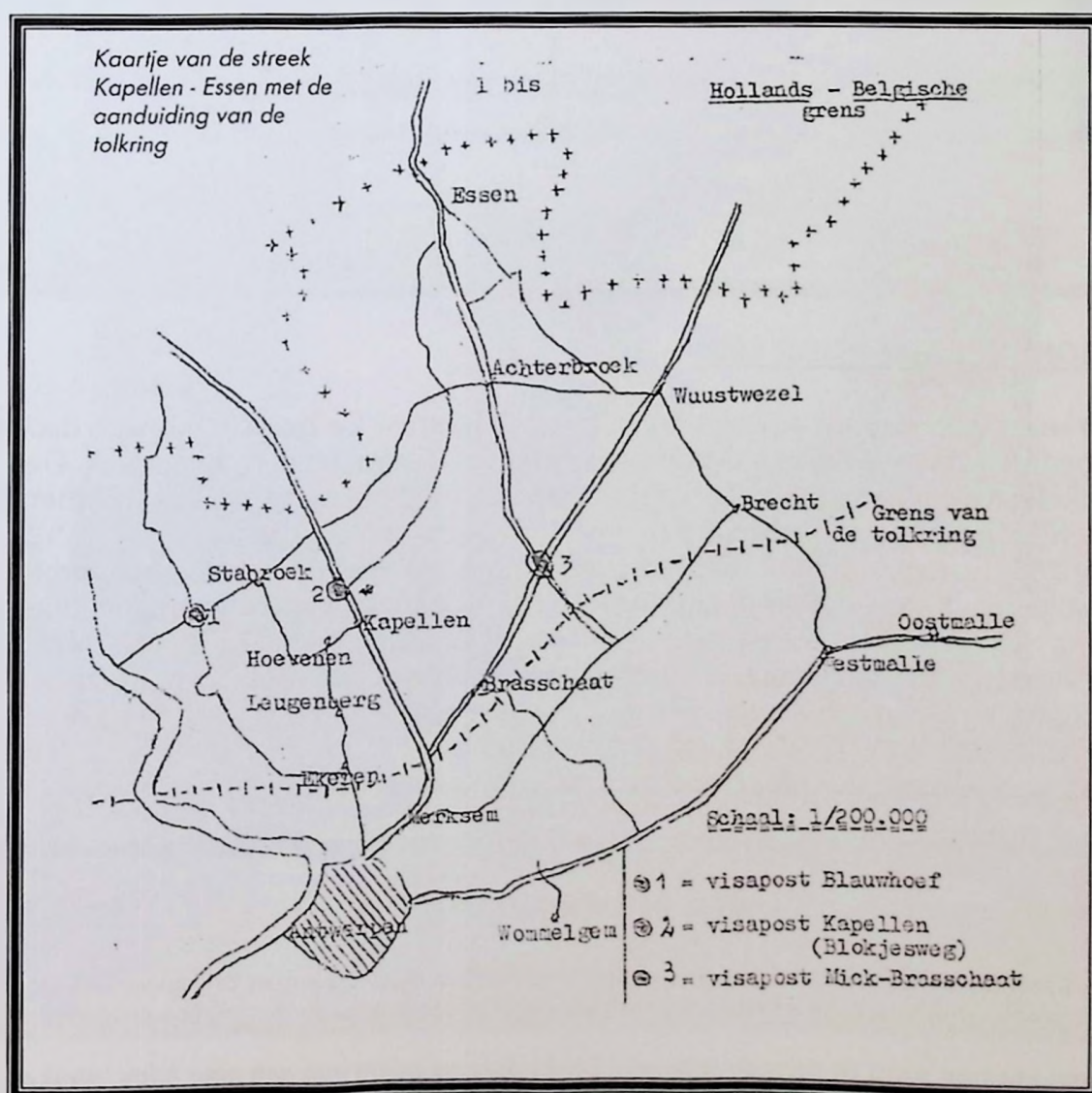
Was zo'n tolkring dan ook nog nodig in de 20ste eeuw? In de instructie "Vervoer en opslag van goederen in de tolkring (1957) kon je lezen:

"Zowel bij invoer als bij uitvoer zou de douane machteloos staan tegenover de smokkelarij indien deze noodzakelijk aan de grens zelf moest worden vastgesteld. Zulks verklaart de afbakening langsheen de grens van een landstrook die aan een bijzonder toezicht is onderworpen en tolkring wordt genoemd."

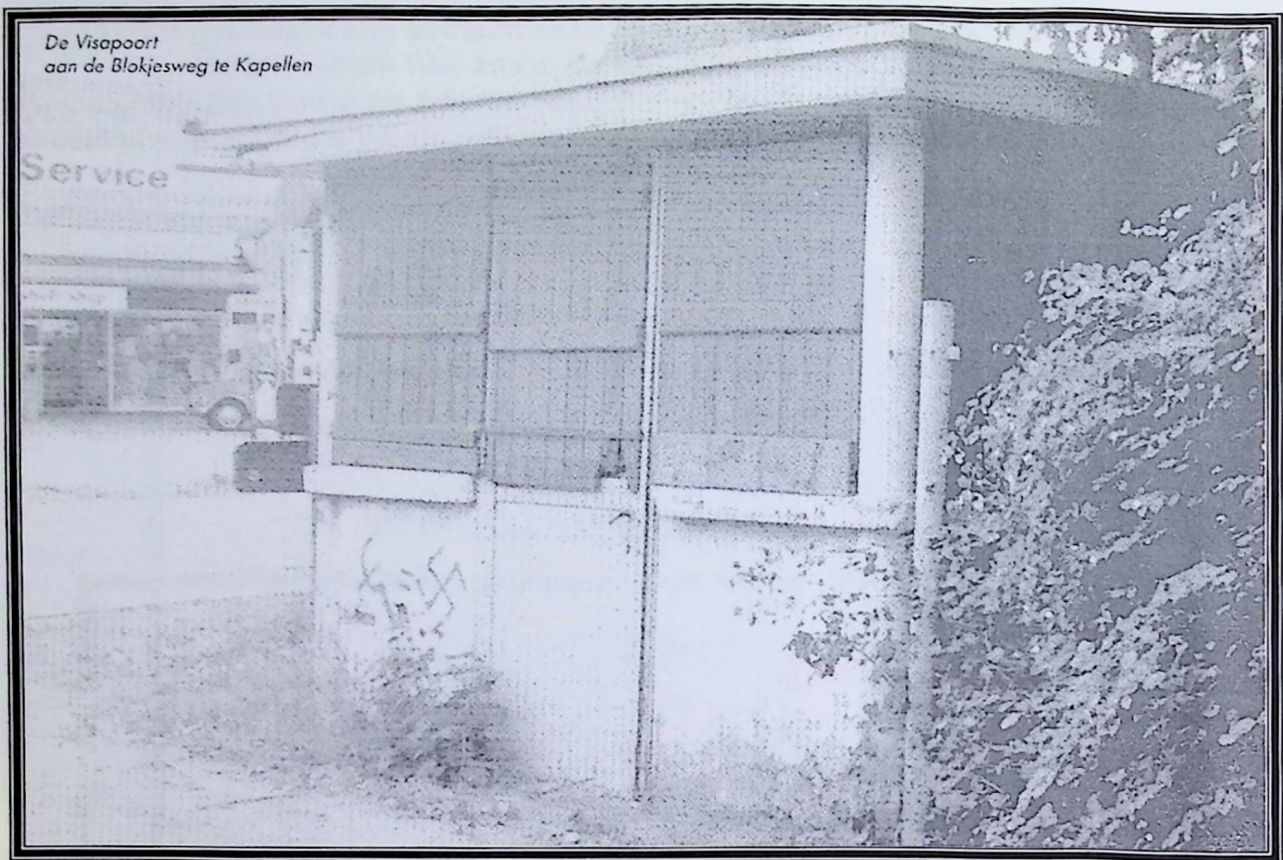
De lijst van goederen waarmee in de tolkring geleurd mocht worden en van de producten die er aan verscherpt douanetoezicht onderworpen waren was heel lang. In de fameuze smokkeljaren 1954- 1965 waren boter en runderen aan de Nederlandse grens zeer gegeerd.

De politieke ontwikkelingen in de Be.Ne.Lux. zorgden ervoor dat de tolkring langs die landsgrenzen werd afgeschaft.

KAARTJE TOLKRING KAPELLEN - ESSEN

**DE VISAPOORT TE KAPELLEN. ER STOND ER OOK EEN VOOR DE GROTE INANG VAN
"KASTEEL WITHOF TE POLYGOON.(MARIA-TER-HEIDE)**

- SMOKKELAARS VOOR 1900

Smokkelen was voor de gewone mens niets verkeerd. De meeste mensen deden het, ondanks de vele risico's die er aan verbonden waren uit pure noodzaak. De smokkelaar was helemaal geen "misdadiger". Hij nam het op tegen iets wat men als heel onrechtvaardig en oneerlijk vond: alle gevolgen van die grens.

Vanaf 1884 verscheen het "Nieuwsblad der Kempen" met daarin kleine en grote nieuwsjes uit de regio. Bij het doorbladeren en doorlezen van een verzamelboek viel het ons op hoe vaak in die periode smokkelaars tegen de lamp liepen. Het waren bijna altijd tabaksmokkelaars. Tabaksmokkel moet wel een winstgevende zaak geweest zijn. Smokkelaars die gesnapt werden, waren hun buit kwijt, kregen een fikse boete en werden in de gevangenis opgesloten.

Hierna vind je heel wat nieuwsjes over die tabaksmokkelaars.

EEN SMOKKELPARTIJTJE

De vrouw R., die Holland bewoont, moet nog al waaghals zijn. Over een drietal weken werd ze voor 't smokkelen van zeven kisten sigaren tot eene boete van rond de 150 fr. veroordeeld.

Gisteren morgen werd ze door de luitenant Dael opnieuw gevat met een paar kilos tabak en drie kisten sigaren, toen ze te Essen naar den trein naar Antwerpen ging. Dezen keer kost het haar zeker 130 fr. .

Zou ze nu nog niet genezen zijn van de smokkelziekte?

30/08/1890

SMOKKELAARS

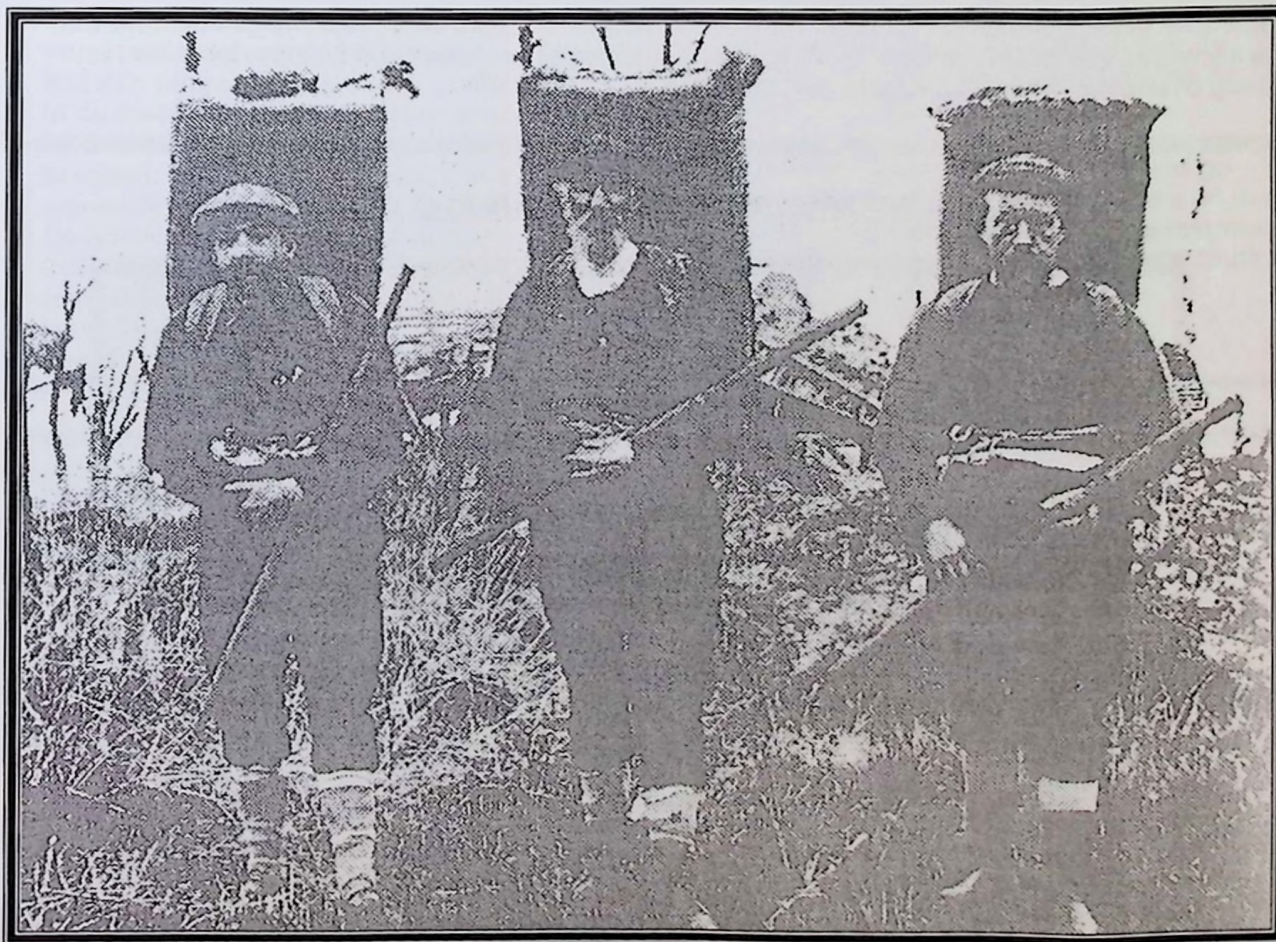
" In den avond van zaterdag, rond 10 ure, kwam een troep van acht personen, die elk een pak ongesneden tabak droegen, van Zundert. Op 150 meters over de grenzen, nabij Nieuwmoer (onder Calmpthout) gekomen legden zij hunne smokkelwaar ten gronde, om eenige stonden te rusten.

Het zij toevallig of het verraden spel was, zij werden opgemerkt door twee tolbeambten, die daar omtrent de wacht hielden. De vlucht nemen was voor de leurders het werk van eenen oogenblik. Ondertusschen waren er andere douaniers bijgekomen en men zette de smokkelaars achterna. Twee dezer laatsten werden achterhaald en aangehouden. Aan de gendarmerie van Esschen overgeleverd, zijn zij vervolgens naar de gevangenis van Antwerpen gebracht.

Eén der aangehoudenen is 60 jaar oud, vader van zes kinderen en woonachtig te Achterbroeck. De andere is ongehuwd en woont te Wuestwezel.

Het totaal gewicht van de aangeslagen tabak was 280 kilos."

DRIE SMOKKELAARS OP PAD MET ONGEVEER 50 KG TABAK IN IEDERE BAAL.

Vanaf 1893 werd er ook heel wat vee gesmokkeld. De kalveren werden gedragen. Omdat ze niet zouden loeien smeerde men de snuit in met groene zeep. De kalveren likten hun muil totdat de zeep op was. Als de zeep helemaal op was, smeerde men er opnieuw aan. Ook deze smokkelaars werden wel eens gevat. Lees maar!

VEESMOKKEL

"Aanslag van vee" In den avond van 17 dezer, heeft de brigadier Rock, en eenige zijner manschappen in de bosschen tusschen Nieuwmoer en Wuestwezel eenen aanslag gedaan van 24 koeien die door smokkelaars uit Holland waren over de grenzen gebracht. De beesten werden gestald bij J. Floren, in het dorp. Nauwelijks waren ze op stal gezet of eene der koeien wierp een kalf.

's Anderendaags heeft de beambte Gilkens nog eene koei ontmoet en gevat, die waarschijnlijk van den groten hoop den avond te voren is weggelopen.

De dieren zijn dijnsgdag morgend in zes wagens van den buurtspoorweg naar Antwerpen gevoerd waar zij geslacht en verkocht zijn."

WRAAKNEMING

Nabij de Hollandsche grens, tusschen Wuestwezel en Agtmaal, was een smokkelaar door een inwoner dezer gemeente verraden. Hij wachtte hem af en loste verscheidene geweeerschoten, waarvan er vier het slachtoffer troffen. De ongelukkige zal waarschijnlijk zijne wonden niet lang overleven. De politie zoekt den dader op.

EEN EENZAME SMOKKELAAR TREKT MET ZIJN BUIT DE GRENS OVER.

SMOKKELARIJ

Dinsdag der verledene week, rond 2 ure des morgens hebben de grenswachters van Capellen eenen belangrijken aanslag gedaan, te St.-Job- in -'t- Goor. De controleur der douanen van Capellen was verwittigd geworden dat er in den nacht van maandag op dijnstag eene groote hoeveelheid binnengesmokkel – de zou vervoerd worden, over de brug der vaart, langs de steenweg Maria-ter-Heide naar St.-Job. Deze ambtenaar had zich met twaalf zijner manschappen naar de aangeduide plaats begeven. Van 7 ure des avonds hadden deze zich in hinderlaag gelegd, in afwachting dat de smokkelaars komen zouden. Rond 2 ure 's morgens kwamen zij, 10 in getal, voorafgegaan van 2 voorgangers of verkenners. De tabak die zij geladen hadden voerden zij op eene stootkar. Toen zij nabij de brug gekomen waren, waar de grenswachters zich verborgen hielden, sprongen deze uit hunne schuilhoeken te voorschijn en wierpen zich op de smokkelaars. Deze laatsten gingen op de vlucht, hunne lading in de steek latende. Een dezer konden de kommiezen aanhouden en gevankelijk wegbrengen. Het is een jongeling van 23 jaar, wonende te Hoevenen. De hoeveelheid aangeslagen tabak bedraagt 210 kilos. Een voerman van Brecht, die daar toevallig met zijnen wagen ter plaatse kwam, heeft den tabak naar Anwerpen gevoerd.

SMOKKELAARS

Zondag morgend, rond 2 ure, hebben de tolbeambten van Brecht, bijgestaan door hunne makkers van St.-Lenaerts, en onder het bevel van hunnen luitenant, Mr. Gonthier, eenen aanslag gedaan van 7 balen tabak.

De aanslag had plaats op de grens St.-Job-in't – Goor en Brecht, waar de steenweg van Maria-ter-Heide naar St.-Job, met den steenweg naar Brecht kruist.

Eenige oogenblikken voor dat de smokkelaars zich vertoonden, reed er een hondenkar over den steenweg. Deze werd door de beambten tegengehouden, doch niets er op vindende, liet men dezen toe zijnen weg te vervoorden.

Intusschentijd kwamen er eene bende smokkelaars van achter een boschje te voorschijn maar deze, op het zien der douaniers, wierpen hunne pakken weg en reddden zich door een overijlde vlucht. Ze werden door de beambten nagezet doch deze konden de smokkelaars niet meer inhalen.

De pakken tabak werden naar Brecht gevoerd. Zij wogen te samen 235 kilos en vertegenwoordigden eene waarde, de inkomstrechten inbegrepen, van rond de 400 frank.

SMOKKELAARS aanhouding

Zondag nacht, ten 1 ½ ure, hebben de tolbeambten Seutin en Duterme, bijgestaan door de heer onderluitenant Beckers, Van Lancker onderbrigadier, Manise en Garadin, beambten eenen aanslag gedaan van 5 balen tabak en ditmaal een der smokkelaars aangehouden. Deze is een inwoner van St.-Lenaerts. Het gewicht van den aangeslagen tabak bedraagt 170 kilos.

Woensdag avond, rond 10 ure, verrasten de tolbeambten Wuillot en Nicolay, te St.-Lenaerts, ter streke Molenheike, vier smokkelaars, allen met een pak tabak geladen. Op het zicht der beambten namen de smokkelaars de vlucht, en lieten hunne pakken achter. De vier balen te samen wegen ongeveer 136 kilos.

SMOKKELARIJ

Zaterdag der verleden week hebben de tolbeambten te Wuestwezel eenen smokkelaar aangehouden. Deze laatste probeerde, met kar en peerd, drij vette verkens weg te brengen, die uit Holland afkomstig waren, zonder daarvoor de inkomstrechten te betalen. Ook bestaat er nog een besluit van ons Staatsbestuur, dat den invoer van verkens uit Holland verbiedt.

Peerd, kar en verkens zijn in beslag genomen.

SMOKKELARIJ

Maandag, avond, rond 11 ure, heeft de heer onder luitenant der douanen van Brecht, eene ontmoeting gehad met eene bende tabakssmokkelaars, niet verre van het postkantoor van Wuestwezel.

De troep schijnt bestaan te hebben uit 6 personen, waarvan 5 met een pak tabak geladen. Door de duisternis kon men ze niet goed onderscheiden.

De beambten vuurden eenige schoten af in de lucht, om andere manschappen te verwittigen. De smokkelaars antwoordden hierop met 2 schoten, die zij in de richting der beambten losten, doch zonder iemand te treffen. Daarna namen zij de vlucht, hunne smokkelwaar, bestaande uit 5 balen tabak, achterlatende.

De douaniers hebben de kerels achtervolgd, doch de laatste zijn er in gelukt te ontsnappen.

De stoutmoedigheid der dragers gaat waarlijk verre.

SMOKKELARIJ

Uit Essen meldt men dat de brigadier der douanen Zowers, met zes zijner mannen, eene belangrijke vangst heeft gedaan. Twee karren met tabak geladen kwamen over de grenzen, en de voerlieden, in plaats van bij het zien der douanen stil te houden, zette hunne paarden aan, doch Zowers vervolgde hen en loste een gewerschot. Een der peerden uit de tweede kar werd in het hart getroffen en viel, 200 meters verder, dood neer.

De voerman sprong van de kar en vluchtte, doch de kar werd aangeslagen. Deze bevatte 960 kilos tabak in bladen en sigaren van allereerste kwaliteit. De andere kar met dezelfde hoeveelheid tabak, is te Calmpthout aangehouden. Dezes voerman heeft ook de vlucht kunnen nemen. Het gedoodde peerd is verkocht voor 35 frank.

SMOKKELHANDEL AANHOUDING EN ONTSNAPPING

Verleden zaterdag avond deden twee tolbeambten, te Loenhout, eenen aanslag van 4 balen tabak, wegende elk ongeveer 35 kilos. Daarbij hebben zij ook eenen der dragers kunnen vatten. De drii anderen konden ontsnappen.

De aangehoudene werd zondag middag in het gevang te Brecht opgesloten, om des anderen-daags morgens naar Antwerpen gevoerd te worden.

Toen men Maandag morgend den smokkelaar reeds vroeg zijn ontbijt ging dragen, was de vogel ... gaan vliegen. Het slot was van de deur des gevangs afgebroken, tijdens de nacht. Ongetwijfeld moet dit het werk zijner makkers zijn, die het niet over hun gemoed hebben kunnen krijgen dat hun gezel alleen voor hen allen zou boeten. Ware broederliefde, inderdaad.

Wij hebben hier vernomen dat de aangehoudene-ontsnapte zich vrijwillig is gaan gevangen geven te Antwerpen. En hij heeft nog gelijk zo te handelen.

DOUANIERS

Naar men zegt zullen er ongeveer 200 douaniers moeten bij benoemd worden als de wet Dumont in werking treedt.

Het is te hopen dat men de Vlaamsche aanvragers niet zal achteruitsteken. Eene goede gelegenheid biedt zich aan om een groot getal Vlaamsche bedienden aan te stellen. Zoo zou men de Waalsche douaniers op de waalsche grenzen kunnen plaatsen en de Vlaamsche op de grenzen van Vlaanderen, Antwerpen en Limburg.

De bevolking zou de bedienden verstaan en de dienst zou daar veel bij winnen.

- SMOKKELEN TIJDENS W.O. I

Gedurende de eerste wereldoorlog nam Nederland niet deel aan de oorlog. Het gevolg daarvan was dat er in Nederland bijna alles te verkrijgen was. Wilde men er wat kopen, dan moest men er echter flink wat geld voor betalen.

Bij het begin van W.O. I was er aan de Nederlandse grens nog geen draadversper-ring aangebracht. Wel patrouilleerden langs beide zijden van de grens Duitse en Nederlandse soldaten.

Gelukkig kenden de grensbewoners wel ergens een pad of paadje om langs de gemeentebossen en -heide in Wernhout of Achtmaal te geraken. Onze "smokke-laars" gingen er vooral op zoek naar voedingswaren / levensmiddelen (bloem, haver-mout, brood, tabak,...) Spijtig genoeg hebben hier ook jongens hun leven verloren.

Smokkelverhaal uit W.O. I (uit INFOBLAD WW dec.1987 – verteld door G. Roelands)

Tijdens de eerste winter van de oorlog 1914-'18 was de Nederlandse grens hier nog niet gesloten. Wel patrouilleerden langs beide zijden van de grens Duitse en Nederlandse soldaten. Langs de gemeenteheide en -bossen kenden vele inwoners wel ergens een pad of paadje om Achtmaal of Wernhout te bereiken om daar smokkelwaar (voedingswaren) te gaan halen.

Op zaterdag 3 februari 1915 in de namiddag vertrokken op 't Heiken zes jongens naar Achtmaal om levensmiddelen. Het waren Frans (16), Lambert(15), Adriaan(13) Roelands, Michaël Beyers(15), Adriaan Aertsen(15) en Louis Kerstens(15). De twee laatst vernoemden gingen voor de eerste maal mee. De anderen hadden de grens al meerdere keren overgestoken.

Te Achtmaal, in het magazijn bij Verkooyen, kochten ze bloem, haver-mout en tabak. Door inwoners aldaar werden ze verwittigd dat er nu aan de grens andere Hollandse soldaten liepen. "Limburgers uit Roermond en Duits gezinden!" zei men te Achtmaal.

's Avonds bij het terugkeren liepen de jongens door een groot bos net voor de grens.

Een waterloop doorkruiste dit bos. De jongens gebruikten lange stokken om hun draagzakken over het water heen te trekken en om er zelf mee naar de overkant te springen.

Toen ze uit het donkere bos kwamen, werd er plotseling voor hen in het donker "HALT" geroepen. En meteen viel er een schot.

De kogel doorboorde de arm en het bovenlichaam van Lambert Roelands, die dodelijk getroffen achterover viel. Een tweede schot werd gelost en die kogel doorboorde de mouw van de jas van Louis Kerstens. Tevens raakte deze kogel Michaël Beyers aan neus en hoofd. Zwaargewond stortte deze knaap neer en hilde minuten lang tot hij stierf.

Eén van de twee Hollandse soldaten die geschoten had, hoorde dat de jongens in het donker naar de hoeve van Bert Van Dijck liepen. Een soldaat riep:

"Blijven staan of ik schiet op uw mieter."

Adriaan Aertsen waagde het toch om zich in een greppel te verstoppen en weg te kruipen. Vanuit de hoeve kwamen zes soldaten met brandende stallantaarns aangelopen. De soldaat die had geschoten bleef achterwege.

De jongens werden naar de hoeve geleid en daar werden ze door de soldaten afgetast.

Bert Van Dijck liep naar zijn buurman Jan Herrijgers die op 't Belgisch grondgebied woonde en verwittigde hem van de schietpartij. Opgewonden kwam Jan mee naar buiten en schold op de hoeve de soldaten de huid vol. Tijdens de nacht werden de jongens naar het wachtlokaal van de grenswacht te Achtmaal geleid. Daar werden ze verhoord door kapitein Bonhomme uit Roermond. Hun smokkelwaar moesten ze afgeven. Enkel de twee pakken tabak die Adriaan Roelands bij zich had, mochten ze houden. Louis Kerstens verweet de soldaten dat het een schande was om twee jongens voor vier kilo haverhout dood te schieten.

Diezelfde nacht bracht Jan Herrijgers de twee lijken naar het dodenhuisje te Achtmaal. In de vroege morgen moesten de jongens hun vrienden in het dodenhuisje gaan herkennen. Ze waren nog zo emotioneel geladen en in de war, dat ze voor Michaël Beyers, Adriaan Aertsen aanwezig waren.

Guilhelmus Roelands en Louis Beyers gingen diezelfde dag nog hun zonen herkennen te Achtmaal. In de nacht van zondag op maandag haalde Jan Herrijgers (met behulp van enkele mannen uit Achtmaal) de lijken uit het dodenhuisje. Hij bracht ze met zijn wagenspan naar hun ouderlijke woning. Op dinsdag 6 februari werden ze begraven. “

Na het aanbrengen van de “elektrische draadversperring” werd smokkelen natuurlijk een heel stuk moeilijker. Je kunt daarover meer lezen in het hoofdstuk “Leven met de elektrische draad”.

- SMOKKELEN TIJDENS W.O. II

Tijdens W.O.II waren zowel Nederland als België bezet door de Duitsers. Bij de Nederlanders deelden de nazi's de lakens uit (burgerlijke bezetting) en in België (militaire bezetting) had de “Wehrmacht” de macht in handen. Toch kon men in Nederland beter aan smokkelwaar geraken dan in België. Er werd graan, rogge, tarwe, gerst en soms haver overgedragen.

Vanuit Nederland werden vooral boter en kaas meegebracht. Ook brood, aardappelen en uien werden gesmokkeld.

Naar Nederland werden tabak, sigarettenblaadjes, fietsbanden en ook wel eens fietsen gesmokkeld.

Meestal werd er gesmokkeld voor een “smokkelbaas”. Men liep in groepjes van 8,10 soms tot 20 man. Men verdiende eerst 5 (later 6) Belgische frank per overgebrachte kg. Wordt de smokkelwaar afgenomen dan werd men niet betaald.

Als men per groep op smokkeltocht ging, dan werd die groep aangevoerd door een “voorloper”. De taak van de voorloper bestond erin de anderen te verwittigen als er onraad was. Hij deed dit door te roepen of een lichtsignaal te geven. Als iemand door de “commiezen” gepakt was, dan probeerde die zo lang mogelijk zijn vracht bij zich te houden, om zo de anderen meer kans te geven om te ontsnappen. Maar dat spelletje kenden de douaniers ook al rap. Ze lieten zich daaraan niet lang vangen. Van de Belgische douaniers of rijkswacht had men niet zo veel te vrezen (behalve zij die met de vijand samen spanden). Erger was het gesteld met de Duitse grenswachten. Ze patrouilleerden per fiets over de grenswegen. Soms verscholen ze zich achter een heg of in een gracht. Wordt men door deze mannen tegengehouden, dan deed men er best aan om onmiddellijk te stoppen, want zij schoten onmiddellijk met scherp. Dat deden ook de Hollandse marechaussees. De marechaussees en de Duitsgezinde douaniers droegen gevatte smokkelaars over aan de Duitse autoriteiten voor ondervraging. Smokkelwaar en identiteitskaart moesten ingeleverd

worden. 's Anderendaags moest men "den pas", mits betaling van een boete van 200 fr., komen terughalen.

Smokkelverhaal WO. II (uit "Sterbos III" van Marcel Peeters))

Op 16 oktober 1942 vertrok een groepje van vijf of zes man vanop " 't Heiken" (nu Moleneind) te Wuustwezel op weg naar Achtmaal naar JAN ELST in de Eendenkooi. De bedoeling was er graan of aardappelen te gaan ophalen. Ze werkten voor eigen rekening en gebruik. Het was nog vroeg in de avond, bij valavond, en bijgevolg nog niet helemaal donker.

Petrus Van der Jonckheyd had pijn aan zijn voet. Jef Moorkes(Bastiaenssen) bleef bij hem wachten. Zo raakten ze natuurlijk achterop ten opzichte van de rest van de groep. Zij kenden er natuurlijk wel hun weg. Vanuit de Rietvenweg, toen nog een aardeweg, staken ze de landweg, Begijnenmoerenweg, over en trokken dan de hei in. Daar liep een smal voetpaadje. Op 't einde kwam het tweetal aan een akkerpad dat was afgezoomd met houtwallen (aan beide zijden een strook kreupelhout met daarachter gewoonlijk een vrij diepe sloot). Deze aardeweg werd door de smokkelaars(ten onrechte) het Duitse pad genoemd. Deze weg vormde aan de Polderstraat de grens. Na een kleine 400-tal meters week de grenslijn af van het wegtraject. Het akkerpad liep, volgens Jef Moorkes, op het uiteinde dood op een grote houtbos. Daarin verstopten de Hollandse douanen zich vaak.

Het voetpaadje kwam tot aan de aarden weg. Om die te kruisen moest men door een slop (een smalle doorgang in het kreupelhout langswaar men op de wei of het veld kon komen).

Toen het tweetal het slop passeerde, stonden ze eensklap oog in oog met twee gewapende Duitse soldaten die te voet op patrouille waren. De Duitsers riepen: "Halt, stehe!"

Jef Bastiaenssen bleef staan, het wapen van de ene Duise soldaat op hem gericht. Petrus Van der Jonckheyd zette het op een lopen doorheen de droge en gezuiverde sloot. De tweede Duitser liet zich op de grond vallen (laag bij de grond heeft men een beter zicht op de bewegingen) en loste slechts één (maar wel het fatale) schot.

Jef Bastiaenssen moest, vergezeld door beide Duitse soldaten, de getroffen Petrus gaan zoeken. Hij werd gevonden een 25-tal meter verder. De ene Duitser bleef bij de getroffen Petrus, terwijl Jef met de andere op zoek moest om hulp. Jef zal ook wel doodsangsten hebben uitgestaan. Enkele dagen voordien pas 17 geworden, moest hij nu zijn vriend en schoolkameraad achterlaten onder bewaking van een gewapende Duitse soldaat. Jef kon niet inschatten hoe het met zijn vriend gesteld was. Hij moest, vergezeld van die Duitse soldaat, de 1 100 meter lange aardeweg afgaan. Bij de eerste hoeve werd niet opengedaan.

De Duitser wilde dat Jef op zoek moest naar een "Fahrad" om de dokter te halen. Maar eerst diende hij zijn identiteitskaart in te leveren, zodat hij, indien hij niet zou terugkomen, later opgepakt kon worden. Maar Jef zou sowieso terugkeren, want hij wilde zijn vriend niet in de steek laten. De Duitser bleef achter bij de hoeve.

.....

Op de hoeve bij Sus Van Gils kreeg hij een fiets, waarmee hij vliegensvlug naar dokter Deckers reed. Deze kwam pas een kwartiertje later thuis. Samen reden ze dan op weg naar de zwaargewonde. De Duitser stond hen op te wachten bij de hoeve Van Heybeek. Vandaar uit trok het drietal naar de hoeve van Peerke (Petrus) Vissers die op Nederlands grondgebied stond.

Petrus Van der Jonckheyd lag, in een deken gewikkeld, in de keuken op de vloer. Men had het bloeden al kunnen stelpen. Petrus was nog bij bewustzijn. Een soldaat nam de identiteitskaart van Petrus. Ondertussen waren er al vijf of zes Duitsers bijgekomen.

Bij het doktersonderzoek zag Jef in de rug van zijn vriend een klein rond kogelwondje en aan de voorzijde een barst.

Petrus werd daarna met paard en kar vervoerd, terwijl Jef onder begeleiding van een Duits soldaat mee moest naar "de commandeur", het nieuwe douanekantoor op de Bredabaan. Jef mocht daarna naar huis terugkeren met de opdracht 's anderendaags zijn identiteitskaart te komen ophalen.

Via de gekasseide Polderstraat en Bredabaan werd Petrus naar zijn huis op de Bredabaan gebracht. Het veelvuldige schokken zorgde ervoor dat de wonden weer gingen bloeden. Met een ziekenwagen werd Petrus naar het St.-Vincen-tius ziekenhuis te Antwerpen gebracht. Het schot dat zijn lever had geraakt werd hem fataal. Hij overleed te Antwerpen op 17 oktober 1942.

Velen hadden hem lief, omdat hij zoo
ingoed en zachtmoedig was.
Allen treuren mee met zijn tragisch lot.

+

Bid voor de ziel van zaliger
Petrus Constant Van der Jonckheyd
echtgenoot van
JOANNA CATHARINA VAN AERT
geboren te Wuustwezel den 21 feb.1908
godvruchtig in den Heer ontslapen
te Antwerpen den 17 oktober 1942.
Voorzien van de H.H. Sacramenten der stervenden

O Heer, steun ons terneergeslagen hart,
beziel het met de vertroostende gedachten
uit het geloof, opdat wij niet treuren gelijk
zij die geen hoop hebben.

Ontvang in Uw rijk hem dien wij bewenen,
gedenk zijn smarten en zijn verdiensten,
wees hem barmhartig en schenk hem den
vrede.

Lacordaire
Teergeliefde Echtgenoot en kinderen
Vaarwell hoe hard U te moeten verlaten!
Doch de liefde houdt ons vereenigd, van
uit den hemel blijf ik over U waken.

Beminde Ouders, Broeders en Zusters,
vaarwell! bidt voor mij en draagt zorg voor
mijn dierbaren die ik achterlaat!
Jezus, Maria, Jozef 7 jaar en 7 quadr.
Onbevleete Koningin van den Vrede, bid
voor ons. 300 dagen aflaat

Drukk. J. Van der Jonckheyd Wuustwezel

Enkele bedenkingen:

Waarom ging Jef Moorkes bij Van Gils een fiets vragen?

Smokkelaars die in groep op tocht gingen, vertrokken dan ook meestal op dezelfde plaats. Ze kwamen dan per fiets naar deze verzamelplaats. De schuur van Sus Van Gils was zo'n verzamelplaats. Sus wist dat en hij kende dan ook de mannen die hier hun fietsen kwamen wegzetten. Jef wist dus zeker dat hij daar een fiets kon vinden.

Het was niet de eerste keer dat Peer Van der Jonckheyd ging smokkelen. Hij was al meermaals mee geweest. De dichtst bijzijnde plaats waar ze de smokkelwaar konden gaan ophalen was op de Eendekooi te Achtmaal. Ze gingen daar bij Jan Elst of in het HOOGHUIS bij Van Dijk. Omdat ze zo dicht bij huis smokkelden, gebeurde het meermaals dat ze tweemaal per nacht de grens overstaken. Jef is na de dood van zijn vriend Peer enkele maanden niet durven gaan smokkelen. Maar ... hij is terug gegaan... hij kon het smokkelen niet laten. Het was oorlog,... iedereen ging terug.

- SMOKKELEN IN VREDESTIJD

Heel wat mensen van bij ons, maar ook uit de verre omgeving hadden er graag een dagje voor over om per fiets, later per tram of per auto, een tochtje te maken naar Nederland. Onderweg werden de nodige aankopen (een kilootje boter, een fles levertraan of jenever, een paar kilo graan) gedaan. Goed weggestopt trachtte men dat ongezien de grens over te smokkelen. Dat lukte wel een keertje, maar een volgende keer ging het dan weer mis. Ook de douanen wisten dat ze op hun vraag "Niets aan te geven, mevrouw, meneer?" steeds het antwoord "Neen" kregen.

De douanen wisten dat boter overal kon verstopt worden. Vrouwen die meenden ze veilig weggemoffeld te hebben onder hun kleding, liet men wel eens naast een flink brandende douanekachel een tijd zitten wachten. De rest kan je dan wel raden.

Mannen werden wel eens binnengeroepen om zich te laten "fouilleren". Bij controle van de smokkelaar die gepakt was geworden gebeurde het wel eens, indien nodig geacht, dat de verdachte zich in zijn blootje aan de "commiezen" moest vertonen. Dat was geen probleem. Maar wat als de smokkelaar een vrouw was?

De douaniers schenen de vrouwen niet te mogen onderzoeken. Daarom werden er "visiteuses" in douanediens genomen. Zij werden bij voorkeur aangeworven onder de vrouwen, weduwen of de dochters van beambten. Zij moesten Belg zijn, burgerlijke en politieke rechten genieten, 21 jaar oud zijn geworden, van goed gedrag, leefwijze en zeden zijn. Zij moesten ook "den vereischten eed" afleggen. Het was geen voltijdse betrekking. "De medewerking der "visiteuses" mocht slechts ingeroepen worden in geval van een smokkel en krachtens de uitdrukkelijke machtiging van het plaatselijk diensthoofd. (Dienstbrief 3640 van 27/05/ 1933). In 1940 werd ook Wuustwezel vermeld op de lijst waar "visiteuses" in dienst waren.

De dienst werd eind augustus 1978 afgeschaft omdat er genoeg vrouwen in douanediens waren.

Als je als smokkelaar betrapt werd werd er beslag gelegd op de smokkelwaar en er werd een proces-verbaal opgemaakt (zie voorbeeld – namen weggelaten). Daarna moest nog een boete betaald worden.

De meest "geroutineerde" smokkelaars trokken "binnendoor" naar Nederland. Zij maakten gebruik van de kleine veldwegeltjes die zij door en door kenden. Zij wisten waar ze zich, bij onraad, konden verbergen of hun partij smokkelwaar achterlaten tot de weg vrij was. Het was dan vaak een kwestie van zich zo vlug mogelijk uit de voeten te maken. Sommige van deze smokkelaars waren de "commiezen" steeds te slim af. Anderen liepen wel eens tegen de lamp, met de nodige financiële gevolgen vandien.

De douanen met velddienst hadden een job met zeer moeilijke diensturen. Zo moesten zij vier uur werken, waren dan vier uur vrij en moesten dan opnieuw vier uur werken. Zij dienden per fiets en gewapend een voorgeschreven route te volgen. Op bepaalde plaatsen was een "observatiepost". Daar moest een wacht van een kwartier tot een halfuur geklopt worden. Regelmatig werden zij gecontroleerd door "den brigadier".

Voor de douanen met velddienst was een heel reglement uitgewerkt (1909) met voorschriften waaraan zij zich moesten houden tijdens hun diensttijd.

Het was voor deze mannen niet altijd prettig om in de pletsende regen of bij barkoude temperaturen hun ronde te doen. Zij hadden hier en daar dan ook wel hun schuilplaatsjes. Eén van die schuilplaatsjes was het oude boerderijtje op de Tolberg vlak bij de Mastendreef. Bij aankomst werden de fietsen (pas op 18 maart 1895 besliste de douaneoverheid dat controleurs een fiets mochten gebruiken als vervoermiddel bij het volbrengen van hun dienst) meteen in de houten schuur gezet. De brigadier mocht ze niet zien staan als hij zijn controleronde deed. Ook al waren de bewoners niet thuis, onze douanen geraakten wel binnen. Ze wisten dat de sleutel in de "biehal" lag. Binnen smeulde de open haard en in de open schouw hingen haast het hele jaar door hespen en worsten te drogen. Maar naast de "Leuvense stoof in de goei kamer" daar was het veel beter. De natte jassen werden er te drogen gehangen op stoelen. Droge jassen werden gewoon op het opgemaakt eenpersoonsbed gelegd. Op de ronde tafel lag steeds een stapel gazetten. Op de schouw vonden ze de "stokken kaarten". Op de stoof stond bij koud weer steeds een pot koffie klaar. De tassen wisten ze wel te vinden. 's Zomers stond een emmer koude koffie op de moos. Daarnaast stond een "grote verbruinde mok" waaruit iedereen dronk.

Kwamen ze in de voormiddag, dan stond gewoonlijk de pot verse soep al op de "Leuvense stoof" voor 's middags. Regelmatig werd daar ook wel eens een bordje van gegeten. Boven de stoof hingen bijna altijd gedroogde worsten en hesp. Het mes om er een stuk af te snijden lag pakkensklaar op de schouw. Brandde de stoof niet te best of was ze uitgegaan, geen nood, de "commiezen" wisten waar ze dun en dik hout konden vinden. Ze wisten ook dat ze als ze in 't kiekenkot gingen ze moesten oppassen voor 't krielhaantje. Dat "vuil ding" vloog iedereen aan die in zijn kot kwam. Waren ze uitgerust, was hun jas goed opgedroogd, ... dan reden ze verder. De deur werd netjes op slot gedaan en de sleutel werd op zijn plaatsje in de "biehal" teruggelegd.

Was het 's nachts zeer slecht weer of bitterkoud dan wisten ze hoe ze in de schuur konden geraken. Daar kropen ze dan lekker in 't hooi. Uren, dagen, ... hebben ze zo

doorgebracht in het oude boerderijtje aan de Mastendreef. In 1963 werd deze velddienst afgeschaft.

HET BOERDERIJTJE AAN DE MASTENDREEF

Voor de "echte" smokkelaars, die van smokkelen hun "beroep" hadden gemaakt waren de douanen beducht. Zij ontzagen dan ook niets of niemand. Brutaal geweld werd niet geschuwd. Liepen zo'n smokkelaars toch eens in de val dan ontstond er vaak een vuurgevecht, een strijd op leven en dood. Hun smokkelwagens, vooral snelle Amerikaanse personenauto's, werden uitgerust als echte pantserwagens om door wegversperringen te rijden en omeventueel aan een kogelregen te kunnen ontsnappen. Op hun drieste vlucht voor de achtervolgende douanen strooiden ze kraaienpoten. Hiervan bleef steeds één scherpe punt naar boven steken. Menig voertuig van de douanen kreeg zo af te rekenen met lekke banden. Argeloze weggebruikers, die daarna langs deze weg reden, werden eveneens het slachtoffer. Indertijd kon men bijna dagelijks over die "smokkelstrijd" in de kranten lezen.

Deze gebeurtenissen behoren na de in werking treden van BENELUX en de E.G. tot het verleden. De smokkelverhalen van "aan onze grens" zullen echter nog lang blijven voortleven bij de mensen.

PROVINCIE ANTWERPEN
GEMEENTE
WUUSTWEZEL

PROCES-VERBAAL
NR. 119

Verzonden aan den Heer
Adjunct-directeur bij het bestuur der
CONTROLEDIENSTEN
Groenplaats 11 Antwerpen

PRO JUSTITIA

Proces-verbaal ten laste van Echtgenote van wonende te Merksem, uit hoofde van : inbreuk tegen het besluit van 15/08/1940 en 30/06/1942 betreffende de bevoorrading van het land.

Ten jare negentienhonderd twee en veertig
den vierden november om 21.30 uur

Wij ondergeteekende, Veldwachter te Wuustwezel, behoorlijk afgevaardigd door den Heer Burgemeester, in samenwerking met de rijkswacht onzer gemeente op bovenstaande datum en uur, dienst doende binnen de gemeente-Gooreind "Tramcontrole" hebben aldaar vastgesteld dat de genaamde echtgenote van , huisvrouw geboren te Antwerpen, de , huisvrouw en wonende te Merksem , in het bezit bevonden werd van ongeveer 20 kg rogge, waarvan zij de herkomst niet kon bepalen. Desbetreffend door ons onderhoord, verklaart zij in de Vlaamse taal: Ik heb 20 kg rogge gekocht van een onbekende persoon iot Wuustwezel tegen 15fr. het kg. Verder heb ik niets te verklaren. Na voorlezing volhardt en tekent met ons het verslagboek. Er wordt beslag gelegd op de waar. De verkoop ervan zal het voorwerp uitmaken van een navolgend P.V., waaraan de bewijsstukken en de stortingsbewijzen zullen gehecht worden. Diensvolgens verklaren wij voornoemd in overtreding met de besluiten van 15/08/1940 en 30/06/1942 ten blijke waarvan wij dit proces-verbaal hebben opgesteld om aan de Administratieve Rechtsmacht in Eersten Aanleg te Antwerpen, Plantijn Moretuslei, 9, te worden overgemaakt.

Een afschrift ervan zal aan de overtreedster overhandigd worden die binnen de drie dagen na ontvangst ervan haar schriftelijk verweer en bij aangetekend schrijven aan boververmelde Rechtsmacht kan doen geworden.

De overtreedster kan ook vragen persoonlijk voor de Administratieve Rechtsmacht te verschijnen, doch deze is niet verplicht dit bezoek in te willigen.

De overtreedster wordt erven verwittigd dat zij bij toepassing van Art. 1,2 van het besluit van 29/06/1942 het recht heeft binnen de vijf dagen na ontvangst van het P.-V. aan de Administratieve Rechtsmacht te vragen dat haar zaak niet door haar doch door de gewone rechtbank zou worden behandeld.

Een afschrift van den tekst van art. 9 van het besluit van 27/10/1939 zal aan de overtreedster worden overhandigd.

Waarvan akte, gesloten datum als boven.

MINISTERIE VAN FINANCIËN

BESTUUR DER DOUANEN EN ACCIJNZEN

BIJLAGE G

Proces- verbaal nr. **77/B1/NL/2823**

Ten laste van:

Wonende te:..... **Moordrecht (NL)**

uit hoofde van telastlegging van

overtreding van het besluit **K.B. 15/03/68 art.2 par.3**

Ten jare negentienhonderd **zevenenzeventig** de **veertiende** van de maand **november** te **17.30** uur

Wij **verificateur en hoofddouanebeambte, beiden te Wuustwezel Kantoor** handelend tot uitvoering van de wet van 1 augustus betreffende het vervoer van zaken met motorrijtuigen tegen vergoeding en tot uitvoering van het koninklijk besluit van 10 april 1954 genomen krachtens de besluitwet van 30 december 1946 houdende herziening en samenschakeling van de wetgeving betreffende het bezoldigd vervoer van personen, door middel van automobielen, zijn heden op het grondgebied van de gemeente **Wuustwezel – uitvoerkantoor**, overgegaan tot de controle van het voertuig **oplegger** Chassis n.r. : **68-0-0059** nummerplaat n.r.: **2204TL** Land: **NL** geladen met **plaatijzer**

Wij hebben vastgesteld **dat de oplegger geladen met plaatijzer, ingeschreven op naam van , , Moerkapelle ZH (NL) , geladen met 45 497 kg plaatijzer, toegelaten gewicht volgens kentekenbewijs 31 750 kg , zodus een overlast van 13 747 kg.**

Wij hebben de bestuurder , de genaamde , geboren te **Moerkapelle (NL)** op..... wonende te **Moordrecht (NL)** ,straat , nr. , ondervraagd en deze heeft ons in hoofdzaak het volgende in de **Nederlandse taal** verklaard:

Onze wagens worden in Antwerpen geladen en als wij nadien vaststellen dat we te veel geladen hebben, laden ze niets meer terug af.

Waarvan akte!

Wij hebben **de heer** betekend dat proces-verbaal zou worden opgemaakt om te dienen en gelden als naar rechten.

Waarvan akte, afgesloten in het jaar en op de datum als hierboven.

Hoofdbeambte

Verificateur

Handtekeningen,
Chauffeur

Ministerie van Verkeerswezen
en van Posterijen, Telegrafie
en Telefonie
BESTUUR VAN HET VERVOER

KANTERSTEEN 12
Brussel

Overgemaakt aan de Heer Ambtenaar van het
Openbaar Ministerie bij de Politierechtbank
van en te Antwerpen. Een afschrift van dit
proces-verbaal werd op 17/11/1977 aan de
overtreder gezonden.
Brussel, 17/11/1977
Namens de Minister:
Voor de directeur-generaal

ZIJ LIEPEN TEGEN DE LAMP !

Wuustwezel
Sluikinvoer
(zeker vervoer in de tolkring)
oud tafel- en bedlinnen
in bak onder 2 karren hooi
ruzie tussen personeel hooi
en buitendienst
1947

Wuustwezel
Sluikinvoer
Vaars
proces-verbaal
Genade
1952 - 1953

Wuustwezel
Sluikinvoer
5 280 kg koffie
in dubbele wanden van vrachtwagen
na verder onderzoek: 247 159 kg.
1950 - 1951

Kessenich - Wuustwezel
Onderzoek Hoog Comité van Toezicht
uitvoer van druiven naar Nederland met
onregelmatige vergunning
ten onrechte ontvangen uitvoerpremie
1962 - 1968

Wuustwezel
Sluikinvoer van stierkalveren
naar slachthuis in Antwerpen
proces-verbaal
genade
1952 - 1954

Wuustwezel
Sluikinvoer
600 kg boter met personenwagen
bekenntnissen van 6 000 kg
(afkomstig van diefstal van 33 000 kg)
1960 - 1964

Wuustwezel
Sluikinvoer
5 075 kg boter in camlon
onder dekking carnet T.I.R.
Genade
1960

Wuustwezel
Sluikinvoer
2 000 kg boter onder lading karton
gevonden bij verificatie
bekenntnissen voor 20 000 kg eender
gesmolten boter
1960

Wuustwezel
Sluikinvoer
overtreder eerste nummerplaat
veroordeeling dienstverlening
1956 1957

Wuustwezel
Sluikinvoer
203 kg boter in 4 gehelmen berguimten
in personenwagen
beslag op onroerende goederen
1960 - 1965

Wuustwezel
Sluikinvoer
17 000 kg boter verborgen in karton
meerdere zendingen
1960 - 1967

Wuustwezel
Sluikinvoer
Na dienstverhinderling en achtervolgling
500kg boter in personenwagen
ten laste onbekenden
genade
1963 - 1966

Wuustwezel
Gezocht
op niet toegelaten weg
vlucht → beambte in gevaar
schoten → voortvluchtig

Wuustwezel
Sluikinvoer
→ 8 flessen sterke drank uit Nederland
1960 - 1964

Wuustwezel
Sluikinvoer
789 kg boter met personenwagen
diefstal van 33 000 kg boter in Nederland voor
smokkel naar België
1960 - 1964

Wuustwezel
Invoer van bestekken uit Duitsland
met diverse misbruiken inzake facturen
meerdere originele documenten
1955 - 1956

Wuustwezel
Bij huiszoeking
onwettig bezit van 17 400 Amerikaanse sigaretten
i.s.m. Nederland
1961 - 1964

Wuustwezel
Sluikinvoer
2 250 kg boter in geheime bergplaatsen in
personenwagen
1960 - 1961

- WONEN AAN DE GRENS

Op een detail minutenplan van 1828 (zie verder) zien we de gemeentegrenzen van Wuustwezel en Zundert. Aan de grensovergang van de enige weg die toen door de uitgestrekte heivlakte liep (Brasschaet naar Zundert) zien we duidelijk de huizen staan.

In 1843 werden daar ook de grenspalen en stenen gezet. Op het kleine plan zijn de grensstenen later bijgevoegd. De weg waartegen de huizen staan, loopt in de buurt van grenspaal 231. Voor deze grenspaal bevinden zich een aantal grensstenen. Grenssteen 230 e en grenssteen 231 f staan mooi in de wei. Bij gs 230f verandert de richting van de grens. Grenssteen 230 g staat vlak bij het bouwvallige schuurtje van het vroegere boerderijtje Vissers (NL). Vlak tegen de straat staat de onbekende grenssteen 230 X. (zie elders)

Langs de Belgische zijde, aan de linkerkant van de weg naar Achtmaal aan "De Paal" stond een oude boerderij. In 1886 woedde er een brand en een deel van de boerderij ging in de vlammen op. In 1887 verkochten de bewoners, de gebroeders Aerden ze als "bouwhoeve" (zie aankondiging). Later is de familie Jan Herrijgers – Vissers er gaan wonen. Zoon Bartje geeft ons wat uitleg.

De boerderij aan de linkerkant van de weg "De Paal" bestond uit twee delen. Het woonhuis en de stal stonden dichtst bij de straat. Een meter of vier verder stond de schuur. Tegenover het woonhuis, aan de overzijde van de straat, stonden de paardenstallen en varkenshokken.

De familie Herrijgers woonde daar tot in 1936. Toen kocht Toon Delcroix de boerderij. Ze werd een tijd verhuurd aan Van Heybeeck. Daarna kwam er het gezin Louis Delcroix en vrouw Jeanne Loos er wonen.

Voorbij de grens aan de rechterkant van de weg woonde de familie Vissers.

Oudere mensen kunnen ons meestal "straffe" verhalen vertellen over personen die in de omgeving van de grens woonden en daar tijdens en/of na de oorlog flink wat hebben gesmokkeld. Zelf herinner ik mij nog hoe we 's nachts wakker werden van het geronk (geen gewoon geluid) van zware auto's die in razende vaart door onze straat reden. Een paar keer hoorden we zelfs dat er werd geschoten.

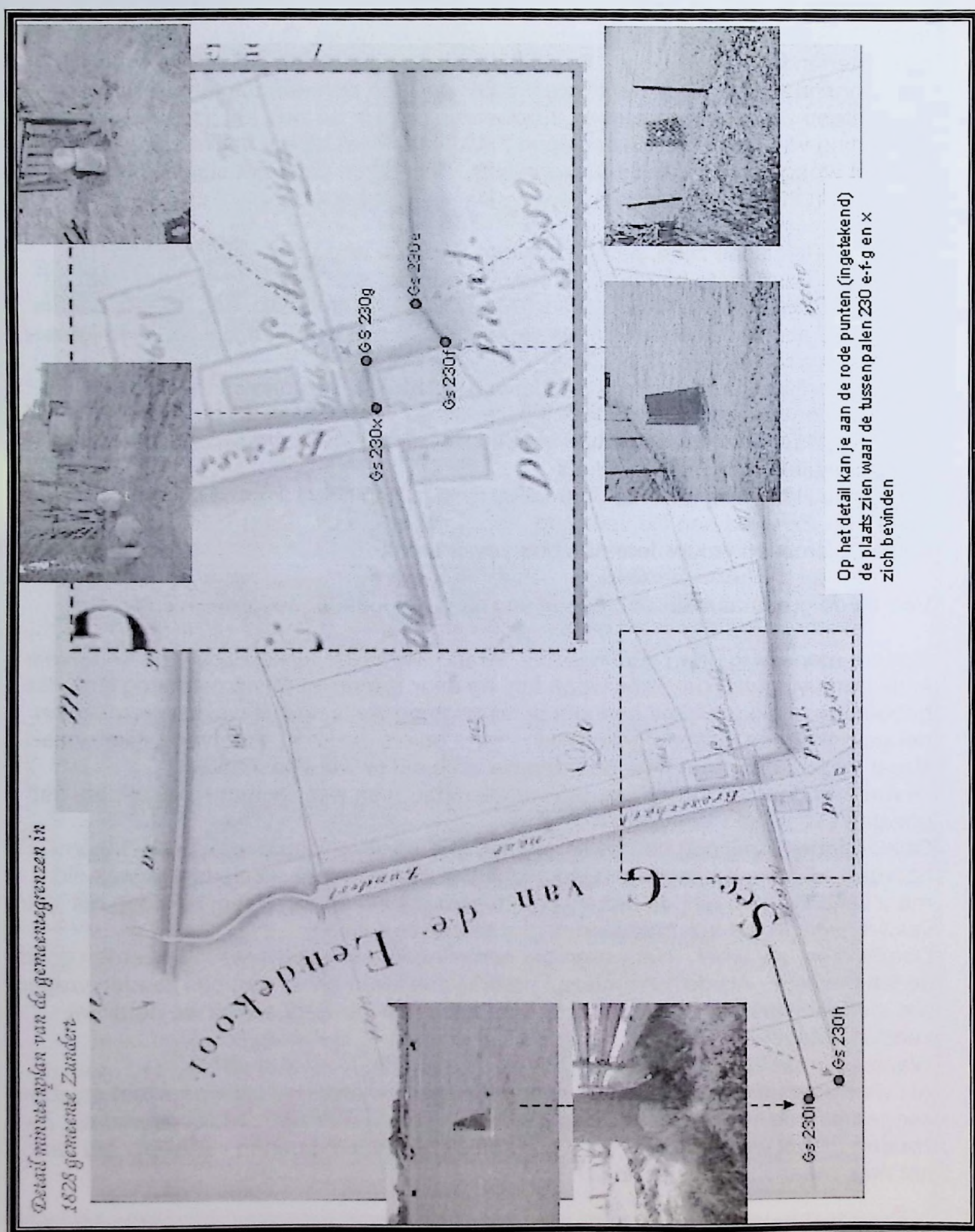
's Anderendaags hoorden we dan vertellen dat "men weer achter smokkelaars had gezeten".

Ook herinner ik mij nog hoe vader met iemand op straat stond te buurten. Ineens hoorden wij die man zeggen: "God... , ginder zijn ze weer!" Onmiddellijk was die man weg. Hij nam niet de grote weg om naar huis te gaan. Neen, hij sloeg het klein veldwegeltje in dat al kronkelend naar de Veldvoort liep.

Daar waren "ze" weer. Het waren de "commiezen met velddienst". Wij werden goed de les gespeld. Als de "commiezen" voorbij ons kwamen en aan ons zouden vragen wie die man was die juist vertrokken was, moesten we zeggen dat we hem niet kenden. Maar wij kenden die man wel! Waarom... ? Gelukkig draaiden ze af. Waarschijnlijk reden ze naar "het boerderijtje aan de Mastendreef".

Als we nu aan die man moesten kunnen vragen, waarom wij zijn naam niet mochten zeggen aan de "commiezen", dan vertelde hij ons zeker zijn "smokkelverhaal". Zo zouden nogal wat personen ons "hun smokkelverhalen" kunnen vertellen. Nu kan het nog, maar ... hoe lang nog?

GRENDOVERGANG AAN “DE PAAL” (1828). TE BEKIJKEN: BOERDERIJTJE OP BELGISCHE EN HOLLANDSE KANT VAN DE GREN. BIJZONDERE AANDACHT GAAT NAAR DE GRENSPALEN DIE ZICH HIER BEVINDEN. (F. MEEUS)

BRAND

06-07/07/1886

In den nacht van 6 en 7 dezer heeft er een hevige brand gewoed, op de grensscheiding van Wuestwezel en Zundert (Holland).

De hoeve van ANT. AERDEN, landbouwer, gelegen ter plaats *DE PAEL*, onder Wuustzel, is omtrent half 3 ure 's morgens totaal afgebrand.

Het vee is kunnen gered worden alsook een deel huisgerief, kleederen en andere voorwerpen. Ongeveer 2.000 kilos strooi, 4.000 kilos hooi en 800 kilos graan zijn inslijks door het vuur vernield.

De roerende goederen en vee waren verzekerd voor 7.000 franks.

De schade beloopt 2.500 francs.

De huizing, stal, enz. was verzekerd voor 6.500 fr. .

Het vuur was meegedeeld door de brandende hoeve, van den landbouwer Fr. Van Laerhoven, gelegen onder Zundert (Holland). De twee woningen waren zeer dicht bij elkander gelegen.

AANKONDIGING

openbare verkooping
van eene

BOUWHOEVE LANDEN, WEIDEN, BEEMDEN

Moervelden en heiden onder
WUESTWEZEL en ZUNDERT

De Notaris VAN OLMEN, te Brechr, zal ten verzoeken van Jan Cornelius Aerden, landbouwer te Wuestwezel, publiek en met winst van verdieren verkopen:

KOOP 1: - Eene bouwhoeve, gelegen aan de Paal, te Wuestwezel, bestaande in nieuw opgebouwde huizing met stal, karhuis en toebehorende gebouwen, bouw- en weilanden met eenige heide, wijk B, groot 10 hect. 65 aren 85 centiares. Schuur en erve, wijk B, heide tegen 't Engelstraatje, land en weide zuidwaarts de schuur, wijk C, samen groot 3 hect. 31 aren 70 centiares.

Gemeente Zundert: Hof, boomgaard en bouwland, noordwaarts de schuur, wijk G, groot 69 aren 10 centiares.

En heide op Moerveld, in de Bijltenis, wijk E, groot 14 aren 90 centiares.

Koop 1 te samen groot 14 hect. 81 aren 55 centiares.

KOOP 2: - Eenen beemd te Zundert, in 't Groen, wijk F, groot 69 aren 60 centiares

KOOP 3: - Eenen beemd in 't Groen te Zundert, aan de vaart, wijk F, groot 34 aren 30 centiares.

Gemeente Wuestwezel **KOOP 4** - Heide zuidwaarts voors blok, wijk C, groot 4 hect. 03aren 40 centiares.

Namens Antonius Guilelmus Van Aerde **KOOP 5** en laatste. - Een moerven en heide, in de Huersvennen, te Wuestwezel, wijk B, groot het moerven 74 aren 95 centiares en de heide, 43 aren 35 centiares, te samen 1 hect. 18 aren 30 centiares.

De verkoping zal geschieden op **ZATERDAG 12 FEBRUARI 1887**, ter herberg van J. Franken en **ZATERDAG 19** derzelve maand, ter herberg van de wed. Corneel Snepvangers, beiden op Braecken, te Wuestwezel en telkens om 10 ure voormiddag.

Titels en veilvoorwaarden ter studie van den Notaris Van Olmen, te Brecht.

OP DE WEG NAAR ACHTMAAL, JUIST VOOR DE GRENS (BIJ GRENSPAAL) STOND SINDS
HEUGLIJKE TIJDEN ONDERSTAANDE HOEVE. (ZIE OOK VORIGE BLZ.) IN 'T BEGIN VAN DE
20ste EEUW WOONDE DAAR DE FAMILIE JAN HERRIJGERS – VISSERS.

HIER GROEIDEN DE "RIJGERTJES" OP.
ACHTERAAN IS DE STAL, DE SCHUUR BEVINDT ZICH AAN DE RECHTERKANT.

GRENSSTENEN AAN "DE PAAL"

GRENSSTEEN 230G IS IN 2 STUKKEN.

GRENSSTEEN X STAAN OP STAFKAART 1871 ALS MARIA-THERESIASTEEN.

- SMOKKELAARS VERTELLEN

Als Bartje Herrijgers (wordt er dit jaar 88) begint ...

"Als je zo vlak aan de grens woonde als wij, was smokkelen niet zo moeilijk," zo begon Bartje. "Je bestelde uw aantal kalveren bij uw buurman over de grens. Die zorgde ervoor dat de kalveren in een gesloten stal of schuur klaar stonden. Op een afgesproken moment werd de deur opengezet en de kalveren liepen in de wei gewoon de grens over. Aan ons dan om ze ter bestemming te brengen..."

De douanen met velddienst, zowel de Belgische als de Nederlandse, waren trouwe, dagelijkse klanten bij de familie Jan Herrijgers en Trees Vissers. Zij kwamen er hun "kommeke koffie" drinken, een tijdje buurten,... Als moeder Trees te druk bezig was met sokken stoppen, dan behielpen de douanen zichzelf wel. 't Gebeurde meermaals dat zowel de Belgische als de Hollandse douanen samen "in den huis" bij de familie Herrijgers aan tafel zaten. En waar zaten de zonen? De ene was naar zijn lief, de andere lag met hevige tandpijn te bed, de derde was in Wezel gaan repeteren met de harmonie, ééntje kwam "slaap wel" zeggen,... De gebroeders waren ondertussen heel wat anders aan 't doen. Zodra de "kommiezen goed en wel aan hun tas koffie zaten, werd de buurman verwittigd. Die deed de staldeur open en de kalveren werden in de wei gestouwd. Terwijl de kommiezen van hun koffie slurpten werden de kalveren netjes gepakt en ... konden de gebroeders ze naar de nieuwe Belgische eigenaar brengen.

Na aflevering keerde men terug naar huis.

't Gebeurde ook wel eens dat een smokkeltocht mislukte. Op een keer gingen ze eerst toch maar even een dutje doen alvorens te vertrekken. Maar dat "eventjes" had wel wat lang geduurd. Rond half 4 in de nacht schoot men wakker. Wat nu gedaan? Zou de aflossing al gebeurd zijn? Maar de dieren moesten geleverd worden. Om zo weinig mogelijk tijd te verliezen, werd gekozen om langs de grote weg te gaan. Bertje reed met de fiets (zonder licht) voorop. Verdomme, op de Veldvoort juist voorbij de draai aan Willem Daemen zag Bertje twee lichtjes dichter bij komen. Hij probeerde de op ronde zijnde douanen nog wat te hinderen, maar ... dat zou niet baten. Eenmaal de twee douanen gepasseerd, floot hij zo luid hij kon (en dat was heel luid) op zijn vingers om zijn broers te verwittigen. Die waren juist aan de boerderij van Keeske Elst. De kalveren werden daar snel "in de koterij" gejaagd. Daarna dachten de broers alleen nog aan de eigen veiligheid en maakten dat ze weg waren. Bertje reed ook zo hard hij kon via het verbindingsstraatje van de Veldvoort naar de Polderstraat en dan naar huis.

Als hij al een tijdje in bed lag, werd er op de voordeur gebonkt. Na een tijdje ging vader Jan opendoen. Aan de deur stonden de twee kommiezen. Zij kwamen zeggen dat ze zijn zonen hadden "gesnapt". "Dat kan niet," reageerde Jan, "want die liggen hier hun bed". En om te bewijzen dat dat inderdaad zo was, riep hij op zijn zoon Bert, die hem bij zijn thuiskomst alles al verteld had. Onze douanen hoorden inderdaad zoon Bert antwoorden.

Spijtig,... het smokkelvee waren ze kwijt. Waren ze zelf niet een beetje te "roekeloos" geweest?

We luisteren naar Jan Vissers

Aan de overzijde juist voorbij de grensstenen bevond zich op Nederlands gebied de boerderij van Peerke Vissers. Het oude boerderijtje werd in 1988 verbouwd. Nu wonen daar Jan Vissers en zijn zus met haar man.

Jan werd in 1935 geboren. Hij is van jongsaf geconfronteerd geworden met de grens, met het smokkelen, ... Jan zegt zelf dat hij met de grens is geboren en dat hij er zijn hele verdere leven nog mee bezig zal zijn. Als je als klein kind tijdens W.O. II meerdere keren hebt gezien hoe zwaar gewonde smokkelaars, stervende personen, ... in huis werden binnengebracht en op de keukenvloer werden gelegd om ze zo goed mogelijk te kunnen verzorgen, ... zijn dat beelden die je je hele leven met je meedraagt. Sommige gewonden moest men met de kruiwagen uit het veld gaan halen. Steeds waren er Duitse grenswachters in de buurt. Na verzorging werden de gewonden door vader Vissers of door Jan Herrijgers met paard en kar naar huis gebracht.

Het boerderijtje vlak over de grens was wijd en zijd bekend. Hier konden de smokkelaars uit de verre omgeving even op adem komen, even kort hun smokkelverhaal vertellen, even rusten, even controleren of alles veilig was, ... en dan weer hun smokkeltocht verder zetten. Zo leerde Jan veel mensen (smokkelaars) kennen. Hij kan er nog heel veel met hun naam noemen. Maar ondertussen zijn er al veel van die smokkelaars gestorven. Het waren niet alleen smokkelaars van uit de naaste omgeving die hier gingen smokkelen. Neen, zij kwamen zowat van overal.

's Zondags ging men altijd naar de mis in de kapel op 't kantoor. Daarna bleven ze in de gezellige cafeetjes op 't oud-kantoor hangen. En waarover zou daar zeker ook gepraat zijn? Zo leerde Jan nog veel meer mensen kennen en was Jan ook door iedereen gekend.

Tijdens WO II werden er vooral beesten gesmokkeld. Meestendeels werden die beesten aan de touw meegenomen. Het was niet voldoende dat men die beesten over de grens bracht. Neen, ze moesten afgeleverd worden te Gooreind, Kapellen, Overbroek, ... Heel die weg werd te voet afgelegd. Je moest er steeds voor zorgen dat je niet gezien werd. Eenmaal de beesten afgeleverd, moest men nog te voet terug naar huis gaan ook.

De douanen kenden natuurlijk ook de routes waarlangs de smokkelaars trokken. Er waren echter meerdere smokkelwegen waarlangs men kon gaan om op zijn bestemming te komen. Men veranderde dan ook regelmatig van weg. Meestal werd in de nacht op smokkeltocht gegaan. In den "pikkedonkeren" had men minder kans om gezien te worden. Als je alleen op tocht ging, was je veiliger. Je kon met volle aandacht uw weg verder zetten. Er moest voortdurend uitgekeken worden naar de commiezen die overal op de loer konden staan. Toch zijn er niet zo veel smokkelaars gepakt geworden. Wel werden er meer beesten in beslag genomen. Als een smokkelaar voelde dat hij in 't nauw gedreven werd, maakte hij de koord los en liet de beesten vrij lopen. De "commiezen", gewoonlijk jonge kerels, wisten natuurlijk niet hoe ze zo'n losgelaten beesten moesten tegenhouden.

Aangeslagen dieren werden regelmatig verkocht aan de douanepost. Zo kon een smokkelaar daar zijn verloren beesten terug kopen (werden wel gekocht door bekenden). Andere smokkelaars boden niet op deze beesten. Na een tijd werden de aangeslagen beesten rechtstreeks naar de slachterij gebracht. Kalveren werden ook regelmatig over de grens gebracht. Soms werden ze door de smokkelaar in zijn nek gedragen. Dat was wel niet zo goed voor de beesten, zegde men. Men bracht ook kalveren met auto's over de grens. Weet je dat men in één keer 13 nuchtere kalveren in één Amerikaanse slee kon vervoeren? De achterpoten werden aan de hals vastgemaakt. Je kon juist de 13 kopjes zien.

Regelmatig moesten smokkelaars ook hun smokkelwaar ergens achterlaten. Die smokkelwaar werd dan aangeslagen en enige tijd later aan 't douanenkantoor verkocht. Van de familie Vissers heeft een in beslag genomen wagen wel drie jaar in een loods van het grenskantoor gestaan.

Ook werd er graan over "de meet" gebracht. Er was ook gekleurd graan. Gekleurd graan was zaaigraan en mocht niet gebruikt worden om te laten malen

Volgens Jan is het smokkelen sterk beginnen verminderen met de komst van de telefoonverbindingen. Als de commiezen een smokkelaar of een groep smokkelaars in de gaten kregen dan werden meteen de andere patrouilles verwittigd. Deze kwamen naar de plaats vanwaar de oproep kwam en de smokkelaars waren, zonder dat ze het zelf goed beseften, omsingeld. Tegen zulke praktijken waren onze smokkelaars niet opgewassen.

Douanen, commiezen, smokkelaars, ... waren allemaal gewone mensen. Hoe verklaar je anders dat de strengste commies huwde met de dochter van de grootste smokkelaar? Hoe verklaar je anders dat een onderontvanger van de douanen dagelijks om melk kwam bij een grote smokkelaar?

Pietje Roelands kan er "grenzeloos" over vertellen

In het begin van W.O. I was de 15-jarige Lambert Roelands als smokkelaar door de Hollandse soldaten aan de grens doodgeschoten.

Diens broer Louis, gehuwd met Maria De Laet, woonde met zijn kroostrijk gezin op "den Huisheuvel" niet zo ver van de grens. Haar vader, Aloysius Cornelius De Laet, was als smokkelaar in 1918 aan de grens te Zundert doodgeschoten. De dertigerjaren, echte crisisjaren, waren niet zo schitterend voor de bevolking. Zoals vele kroostrijke gezinnen had ook de familie Roelands - De Laet het niet erg breed. Men moest alle moeite van de wereld doen om de eindjes aan elkaar te knopen. Als dan W.O. II uitbrak, werd het voor deze gezinnen helemaal een ramp.

"Smokkelen" was dan ook de enige manier om te overleven in het gezin. In Nederland kon men veel meer zaken kopen en ze waren daarbij nog goedkoper dan in ons land ook. Men kon zelfs geld bijverdienen als je voor een "smokkelbaas" wilde smokkelen. Heel wat gezinshoofden uit "den streek", waaronder vader Louis, werden zo "smokkelaar".

Zoon Piet werd in 1934 geboren. 't Smokkelen zat hem als het ware in het bloed. Zijn grootvader, zijn oom waren bij 't smokkelen doodgeschoten. Als jong kind hoorde hij thuis en in de buurt heel veel praten over smokkelen, smokkelaars, commiezen... Hij leerde al gauw "de handel en wandel" van de douanen gade te slaan. Ook kinderen konden al spelend zien of er her of der commiezen in de buurt waren, waar ze zich bevonden, waar ze naar toe gingen, ... Als jonge snaak leerde Pietje alle paadjes, wegeltjes, vluchtwegeltjes uit de streek door en door kennen. Vanaf zijn acht jaar mocht hij wel eens mee op "smokkeltocht". "Smokkelen" zou van nu af aan, een groot stuk van zijn leven gaan beheersen. Hier als kind tussen die "ruige smokkelaars" leerde hij, onbewust, de "knepen van het smokkelen" kennen. Toen zijn vader in 1947 stierf, stond moeder alleen voor de zorg van 9 kinderen. Voor Pietje, de oudste zoon, die al lang was "aangestoken" door de "smokkel-microbe", was dit de definitieve start van zijn "smokkelaarsleven". Maar was Pietje Roelands wel een smokkelaar? Pietje is terecht fier te kunnen zeggen dat men hem nooit als smokkelaar heeft kunnen "pakken", dat men nooit echt heeft kunnen bewijzen dat hij bij 't een of 't ander smokkelgebeuren was betrokken. Ook bij de

smokkelaar is "Voorzichtigheid de moeder van de porceleinkast" Gedurende al die jaren heeft Pietje wel heel veel schrik gehad, veel ontbering en heel veel kou geleden, zegt hij steeds.

Na de dood van zijn vader ging Pietje met zijn moeder op smokkeltocht. Eerst smokkelde men, weggestopt in jas of broek, voornamelijk boter en sterke drank. Daarna schakelde men over op vee en smokkelde men in 't groot boter. Na een tijdje ging hij liever alleen het smokkelpad op. Hij was altijd heel voorzichtig als hij op tocht ging. Hij kende de gevaarlijkste stroken. De smokkelroute werd vooraf goed in 't oog gehouden. De gevaarlijkste stroken liet hij extra controleren door medewerkers "posters" genaamd. Was er gevaar, dan werden de smokkelaars op d'eën of d'andere manier verwittigd. Indien mogelijk werd de smokkelroute meteen aangepast en was het toch te gevaarlijk, dan werd de smokkeltocht meteen afgeblazen. Veiligheid boven alles. Pietje was klein van gestalte, maar in het hardlopen was hij een "crack". Hij was ook een tijdje wielrenner. Dat maakte dat hij ook met de fiets gauw een eind weg was. Deze beide zaken kwamen hem goed van pas als hij toch eens moest vluchten.

Bij dreigend gevaar hadden de smokkelaars op hun smokkelroute wel enkele plaatsen waar ze hun smokkelwaar veilig konden droppen. Als alles terug veilig was kon men daar alles ophalen. Wordt je als smokkelaar betrapt met smokkelwaar, dan werd die smokkelwaar "aangeslagen" door de douanen. Je kon op een fikse boete rekenen en een gevangenisstraf verwachten. Aangeslagen smokkelwaren werden regelmatig aan de grens publiekelijk verkocht. De smokkelaar wiens koopwaar was "aangeslagen" kon vaak zelf (via een stroman) alles terug kopen. Collega's smokkelaars waren solidair en boden niet op deze koopwaar.

Van jongsaf aan was Pietje echt gefascineerd door grote Amerikaanse luxewagens. Als beginnende smokkelaar kwam hij natuurlijk in contact met smokkelaars die met zo'n auto's reden. Dat stak zijn ogen uit. Als hij oud genoeg was, schafte hij zich ook zo'n Amerikaanse "slee" aan. Het was een degelijke, zware en sterke wagen: dik glas in de voorruit, staalplaat van 8 mm, sterke "moteur", ... Hij werd meteen omgebouwd tot "smokkelwagen. Bij de eerste aanpassing werd de gewone vering vervangen door dikke stalen veren. Logisch, als je bedenkt dat er van 1000 tot 1500 kg boter in de wagen over de grens werd gebracht. De tweede noodzakelijke aanpassing was het makkelijk kunnen uitschakelen van de stop- en achterlichten. De binnenbekleding en de afwerking kwamen niet zo nauw. Ook liet de verwarming vaak te wensen over. Maar ja, je kon beter in een koude wagen zitten, dan viel je zeker niet in slaap. In 't putteke winter gebeurde het wel eens dat zowel de buitenzijde als de binnenzijde van de voorruit helemaal bevroren waren. Dan werd er gereden met de ramen van de deuren open. Om te zien waar je reed, hing je met je hoofd in de kou buiten. (En dat zo bijna een hele nacht door, vaak van Schiedam tot Aarschot.) Speciale warmere kleren aantrekken, was geen goede oplossing. Bij plotseling opduikend gevaar moest je zo snel mogelijk kunnen vluchten. Dan hinderde die dikke kleding maar al te zeer.

De allerbelangrijkste vraag die men kon stellen over de auto, ging over de snelheid die men met zo'n auto kon bereiken. Men haalde snelheden van 175 tot 200 km per uur. Als de smokkelaars werden nagezeten door de mobiele brigade was dat wel nodig. Die hadden immers ook zeer snelle, sterke wagens. Aan die wagens had men ook de nodige aanpassingen gedaan (v.b.: verplaatsing van de koplampen) Als smokkelaar moest je op zulke dingen ook letten.

Bij een achtervolging was Pietje hen gewoonlijk te vlug af. Hij wist zich dan wel ergens een paadje te kiezen, waarvan hij wist dat hij daar zijn achtervolgers gauw zou kwijt zijn. Alleen in uiterste nood werden wel eens "kraaienpoten" gestrooid, zodat de achtervolgers één voor één lek reden.

Bij een achtervolging door de "zwaantjes" werd een slechte zandweg uitgekozen om ze zo vlug mogelijk kwijt te geraken.

Het gebeurde ook wel eens dat Pietje bij een achtervolging aan een splitsing van de weg gewoon van richting veranderde. Dat kon alleen maar als je de streek door en door kende. En omdat er altijd zonder licht gereden werd, konden de achtervolgers niet zien of weten dat de wagen voor hen een andere weg had genomen. Zij vervolgden de gewone route.

Eenmaal moest Pietje zo'n knappe, sterke wagen achterlaten. Hij werd door de douanen aangeslagen. Aangeslagen wagens werden regelmatig te Antwerpen verkocht. De eigenaar liet dan gewoonlijk zijn eigen wagen terug kopen door een kennis of buur. Dat heeft Pietje toen niet gedaan. 't Zou goed kunnen, zegt Pietje, dat zijn enige aangeslagen wagen nu nog in het douanemuseum te Antwerpen staat.

Op een keer had Pietje weer zo'n Amerikaanse slee gekocht. Ze stond al een tijdje ergens veilig in een gehuurde garage. Op een keer ging hij met een buurman - smokkelaar de wagen ophalen. Op de terugweg langs de Hoofdbaan had hij in de gemeentemast gezien dat er een douanepost stond. Hij veronderstelde meteen dat hij zou achtervolgd worden. In zijn auto ontbrak echter de binnenspiegel. Daarom keek hij even later om. Hij keek recht in de loop van de vuurwapens die de douanen in de aanslag hadden. Hij werd tot stilstaan gemaand. Dat deed hij gewillig. Met het wapen in de aanslag stapten de douanen uit. Eigenlijk konden ze hem niets doen. Hij had de nodige papieren,... maar toch moest hij mee naar het grenskantoor. Hij mocht zelf met zijn wagen rijden, maar er nam wel een gewapende douanier naast hem plaats. Hij moest zo ineens eens Zo reed hij voorbij zijn huis, waar vrouwtje Maria in de voortuin bezig was. Hij wuifde haar vriendelijk toe.. Aan 't douanekan - toor ging men niets aan 't toeval overlaten. Ze stonden hem met een hele ploeg op te wachten. Eindelijk zouden ze die "ongrijpbare" smokkelaar te pakken hebben. De ontgoocheling bij hen was enorm groot toen bleek dat de auto op "den entrepot" te Antwerpen was gekocht.

Op zekere nacht moesten vijf kamions beesten over de grens gebracht worden. Op 't Hollands stonden die beesten klaar. De smokkelroute werd eerst goed in de gaten gehouden. Na de derde levering zat er de stemming op de plaats waar moest geleverd worden al goed in. De jenever en cognac smaakten goed. Als chauffeur moest men echter aan zijn opdracht denken. Piet liet ze dan ook lustig tamboeren. Voor het licht werd, was de klus geklaard. Alle dieren waren afgeleverd. Nu ging men pas helemaal "uit den bol". Pietje, de chauffeur, liet ze maar doen. Hij dacht aan de volgende nacht, want dan moest er weer gereden worden.

En denk nu maar niet dat er enkel hier aan de grens werd gesmokkeld. Pietje kende van Stabroek tot Meer elke weg, elk paadje, elk binnenwegeltje. En hier bij ons aan de grens kwamen smokkelaars uit alle mogelijke omliggende dorpen en steden.

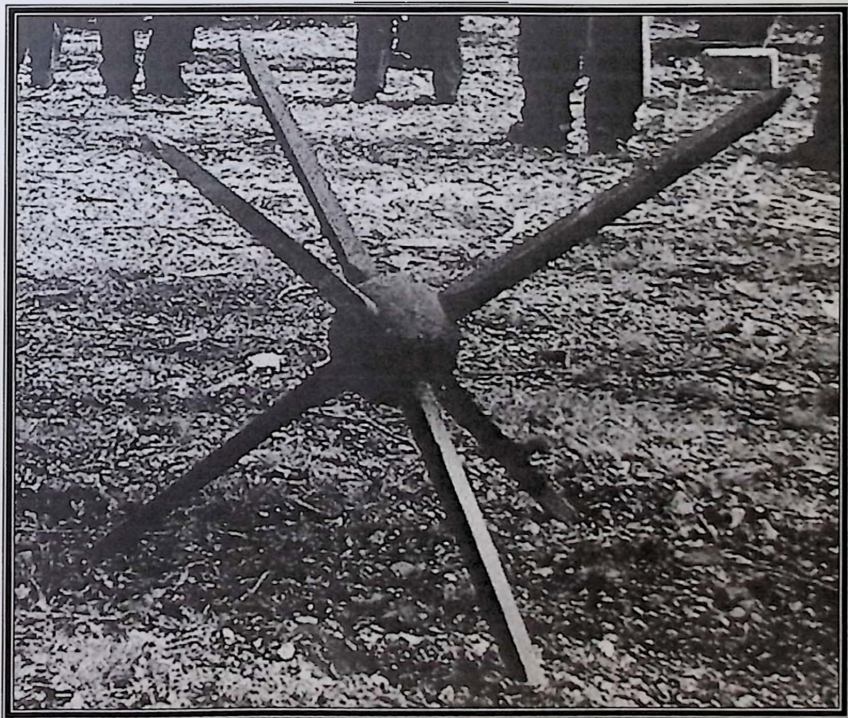
Sommige smokkelaars probeerden het op een akkoordje te gooien met de "commiezen met velddienst". Dat heeft Pietje nooit geprobeerd. Hij betrouwde het zaakje helemaal niet. Er moest er maar één zijn die!

Eenmaal heeft hij zich toch laten ompraten door een smokkelaar uit de omgeving van

Merksplas. Tot op het laatste moment heeft Pietje geprobeerd om toch zijn eigen weg te mogen rijden. Maar omdat men toch zo zeker was, nam hij, weliswaar met gemengde gevoelens, het risico aan. En wat gebeurde er?

Om klokslag twee uur 's nachts moest Pietje in Meer over de grens bollen. Langs Minderhout, Hoogstraten, Rijkevorsel, Oostmalle, richting Lier en dan verder. Dit was wel de gevaarlijkste weg die men dromen kon. Hij gaf zijn medepassagier de opdracht, omdat hij de zaak helemaal niet vertrouwde, constant naar achteren te kijken. Eenmaal Hoogstraten voorbij, stelde Pietje vast dat ze, weliswaar vanop een afstand, gevolgd werden. Aan de stand van de lichten te zien, wist Pietje dat het een douaneauto was. Daar ze niet meteen tot de aanval overgingen, vermoedde Pietje dat er nog wat anders op komst was. Inderdaad, hij zag hoe ze hem in de verte stonden op te wachten. Links of rechts afslaan kon niet meer. De rijder begon te panikeren en wilde dat Pietje stopte, zodat hij kon vluchten. Als hij het wilde, mocht hij eruit springen, maar stoppen deed Pietje in geen geval. In volle snelheid naderden ze de douanepost. Hun auto stond dwars over de baan. Juist toen Pietje er aan kwam, trok deze zich op het allerlaatste moment terug. Waarschijnlijk vreesde men dat hij hem in volle vaart zou rammen. Maar hiermee was echter het gevaar niet geweken. Achter de auto stond een hele rij "friese ruiters" opgesteld.

FRIESE RUITER

Met heel veel stuurmanskunst, en nog meer geluk, is Pietje er toch over heen gereden. Bijna ging de wagen over kop, maar ... hij kwam gelukkig terug op zijn vier wielen terecht. De wagen kwam erg gehavend uit de strijd: hij had van voor tot achter een brede scheur in het carrosserie en twee van de vier banden waren stuk. Dit laatste was niet zo'n groot probleem. Met de speciale banden kon men met een beperkte snelheid toch nog verder rijden. De wagen was natuurlijk wel zijn stabiliteit

verloren. Maar oef... ze waren er voorbij geraakt! Doch nu werden ze achterna gezeten door de twee douanewagens. Toen men hen vanuit die wagens begon te beschieten alsof het oorlog was, was er geen andere oplossing dan een bakje kraaienpoten te dumpen.

Toevallig was het kermis in Rijkevorsel. Veel kermisgasten die dit wapengekletter hoorden, kwamen de straat op om voor ons te supporteren. Wonder boven wonder ... er werd niemand geraakt.

De douanen konden Pietje niet volgen. Ze hadden dan ook niet gezien dat hij in 't dorp van Rijkevorsel rechts was afgeslagen richting St.-Lenaarts. Aan brug 11 reed Pietje langs de vaart het bos in. Hij moest anderhalf uur wachten eer zijn banden voldoende waren afgekoeld. Ondertussen werd het bakje van de kraaienpoten terug gevuld. Daarna werd rustig verder gereden.

Nadien hoorde Pietje vertellen dat er aan brug in Rijkevorsel ook nog een douanewagen had gestaan. Na een hele tijd gewacht te hebben en menende dat Pietje ergens gestrand was, reden ze weg richting Hoogstraten. waar ze in dezelfde kraaienpoten plat waren gereden.

BALANS: De drie douanewagens stonden met platte banden, wat het nodige gevloek gepaard ging.

En Pietje, ... die kon zijn vracht veilig en wel gaan afleveren in Begijnendijk. Helaas, men had niet altijd **zoveel geluk**.

Een andere zware klus was de opdracht om tweemaal per nacht een lading smokkelwaar van Schiedam, Rotterdam, 's- Gravenmoeren, Dost of Dongen naar Aarschot of Begijnendijk te brengen. De tijd was echter juist wat te kort om de tweede lading veilig thuis te bezorgen. Om alle risico's te vermijden werd een garagebox te Breda gehuurd om daarin de auto met de tweede vracht een veilig onderkomen te geven voor een dagje.

Gelukkig heeft niemand uit de buurt van de garage ooit klacht ingediend tegen het vroegtijdig lawaai aan de garagebox.

Niets is, wat het lijkt te zijn. *Pietje vertelt:*

Op een bepaald ogenblik moest ik op het hoofdbureau van de douanen te Brassaat zijn om documenten op te halen voor een sportwedstrijd vlak bij de grens. Toen ik me aan het loket aanbod, stond een douane me op te wachten met de gevraagde documenten. Hij las wel eerst wel driemaal mijn naam en zegde dan: "Gij zijt toch zeker Pietje Roelands niet?" Daarop kon ik alleen bevestigend antwoorden. De douane was blijkbaar zeer verbaasd en zei dan: "Wacht eens even,... onze baas zal ongelofelijk blij zijn u te zien. Hij liet me langs een zijdeur binnen en bracht me dan bij "den groten baas".

Deze scheen me nog meer verrast te zijn dan de andere. Ik werd als een prins ontvangen. Er werd mij van alles aangeboden, zoals dat past bij groot bezoek. Ik was natuurlijk ook behoorlijk verrast met deze gang van zaken en vroeg dan ook waaraan ik deze eer te danken had. De grote baas zei dat het voor hem toch wel heel bijzonder was om zo oog in oog te staan met de grootste smokkelaar uit de hele omtrek. Ik was er niet zo heel gerust in en zei dan dat ik toch nooit gepakt of gestraft was geweest voor het smokkelen. Daarop antwoordde hij dat het voor hem toch wel heel moeilijk was om te zeggen dat ik nooit met smokkelen iets te maken zou gehad hebben, gezien de grote stapel verslagen en rapporten die toch allemaal op mijn rekening stonden. Helaas, zei hij, allemaal zonder concreet bewijs.

Na nog een gezellige babbel, met de nodige voorzichtigheid van mijnentwege (de zaken waren nog niet verjaard) namen we afscheid. Toen zei hij plots: "Ik had u, na al die ruige verhalen, toch heel anders voorgesteld. Waarop ik antwoordde: "

Waarschijnlijk dacht u dat ik een grote ruige en ietwat brutale vent was." "Precies wat ik dacht," antwoordde hij.

We namen afscheid. Ieder ging terug naar zijn eigen wereldje.

Besluit: In al die jaren heb ik ontzettend veel afgezien en kou geleden. Ik ben er niet rijk van geworden, maar ook niet arm van gebleven. En... ik heb er veel echte vrienden aan overhouden. En het ... was ontzettend spannend.

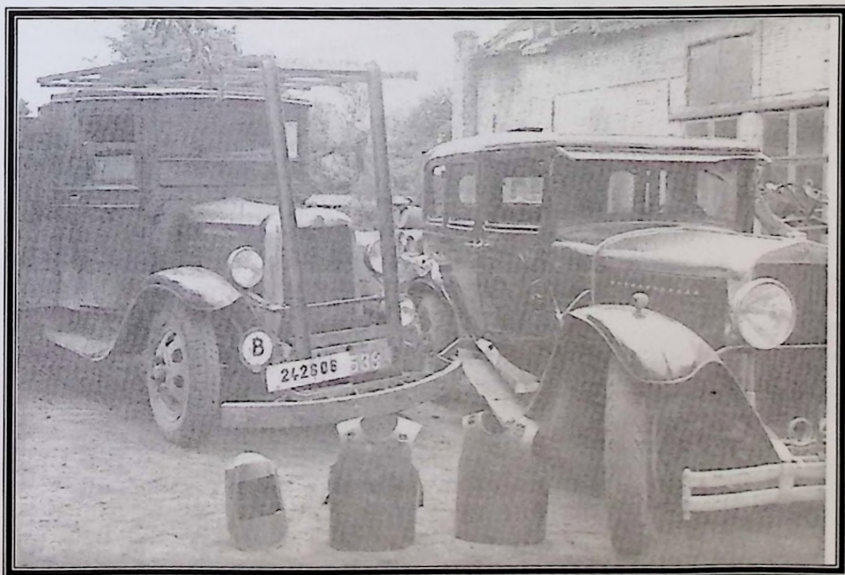
Pietje: Het smokkelen werd steeds maar moeilijker, gevaarlijker, ... vanaf het moment dat de "commiezen" over een eigen telefoonverbinding konden beschikken. Vroeger kon je als smokkelaar wel ontkomen aan hun achtervolgingen. Nu werd dat bijna onmogelijk. De verschillende patrouilles konden mekaar verwittigen en voor je 't als smokkelaar goed en wel wist, was je ingesloten. De mobiele brigade van Brasschaat beschikte over ruim dertig patrouillewagens, die met 4 of 5 man bemand waren. Tegen zulke overmacht kon je als "gewone smokkelaar" niets beginnen.

Zo is het "smokkelen" aan onze Belgisch-Nederlandse grens in de eindjaren 1950 en beginjaren 1960 stilaan "doodgebloed".

Hopelijk blijven vele "smokkelverhalen" bewaard als mooi aandenken aan die tijd dat de grens nog een grens was.

Bedankt, Bartje! Bedankt, Jan! Bedankt, Pietje!

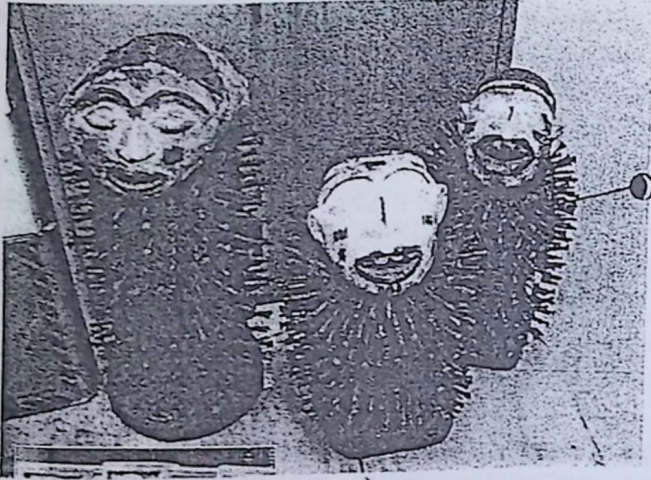
Wordt er dan in deze tijden niet meer gesmokkeld? Het antwoord daarop is: ja, en meer dan ooit. "Smokkelen gebeurt nu op veel groter schaal, met hele vrachtwagen- of containerladingen door internationale smokkelbendes. Nu spreekt men van internationale fraude, van hormonenmafia, van drugssmokkel, van mensensmokkel, ... zo evolueerden de moderne smokkelpraktijken. Maar daarover gaan wij hier niet verder uitweiden.

BOTSING TUSSEN EEN DIENSTWAGEN EN EEN SMOKKELAUTO.

Grote ivoorvangst

Het GAD-team te Zaventem liet zich weer niet onbetuigd deze maand. In een andere vracht uit Congo met bestemming Valencia (Spanje) ontdekten ze in met de hand vervaardigde, houten beelden diverse kunstwerkjes uit ivoor. Hun aandacht werd gewekt door het feit dat de beelden een enorm gewicht hadden in verhouding tot de kwaliteit van het hout. Eenmaal open gebroken kwam de ivoeren waarheid aan het licht.

Inbeslagname
verdovende
middelen door
Motorbrigade
Oostende

Doeane waarschuwt voor toenemende drugsmokkel

Speciale operaties boeken sukses in strijd tegen verdovende middelen

80 t.h. van alle drugvangsten
gebeurt door doeane

Doeaniers
zijn beste
drugjagers

Bladzijde 5

Noodkreet van doeane : kwaal neemt geweldig toe

Ook Belgen smokkelen steeds meer drugs

FRAUDEBESTRIJDING
IS ONZE
EERSTE OPDRACHT !

Cocaïne in bananen
2e grootste drugsvangst te
Antwerpen

Duizenden kilogrammen drugs ontdekt

SMOKKELEN ... ANDERS BEKEKEN

Meetjeslandse smokkelroute

IN Aardenburg, net over de Nederlandse grens maar tuk van het Meetjes-
taldegem, werd de

meenten» kan de folder ge-
kocht worden. In België is de
kostprijs 25 fr. in Nederland 2
gulden.

Blauwerspad

AARDENBURG
MALDEGEM
Smokkelroute

De Blauwersroute
wordt
ingewandeld

De jongste tijd werden zowat
overal wandeltochten gehou-

Smokkelpaden bewandelen

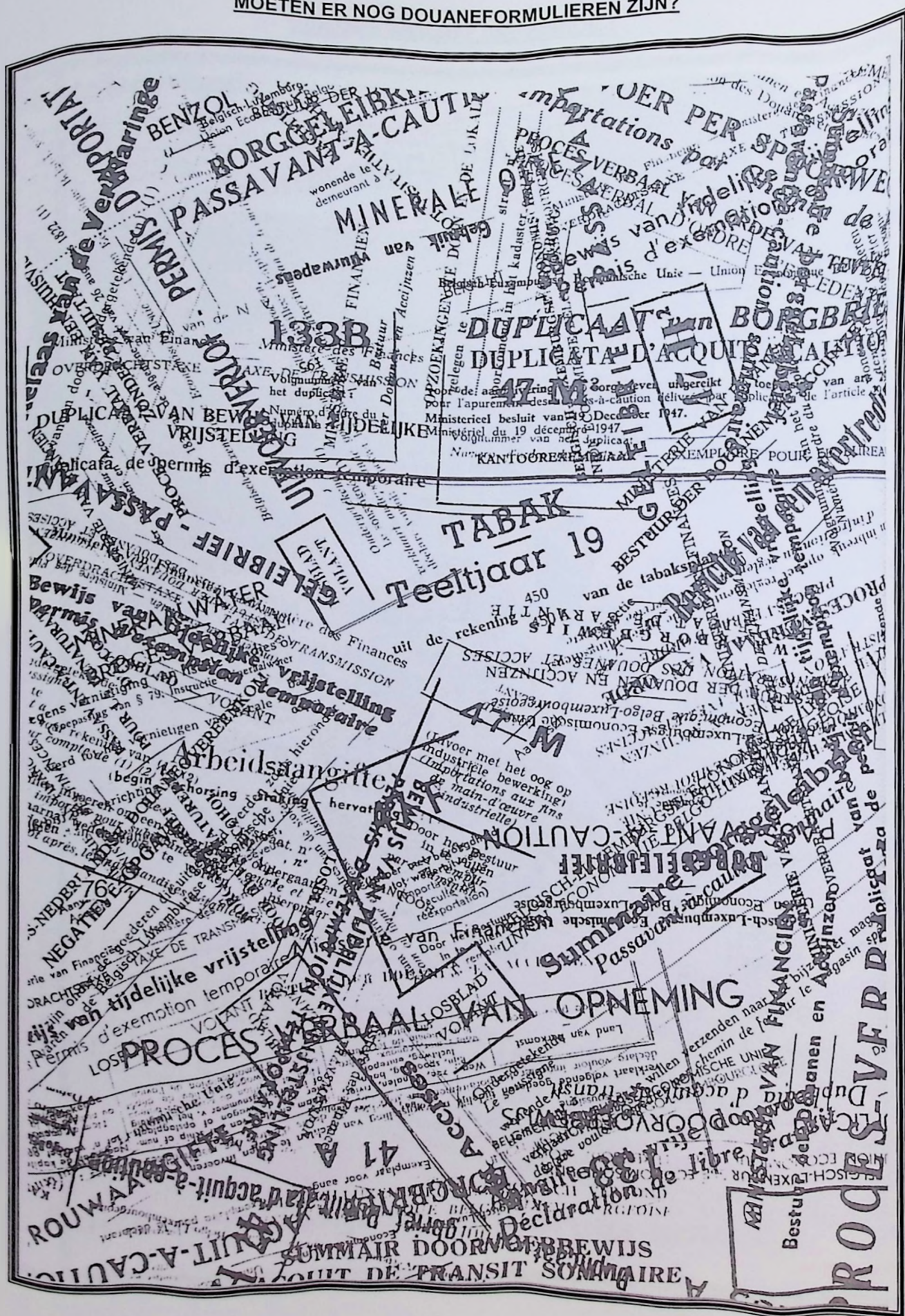
16 Sept. 78

EEN kwarteeuw geleden
bloei- de aan onze noorder-
rote botersmokkel.

km. In de reeks «Wandelingen
in het Heuvelland» wordt deze
tocht vervat in een folder

delroute (8 of 14 km.),
fietsroute (19 km.) en
autoroute (79 km.).

MOETEN ER NOG DOUANEFORMULIEREN ZIJN?

GRENSPOST WUUSTWEZEL

- VERDERE EVOLUTIE VAN DE GRENSPOST

In 1964 werkten er in het douanegebouw ongeveer 75 personen. Dit personeel bestond uit: 10 verificateurs, 6 hoofdbrigadiers, 22 onderbrigadiers, 22 bedienden. Er kwamen gemiddeld 500 vrachtwagens per dag over de grens. Zij waren geladen met de meest verscheidene goederen: kaas, vis, vlas, machineonderdelen, weefsels, zeer veel petroleumgas,...

De goederen kwamen meestal uit Duitsland, Scandinavië en Nederland. De vrachtwagens vervoerden meestal volledige ladingen dwz goederen van eenzelfde soort.

Meer en meer werden goederen met T.I.R.-systeem (Transport International Routier) vervoerd. Dit stelsel, geldig over heel Europa, voorzag dat de goederen bij het inladen ter plaatse werden nagezien door de douanebeambten en dat de wagen daarna door hen werd verzegeld met loden. Aan de grens moesten de douaniers alleen maar de loden nazien en er nog ééntje bijvoegen als bewijs van controle. Dat herhaalde zich tot in het land van bestemming. Het betekende een zeer grote tijdsbesparing gezien een gewone verificatie van de goederen aan de grens van 10 minuten tot 2 dagen kon duren.

Omtrent de omvang van de goederen die de grenspost per jaar passeerde, werden er door de bevoegde autoriteiten geen gegevens vrijgegeven. Ingevolge ernstige schattingen en steekproeven konden voor een willekeurig gekozen dag, 5 november 1964, volgende gegevens worden samengesteld:

Invoer in België:
Bestemd voor België: 2 800 000 kg
In doorvoer: 2 000 000 kg
Totaal: 4 800 000 kg.

Uitvoer uit België : 3 200 000 kg.
TOTAAL PER DAG: 8 000 000 kg .

Op basis van deze gegevens kon men per jaar (aan 250 dagen) een gemiddelde nemen van 2 000 000 ton.

Voor het jaar 1963 heeft men voor 800 000 000 fr. aan overdrachttaks geïnd.

Wuustwezel heeft de groei van zijn grenskantoor te danken aan de ligging van de gemeente. Gunstig voor het hinterland, zowel vanuit Antwerpen als Rotterdam, bevindt het zich op de grens tussen het toevoergebied, Noord -Europa, en het afzetgebied West- en Zuid-Europa. Om al die redenen is het grenskantoor van Wuustwezel algemeen te beschouwen als een van de belangrijkste van Europa.

Aanpassingen drongen zich dan ook regelmatig op.

- Het origineel prachtig ovaal wachthuis moest plaats ruimen voor een rechthoekig gebouw met luifel om de beambten te beschermen tegen de regen.

- De slagboom bij het wachthuis verdween.

- Twee magazijnen verdwenen en werden omgevormd tot burelen voor de Nederlandse douanen en de Nederlandse controlediensten van landbouw.

Een magazijn werd omgebouwd tot bureel van de hoofdcontroleur en een bureel voor zijn bediende.

- De ambtswoning van de ontvanger werd niet meer gebruikt. Ze werd dan gebruikt voor burelen en de slaapkamers voor het bewaren van het archief.
- Op 01/01/1948 verdwenen de invoerrechten tussen België en Nederland en Luxemburg.
- In de jaren zestig verving een houten systeemgebouw het oude kantoorgebouw aan de Nederlandse zijde.
- In 1972 opening E 10. Op 17/01/1972 opening BTW Kantoor aan E10.
- In 1973 kwam er een omleidingsweg en een parking achter het kantoorgebouw. Deze werd in 1984 terug afgeschaft.
- Op 2/1982 krijgt de grenspost MEER douanebevoegdheid.
- Op 01/03/1986 werd het grenskantoor Wuustwezel gedegradeerd van klasse A naar C
- Op 1 januari 1993 vielen de grenzen tussen de 12 EG-lidstaten weg. De grenspost te Wuustwezel werd gesloten.

1972 - HISTORISCHE GROEPSFOTO VAN HET DOUANEPERSONEEL

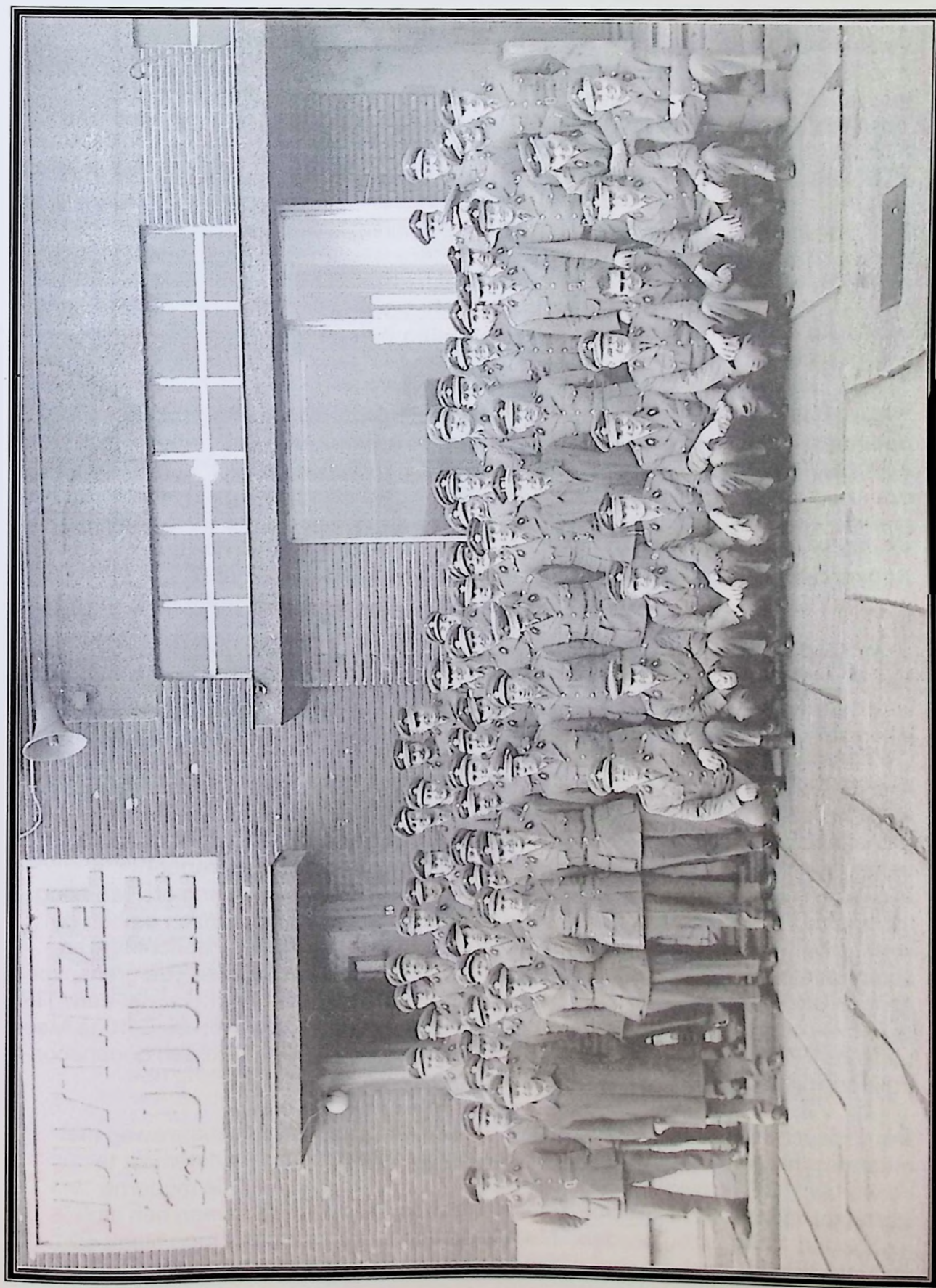
Voor de eerste verplaatsing naar het nieuwe douanekantoor aan de E-10 te Meer, kwam een grote groep douanepersoneel nog eens samen. Op de foto herkennen we:

Achteraan van L naar R: A. Verhagen, J. Broeckx, J. Bellens, J. Geudens, J. Piedfort, L. Simons, L. Peeters, J. Nelis, G. Bolssens, P. Van Duffel, J. Goossens

Groep in het midden van L. naar R: E. Dams, J. Speltinx, A. Postelmans (met regenjas), P. Anthonissen, A. Jacobs, F. Van den Heuvel, K. Ceuppens, A. Buyckx, H. Dierckx, A. Adriaensen, G. Van den Ouweland, J. Schellekens, A. Verhoeven, A. Janssens, M. Van Weereld, J. Hendrickx, W. Jansen, H. Bosmans, L. Giles, H. Jansen, R. Verschueren, A. Aerts (met regenjas), F. De Beuckeleer, G. Smeyers, J. De Clerck, H. Cosemans, J. Bartholomeeusen, W. Vanden Berghe, L. Meeusen, J. Oostvogels, F. Kimpe, A. Van den Bogaert, C. Anthonissen, C. Bruyndonckx, M. Bourgeois

Vooraan van L naar R: A. Maenhout, J. Ceuppens, H. De Bondt, G. Van Nijen, R. Meeusen, J. Vanlerberghe, J. Donckers, R. Berghmans, M. Clemens, W. Van Rijckegem

HISTORISCHE GROEPSFOTO VAN EEN GEDEELTE VAN HET DOUANEPERSONEEL VOOR
HET VERTREK NAAR MEER.

- PROBLEMEN ROND GRENDOVERSCHRIJDEND VERKEER TE MEER

Door de hoogconjunctuur nam het verkeer op de weg steeds maar toe. In de jaren zestig ondervond men dat de Bredabaan met twee rijstroken het verkeer niet meer kon slikken. Er moest een oplossing gezocht worden voor het grote verkeersprobleem op de Bredabaan te Wuustwezel.

In 1970 werd in de BENELUX besloten dat aan de nieuw aan te leggen internationale snelwegen in de BENELUX geen douanefaciliteiten meer vervuld mochten worden. Het vrachtvervoer moest bijgevolg terug door de dorpskommen om aan de formaliteiten te voldoen.

Dit BENELUX besluit is dus de oorzaak van de hele hiernavolgende problematiek.

Op 17 januari 1972 reden koning Boudewijn en koningin Beatrix over de Belgisch-Nederlandse grens langs de E10 waardoor deze weg werd opengesteld voor het internationaal verkeer. We lazen in de krant:

Koude kon feeststemming niet temperen

VREUGDE OM NIEUWE E10

" Een koude, echt winterse 17 januari heeft de grote voldoening bij de officiële openingsplechtigheid voor de nieuwe E10, van Schoten – Breda , geen ogenblik kunnen temperen. Koningin Juliana en koning Boudewijn hebben door hun aanwezigheid op deze feestelijke ingebruikstelling een speciale glans eraan verleend. En meteen nog eens extra gewezen op de belangrijkheid van deze autoweg: de eerste rechtstreekse snelverbinding tussen Breda en Antwerpen, maar tevens tussen Nederland en België.

Voor heel wat inwoners van Wuustwezel en Zundert hield deze openstelling een bange vraag in : " Wat met onze broodwinning?" Niet zonder redenen. Door het verminderen van het verkeer langs de Bredabaan zagen Horecabedrijven hun inkomsten terugvallen tot op 50 zelfs 40 % . Tankstations ondergingen hetzelfde lot.

Aan de grensovergang te Meer werd, naast de E-10, een controlegebouw geplaatst voor de belastingen. Er werd slechts heel even halt gehouden aan het toenmalige grenskantoor te Meer, want dit klein gebouwtje moest van weinig of generlei belang lijken. Er was zo te zien ook een minimum aan douanepersoneel tewerkgesteld. Bij de betrokken BENELUX-instanties was men er immers van hoog tot laag van overtuigd dat de douaneformulieren aan de binnengrenzen binnen de kortst mogelijke tijd volledig zouden worden afgeschaft, en was de oprichting van kantoren met volledige douanebevoegdheid, laad- en losplaatsen aan de grensovergangen binnen de drie betrokken landen overbodig. Het vrachtverkeer met een "TIR of BLEU-boekje" , T-document of BENELUX-bewijs kon de grens op de E-10 te Meer passeren. Goederen uit de niet BENELUX-landen bleven nog altijd aan douanecontrole en vrijmakingsformulieren onderhevig.

Het verleden had duidelijk aangetoond dat de Bredabaan als tweebaansweg niet meer geschikt was om het drukke en belangrijke internationale verkeer vlot te verwerken. De verwachting was dan ook dat na de opening van de moderne vierbaansverbinding tussen Antwerpen en Breda de oude Bredabaan een stuk rustiger en veiliger zou worden. Maar de teleurstelling was groot toen bleek dat, ondanks het bijna geheel verdwijnen van het grensoverschrijdend personenverkeer,

het zware, vaak gevaarlijke, internationale vrachtvervoer de oude weg bleef gebruiken omdat er voor hen geen doorkomen aan was via de E10 te Meer. De chauffeurs zelf hielden ook veel liever halt aan de oude vertrouwde grenspost. Zij kenden er de cafeetjes en restaurants, zij konden er dag en nacht lossen en laden, de diensten der douanen waren er immers 24 uur op 24 open. Het vrachtvervoer nam dan ook, na een tijdelijke vermindering toe en kende een drukte als nooit te voren. De chauffeurs konden op drie manieren de grenspost bereiken: via afrit St.-Job, Brecht en Loenhout.

De E10 verlaten te St.-Job had tot gevolg dat de smalle, haast landelijke St-Jobse steenweg, werd herschapen in een drukke verkeersweg, met alle gevolgen vandien. De E10 verlaten langs Brecht hield het risico in dat de bestuurders op geregelde tijdstippen voor gesloten slagbomen aan het militair schietveld kwamen te staan.. Verder denderden ze dan met hun log en zwaar gevaarte door de dorpskom van Wuustwezel.

De E10 verlaten langs afrit Loenhout maakte van de Hoogstraatse weg een drukke verkeersweg en zorgde voor overlast in de dorpskom van Loenhout.

Heel deze situatie zorgde vaak voor narigheden bij de chauffeurs. Ze belandden in Meer en kwamen daar tot de vaststelling dat ze in Wuustwezel moesten zijn. Ze moesten dus "eenvoudigweg" terug. De eerste afrit die zo'n chauffeur tegenkwam leidde naar Zundert. Zundert lag in Nederland en daar kon hij niets gaan doen. De tweede afrit duidde Loenhout, Hoogstraten aan, maar niet Wuustwezel. Langs deze weg kon hij vrij snel en gemakkelijk de grenspost van Wuustwezel bereiken. Dan maar de volgende afrit, Brecht -Wuustwezel, genomen. Regelmatig was deze weg echter afgesloten voor schietoefeningen. De onfortuinlijke chauffeur moest terug naar de volgende afrit om dan via de St.-Jobsesteenweg de grenspost Wuustwezel te bereiken.

Chauffeurs die vanuit Nederland in Meer belandden, zaten met dezelfde problemen. Zij konden terug rijden tot Breda om dan via Rijsbergen en Zundert de grenspost te bereiken. Dat betekende voor hen een ommetje van zo'n 32 km.

Door de smalle dorpskommen van Rijsbergen en Zundert denderden dagelijks zo'n drieduizend baanreuzen. Reeds vlug werden hier dan ook actiegroepen gevormd tegen de wantoestanden. Deze groepen zijn dan naar de overheid beginnen te schrijven over de grote verkeersproblemen van de oude weg.

In april '74 lanceren zij het voorstel om het grensverkeer te verschuiven naar de E10.

In mei '74 worden n.a.v. enkele ernstige ongevallen een paar belangrijke personen uitgenodigd voor overleg. Dat overleg komt er tussen het Nederlands parlement en de verantwoordelijke ministers.

GEVOLG:

- Enige uitbreiding grenspost Meer
- Verbod voor lege vrachtwagens en vrachtwagens met B.T.W. goederen aan grenspost Wuustwezel. (geen oplossing)

- GRENSFORMALITEITEN TE WUUSTWEZEL / VRACHTVERVOER
VRAAG EN ANTWOORD

VRAAG NR 20 VAN DE HEER BOB COOLS D.D. 22 MEI 1974

In 1969 – 1970 werd in Beneluxverband beslist om de grensformaliteiten voor het vrachtvervoer te behouden aan de grenspost Wernhout – Wuustwezel op de oude baan. Deze beslissing, blijkbaar ingegeven door het feit dat circa vierhonderd mensen te werk gesteld zijn aan bedoelde grenspost, heeft echter in de praktijk tot een vrij eigenaardige situatie geleid. Inderdaad daar waar de E 10 bedoeld was om een snelle rechtstreekse verbinding tot stand te brengen tussen beide landen, is het vrachtvervoer thans verplicht de E10 te verlaten ter hoogte van de opsplitsing Breda om over Wuustwezel de E10 slechts te kunnen terugvinden ter hoogte van Brasschaat. Dit is nagenoeg een omweg van 38 km.

Deze situatie heeft bovendien tot gevolg dat de betrokken dorpen nog steeds belast worden door het zwaar vrachtvervoer dat er blijft door de smalle dorpsstraten slingeren. Dit voornamelijk op Nederlands grondgebied.

De vragen die zich stellen zijn dan ook of:

- 1 – deze grensformaliteiten nog lang zullen behouden blijven en in bevestiging?
- 2 – deze niet door de grenspost Hazeldonk op de E10 zelf zouden overgeheveld worden?

ANTWOORD:

Zoals het geacht lid weet hebben de drie regeringen van de Beneluxlanden reeds tijdens de conferentie, die op 28 en 29 april 1969 werd gehouden, principieel beslist dat de formaliteiten aan de binnengrenzen van Benelux moeten afgeschaft worden. In diezelfde gedachtengang werd op de vergadering van het Comité van ministers van Benelux op het niveau van de regeringshoofden, die op 6 juli 1970 te Luxemburg plaatsvond, nader bepaald dat **"aan nieuwe wegen, die de intra-grenzen kruisen, geen grenskantoren met douanebevoegdheden zullen worden opgericht"**;

In overeenstemming met beide beslissingen werd te Meer op de autoweg E10 een kantoor opgericht dat alleen accijns- / B.T.W.-bevoegdheden heeft.

Het geacht Lid zal wel willen begrijpen dat de minister van financiën niet bevoegd is af te wijken van beslissingen getroffen door de drie regeringen en zulks op het hoogste vlak en dat de minister van financiën derhalve geen douanebevoegdheden kan geven aan het kantoor Meer.

Wat de opheffing van de grensformaliteiten betreft, kan ik het volgende mededelen:

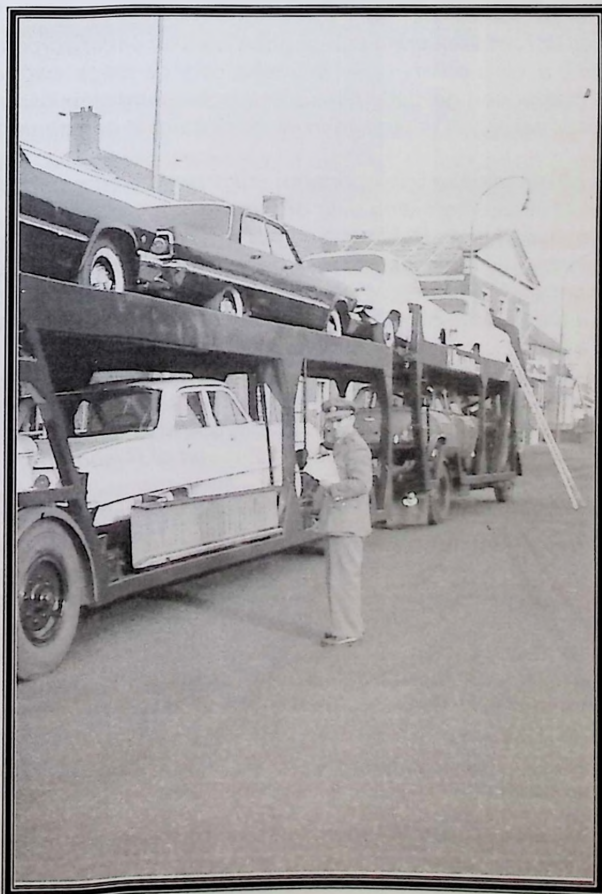
Dank zij de overeenkomst tot eenmaking van het Benelux-douanegebied, die op 1 januari 1971 in werking is getreden, zijn de douaneformaliteiten in het Intra-Benelux-verkeer opgeheven. Wel kunnen aan de op 6 juli 1970 bestaande grenskantoren (zulks is b.v. het geval voor het kantoor Wuustwezel-Wernhout) douaneformaliteiten worden vervuld voor goederen afkomstig uit of met bestemming naar derde landen.

Ter zake zij opgemerkt dat die formaliteiten ook in een binnenlands kantoor kunnen worden vervuld en dat de belanghebbende derhalve grensformaliteiten kan vermijden.

Wat de accijns betreft, werd de Benelux-overeenkomst tot unificatie van accijnzen ondertekend op 29 mei 1972. Die overeenkomst en het protocol tot inwerkingtreding werden door de het Nederlandse en Belgische Parlement goedgekeurd. In Luxemburg werden overeenkomst en protocol bij de Kamer ingediend, maar nog niet in behandeling genomen.

Voor de opheffing van de BTW.-formaliteiten is een studie aan de gang. Als streefdatum voor opheffing werd 1 januari 1975 vooropgesteld. Gelet op de belangrijke werkzaamheden die ter zake nog vereist zijn alsmede op de politieke beslissing die inzonderheid inzake de harmonisatie van de BTW-tarieven moet getroffen worden, is het niet mogelijk thans te zeggen of die datum kan gehaald worden. Wel kan ik het geacht Lid de verzekering geven dat alles in het werk gesteld wordt om zo spoedig mogelijk de grensformaliteiten i.v. m. B.T.W. op te heffen.

CONTROLE AAN GRENSPOST WUUSTWEZEL - WERNHOUT

**UITTREKSEL UIT HET MINISTRIEEL BESLUIT BETREFFENDE DE INVOER EN
DE UITVOER OVER DE BELGISCH – NEDERLANDSE GRENS**

(Bijlage bij D.L. 1/40.825 van 18 oktober 1974)

Artikel 9:

§ 1 : *De invoer en de uitvoer mag eveneens plaatsvinden over het kantoor Wuustwezel, langs de weg Breda naar Antwerpen over Wuustwezel, doch enkel voor de volgende gevallen:*

- a) *de klaring bij het binnenkomen en het uitgaan van goederen die worden ingevoerd via Nederland uit derde landen ten opzichte van Benelux of die worden uitgevoerd in Nederland naar derde landen ten opzichte van Benelux;*
- b) *de inkleding van goederen die binnenkomen uit Nederland en die onderworpen zijn aan alcoholaccijns en/of suikeraccijns;*
- c) *de uitklaring van goederen die met ontheffing van alcoholaccijns en/of suikeraccijns naar Nederland worden gezonden;*
- d) *de inkleding bij het binnenkomen van goederen enkel onderworpen aan formaliteiten inzake accijns en/of inzake belasting over de toegevoegde waarde die bestemd zijn voor personen gevestigd in de Belgische gemeente Wuustwezel of die verzonden zijn door personen gevestigd in de Nederlandse gemeenten Zundert of Rijsbergen;*
- e) *de uitklaring bij het uitgaan van goederen enkel onderworpen aan formaliteiten inzake accijns en/of inzake belasting over de toegevoegde waarde die verzonden zijn door personen gevestigd in de Belgische gemeente Wuustwezel of die bestemd zijn voor personen gevestigd in de Nederlandse gemeenten Zundert of Rijsbergen;*
- f) *de klaring bij het binnenkomen en het uitgaan van andere goederen dan bedoeld onder de letters a t/m e, voor zover ze samen geladen zijn met goederen bedoeld onder de letters a t/m e;*
- g) *de klaring bij het binnenkomen en het uitgaan van andere goederen bedoeld onder de letters a t/m f, voor zover ze vervoerd worden in vrachtwagens toebehorende aan of bestuurd door personen gevestigd in de Belgische gemeente Wuustwezel of in de Nederlandse gemeenten Zundert of Rijsbergen;*

§ 2 : *De klaringen bedoeld in §1 en het vertonen van de goederen moeten plaatsvinden op werkdagen tussen 0 en 24 uur.*

§ 3 : *Mogen eveneens over het kantoor Wuustwezel plaatsvinden, langs de weg Breda naar Antwerpen over Wuustwezel alle dagen van 0 tot 24 uur:*

- a) *het reizigersverkeer*
- b) *de invoer en uitvoer van dagbladen*
- c) *het internationaal automobieler verkeer met uitsluiting van de ledige vrachtwagens – aanhangwagens en opleggers hieronder begrepen – tenzij deze toebehoren aan of verstuurd worden door personen gevestigd in de Belgische gemeente Wuustwezel of in de Nederlandse gemeente Zundert of Rijsbergen*

De chauffeurs kregen volgende mededeling:

CHAUFFEURS

met ingang van 1 december a.s.:

- mag U met een **ledige wagen** nog alleen langs E10 binnenkomen.
- moet U **goederen op factuur** via E10 bij de douanebeambten aanmelden
- **goederen met T-documenten** of op **T.I.R.** en die bestemd zijn om te worden vrijgemaakt op een plaats die verder ligt dan Wernhout, mogen uitsluitend via E10 binnenkomen
- ladingen benzine, petroleum, bier, tabak, sigaretten e.d. mogen alleen via E10 binnenkomen.

ALS U ECHTER:

woont in Zundert, Rijsbergen of Wuustwezel

of werkt bij een transportbedrijf dat gevestigd is in Zundert, Rijsbergen of Wuustwezel;

of goederen vervoert die aan het douanekantoor Wernhout – Wuustwezel moeten vrijgemaakt worden of verder behandeld:

mag u langs het douanekantoor Wernhout – Wuustwezel binnenkomen.

In 1976 lieten grensbedrijven i.s.m. het gemeentebestuur van Zundert een sociaal, economisch rapport opstellen. In dat rapport stond dat Wuustwezel en Wernhout internationale los- en laadplaatsen konden worden indien er een goede verbinding kwam met E10. Ze dachten daarbij aan een rondweg rond Rijsbergen en Zundert.

Op 23 augustus 1976 werd besloten een actiegroep op te richten in België n.l. "De actiegroep St.-Jobsesteenweg". Deze actiegroep begon meteen met serieuze acties zoals het blokkeren van de weg en het schrijven van brieven naar de eerste minister van België.

De Nederlandse en Belgische actiegroepen zijn zich dan gaan verenigen in één groep: De Belgisch – Nederlandse stichting: " Vrachtverkeer via E10 ". Deze stichting deed een enquête met de vraag:

" Bent u het eens met de Belgisch – Nederlandse stichting " Vrachtverkeer via E10" die zegt dat het grensverkeer niet behoort te rijden door de woonkernen van enkele gemeenten, maar dient gebruik te maken van de E10. (uit het "ZWARTBOEK over de oude weg Antwerpen – Breda)

UITSLAG:

- o Rijsbergen: 1077 personen→ ja: 38 → neen/ 11 → geen mening
- o Zundert: 474 personen→ ja: 101 →neen/131→ geen mening
- o Brasschaat: 1018 personen→ja: 39 → neen

Op 20 november 1979 werd het probleem van de oude weg in België door de overheid besproken. Men ging een werkgroep oprichten om dit probleem te onderzoeken.

BESLUIT: De meeste mensen zijn voor de overplaatsing van het grensgebeuren naar een andere plaats n.l. op de E10.

- VOOR VERPLAATSING GRENSPOST WUUSTWEZEL

Het drukke, zware vrachtverkeer had heel wat nadelige gevolgen voor de buurtbewoners.

In de pers ging men tegen bovenvermelde situatie protesteren. We brachten hierover op één van de volgende bladzijden een aantal krantenkoppen samen.

Waarom voor verplaatsing?

- 1) Verkeersonveiligheid:
 - Door de aanwezigheid van het vele zware verkeer op de smalle tweebaanswegen werd de verkeersstroom vertraagd, werd het passeren in de hand gewerkt, ... wat tot extra onveiligheid leidde.
 - Om trage vrachtwagencombinaties vlug te kunnen passeren gebruikten de automobilisten het deel van de weg dat door fietsers en bromfietsers werd gebruikt.
 - In de smalle dorpskommen waren zelfs de voetgangers op de stoep in gevaar als de zware vrachtwagens voorbij denderden vlak bij de stoeprand of zelfs op de stoep.
- 2) Geluidshinder
 - De aard van het verkeer zorgde voor de nodige geluidsoverlast. En daar de grenspost 24 uur op 24 geopend was, had men ook dag en nacht hinder
- 3) Stank, roet en luchtvervuiling
 - Het drukke verkeer zorgde niet alleen voor de nodige geluidshinder, maar ook, vooral in de bebouwde kommen, voor de stankoverlast die nadelig was voor mens en milieu.
- 4) Gevaarlijke stoffen
 - De grote ontwikkeling van de chemische industrie was er de oorzaak van dat voor die industrie de stoffen moesten vervoerd worden. Veel van die stoffen waren een gevaar voor vergiftiging, verbranding, ontploffing, ... Er was wel een wet die met strenge voorschriften het transport over de weg regelde, maar al die wettelijke voorschriften sloten de kans op ongelukken niet uit.

Een schrijven hieromtrent van 12 vrachtvoerders:

Gevaarlijke producten

Via de nieuwsberichten beweerde U, Mr. Chabert, na de ontploffingsramp op de camping in Italië dat er in België een regelmatige en strenge controle gebeurt op vrachtwagens welke geladen zijn met gevaarlijke producten om ze buiten de bebouwde gebieden te sturen.

Wel, mijnheer de mister, U weet daar niets van.

Wij, als vrachtwagenchauffeurs weten beter. Alle dagen snorren wij met zeer gevaarlijke producten doorheen de wijken Maria-ter-Heide, Gooreind, Wuustwezel, Zundert, Rijsbergen, ...

Wij vervoeren zelfs ETHYLEEN. Bij ontploffing nog erger dan de atoombomb.

Deze wegroute moeten wij nemen omdat de minister van openbare werken ons verplicht de E 10 in St.-Job te verlaten om in Wuustwezel de grenscontrole te passeren.

Laat ons a.u.b. aan het grensgebied Meer onze formaliteiten vervullen en dus op de E 10 blijven tot in Meer. Wat betreft deze gevaarlijke ontplofbare goederen welke alle vrachtwagens dagelijks doorheen de wijken Maria-ter-Heide, Wuustwezel, Achterbroek, Essen, Zundert, Rijsbergen... vervoeren hebben wij de verzekeringsmaatschappijen verwittigd. Ook de advocaten zijn bericht.

Bij gebeurlijke ongevallen is U verantwoordelijk. U is verwittigd.

Wij willen in MEER een tolkantoor NU MEER DAN OOIT!

Ik schrijf deze brief in naam van 12 vrachtovervoerders. (G7)

5) Trillingen

- Door de zware vrachtwagens kunnen grote trillingen veroorzaakt worden. Deze trillingen kunnen zeer grote schade aanbrengen zoals scheuren in de gevels van de huizen.

Hierover vonden we een reactie vanuit het gemeentebestuur.

Gevaarlijke stoffen

Een probleem dat nauw samenhangt met de problematiek van het grensverkeer is transport van gevaarlijke stoffen. Dit probleem houdt ons nog meer bezig dan de rest. Een enquête uitgevoerd door ons brandweerkorps, leert ons dat er per 24 uur, 24 gevaarlijke transporten onze gemeente passeren.

In onze contacten en gesprekken hebben wij steeds gewezen op dit probleem dat heel dringend is en geregeld kan worden, los van de globale oplossing van het grensprobleem.

En op dit vlak hebben wij toch kunnen bereiken dat er enige vooruitgang vast te stellen is.

We kregen onlangs een brief van minister Chabert van openbare werken.

Mijnheer de burgemeester,

In aansluiting op het gesprek van 26 september j.l. op mijn Kabinet over de problematiek van het zwaar verkeer bij de grensovergangen tussen België en Nederland heb ik de eer U mede te delen dat contact werd opgenomen met Verkeerswezen omtrent het vervoer van gevaarlijke stoffen.

Een ontwerp van koninklijk besluit werd onlangs voor advies naar de Raad van State toegezonden tot wijziging van artikel 48bis van het K.B. van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer.

Dit stipuleert dat de voertuigen die gevaarlijke goederen vervoeren, behalve in geval van noodzaak, de autosnelwegen moeten volgen. Daarbij wordt ook een nieuw verkeersbord ingevoerd, dat de toegang verbiedt voor bestuurders van voertuigen die gevaarlijke goederen vervoeren.

Ik meen dat dit een van uw hoofdbekommernissen volledig tegemoet treedt. Uiteraard moet gewacht worden tot wanneer dit ontwerp van koninklijk besluit van kracht zal worden.

***Met de meeste hoogachting,
J. Chabert***

N.a.v. de berichtgeving over de problematiek van het grensoverschrijdend grensverkeer heeft zowel de culturele raad als de gemeenteraad bij de betrokken instanties haar ongerustheid uitgedrukt over de gang van zaken. Onderstaande brief werd zowel verstuurd naar minister van openbare werken, als die van verkeerswezen, financiën en economische zaken

Mijnheer de Minister,

De laatste veertien dagen vernamen wij langs verschillende media allerhande tegenstrijdige berichtgeving met betrekking tot zogezegde officiële nieuwe maatregelen inzake het grensoverschrijdend vrachtwagenverkeer met Nederland in vervanging van de huidige grensovergang via Wuustwezel – Wernhout.

Aangezien ons bestuur, dat toch van zeer nabij betrokken is bij deze aangelegenheid, hieromtrent door geen enkele officiële instantie werd ingelicht, kunnen wij tot nog toe nog steeds niet de juiste gevolgtrekkingen doen.

Ten overstaan van de bevolking heeft het gemeentebestuur echter tot plicht te zorgen voor de verdediging van haar belangen en het verstrekken van een vlugge en juiste voorlichting wanneer nieuwe maatregelen worden besproken en in het vooruitzicht gesteld die een weerslag op deze belangen kunnen hebben.

Dit was dan ook de reden waarom ons gemeentebestuur voornoemde aangelegenheid van dichtbij heeft gevolgd bij officiële moties, werkvergaderingen, kontakten en briefwisseling met de bevoegde hogere overheden, er steeds de nadruk heeft opgelegd dat bij het nemen van een definitieve beslissing volgende principes dienden in acht genomen:

- ***een maximum aan verkeersveiligheid op de wegen die de gemeente doorkruisen;***
- ***de verzekering van de plaatselijke tewerkstelling en een maximale hulp voor de betrokken K.M.O'S en horecasector bij een eventuele overplaatsing van het huidige grensgebeuren;***
- ***een minimale aanpassing van landbouwgronden.***

Wat ons daarenboven vooral verwondert, is dat in geen enkel van de laatste berichtgevingen gewag wordt gemaakt van het rapport hieromtrent opgesteld door de G.O.M., zodat wij ons de vraag stellen of dit waardevol rapport wel dienstig is geweest bij de zogezegde eindbesprekingen.

In de hoop, zo vlug mogelijk, in kennis te worden gesteld van de huidige stand van zaken, bieden wij U onze hoogachting.

***Namens het college van burgemeester ,
De secretaris,i.o.
De burgemeester,
J. Hulselmans
J. Ansoms***

Ook in de Nederlandse gemeenten Rijsbergen, Zundert ... had men fel te kampen met het overvloedige vrachtverkeer, met de gevaren hieraan verbonden en de stank die

er werd veroorzaakt. Deze negatieve gevolgen gingen nog zwaarder doorwegen naarmate de gulden in waarde steeg, waarbij de neringdoeners steeds minder van de handel terzake konden profiteren. Actiegroepen gingen protesteren tegen dat vele of zware vervoer. De doelstellingen van de actiegroep "Weg-VERKEER Zundert – Rijsbergen werden gebundeld in hun " Memorandum".

- 1 – Het weren van het overtollige verkeer uit de beide dorpskommen.
- 2 – Bevorderen en verhogen van de leefbaarheid in de gemeente Zundert en Rijsbergen.
- 3 – De totale overplaatsing van alle bij het grensverkeer behorende officiële en dienstverlenende instanties en bedrijven naar de douanepost Meer – Haezeldonck aan de E10.

- OVERZICHT VRACHTVERVOER GRENSPOST WUUSTWEZEL EN MEER

Tellingen op grenspost Meer (E10)

DATUM	VRACHTAUTO'S Nederland inkomend	VRACHTAUTO'S België inkomend	TOTAAL
19/12/1974	2 593	2 540	5 133
02/06/1976	2 949	3 176	6 125
25/11/1976	3 528	2 999	6 527
11/10/1979	3 598	3 751	7 349
04/06/1980	3 422	3 738	7 160
07/10/1980	2 769	3 526	6 295
04/03/1982	3 528	3 414	6 942
17/09/1982	3 529	3 103	6 632

Tellingen op de Grenspost Wuustwezel – Wernhout (00.00 – 24.00 uur)

DATUM	VRACHTAUTO'S Nederland inkomend	VRACHTAUTO'S België inkomend	TOTAAL
27/04/1972	1 108	-	-
30/05/1974	1 149	-	-
18/06/1974	1 242	-	-
11/12/1974	687	-	-
19/12/1974	719	699	1 418
11/12/1975	753	735	1 488
02/06/1976	719	750	1 469
25/11/1976	721	674	1 395
21/02/1978	661	689	1 350
04/04/1978	885	765	1 550
04/04/1979	755	860	1 615
11/10/1979	942	730	1 672
26/06/1980	777	700	1 477
22/09/1980	750	804	1 554
07/10/1980	713	803	1516
04/03/1982	926	939	1865
17/09/1982	861	623	1484

MET VERHUIS VERDWIJNEN TE WUUSTWEZEL 650 BANEN

**Grenspost van Wuustwezel naar E 10
of verbindingsweg?**

**E 10- probleem heeft ook met
werkgelegenheid te maken!**
Wuustwezel bezorgd om toekomst van de "grens"!

**Voor en tegen overplaatsing
van grenspost Wuustwezel**
Geen onmiddellijke oplossing in het vooruitzicht !

**DOUANEPOST WEG
650 BANEN WEG!**

**Burgemeester vraagt waarborgen
voor grenspost te Wuustwezel!**

**Bezorgd om behoud werkgelegenheid aan de grens
ACW – WUUSTWEZEL**

**Wuustwezelse culturele raad eist behoud
grenskantoor in eigen gemeente**

**CVP CDA kongres groots opgevat:
TEWERKSTELLING AAN DE GREN
STAAT NU CENTRAAL**

**TWEE BAANREUZEN ZAIEN
VERNIELING TE WUUSTWEZEL!**

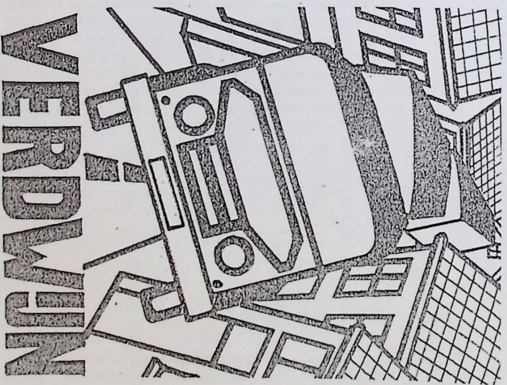
**Protestactie tegen zwaar
vervoer te Brasschaat!**

Slogans en zwarte vlaggen aan St.-Jobsesteenweg

**NOG GEEN OPLOSSING VOOR
VRACHTVERKEER IN
DORPSKOM WUUSTWEZEL**

**Dertigste zwaar transportongeval
in woonbuurt te Brasschaat.**

**GOUVERNEUR OP BEZOEK TE WUUSTWEZEL
GOM MAAKT WETENSCHAPPELIJKE
STUDIE OVER VRACHTVERVOER!**

**"BEESTIG BLOEDBAD" te Brasschaat
KAMION MET 195 VARKENS
RAMT BOMEN EN KANTELT.**

**GEEN RIJDENDE BOMMEN
DOOR BEBOUWDE KOMMEN!**

verdwijnt
naar E10

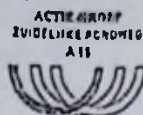

OVERKOEPENDE
MILIEUVERENIGING **DE NEGORA - LEEFMILIEU**
BELGISCH NEDERLANDS GRENSOVERLEG REGIO ANTWERPEN

MILIEUVERENIGING OVERLEGROEP REGIO ANTWERPEN

Aktie Komitee St.-Jobssteenvweg

Ter bevordering van de veiligheid op de landelijke wegen tussen E10 en de grensposen

BELGISCH - NEDERLANDSE STICHTING
VRACHTVERKEER VIA E10

BELGISCH-NEDERLANDSE STICHTING

INTERNATIONAAL VRACHTVERKEER VIA E3 AKTIEKOMITEE RED DE VOORKEMPEN

Antwerpsweg 35a
4001 CL Rijnbergen
Tel 03183 - 1064

Rijnbergen, 1 december, 1980.

Open brief aan de Ministers van
Verkeerswezen en Openbare Werken
van België.

Zeer geeachte Mijnheer de Minister,

Op 20 november 1979 hebben de toenmalige Belgische ministers van Openbare Werken en Verkeerswezen, samen met hun Nederlandse collega Minister Tuymman van Verkeer en Waterstaat, een perscommuniqué uit laten gaan waarin zij, binnen één jaar, een oplossing in het vooruitzicht stelden voor de al sinds meer dan acht jaren durende onnodige en ongewenste verkeerssituatie langs de oude weg Antwerpen-Breda.

Wij hebben begrepen dat andere officiële en minder officiële instanties dit laatste jaar herhaalde malen de aandacht voor de oude weg Breda-Antwerpen vroegen en een oplossing op korte termijn eisten.

Eén jaar geleden besloot de Belgisch-Nederlandse Stichting Vrachtverkeer via E 10 haar activiteiten tot 1 december 1980 op te schorten. Er was immers voor 1 december een oplossing beloofd en de Stichting wilde door haar acties het politieke en ambtelijke werk niet doorkruisen.

Voor de zoveelste maal worden verwachtingen gevakt over een spoedige beslissing waardoor het zware grensoverschrijdende vrachtverkeer uit de dorpskernen zou verdwijnen. Verwachtingen nu niet alleen bij de bewoners

van de dorpen langs de oude E 10, maar ook bij de bewoners van dorpen en wijken aan de wegen naar de oude Belgisch-Nederlandse grensovergangen elders in Brabant waar de verkeersproblemen identiek zijn en even absurd.

Maar weer is gebleken dat de mensen die langs de oude Nederlandse-Belgische grensovergangen wonen met inhoudsloze beloften zijn gepaaid.

Alle belanghebbenden hebben nu hun krachten gebundeld en hoezeer het ons, als rechtinnende en democratische burgers ook spijgt, wij zullen nu naar eigen redelijkheid handelen.

Aktiegroep Zuidelijke Rondweg Breda.

Aktiekomitee red de Voorkempen,

Aktiekomitee St. Jobssteenvweg,

Belgisch-Nederlandse Stichting
Internationaal Vrachtverkeer via E 3,

Belgisch-Nederlandse Stichting
Vrachtverkeer via E 10,

Denegora-Leefmilieu

Overleggroep Regio Antwerpen.

A. Pannartz

Ben de Vlede

E. FAUPEL-TOOTH

B. L. G. G. G.

Ben de Vlede

Ben de Vlede

BEWONERS ST.-JOBSE STEENWEG PROTESTEREN

- TEGEN OVERPLAATSING

Langs de andere kant verenigden zich de personen die financiële belangen hadden bij het behoud van de grenspost. Voor vele mensen uit de grensstreek betekende deze grenspost immers hun boterham verdienen. Zij hadden dan ook de nodige bedenkingen bij de problematiek rondom zwaar verkeer en rondom douanereformaliteiten te Wuustwezel of te Meer.

1 – Eén van de felste tegenstanders van de eis van de actiegroepen om het vrachtverkeer naar de E-10 te verwijzen was ons Ministerie van Financiën. Zij vonden dat de overplaatsing naar Meer of Minderhout te veel grote kosten met zich meebracht. Dat was onverantwoord in die crisistijd. Zij suggereerden zelf een oplossing n.l. de aanleg van een verbindingsweg E-10→ grenspost Wuustwezel.

2 - Economische en sociale problemen

1 – Vele schoolverlaters vonden nu hier ter plaatse werk. Verder was er hier haast geen industrie of nijverheid in de buurt.

2 – Aan de grenspost Wuustwezel – Wemhout werkten 452 bedienden en 250 chauffeurs.

3 – Wat betreft het douanepersoneel (ongeveer 200 personen)

- De meesten hadden in de nabije omgeving gebouwd of een huis gekocht.
- Hoe gingen zij in Meer geraken? Er was geen openbaar vervoer.

4 – Vervoerbedrijven

- Het ging om een paar honderd vrachtwagens
- Men had hier de nodige laad- en los mogelijkheden.

5 - Horecabedrijven

- Hoeveel horecabedrijven zouden een verplaatsing financieel aankunnen?
- Wie kreeg vestingmogelijkheden?
- Vestigingen te Wuustwezel → waardeloos?

6 – Toeleveringsbedrijven voor Horeca

- Ze waren hier hun cliënteel kwijt.
- Zouden zij nieuw cliënteel vinden in Meer?

3 – Infrastructuur

- Hier waren nog goedkope uitbreidingsmogelijkheden (ambachtelijke zone).
- Er waren grote opslagruimten voorhanden.
- Gemakkelijke los- en laadplaatsen bij douane
- Garages ter plaatse voor reparaties aan vrachtwagens
- Slaapgelegenheid, sanitair, douche,

BENELUXCONFERENTIE 1970 CREËERDE NETELIG PROBLEEM

**VERBINDINGSWEG E 10
GRENS ?**

**VOORSTEL MINISTER GEENS :
NIEUWE WEG NAAR DOUANEKANTOOR
TE WUUSTWEZEL!**

**ONGUNSTIG ADVIES MINISTER MATHOT
TOCH GEEN VERBINDINGSWEG
E-10 GRENS WUUSTWEZEL?**

**VERVOERCENTRUM:
DOODSTEK OF REDDENDE ENGEL ?**

**HET GRENSKANTOOR NAAR E 10:
JA OF NEEN?**

**GEMEENTEBESTUUR WUUSTWEZEL WIL OFFICIËLE
INFORMATIE OVER DE "GRENSPLANNEN"!**

**VOORLOPIG NOG GEEN GOEDE OPLOSSING
VOOR GRENSFORMALITEITEN TE
WUUSTWEZEL !**

**VERHUIS DOUANECENTRUM
GEEN EENVOUDIGE KLUS !!**

- OP ZOEK NAAR EEN OPLOSSING - MOGELIJKE ALTERNATIEVEN

VOORSTEL A : Aanleg van een verbindingsweg

Men zou een weg willen aanleggen vanaf de afrit Loenhout op de E10 rechtstreeks naar de oude grenspost te Wuustwezel (afstand ong. 10 km). De vrachtwagens zouden die verbindingsweg kunnen gebruiken om de nodige formaliteiten te vervullen aan de grenspost Wuustwezel en dan terugkeren naar de E10. Deze verbindingsweg zou het landbouwgebied te Loenhout doorkruisen dat in het kader van de ruilverkaveling nog maar enkele jaren was gerealiseerd. Tegenstand was dan ook zeer groot en veelvuldig.

Voorstel Minister GEENS:

Omdat de veiligheid van de bevolking voorgaat, heb ik aan mijn collega van Openbare Werken het voorstel gedaan een nieuwe verbindingsweg aan te leggen tussen de E10 en het douanekantoor Wuustwezel, waarbij gebruik zou worden gemaakt van de afrit te Loenhout, van rijksweg nr. 244 en van een door Openbare Werken voorgesteld traject tot aan het douanekantoor Wuustwezel".

Dat antwoordde gisteren in de Kamer Financiënminister Gaston Geens aan de H.H. Poma en Suykerbuyck die interpelleerden over het "niet oprichten van een douanekantoor voor internationaal vervoer te Meer op de autoweg Antwerpen – Breda.

Reactie vanuit het gemeentebestuur van Wuustwezel

De gemeenteraad van Wuustwezel, in vergadering bijeen op 29 november 1979:

- heeft met verbazing langs de persmedia vernomen dat de minister van Openbare Werken een nieuwe weg gepland heeft als verbindingsweg tussen de E-10 en de rijksweg n.r. 1, meer bepaald de grensovergang Wuustwezel – Wernhout.
- drukt zijn ongenoegen uit over de gang van zaken, vermits zij als instantie, die het nauwst betrokken is bij deze aangelegenheid, tot nu toe nog geen enkele informatie ingaande deze plannen mocht ontvangen.
- stelt vast dat de problematiek van de grote verkeersintensiteit van zwaar vervoer langs de St.-Jobsesteenweg, in geen enkel opzicht opgelost wordt door de aanleg van een nieuwe weg, vermits recente verkeerstellingen uitgewezen hebben dat 60% van het zware vrachtvervoer aldaar verder gaat in of komt uit de richting Kalmthout – Essen – Roosendaal, en dus in de toekomst gebruik zal blijven maken van deze weg.
- stelt vast dat, wanneer de nieuwe verbinding over bestaande wegen van de deelgemeente Loenhout zou gebeuren, hierdoor 43 gezinnen rechtstreeks hinder zullen ondervinden (langs St.-Jobsesteenweg staan 62 woningen).
- stelt vast dat: als er een nieuwe weg zou getrokken worden tussen de E-10 en de grenspost Wuustwezel, hierdoor een gaaf landbouwgebied, waar enkele jaren geleden meer dan 150 miljoen frank geïnvesteerd werden in het kader van een ruilverkaveling, voor altijd zal vernietigd worden.
- eist onmiddellijk informatie op aangaande deze aangelegenheid.
- vraagt opheldering over het hardnekkig, maar nog waanzinniger gerucht, volgens hetwelk deze nieuwe verbindingsweg zou doorgetrokken worden vanuit de grenspost Wuustwezel naar de grenspost Essen.
- zal zich met klem verzetten tegen elke aantasting van haar landbouwgebied, zowel op het grondgebied van de deelgemeente Loenhout als op het grondgebied van de voormalige gemeente Wuustwezel.

Deze motie zal worden overgemaakt aan de minister van openbare werken, de minister van financiën en aan de heer gouverneur van de provincie Antwerpen.

Verbindingsweg is grootste struikelblok. Landbouw- en vrachtverkeer zouden elkaar steeds hinderen. Douanen en expeditiebedrijven zijn sterke voorstanders van dit voorstel (+ in overeenstemming met BENELUX-overeenkomst)

VOORSTEL B : uitbouw transportcentrum Meer

Overplaatsing van het hele gebeuren naar de grens te Meer(Hazeldonk) aan de E-10 en uitbouw van een transportcentrum aldaar.

Dit voorstel is gedaan door België, maar kan niet gerealiseerd worden door de BENELUX overeenkomst. Transportcentrum zou ook te veel schade berokkenen voor de landbouw.

Verworpen door transport- en expeditiebedrijven uit de streek.

VOORSTEL C:

Overplaatsing van het grensgebeuren naar een plaats ergens in Nederland (b.v. BREDA)

Dit voorstel kwam van Nederland, maar is onder sterke druk van de transportbedrijven niet langer weerhouden.

VOORSTEL D:

Overplaatsing van het hele grensgebeuren naar afrit nr. 1 te Meer, met dan rechtstreekse aansluiting op Zundert alwaar de uitbouw van een transportcentrum zou komen.

Voorstel gedaan na overleg tussen G.O.M. en expeditiebedrijven. Door Nederlanders als hun voorstel bekrachtigd. Hierdoor zou Meerse bevolking de last krijgen van het zware verkeer.

VOORSTEL E:

Uitbouw van een transportcentrum aan oprit nr. 2 te Loenhout met inschakeling van een binnenlands douanekantoor dat dag en nacht open is.

Voorstel van de gemeente Wuustwezel. Moeilijkheden met controle door douanen die moet gebeuren langs Belgische en Nederlandse zijde.

Volledig in overeenstemming met douanebeleid en BENELUX - akkoord .

Voordeel: er moet minimum aan infrastructuur zijn.

Voorstel gedaan om grensgebeuren in Wuustwezel te houden en ook om er de inkomsten van te behouden.

VOORSTEL F:

Overplaatsing van het hele grensgebeuren naar de benzine- en restaurantstopplaats te Minderhout. Oprit nr. 1 wordt afgesloten.

Voorstel komt van ministerie van openbare werken → tweede officiële voorstel.

VOORSTEL G :

Variant op E: overplaatsing van het hele grensgebeuren wordt mogelijk door afsluiten oprit te MEER. Minder realistisch als E.

VOORSTEL H:

Variant op F: Afrit Meer wordt niet afgesloten en uitbouw vindt plaats zoals in voorstel E, maar dan wel te Minderhout.

- DOUANECENTRUM MET VOLLEDIGE DOUANEBEVOEGDHEID TE MEER?

Uit het gemeentelijk informatieblad halen we volgende tekst:

BESLUIT:

Wij staan hier voor een moeilijk en complex probleem, waarin tegenstrijdige belangen spelen: de toenemende verkeershinder voor de verschillende dorpskernen van onze gemeente en het sociaal-economisch belang van de grens voor een belangrijk deel van onze bevolking.

Deze twee belangen verzoenen, zal niet gemakkelijk zijn. Een oplossing kan enkel gevonden worden na een grondig beraad tussen alle betrokken instanties: De Belgische en Nederlandse overheid, de betrokken gemeente-besturen langs beide zijden van de grens, de werkgevers en werknemers en de bewoners van de verschillende dorpen. Geen loze geruchten, geen halfslachtige oplossingen, ...

Een algemeen aanvaardbaar compromis, waarbij iedere instantie zijn verantwoordelijkheid opneemt en de financiële consequenties die aan zijn houding verbonden zijn, ten volle draagt.

Langzamerhand begon men meer en meer te opteren voor de inrichting van een douanecentrum bij de afrit Meer aan de E10. Onder druk van al die protesten moesten uiteindelijk de twee regeringen zwichten. Het bewuste protocol werd ongedaan gemaakt en er werd besloten tot de oprichting van kantoren te Meer en te Hazeldonk met volledige douanebevoegdheid.

Douanebevoegdheid toekennen aan dit grenskantoor zou er voor zorgen dat de betrokken transporten zich niet meer hoefden in te schakelen op de gewone rijkswegen, met alle hinderlijke gevolgen daaraan verbonden.

MINISTERIE VAN OPENBARE WERKEN

Brussel, 06.12.1978

Mijnheer de Burgemeester,

Hierbij heb ik de eer u de goede ontvangst te melden van uw schrijven d.d. 14/11/1978 in verband met de aan te leggen verbindingsweg van de E10 met de grenspost Wuustwezel.

Na grondig onderzoek van de gestelde problematiek kan ik U het volgende mededelen:

Het aanvankelijk voorgestelde tracé maakt weliswaar grotendeels gebruik van bestaande wegen maar daarbij houden – spijtig genoeg – de eraan verbonden voordelen ook op. Het tracé is inderdaad zeer bochtig en de in te schakelen wegen is absoluut ongeschikt als doortochtweg voor vrachtwagens. Dit tracé loopt op twee plaatsen vlak naast en tussen bestaande bebouwing waardoor het huidige probleem in feite verschoven wordt van Brasschaat naar Wuustwezel en zelfs scherper wordt gesteld, aangezien deze huizen korter bij de weg staan.

Daarenboven sluit het nieuwe tracé op RW1 aan ten noorden van het bestaande douanekantoor, zodat daar een moeilijk op te lossen verkeerssituatie wordt geschapen.

Om deze redenen werd dan ook naar een alternatief tracé gezocht welke op uitzondering van 400 meter geen bestaande weg volgt. Het mondt uit ten

zuiden van het douanekantoor recht tegenover de omlegging. Dit tracé is korter en minder bochtig.

Nu blijkt dit project een belangrijke uitgave te vergen (52 miljoen), waarbij dient opgemerkt dat de bouw ervan minimum 3 à 4 jaar zal vergen.

Niettegenstaande ik oog heb voor de sociale aspecten, verbonden aan een vermindering van de activiteiten op het kantoor te Wuustwezel acht ik het veeleer aangewezen de desbetreffende regeling in Benelux verband aan te passen.

Het komt mij inderdaad rationeler voor douanebevoegdheid toe te kennen aan de grenskantoren op de autosnelwegen, zodat de betrokken transporten zich niet meer hoeven in te schakelen op de gewone rijkswegen met alle hinderlijke gevolgen daaraan verbonden.

Ik heb dan ook mijn collega Geens in die zin ingelicht en gevraagd om het nodige te doen teneinde de douaneformaliteiten te laten gebeuren op de autosnelweg.

Met de meeste hoogachting,

De Kabinetschef, i.o.

L. Gilles

- DOUANEKANTOOR EN TRANSPORTZONE TE MEER

Op 18 mei 1981 was het eindelijk zo ver. België en Nederland besloten die dag tot de bouw van een volledig bevoegd douanekantoor aan de nieuwe E10. Ook de douane-expediteurs van Wuustwezel- Wernhout mochten zich daar vestigen.

De Belgische overheid besloot om onmiddellijk te starten met de bouw van de definitieve douanekantoren. Ook de douane-expediteurs kregen hierdoor de kans om er te bouwen.

Dus in weerwil van alle voorspellingen en verwachtingen werd 10 jaar na de openstelling van de E10 op 12 maart 1982 de eerste steen van het douanekantoor gelegd aan de Belgische zijde door de Heer Frans Akkermans, minister van de Vlaamse gemeenschap.

Op 2 december 1982, amper negen maanden later, reden een zestal vrachtwagens met daarin de wederzijdse personaliteiten, zoals ministers en burgemeesters, luid toeterend naar een driekleurig lint toe, en openden alzo het nieuwe douanecomplex. De opening van het Nederlands kantoor "Hazeldonk" had pas plaats op 26 november 1984.

- "WUUSTWEZEL – MEER" : DE ENE ZIJN BROOD...

In de nacht van 28 op 29 november 1982 precies te 0 uur kreeg Meer E10 volledige douanebevoegdheid. Wat bleef er dan nog over te Wuustwezel?

Pieter Schrauwen en Abel Durnez waren de twee plantonambtenaren die te Wuustwezel de laatste nacht geklopt hebben. Zij hadden dienst van zondagavond 22 uur tot maandagmorgen 6 uur. Voor hen was het een rustige nacht geweest: slechts 15 wagens langs de invoerkant en 16 wagens langs de uitvoerzijde werden naar de grenspost Meer verwezen tussen "nul" en 6 uur 's morgens. Van 6 uur tot 's middags 12 uur werden te Wuustwezel dan nog 49 inkeringen gedaan terwijl 35 wagens voor vrijmaking naar Meer werden doorgestuurd. En om de cijfers rond te maken vermelden we nog 26 wagens met T-documenten en nog 27 lege wagens.

.....

Het is stil te Wuustwezel en men vraagt zich hier af of dit grenskantoor, waar het zo overweldigend druk kon zijn, dan echt zal herleid worden tot "hulpkantoor". De vele honderden mensen, douaniers, expeditiebedrijven, horecasector, bankinstellingen, die aan de grens hun brood hebben verdiend, zien het met veel spijt en heimwee gebeuren.

In de nacht van 29 november 1982 werd te Meer aan de grens geklopt. Het waren de vele chauffeurs die voor het eerst gebruik maakten van de mogelijkheid om aan deze nieuwe douanepost hun formaliteiten te vervullen. De opvang van de stroom nieuwe klanten is goed verlopen, veel problemen zijn er niet geweest. In de voornacht bleef het tamelijk rustig aan de invoerzijde. De grote trek kwam pas omstreeks 4 uur goed op gang en reeds te 6 uur stond de parking barstensvol. Deze toestand zou de ganse dag en ook de volgende dagen aanhouden. De chauffeurs hadden de weg naar Meer gevonden. Minder vlot ging het aan de overzijde (de uitvoerrichting Nederland) waar de parking veel kleiner was. Opstoppen waren er dagelijkse kost. In afwachting van de voltooiing van het Nederlandse kantoor zou men naar een tijdelijke oplossing moeten zoeken."

Bij de opening van de nieuwe grensovergang Meer - Hazeldonk kreeg men al meteen te maken met nieuwe verkeersproblemen. Het nieuwe douanecomplex dat de oude grenspost van Wuustwezel moest vervangen was aan Belgische zijde zo goed als af, maar aan de Nederlandse zijde zou dit nog wel enkele jaren duren. Vandaar overbelasting en filevorming op de rijweg.

Op het kantoor zelf verliep alles naar wens. Alles was er natuurlijk nieuw en onbekend. Heel wat personen van de brigade waren overgeplaatst naar het kantoor, terwijl hun werk werd overgenomen door collega's van de motorbrigade van Brasschaat.

Sommige personeelsleden waren niet zo gelukkig met hun gedwongen overplaatsing. Op 19 november werden 24 ambtenaren van Wuustwezel overgeplaatst naar Meer. Deze gedwongen overplaatsing viel niet bij iedereen in goede aarde. De meeste van deze mensen waren woonachtig te Wuustwezel of Loenhout. Zij hadden er een eigen huis. Hun kinderen gingen er naar de school en hadden er hun vriendjes/vriendinnetjes. Zelf waren ze er ook goed ingeburgerd en hadden er ook een vriendenkring. Het was dan ook niet te verwonderen dat er wrevel was om de plotse overplaatsing.

De afstand tussen Wuustwezel en Meer bedroeg tussen 15 en 20 km. Daar er geen openbaar vervoer naar Meer was, moest iedereen er maar met eigen middelen zien te geraken. En waarom moest hij/zij naar Meer, en mocht die andere in Wuustwezel blijven?

Voor de oudere beamten was dit zeker een hele aanpassing. In gedachten waren ze zeker nog vaak bij hun oude vertrouwde grenspost te Wuustwezel.

Op vraag van de expeditiebedrijven besliste de Vlaamse Executieve ook een transportzone op te richten te Meer. Op 28 juli 1983 werd de uitrusting van de eerste 10 ha goedgekeurd. Geen half jaar later waren die uitverkocht. Ook de volgende 20 ha ging vlot van de hand en in 1986 waren zij ook uitverkocht. Op 27 juli 1987 besliste de Vlaamse Executieve tot een uitbreiding van nog eens 30ha (in drie fasen van 10 ha elk).

Nadat de douaneactiviteiten van Wuustwezel naar Meer waren overgebracht, was het belang van de grenspost Wuustwezel tot een minimum herleid. Het was dan ook noodzakelijk om de openingsuren van het kantoor onmiddellijk aan te passen aan de huidige behoeften, rekening houdend met de verminderde goederenstroom en met het nog beschikbare personeel om er de dienst te verzekeren.

Op 8 juni 1990 verschenen deze openingsuren van het kantoor Wuustwezel in het staatsblad.

BIJLAGE BIJ HET MINISTRIEEL BESLUIT VAN 8 JUNI 1990

In de tabel van artikel 4, letter a, van het ministrieel besluit van 14 april 1977 betreffende de invoer en de uitvoer over de Belgisch-Nederlandse grens, gewijzigd bij de ministriële besluiten van 12 januari 1979, 24 september 1979, 2 maart 1981, 13 september 1982, 24 november 1982, 16 januari 1984, 24 april 1985, 27 december 1985, 5 februari 1986, 15 september 1986, 10 maart 1987, 20 december 1988 en 28 maart 1989, wordt de tekst betreffende Wuustwezel als volgt gewijzigd:

KANTOREN	Uren van openstelling voor voor het goederenverkeer (enkel op werkdagen)	Uren van openstelling voor't reizigersver- keer en voor het internationale automo- bielverkeer(behoudens andersluidende bepaling ook op zondagen en wettelijke feestdagen)
Wuustwezel	maandag t/m vrijdag 8 uur tot 16uur30	8 uur tot 16uur30 (niet op zaterdagen, zondagen en wettelijke feestdagen)

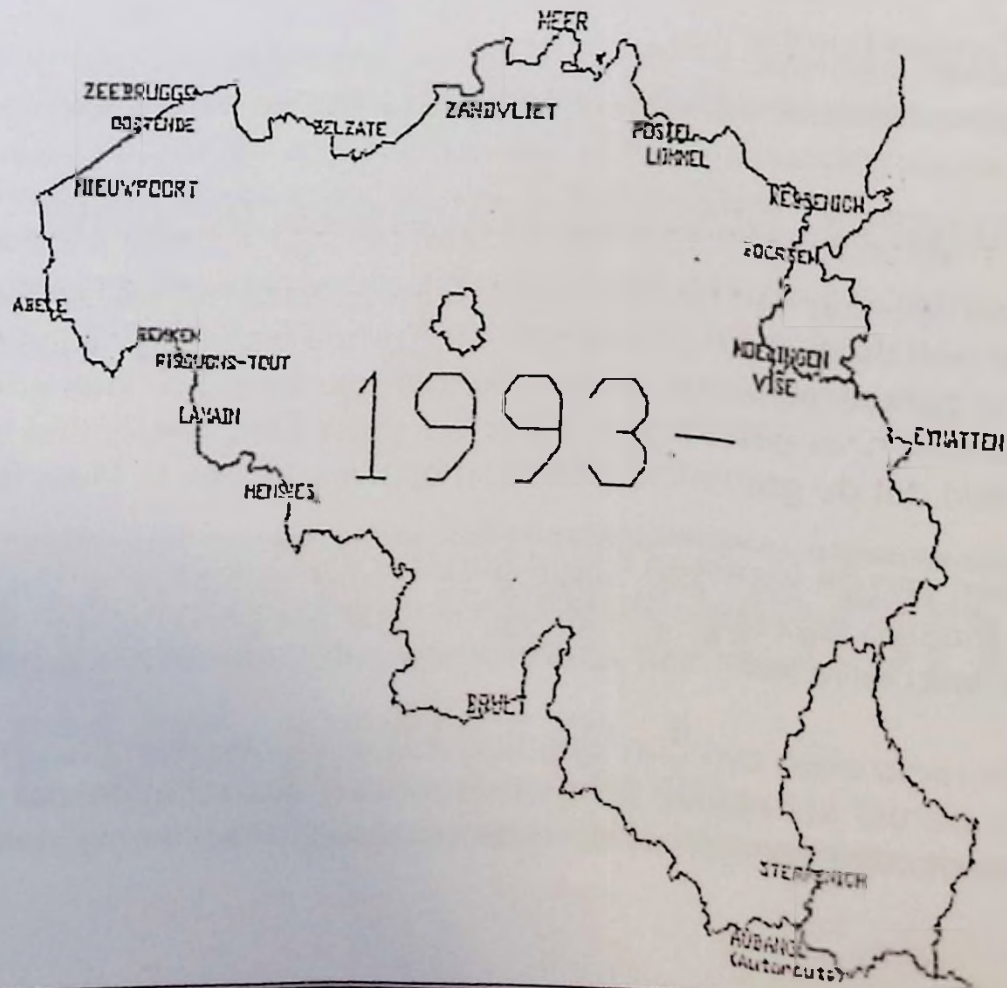
Gezien om te worden gevoegd bij het ministrieel besluit van 8 juni 1990.

**De minister van Financiën,
Ph. Maystadt**

Op 31 december 1992 sloot grenskantoor Wuustwezel definitief de deuren. Op 1 januari 1993 vielen immers de grenzen tussen de twaalf E.G.- lidstaten weg. Met de éénwording van Europa verdween de controle op het goederenverkeer aan de binnengrenzen. Een groot aantal douanekantoren waaronder Wuustwezel, Essen, Putte werden opgedoekt. Het grenskantoor te Meer werd ook met één derde afgeslankt.

GRENSPOSTEN VOOR EN NA 1 JANUARI 1993

Bijgevoegd het oude en nieuwe logo van de douane en accijnzen
Tekening Kristel Reenaers (Genk)

PROCES-VERBAAL betreffende

de overdracht en de overname van het gebouw met aanhorigheden gestaan en gelegen te Wuustwezel, Bredabaan 56, dienstig als douanekantoor.

Ten jare negentienhonderd drieënnegentig, 2 maart verklaren wij, ondergetekenden, W. Vanden Berghe, Inspecteur te Meer, handelend als vertegenwoordiger van de Directie der Douane en Accijnzen, enerzijds, en W. Cleymans, controleur der Werken van de Regie der Gebouwen, anderzijds, hiermede te zijn overgegaan respectievelijk tot de overgave en de overname van het hierboven vermeld gebouw.

Wij hebben het staatsgebouw onderzocht en overgedragen in de staat waarin het zich bevindt.

De sleutels van de toegangsdeur zijn aan het 1ste district overgemaakt.

Onze opdracht vervuld, sluiten en ondertekenen wij dit in vijfvoud opgesteld proces verbaal op dag, maand en jaar vermeld.

Voor de overgave
De Inspecteur

Voor de overname
De controleur

W. Vanden Berghe

W. Cleymans

- GRENSPOST WERD "TROOSTELOOS SPOOKDORP"

Na de opening van de grenspost te Meer werd het stil te Wuustwezel. Op de plaats waar ooit de drukste grenspost van Europa was ligt er alles stil en verlaten bij. Op de ruime parkeerplaatsen, geen enkele truck. En als er toch eentje komt, wordt hij verwezen naar een kantoor waar op grote aanplakbiljetten in zes talen wordt gemeld dat de grenspost naar een nieuw complex te Meer is verhuisd.

In een van de kantoren liggen nog stapels in- en uitvoerdocumenten als herinnering aan die tienduizenden chauffeurs die hier getracht hebben om zo vlug mogelijk geholpen te worden, om zo weinig mogelijk oponthoud te hebben.

De horecazaken zijn hun klandizie kwijt. Slechts één café-restaurant is open. Deze zaakvoerder schakelde tijdig om naar een vast cliënteel dat niet gebonden was aan de verrichtingen van het douanepersoneel

GRENSPOST WUUSTWEZEL WERD TROOSTELOOS SPOOKDORP

- VERVALLEN DOUANEKANTOOR MOET WIJKEN VOOR INDUSTRIE

Uit "De Schakel" 1 augustus '98

"Wuustwezel was ooit de grootste grenspost van West-Europa, maar het drukke verkeer over de Bredabaan was onhoudbaar.

In 1982 werd de douanepost naar Meer overgebracht en in de grensgebouwen te Wuustwezel kwamen allerlei activiteiten. Het ministerie van financiën verkocht het pand aan een firma.

Eerst was er sprake om er een brandweermuseum in onder te brengen, maar dat bleek niet haalbaar. Het vroegere douanegebouw staat echter al meer dan vijf jaar te verkrotten. Aan de Nederlandse zijde werden alle douanegebouwen al lang gesloopt en de omgeving werd opnieuw aangeplant.

Burgemeester Jos Ansoms heeft nu aan de Intercommunale I.G.E.A.N. de opdracht gegeven een nieuwe bestemming te zoeken voor het 7,5 ha grote terrein."

WUUSTWEZEL IS DOOD, LEVE MEER !

GRENSPOST... TROOSTELOOS SPOOKDORP
AFGESLOTEN ... VERLATEN... WAS DAT OOI DE DRUKSTE GRENSPOST VAN WEST-
EUROPA?

VANDALEN AAN HET WERK IN HET DOUANEKANTOOR.
DIT DOUANEKANTOOR HAD MEN KUNNEN OMVORMEN TOT EEN HEUS DOUANEMUSEUM!!!
HELAAS ...

GRENSPOST ... TROOSTELOOS SPOOKDORP
HIER WAS OOIT EEN DRUK BEZOCHT WISSELKANTOOR! WAAR IS AL DE REST?

OOK OVER DIT VERLATEN GRENSGEBOUW KAN EEN HEEL VERHAAL VERTELD WORDEN!
JA, DAAR AAN DE GRENS VIEL HEEL WAT TE BELEVEN. WIE ZAL HET ONZE
NAKOMELINGEN VERTELLEN?

- GRENSPAD INGEWANDELD TE WUUSTWEZEL

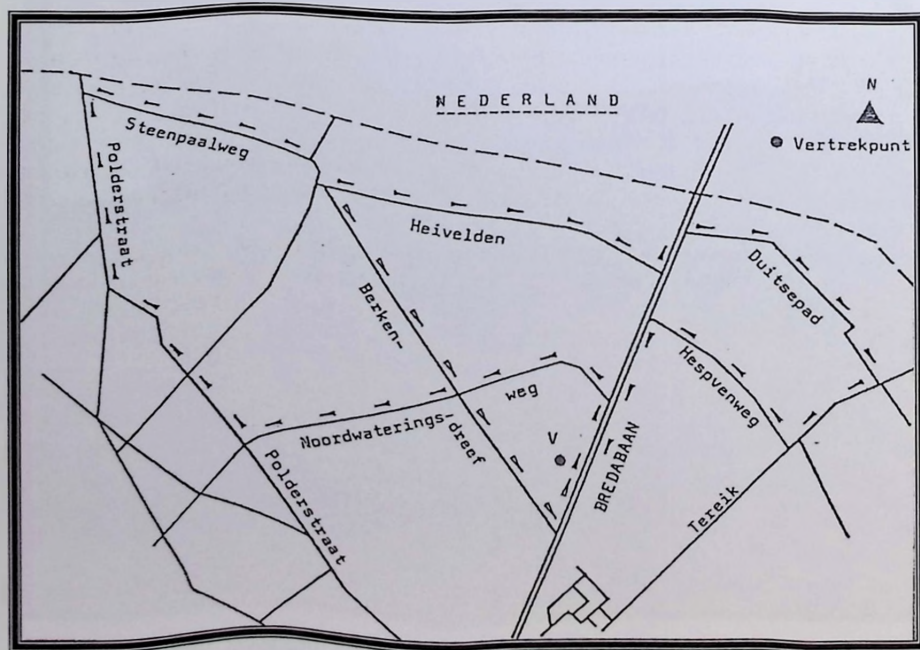
- Oktober 1990 – Opening “Grenspad” wandeling

Te Wuustwezel werd het **GRENSPAD** officieel in gebruik genomen door een vijftigtal wandelaars. Mevrouw Ria De Clerck – Oostvogels, schepen, verwelkomde de wandelaars bij de start. Zij dankte Marcel Pacquée die het pad uitstippelde.

Marcel Pacquée wees dan op de betekenis van het Grenspad te Wuustwezel. Het hele noorden van onze gemeente was een uitgestrekte vlakte die bezaaid was met plassen, vennen, moerassen. Je kon van hieruit de ganse vlakte overzien tot aan de huidige Nieuwmoerse steenweg. Wegen en huizen waren er nog niet. Na de eerste wereldoorlog wilde men kost wat kost de bevoorrading veilig stellen bij een nieuwe oorlog, en dus voorzag de staat belangrijke toelagen om deze woeste gronden “goed” te maken. Door de aanleg van wegen, graven van grachten, bewerking van de grond, werd er zo'n 1 100 ha grond gewonnen voor de landbouw. Onze voorouders, “de heikeuters”, zwoegden er van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Hun enig werktuig was hun spade of schop.

Het Grenspad roept ook speciale herinneringen op aan WO I. In het hoofdstuk “**OORLOG AAN DE GRENS – LEVEN MET DE ELEKTRISCHE DRAAD**” kan je lezen over de doden die aan de elektrische draad vielen. Wie “grens” zegt, denkt meteen ook aan “Smokkelen”. Daarover kan je heel wat te weten komen in onze bijdrage over “**SMOKKELAARS**”.

WANDELROUTE “GRENSPAD”

- Beschrijving wandelroute:

VERTREK: Op de parking voor kapel en school van Braken – Bredabaan nabij de grens

AANDUIDING: Bruine pijl

AFSTAND :10 km of ingekorte weg: 7 km

We staan hier op de parking voor de kapel en de school van Braken. We bevinden ons hier op ongeveer gelijke afstand van (zoals men in de volksmond zegde) " 't Oud-Kantoor" en " 't Nieuw-Kantoor".

Als we spreken over " 't Oud-Kantoor" dan denken we aan de omgeving van Bredabaan – Loenhoutse steenweg. Daar in café, restaurant, hotel "In de Ster" bevond zich de eerste grenspost te Wuustwezel. Bij de komst van de tram (1890) werd (op de plaats waar nu de stelplaats van de Lijn is) naast de gebouwen voor de tram ook een douanekantoor gebouwd. Dit douanekantoor zou dienst doen tot 1938. Tijdens W.O. II heeft de oude remise nog een tijdje gediend als noodkapel. Meester Alfons Govaert (Gooreind) heeft in het oude tolkantoor les gegeven van 1945 tot '49. In de periode rond 1938 werden hier deze kapel en school gebouwd en wat verder op kwam een nieuw, groot en modern douanekantoor. Dat zou dienst doen tot 31 december 1992..

We gaan nu een honderdtal meter verder langs de Bredabaan richting grens en slaan links de Noordwateringsweg in. We wandelen verder langs deze weg. tot aan de splitsing met de Polderstraat. We slaan rechts de Polderstraat in en volgen deze weg.

Op bevel van keizer Napoleon werd de Bredabaan in de beginjaren van de 19de eeuw aangelegd in vervanging van de oude verbindingsweg Antwerpen – Breda. De Noordwateringsweg dankt zijn naam aan de grote ontginningswerken die hier hebben plaatsgevonden. Tot in de jaren 1920 bemerkte men aan de noordergrens van onze gemeente een zeer uitgestrekte vlakte, die met vennen en moerassen doorzaaid was. Men kon de hele streek overzien van hier aan de Bredabaan tot aan de Nieuwmoerse steenweg. Het geheel had een oppervlakte van meer dan duizend hectaren.

In die streek gingen onze voorouders hun voorraad turf en moer opdoen. Die moeruitbating groeide van de 14de tot de 18de eeuw uit tot een ware nijverheid. Grootgrondbezitters, maar vooral de abdij van Tongerlo, hadden deze turfuitbating in handen. Deze lieten turfvaarten graven om hun waren naar de markten van Roosendaal en Breda over te brengen. Langs die turfvaarten kon ook het overtollige water naar het noorden afvloeien. Maar eenmaal de turfuitbating stilviel, geraakten ook die vaarten in verval. Kleine boertjes zwoegden om een stukje heidegrond te veranderen in vruchtbare grond.

In het boek "**ZWARTE HEIDE**" van Aloïs Blommaert kan je lezen over onze grenzen, de moer- en turfuitbating, het zwoegen van de kleine man, de tegenslagen: pest - plundering - ... !!" Een aanrader voor wie daar wat meer over wil weten.

Tijdens W.O. I plaatsten de Duitsers hier op de heide de elektrische draadverspering. Hier speelden zich heel wat menselijke drama's af.

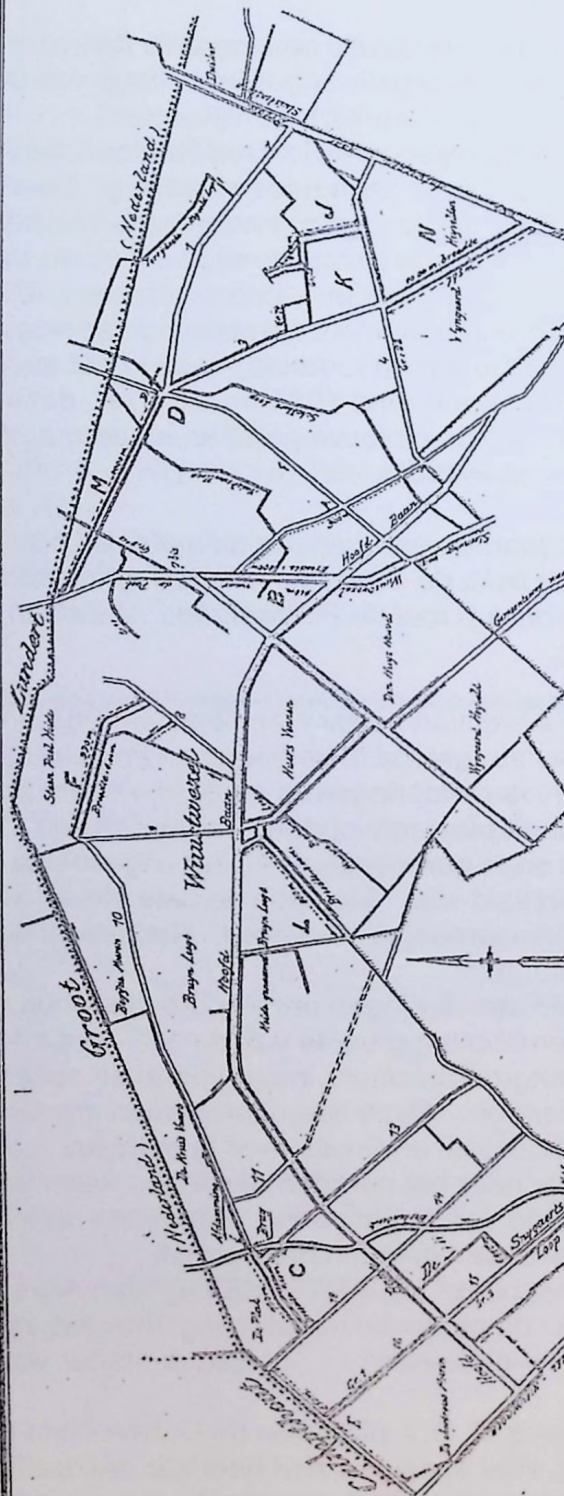
Na de oorlog heeft zich hier in de heide een vreedzaam, voor onze boerenbevolking een zeer belangrijk ontwikkelingsproces voltrokken. Reeds vroeger waren er sporen van ontginningswerken te zien. Maar na de oorlog is men pas goed begonnen met

**“NOORDWATERING WUUSTWEZEL” MAAKT 1 100 HA. BRAAKLIGGENDE GRONDEN AAN
BELGISCH – NEDERLANDSE GRENS VRUCHTBAAR.**

VOOR UITGEVOERDE WERKEN

NA UITGEVOERDE WERKEN

het ontginnen ("het goed maken" zegden de mensen) van de heide. Eerst gebeurde dat met de spade. Daarna moesten paarden het zware werk doen. Uiteindelijk kwamen er ook machines bij te pas. Het resultaat kan je hier rondom je zien.

RONDE JAREN 1930 BEWERKTE MEN DE RUWE HEIDEVLAKTEN.

Wij wandelen verder door de Polderstraat, passeren de Huisheuvelstraat. Hier achter ligt de streek "De HUISHEUVEL". Hier bevindt zich het containerpark van Wuustwezel. We wandelen verder tot aan de Steenpaalweg. In plaats van die in te draaien, gaan we nog even verder.

In de wei juist voorbij het eerste huis zie je twee arduinen grensstenen staan 230 e en 230 f. De grensstenen zijn niet officieel genummerd, maar om te weten over welke grenssteen men praat, heeft men ze een aanduiding gegeven. Men neemt het laagste nummer van de twee grenspalen waartussen deze tussenstenen staan en men voegt daar een letter aan toe (in alfabetische volgorde) Deze stenen staan tussen paal 230 en 231. De 9 tussenstenen worden aangeduid als 230a, 230b,230i.

Kijk ook eens naar het bouwvallige schuurtje. Achteraan voor het poortje bevindt zich op ongeveer 1,50 m van het schuurtje ook een grenssteen (230g). Hier vooraan vlak bij de straat staan er ook nog twee stenen. (230x). X... omdat men niet goed weet waar ze vandaan komen en of dit hun originele standplaats is. Het zou mogelijk een grenssteen MARIA-THERESIA zijn. Op oude kadasterkaarten vind je hier de aanduiding "borne Marie-Thérèse".

We gaan nu terug naar de Steenpaalweg en volgen die. Aan de splitsing krijgen we drie straten: Heivelden, Berkendreef en Huisheuvelstraat. Wie de korte wandeling wil maken, neemt hier de middelste weg, de Berkendreef. Als je de Berkendreef blijft volgen, bereik je de Bredabaan, vlak bij de vertrekplaats. Voor de lange wandeling volg je de weg Heivelden.

Deze weg brengt ons naar de plaats waar de grenspost was gevestigd. Vroeger keek je hier recht op het douanekantoor. De grenspost Wuustwezel – Wernhout was ooit de grootste van België en West-Europa. Gezien de enorme drukte, heeft men in 1973 nog een omleidingsweg met parking aangelegd achter het douanekantoor. Die bleef in gebruik tot 1984. Het wachthuisje van de “planton” stond bij het begin van de weg “Heivelden” (richting Nederland)

Na de officiële opening van de E19 op 17 januari 1972 verminderde de activiteiten aan onze grens. In 1970 was er in de BENELUX landen besloten dat er aan de nieuw aan te leggen internationale snelwegen in BENELUX geen douaneformaliteiten mochten vervuld worden. Gevolg: bijna alle vrachtverkeer moest langs de oude grenspost blijven rijden. Er volgde dan een hele discussie omtrent voor of tegen de verplaatsing van het douanekantoor naar Meer. Uiteindelijk kreeg douanekantoor Meer eind 1982 de volledige douanebevoegdheid. De bevoegdheid van de grenspost alhier werd tot een minimum herleid. Op 31 december 1992 sloot het grenskantoor Wuustwezel definitief de deuren. “Grenspost Wuustwezel” werd een “troosteloos spookdorp”. Leegstaande gebouwen werden afgebroken of door vandalen bewerkt. Andere kregen een nieuwe bestemming.

In 1977 toen het gewestplan ontstond, werd het gebied rondom de grenspost ingekleurd als K.M.O.- zone. Deze zone bevindt zich aan de Bredabaan van Hespvenweg tot Duitse pad en is ruim 7 ha groot. De zone zou omgeven worden door een groene buffer met een breedte van 5 meter om alzo te passen in het omliggende landbouwgebied.

We gaan rechtdoor tot aan de Bredabaan. We draaien links en volgen de Bredabaan tot aan het Duitse pad (overzijde)

Langs beide zijden kan je zien hoe ver we na 13 jaar al staan met die K.M.O. – zone en die groene buffer. Jarenlang kwam je ons land vanuit Nederland binnen via een puinhoop van afbraakmateriaal. Dat is nu een beetje weggemoffeld.

Kijk even richting Nederland. Aan de rechterzijde van de Bredabaan staat grenspaal 230. Je kunt hem rustig gaan bekijken. Zijn totale lengte is 2,47 m en hij weegt 372 kg.

Vanop het Duitse pad kijk je op een oosters uitziend tempelgebouw. Daar bevond zich vroeger het klooster en college (seminarie) van de Lazaristen. Dit alles werd verkocht en is nu omgebouwd tot een grote fantasierijke feesttempel.

Het Duitse pad kreeg zijn naam tijdens W.O.I. Na het aanleggen van de elektrische versperringsdraad aan de grens, patrouilleerden langs beide zijden voortdurend Duitse wachters. De elektrische draad aan de Belgisch – Nederlandse grens heeft aan heel wat mensen het leven gekost. Onze mensen wisten in die tijd nog niet wat elektriciteit was. In onze streken waren er wel specialisten die ondanks het grote gevaar, ondanks de voortdurende bewaking, ... er toch in slaagden zichzelf of andere personen veilig over de grens te brengen.

Op 't einde van het Duitse pad draaien we rechts Tereik in. Daarna draaien we rechts de Hespvenweg in.

Tereik : Deze weg was tot bij de aanleg van de Bredabaan een deel van de oude verbindingsweg tussen Antwerpen en Breda. Deze weg werd later ook veel gebruikt door smokkelaars.

Hespvenweg , zo genoemd omdat links ervan vroeger een gekend ven lag, dat de vorm van een hesp had.

Wie een kijkje wil nemen in de vallei van de "AA of Weerij" neemt aan de overkant even voor de Hespvenweg, de Dijkweg. Vanop de brug heb je een mooi zicht op deze waterloop waarvan in de loop der jaren de vele bochten zijn rechtgetrokken.

Als je de Hespvenweg verder volgt, kom je op de Bredabaan uit. Draai hier naar links en volg de Bredabaan tot aan het vertrekpunt.

OFFICIËLE INGEBRUIKNAMING VAN HET "GRENSPAD"

GRENS MOET WEER BRUISEN!

De grenspost aan de Bredabaan te Wuustwezel was jarenlang één en al bedrijvigheid van expeditiebedrijven, banken, horecazaken, vervoerbedrijven, douanen...

Toen het gewestplan van Turnhout in 1977 ontstond, werd het gebied rondom de grenspost ingekleurd als K.M.O.-zone.

Nadat de meeste douanen in de jaren tachtig verhuisd waren naar de grenspost Meer, begon voor de oude grenspost de periode van verval. Sommige leegstaande gebouwen werden meteen afgebroken. Andere kregen een andere bestemming: kleinhandel, horeca, dancing,... Sommige zaken werden met de nodige vergunningen gebouwd. Andere zaken werden deels met vergunning en deels in overtreding uitgevoerd. Enkele van de gebouwen werden zonder de noodzakelijke vergunningen opgetrokken. Heel wat leegstaande gebouwen, waaronder het grenskantoor, vielen ten prooi aan vandalen.

Het ganse gebied werd door het gewestplan bestemd als ambachtelijke zone en woongebied. Om in deze onoverzichtelijke situatie wat orde te scheppen, werd door de Vlaamse minister van ruimtelijke ordening voor de grenszone te Wuustwezel een "Bijzonder Plan van Aanleg nummer 1" opgesteld. Met deze nieuwe maatregel wilde de minister van Mechelen duidelijkheid scheppen. Het lag helemaal niet in zijn bedoeling de niet-vergunde handelszaken onmiddellijk te sluiten en de gebouwen geheel of gedeeltelijk te laten slopen. Het gebied aan de grens bleef "ambachtelijke zone", maar waarin het behoud van vergunde "ambachtelijke zaken, zoals horeca, kleinhandel en dansings" kon aanvaard worden "tot stopzetting van de activiteiten". Uitbreiding was dus niet mogelijk. Bij stopzetting kregen de betrokken gronden automatisch de bestemming van K.M.O.-zone.

Deze zone bevond zich aan de Bredabaan van Hespvenweg tot Duitse pad en was iets meer dan 7 ha groot. De grens van de K.M.O.-zone werd aangepast aan de huidige situatie. De zone zou in de toekomst omgeven worden door een groene buffer met een breedte van 5 m, zodat ze landschappelijk kon geïntegreerd worden in het omliggende agrarische gebied.

Ondertussen zijn we al in 2006 aanbeland. Op een mooie zonnige, maar zeer koude, dag in maart reden we naar 't nieuw kantoor (zoals velen de streek aan de grens nog noemen) om er foto's te nemen. Grenspaal 230 staat er mooi verzorgd bij. Vlak in de buurt herinnert ons een oud vervallen grensgebouwtje aan betere tijden. De zeer gekende dancing EUROPA (gedoemd tot verdwijnen) wordt op woensdag 29 maart in één zitdag publiekelijk verkocht. Op de plaats van het douanekantoor en de grote parking staat nu een modern burelencomplex met bijhorende hangars. Wat verderop, nu achter een doorzichtige afsluiting, ligt allerlei afbraakmateriaal. Jarenlang lag het er zo maar in het zicht van iedereen. ***"De vele toeristen die vanuit het noorden ons land, onze gemeente binnenkwamen, zullen, bij het zien van al dat puin, zeker geen hoge dunk gehad hebben van Wuustwezel, van België."***

De omleidingsweg en parking, die nog werden aangelegd nadat men reeds wist dat deze grenspost moest verdwijnen, worden nog door de huidige eigenaars gebruikt. De firma Hens gebruikt het als opslagruimte voor afbraakmaterialen. De firma "Storo pack" die de magazijnen kocht van het transportbedrijf Gerlache, gebruikt dit alles als los- en laadplaats, als ingang van hun bedrijf.

Het "Sinjorenhof", enigste overgebleven hotel restaurant, doet ons terug denken aan betere tijden. Maar helaas... deze uitbaters stoppen er ook mee. En dan?

Aan de andere overzijde van de weg heeft rijschool " 't Noorden" een verkeersterrein aangelegd waarop beginnende chauffeurs leren omgaan met een auto. Het jongeren- café ernaast werd zopas gesloten. Electriciteitswerken Van den Broeck zorgde voor een modern handelsgebouw. Bij het tankstation kunnen zowel Belgen als Nederlanders de brandstoftank van hun auto nog laten vullen. Drankenhandel Geysen zorgt voor wat leven in de brouwerij. Verder zijn er nog enkele zakenlui actief

Van de groene buffer die de zone moet omgeven is nog niet veel te merken.

**Er zal aan de oude grenspost nog veel moeten gebeuren
voor hij weer zal bruisen!!!**

**IN PLAATS VAN TE BLIJVEN BRUISEN, SLUIT NU OOK HET OUDE CAFE/RESTAURANT
SINJORENHOF AAN DE GRENS DE DEUREN.**

GRENSPOST MOET WEER BRUISEN...

OP DE PLAATS WAAR VROEGER HET GEBOUW VOOR DE "PLANTONS" STOND EN HET DOUANEKANTOOR, BOUWDE DE FIRMA HENS EEN BURELENCOMPLEX EN LOODSEN.

DANCING EUROPA VERANDERDE VAN EIGENAAR. HET DOMEIN IS AFGESLOTEN MET EEN DRAAD. RESTAURANT- FEESTZAAL "OBAM" IS NU EEN PRIVATE FEESTZAAL.

ALS JE VAN RICHTING ANTWERPEN KOMT, KIJK JE METEEN OP DRANKENHANDEL EN
BENZINESTATION GEYSEN. ACHTER DEZE GEBOUWEN ZIJN NOG ENKELE KLEINE ZAKEN
ACTIEF.

JUIST VOORBIJ BENZINESTATION GEYSEN BOUWDE ELEKTRICITEITSWERKEN VAN DEN
BROEK BURELEN, BERGRUIMTE EN WERKPLAATSEN

DE GEBOUWEN VOORAAN ZIJN NOG NIET VERBOUWD.

HET GOED OMHEINDE JONGERENCAFE "THE SITE" IS MOMENTEEL GESLOTEN.
HIER JUIST VOORBIJ HEEFT AUTORISCHOOl 'T NOORDEN HAAR OEFENTERREIN.

GRENS - DOUANE - SMOKKELAARS TOT SLOT ... EEN VLEUGJE POËZIE

De juiste gegevens vinden over "het leven aan de grens" viel niet mee. Ook als je op zoek gaat naar wat "culturele bagage" omtrent dit onderwerp, is het "zoeken" geblazen. Je zou denken dat over zo'n onderwerp makkelijk een aantal teksten van liederen en/of gedichten te vinden zijn. We zijn al blij er een paar ontdekt te hebben. Het eerste komt uit "den tijd" dat reizende muzikanten van dorp tot dorp trokken om er samen met de mensen 's zondags na de hoogmis (bij ons, van op de pui van het oud-gemeentehuis) hun liedjes te zingen. Hun teksten waren op een groot blad gedrukt. Zo vond ik een

met daarin het volgend lied:

SMOKKELAARS AAN DE GRENZEN

1

De laatste tijd voorwaar
Is menig smokkelaar
De grens overgestoken
Met alle soort van waar(bis)
Met katten in een zak
Buskruit, vergif en kwak,
Met Joden en Jodinnen,
Die vragen onderdak
De vrouwtjes vol van min,
Smokkelen naar hun zin,
In kanten onderbroeken
In snuif en cocaïne.

Refr.

Ja, smokkelen dat is een stieltje
Zoals iedereen wel weet.
't Gaat gepaard met vreugd en leed.
Men moet trotseren veel gevaren
Want d' een of d'andere keer hebben z'u toch beet
Dan moet gij de potten betalen
Al zijn er gebroken of niet
Daar valt niet te jammeren of klagen
Want zie de douanen aan de grenzen geven geen krediet.

2

Er waren er uit nood
Die smokkelden om brood
Aan vrouw en kind te geven
Die er vonden den dood(bis)
Dat vind ik niet plezant
Helemaal niet interessant
Waarom ons 't recht ontnemen
Te gaan naar een vreemd land
De wereld, zei ons Heer
Zo heeft men ons geleerd
Die is van alle mensen
Maar helaas hij draait verkeerd.
REFR.

3

Zie niet ver van de grens
Stond een man met veel cens
Al op een vracht te wachten
Die kwam niet naar zijn wens
Waar blijven zij, sprak hij
Die varkens zijn voor mij
'k Waagde hieraan mijn duiten
Of is bedriegerij
Hier in het spel gewis
Als dat maar niet zo is
Wat moet ik dan beginnen
Met die geschiedenis

SLOTREFR.

Maar die mijnheer had schoon te wachten
Die smokkelaars reeën gezwind
Naar Antwerpen, wel gezind
Om daar hun beestjes te verkopen
't Is gelijk dachten zij hoe men loodjes wint
Dan gingen zij zich amuseren
En dronken menig potje bier
Op de gezondheid van die zwijntjes
Vrienden, 'k hoef het niet te zeggen of ze hadden veel plezier.

Verder was in er DA MUSEUMNIEUWS nr. 92 van jan-feb 2005 te vinden:

VRESELIJKE MOORD TE KRUISSTRAAT

Een oud lied gemaakt op een waar gebeurd feit

Een avontuur aan de grens met een douanier en een smokkelaar in de hoofdrol. De smokkelaar vond daarbij de dood. De smokkelaar genoot de sympathie van de mensen uit de buurt. Zij waren immers bewoners van hetzelfde dorp, de eigen straat,... Hun smokkelactiviteiten waren verboden door de wet, en toch ...

Daar tegenover stond dan de douanier. Hij kwam uit een heel andere streek, sprak vaak een andere taal, ...hij kwam hier als "vreemde" de wetten stellen... Hij kon, al-

hoewel hij gewoon zijn werk deed, helemaal niet op enige sympathie rekenen, in - tegendeel...!

Een menschelijk herte moet treuren
Vol weemoed met tranen gelaat
Als ge hoort wat er komt te gebeuren
Te Moerbeke langs de Kruisstraat.
Al van douaniers en smokkelaren
Die hadden elkander ontmoet
Zij gaan soms te werk als barbaren,
zie hier wat de geldzucht toch doet.

REFR.

*O, wreedheid groot
Een mensch werd doodgeschoten
Alvoor een nietig beest
Moest hij geven de geest.
O, douanier door de schuld van een verrader
Wordt gij nu noch voorwaar
Ja eene moordenaar.*

Drie smokkelaars waren te samen
Met twee jonge koeien op straat
Maar eene judas den verrader
Had 't spel al op voorhand beraamd.
Daar kwamen zij in stille dreven
Terwijl eene man ging vooruit
Om nodige tekens te geven
Om weder te vluchten op tijd.

REFR.

Daar zaten in 't loover verscholen
Wel een douanier drie of vier
Toen sprongen zij rap uit hun holen
En dan, dan begon een getier
Van roepen, schreien en vluchten
Van poefen, van schieten en slaan
Daar hoorde men pijnlijke zuchten
Wanneer men de koeien sloeg aan.

REFR.

Een jongeling was kermend gekropen
Ja, bloedend in eene gracht
Daar zucht hij om priester geloopt
Die dan d' Heilige Olie hem bracht
Een kogel de rug ingevlogen
Had hem 't jeugdige herte doorboord
In d' armen des priesters ziel togend
Daar stierf hij zoo vreselijk vermoord.

REFR.

Nu wenen zij om hunner broeder
Zijn zusters en broeders al

Zeer ziekelijk te bed ligt zijne moeder
Getroffen door 't schrikkelijk geval
Gij al smokkelaars en douanen
Schiet nimmer elkanderen dood
Dan stort gij geen bloedige tranen
Vreest altijd de straffen van God.
REFR.

Wie kan zulke moorden beletten,
't Is stellig en vast hoog bewind
Wij vragen veel betere wetten
Waarmee men de grenzen verbind
Zolang dit hier niet zal veranderen
Van keuring of karrentinnen stal
Vermoorden zij voorts elkander
Dat roept hier het volk overal.
SLOTREFR.

WINTER AAN DE NOORDERGRENS

In datzelfde blad stond als tegenhanger van "Vreselijke moord..." een "ode" aan de douanier van dienst in een bitterkoude winternacht aan de grens. Over deze ambtenaars is haast niets te vinden.

Gedurende barre winternachten
liggen douaniers met veel geduld
de smokkelaars af te wachten,
huiverend in hun cabans gehuld.

Stil en verbeten, verkleumd en stuur,
luisteren zij en horen
het slaan van ieder nachtelijk uur
op een verre kerktoeren.

Zij zien de bevroren grensweg glimmen
in het matte schijnsel van de maan
doch nergens zien zij gebogen schimmen
die met vrachten smokkelboter gaan.

Moedig blijven zij de gure wind trotseren
tot zij de nieuwe dageraad zien
en zeggen bij het huiswaarts keren
"het lukt de volgende nacht misschien."
Errom Van Eeklo / april 1959

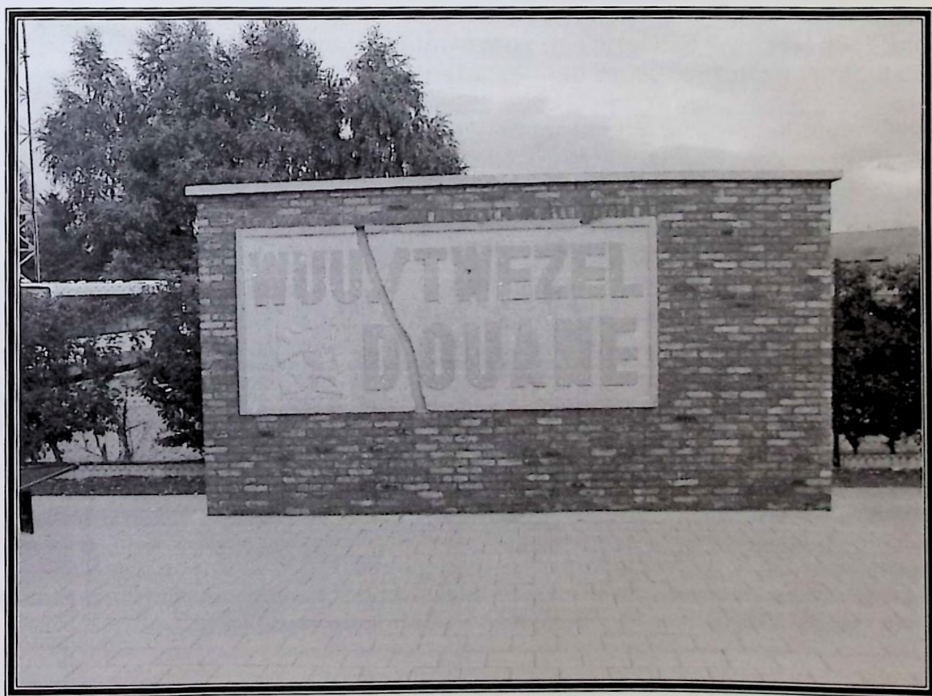
BRON: Schoolschrift Romain Maes 1930
Filip De Block
Verschenen in ledenblad Heemkundige Kring
Moerbeke- Waas / 12 jg nr.2 /juni 2004

SLOT

"Het douanekantoor Wuustwezel werd reeds genoemd voor de oprichting van de Belgische staat. Gelegen op een van de drukste wegen tussen België en Nederland heeft Wuustwezel ook steeds een eigen "beruchte of beroemde" reputatie gehad bij douaniers en smokkelaars. De aanwezigheid van de talrijke bank- en wisselkantoren en vooral de grenscafé's gaven deze grenspost ook een zeer eigen karakter en sfeer waaraan de vele verhalen niet vreemd zijn."
Overgenomen uit "Douane en accijnzen" van 1/1/1993

Eenmaal begonnen met het zoeken naar gegevens over "dat speciale leven aan de grens", is het moeilijk om ermee te stoppen. Het "leven aan de grens" is ook zo boeiend, zo afwisselend, zo boordevol verrassingen, ... Moge dit grensmonument een blijvende herinnering zijn aan "dit "leven aan de grens.

GRENSMONUMENT TE WUUSTWEZEL

KORTE HISTORIEK VAN GRENPOST WUUSTWEZEL

De grenspost te Wuustwezel kan bogen op een zeer oud verleden. In een verslag van 7 mei 1763 werd Wuustwezel al vernoemd als "bureau subalterne" in het departement Antwerpen.

In 1810 behoorde Wuustwezel bij de voornaamste grenskantoren. (tot 1815)

Op 1 december 1816 werd de douanegrens tussen noord en zuid opgeheven.

Na 1830 werd Wuustwezel één van de vijf controleposten aan de Nederlandse grens. Die controles vonden plaats in het "herbergsken met de weidse naam "IN DE STER".

Vanaf 1890 kreeg Wuustwezel een volwaardig tolkantoor aan het station van de tram te Braken. In 1934 werd het bevorderd tot een eersterangs tolkantoor.

In 1938 werd het nieuwe tolkantoor aan de Belgisch – Nederlandse grens in gebruik genomen. Grenspost Wuustwezel werd de drukste West-Europese grensovergang.

1 januari 1948: de BeNeLux-akkoorden treden in werking.

17 januari 1972: plechtige opening van E10 te Meer (+ BTWkantoor).

2 december 1982: de grenspost Meer aan E 10 krijgt douanebevoegdheid

1 maart 1986: tolkantoor Wuustwezel degradeert van klasse A naar C

31 december 1992: het tolkantoor Wuustwezel wordt te 24 uur definitief gesloten.

9 september 2006: Officiële inhuldiging van het grensmonument. De barst in de grote arduinen steen, die boven de deur van het verdwenen douanekantoor prijkte, symboliseert hier de grens tussen België en Nederland.

GERAADPLEEGDE WERKEN

- WESALIA	Orgaan van den Oudheidkundige Kring van Wuustwezel
- DE SPYCKER	Kon. Heemkundige kring Essen
- CALMPHOUTANIA	Heemkundige kring Kalmthout
- DE SCHAKEL	D.A. – magazine
- ACHTERBROEK, OPSTANDIG DORP	A. Tierelieren
- (NOG) MANNEN VAN WEZEL	Staf Goris
- WUUSTWEZEL IN DE OORLOG 1914 – 18	Jozef Tijsmans
- GEEF AAN DE TOLLENAAR...	Eric De Keyzer, Jan Hellincx, Ann Van Puymbroeck
- EEN STAATSGRENS DOOR DE NEDERLANDEN	J.W. Bieze
- SMOKKEL	Archief & Museum Douane en Accijnzen Antwerpen
- RECHTEN EN PLICHTEN V/D BURGER T.A.V.	Ministerie van Financiën
- ADMINISTRATIE DER DOUANE EN ACCIJNZEN	Eric Keutgens
- DE TRAM IN BRASSCHAAT	Marcel Leunen
- FOTOBOEK WUUSTWEZEL GOOREIND	Frans Verstraelen
- WUUSTWEZEL IN OUDE PRENTKAARTEN	André ver Elst
- DE ANTWERPSE BUURTTRAM IN BEELD	Josée Buiks - Hendrickx
- DE NAPOLEONSWEG	Marcel Peeters
- STERBOS I, II, III, IV	Marcel Peeters
- DE TRAM TE BRECHT	Floris Prins
- ANTWERPIENSA	Gemeente Wuustwezel
- INFORMATIEBLAD, BEVOLKINGSBOEKEN, B.S.	Het Nieuwsblad der Kempen
- KRANTENARTIKELS	G.V.A.
- KRANTENKNIPSELS	A. Fonteyne
- AIDE-MEMOIRE DU VÉRIFICATEUR	Min. des finances
- REGLEMENT DU SERVICE DES DOUANES ...	
-	

MET DANK AAN ...

Langs deze weg wil ik alle mensen zeer hartelijk danken die op d'een of d' andere manier hun steentje hebben bijgedragen tot de samenstelling van dit boek. Volgende personen wil ik daarbij toch wel speciaal vermelden:

- Freddy Duerinck	Spontane hulp,.... "De Schakel"...
- Geïnterviewden	Hun verhalen
- Jan Hellincx /Francis Huybrechts	Bezoek- Begeleiding – Hulp - Materiaal
- Jan Hendrickx	Gevens "Douane en sport.
- Eric Keutgens	Plans, gegevens, foto's ,ontvangst, rondleiding m
- Frans Meeus	Gegevens , beeldmateriaal grenspalen en -stenen.
- Johan Ooms	Ter inzage:" Nieuwsblad der Kempen"
- Redactie "De SCHAKEL"	Overname artikels
- Michel Roelands	Documentatie, foto's ,gegevens....
- Jos Speltinckx	Interviews + foto's
- Louis Van Bergen	Nazicht
- Wilfried Vanden Berghe	Hulp / materiaal
- Dokter en Mev. F. Vorlat	Nazicht tekst + vertalingen

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	1
Grenzen van Wuustwezel	
• De grenzen van Wuustwezel (voor fusie)	3
• Grensgeschillen met Zundert	6
• Grensgeschillen met Brecht	3
• Grensgeschillen met andere gemeenten	12
• Grensgeschillen met Kalmthout	14
• Geschillen	14
• Nog altijd die moeren	19
De Belgisch – Nederlandse grens	
• De grenzen van België	22
• Geschiedenis van de grens	22
• Beschrijving rijksgrens tussen Wuustwezel en Zundert	26
• Grenspalen	28
• Grenspalen en –stenen onder Wuustwezel	31
• Problemen met grenspalen en –stenen te Wuustwezel	32
• Een beetje gestoord moet je wel zijn!	36
• P.V. voor herplaatsing van grenspaal 231	39
• Een merkwaardige grenspaal	42
Tol! Tollenaar! Tolhuis! Tolkantoor!	
• Enige toelichting	43
• Een vleugje geschiedenis	43
• Tol betalen te Wuustwezel	48
• Afspanning "Den dobbelen Arendt"	50
• Tol betalen aan de grens	54
• Hoog bezoek op het Belgisch tolkantoor	59
• Jan Verstraelen, bode op Antwerpen	60
Het eerste tolkantoor aan de grens	
• De buurtspoorwegen	62
• Een stoomtram voor Wuustwezel?	62
• Oprichting van het eerste tolkantoor	63
• De stoomtram te Wuustwezel	72
• De voornaamste horecabedrijven	
Het nieuwe tolkantoor	
• Nieuw tolkantoor	81
• Voertuigen uit alle landen	84
• Oprichting nieuw tolkantoor	84
• Overzicht verkeer aan Belgisch – Nederlandse grens in 1955	88
• Even kennis maken met grenspost Wernhout	91
Leven aan het tolkantoor	
• Lokale werkgelegenheid	97
• Taak van de douane	97
• Aanwerving en dienstuitvoering	99
• De douanen te Wuustwezel	107
• Organisatie	111
o De ontvanger	111
o De planton / We luisteren naar Peter Schrauwen.	118
o De opsteller	129
o De verificateur	130
o De controleur	132
o Douaneagentschap / Jef De Clerck vertelt	136
• Voornaamste documenten voor 1948	139

• Voorschriften bij grenspassage	139
• Horeca en grensexpeditieuren aan de grenspost	140
• Douanen vertellen over vroeger.	143
• Douane Wuustwezel – Meer en sport: Jan Hendrickx weet er alles van.	149
• Buren aan de grens vertellen : Jef Quirijnen /Jaak Kerstens	153
• Bezoek museum van douanen en accijnzen	159
• De eerste vrouwelijke douanebeambte te Wuustwezel	161
• Tolbeambte verongelukt in Wuustwezel.	163
Oorlog aan de grens / Leven met de elektrische draad	
• De hoogspanningsdraad	165
• "Den draad" passeren	168
• Leven in "niemandsland"	171
• Verhalen rond "den draad"	172
o De pastoor	172
o Van Nijnattens vlucht	172
o Een kermisvogel	172
o Een guitigaard	173
o Twee jongens van Wuustwezel door een Hollandse soldaat doodgeschoten	173
o Sjarel van Nijnatten en de schrikdraad	174
Smokkelaars	
• "Psychologie van "den smokkelaar"	178
• Inleiding	178
• Een dubbele grens: De tolkring	179
• Smokkelaars voor 1900	182
• Smokkelen tijdens W.O. I	187
• Smokkelen tijdens W.O. II	188
• Smokkelen in vreedetijd	191
• Wonen aan de grens	197
• Smokkelaars aan het woord: B. Herrijgers/ J. Vissers / P. Roelands	201
• Hedendaagse smokkel	210
• Smokkelen anders bekeken	211
• Moeten er nog douaneformulieren zijn?	212
Grenspost Wuustwezel – Wernhout	
• Verdere evolutie van de grenspost	213
• Problemen rond grensoverschrijdend verkeer te Meer	216
• Grensformaliteiten - Vrachtvervoer: Vraag en antwoord	218
• Voor verplaatsing grenspost Wuustwezel – Wernhout	221
• Overzicht vrachtvervoer Wuustwezel >< Meer	225
• Tegen verplaatsing grenspost Wuustwezel – Wernhout	228
• Op zoek naar een oplossing: mogelijke alternatieven	230
• Douanecentrum met volledige douanebevoegdheid te Meer?	233
• Douanekantoor en transportzone te Meer	234
• Wuustwezel – Meer : de ene zijn dood ...	234
• Grenspost werd troosteloos spookdorp	238
• Vervallen douanepost moet wijken voor industrie	239
"Grenspad" ingewandeld te Wuustwezel	242
Grens moet weer bruisen	248
Grens... Douane... Smokkelaars... tot slot : een vleugje poëzie	253
Slot / Monument	257
Korte historie	258
Geraadpleegde werken Met dank aan...	259
Inhoudsopgave	260

WESALIA II
Heemkundige Kring Wuustwezel

DRIEMAANDELIJKS LEDENBLAD
Jaargang:7 nr.: 1→ 4

GEEN MENSENWERK IS FEILLOOS...
VERBETERINGEN, AANVULLINGEN, SUGGESTIES...
ZIJN STEEDS WELKOM.

Dit is een uitgave van
WESALIA II
Heemkundige Kring Wuustwezel

SAMENSTELLING: Stan Dirven

De grenssoldaat (The Sunstreams)

intro

Hij was sol - daat, hij moest de grens be -
wak - en. De smok - ke - laars die
waren zeer actief. Hij dacht er niet
aan zijn plicht ooit te ver - za - ken, schoot
als het moest op smok - ke - laar en dief.
Hij

1. Hij was soldaat, hij moest de grens bewaken.

De smokkelaars, die waren zeer actief.

Hij dacht er niet aan, zijn plicht ooit te verzuken, schoot als het moest op smokkelaar en dief. (2X)

2. In het dorp had hij zijn liefste trouw gezworen.

Al was haar vader ook een smokkelaar.

Beloof dat jij je nimmer laat verleiden, ach lieve schat, je kent toch het gevaar. (2X)

3. Op zek're nacht, toen hij op post moest komen.

Een poos stond hij daar eenzaam reeds op wacht.

Terwijl hij aan zijn lieveling moest denken, doorboort zijn oog de stille donkere nacht. (2X)

4. Daar waar de grenzen zich scheiden van elkander.

Slopen twee scha - duwen behoedzaam voort.

Een schot, een gil, hij had zijn doel getroffen, daar in die nacht had hij er één doorboord. (2X)

5. In stilte knielt hij bij het lichaam neder.

Maar wie ontdekt zijn droefheid en zijn smart.

Z'n lieveling ligt bloedend in zijn armen, een kogel trof haar midden in het hart. (2X)

6. Wanhopig heeft hij zijn besluit genomen.

Een schot valt voor de allerlaatste keer.

Hij had voldaan aan zijn soldatenplichten, die arme grens - soldaat, hij leeft niet meer. (2X)

Het leven is zwaar voor de smokkelaar (De Havenzangers)

The musical score is written for a single melodic line in 3/4 time. It begins with an 'intro' section consisting of four measures. The main body of the song is divided into a verse and a refrain. The verse consists of eight measures of music with Dutch lyrics underneath. The refrain, marked 'Refrein.', also consists of eight measures. The lyrics are written in a simple, sans-serif font, with some words hyphenated across lines. There are some handwritten annotations in the score, such as '2 x' above the first measure of the verse and 'G' above the first measure of the refrain. The score ends with a double bar line.

intro

2 x

Aan de vreemde grens
Hij is stoer en sterk
jaagt men op een mens een
maar zit zonder werk
man van bij - na vijftig jaar.
Daar - om werd hi
smok - ke - laar.

Refrein.

Het le - ven is zo zwaar
Ja, voor een smok - ke laar
en altijd va - ge - vaar
Die 's nachts de grens passeert met smokkel -
zwaar is het leven van een
waar . smok - ke - laar.

1. Aan de vreemde grens jaagt men op een mens,
een man van bijna 50 jaar.

Hij is stoer en sterk
maar zit zonder werk
daarom werd hij smokkelaar.

Refrein: Het le-ven is zo zwaar,
ja, voor de smokkelaar,
die 's nachts de grens passeert met smokkelwaar.
Het le-ven is zo zwaar
en altijd vol gevaar,
zwaar is het leven van de smokkelaar.

2. De grenswacht die hem ziet,
roept: 'sta stil, ik schiet'.
Maar het is of hij niets hoort.
Bijna aan de rand,
van zijn vaderland,
raakt men hem,
hij strompelt voort.

DE SMOKKELAAR

Tekst en muziek:
JOHNNY HOES

Walstempo

Introduction musical notation in E-flat major, 3/4 time. The melody is in the right hand, and the piano accompaniment is in the left hand. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The time signature is 3/4. The introduction consists of 8 measures. The notes in the melody are: E-flat, G, A, B-flat, A, G, F, E-flat. The piano accompaniment consists of a steady eighth-note pattern in the left hand and chords in the right hand.

E♭ B♭7 F7 B♭7 'n (En)

COUPLET

First line of the couplet musical notation. The melody is in the right hand, and the piano accompaniment is in the left hand. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The time signature is 3/4. The first line consists of 8 measures. The notes in the melody are: E-flat, G, A, B-flat, A, G, F, E-flat. The piano accompaniment consists of a steady eighth-note pattern in the left hand and chords in the right hand.

E♭ E♭ min B♭7

lon - ge, blon - de grens - kom - mies deed trouw z'n plicht als mens. Straks
op 'n ban - ge win - ter nacht is 't op - eens ge - schied. Hij

Second line of the couplet musical notation. The melody is in the right hand, and the piano accompaniment is in the left hand. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The time signature is 3/4. The second line consists of 8 measures. The notes in the melody are: E-flat, G, A, B-flat, A, G, F, E-flat. The piano accompaniment consists of a steady eighth-note pattern in the left hand and chords in the right hand.

E♭

trouw - de hij met An - ne - lies, de lief - ste van de grens. Toch
zag 'n den - de smok - ke - laars en riep: halt, of ik schiet! 'n

Third line of the couplet musical notation. The melody is in the right hand, and the piano accompaniment is in the left hand. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The time signature is 3/4. The third line consists of 8 measures. The notes in the melody are: E-flat, G, A, B-flat, A, G, F, E-flat. The piano accompaniment consists of a steady eighth-note pattern in the left hand and chords in the right hand.

B♭7 E♭7 A♭

was er nog 'n groot be - zwaar, hij heeft 't nooit ont - kend, Haar
Smok - ke - laar sloeg op de vlucht, hij schoot en wat was dat?